

Andreas Arvidi

MANUDUCTIO AD POESIN
SVECANAM

SVENSKA FÖRFATTARE
NY SERIE

Andreas Arvidi
MANUDUCTIO AD POESIN
SVECANAM,

THET ÄR/
EN KORT HANDEDNING TIL THET SWENSKE
POETERIJ/ VERß- ELLER RIJM-KONSTEN

Utgiven av Mats Malm
med inledning av Mats Malm och Kristian Wåhlin

SVS

SVENSKA VITTERHETSSAMFUNDET
STOCKHOLM
1996

*Utgiven med bidrag av
Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet*

Abstract

Andreas Arvidi, *Manuductio Ad Poesin Svecanam, Thet är/ En kort Handledning til thet Swenske Poeterij/ Verß- eller Rijm-Konsten*. Utgiven av Mats Malm med inledning av Mats Malm och Kristian Wåhlin. (Andreas Arvidi, *Manuductio Ad Poesin Svecanam, Thet är/ En kort Handledning til thet Swenske Poeterij/ Verß- eller Rijm-Konsten*. Edited by Mats Malm with an introduction by Mats Malm and Kristian Wåhlin, dept. of Literature, Gothenburg University, S-412 98 Sweden.) Skrifter utgivna av Svenska Vitterhetssamfundet. Svenska författare. Ny serie, XLVI+162 pp, Stockholm. ISBN 91-7230-062-0.

Despite the Latin beginning of the title, *Manuductio Ad Poesin Svecanam* by Andreas Arvidi is in Swedish and treats Swedish poetry. It was published in 1651, and is thus the first poetics of its kind in Sweden. The work, heavily inspired by not least German and Danish poetics, introduces 'modern' verse forms as the sonnet to Swedish poetry.

This is the first critical edition of Arvidi's poetics. The introduction focuses upon cultural and political context, influences and impact of the *Manuductio*, as well as underlying theories of poetry and the relationship of poetics to rhetoric. Questions specifically concerning metrics are discussed in the part written by Kristian Wåhlin.

© Svenska Vitterhetssamfundet

ISBN 91-7230-062-0

Svenska Vitterhetssamfundet c/o Nobelbiblioteket, Box 2118, 103 13 Stockholm

Bloms i Lund Tryckeri AB

Lund 1996

Förord

Andreas Arvidis poetik är ett verk där tonläget växlar från nationalistisk stolthet till lite barnsliga rimsmiden, och vidare till avancerad metrik – precis så som kan förväntas av en handbok i poesi för unga studenter i stormakts-tidens Sverige. *Manuductio Ad Poesin Svecanam* är ett dokument över den europeiska poesins och poetikens väg in i den svenska 1600-talskulturen, och den verstekniska diskussionen vållar problem för de flesta nutida läsare. Som expert på just sådana ting gav docent Kristian Wåhlin mig många goda råd och synpunkter i arbetet med denna utgåva. Han skrev också den del av inledningen som behandlar specifikt metriska frågor. Bara några veckor efter att han överlämnat texten till mig var Kristian inte längre i livet. Till hans minne ägnas denna bok.

Stort tack är jag skyldig rektor Eskil Burman, som skrivit in originalutgåvans text och generöst ställt den till mitt förfogande. Han är också upphovsman till de noter som markeras (EB). Stora tack även till professorerna Bernt Olsson och Stina Hansson samt fil. kand. Karl G. Johansson för värdefull läsning och goda råd, och till professor Tore Janson för hjälp med latinska partier. Längmanska kulturfonden har välvilligt givit utgåvan sitt stöd med anslag till datorutrustning.

Utgåvan finns tillgänglig i elektronisk form som text och i konkordans hos Språkbanken vid Göteborgs universitet. Den kan nås via Internet på adressen: <http://svenska.gu.se/vittsam.html>.

Inledning

I. Mats Malm: Andreas Arvidis *Manuductio* och samtiden. Den retoriska och poetiska traditionen

Andreas Arvidi. Personen

Andreas Arvidis *Manuductio Ad Poesin Svecanam, Thet är/ En kort Handledning til thet Swenske Poeterij/ Verß- eller Rijm-Konsten* utkom 1651. Den har beskrivits som vår nationalpoetik, eftersom det är den första framställningen på svenska om svensk poesi som tryckts i landet. Verket presenterar den 'nya' poesi som ersätter folkspråkens knittel och stavelseräknande vers, och samtidigt lämnar antikens kvantitetsräkning till fördel för accentprincipen som lämpar sig bättre för de germanska språken.

Det originella med Andreas Arvidis poetik är inte de metriska principer som presenteras, heller inte att de är avsedda för den folkspråkliga diktningen eller att de presenteras på folkspråket. Verket är en del av en bred europeisk tradition som ger avtryck i de olika nationalspråken, och det som gör *Manuductio Ad Poesin Svecanam* intressant för oss är just det att det är den första svenska poetiken. Arvidis förtjänster och insikter i den nya poesins teori har bedömts olika och omvärderats på somliga punkter, men Oscar Levertins omdöme från 1894 står sig: »Utan att i många punkter vara originelt, är det en ganska karakteristisk renaissancepoetik, gjord af en man med både förstånd, god uppfattning och en ej oäfven om också temligen begränsad beläsenhet på området». ¹ Som poet har Arvidi bedömts hårdare; det är inte för sina praktiska övningar han har gått till eftervärlden. Inte heller som person vann Arvidi något gott eftermäle. Han föddes omkring 1620, som son till Strängnäs borgmästare. Han studerade vid universitetet i Dorpat, där han blev magister 1651. Där bör han ha stiftat bekantskap med Stiernhielm, som han kallar sin »Höghgunstige Patron och mechtige Befodrare». ² 1651 blev Arvidi också lektor vid gymnasiet i Strängnäs, och

¹ Levertin, 1894, s. 79.

² *Manuductio*, s. 93; orig. s. 140. Stiernhielm blev assessor i Dorpats hovrätt 1630 och uppehöll sig under lång tid framåt växelvis i Sverige och Livland, där han också köpte ett gods (se Lindroth, 1954, 227 f.).

utgav alltså *Manuductio*. Från 1653 verkade han som gymnasiets rektor, men tillträdde som kyrkoherde och senare pastor i Österhaninge 1658. Som kyrkoherde ansåg han sig själv vara utsatt för förföljelse, medan hans församling beskyllde honom bland annat för att ha misskött kyrkans räkenskaper, uppträtt berusad och överfallit klockaren. Enligt Strängnäs stifts herdaminne hade »han t.o.m. icke skonat sin egen hustru, efter hvilken han en gång högg med en knif och säkert hade skadat, om icke kapellanen ställt sig hindrande i vägen och då blef skuren i handen». ³ Efter ingripande av biskopen, suspension och supplik till kungen restituerades Arvidi. Han blev riksdagsman 1668 och avled 1673. Från antikvitetskollegiet förefaller dock Arvidi ha rönt större uppskattning. Under stormaktstiden uppmanade kollegiet i all synnerhet kyrkans män att ta tillvara och dokumentera fornlämningar i församlingarna, och i detta värv framhölls Arvidi som föredömlig. ⁴

Utdrag av Arvidis *Manuductio* har tryckts i *Sveriges national-litteratur* 1912 och av institutionen för estetik i Uppsala 1993. *Manuductio Ad Poesin Svecanam* har behandlats av ett antal forskare. Axel Kock använde verket för sina språkhistoriska studier i *Språkhistoriska undersökningar om svensk akcent* 1884–85. ⁵ Ewert Wrangel använder ofta *Manuductio* som teoretisk referenspunkt i *Det Carolinska tidehvarfvets komiska diktning* 1888. Ernst Meyer sökte placera in *Manuductio* litteraturhistoriskt i *Gustaf Rosenhane. En litteraturhistorisk studie* 1888. ⁶ Meyers uppfattning om *Manuductio* som närmast en översättning av Opitz' *Buch von der deutschen Poeterey* vederläggs redan av Levertin 1894, som i artikeln »Andreas Arvidis Manuductio» utreder den europeiska, framför allt tyska och danska, bakgrunden. Otto Sylwan ägnade Arvidi ett avsnitt i *Studier i 1600-talets vers* 1920. Där utreds närmare *Manuductios* förlagor och Arvidis egen diktning. I *Den svenska versen från 1600-talets början* ger han så Arvidi en litteraturhistorisk inplacering 1926. ⁷ *Manuductios* inflytande på den svenska diktningen dokumenterar vidare Carl Ivar Ståhle i *Vers och språk i vasatidens och stormaktstidens svenska diktning* 1975. ⁸ Arvidis diskussion av skiljetecken har behandlats av Siv Strömquist i »Våra skiljetecken i ett historiskt perspektiv», 1992. De metriskas aspekterna av Arvidis poetik utreds i Kristian Wåhllins följande avsnitt. Här skall först antydans en allmän bakgrund till *Manuductio*.

³ Hagström, 1899, s. 284.

⁴ Wieselgren, 1918 och 1919.

⁵ Främst s. 249 ff.

⁶ Meyer, 1888, s. 158–166.

⁷ Sylwan, 1926, s. 46–64.

⁸ Ståhle, 1975, s. 291–309.

Bakgrund och förebilder

Som periodbeteckning markerar renässansen den antika kulturens pånyttfödelse efter den långa tid av död och sterilitet man tillskrev medeltiden. Termen används om en konsthistorisk stilepok på 1500-talet, men som periodbeteckning etableras den inte förrän senare.⁹ Vad beträffar poesin har man dock på 1600-talet etablerat en indelning i den 'gamla' poesin – den klassiska och konstfulla, 'mellanpoesin' – medeltidens grova och konstlösa diktning och den egna 'nya' poesin, som visserligen återuppväckt den klassiska diktningen men ingalunda förhåller sig osjälvständig till den. I den 'nya' poesin skall i stället valda delar överföras till och avpassas efter folkspråken, med en konstfull och högtstående folkspråklig poesi som resultat. Till det nya hör fr.a. nya versmått, accentprincipen och rimmet. Man menar förvisso att rimmet vuxit fram inom medeltidens kyrkliga diktning och folkdiktning, men det är först nu man anser att rimmet kan behandlas på ett konstfullt sätt. Dessa tankar formuleras på många håll, men hos Arvidi nämns endast den 'gamla' poesin i ett latinskt citat i kap. VI.¹⁰ Jämsides med denna 'nya' poesi odlas under renässansen också en poesi som mer hängivet efterliknar den klassiska poesin med bl.a. kvantitetsräkning.

Grunden för den språkpatristiska rörelsen är humanismens fördjupade intresse för den klassiska litteraturen. Antikens retorik och stilistik återuppväcks, och man ägnar filologin stor uppmärksamhet. Vetenskapen ifrågasätter teologin då man med vidgade språkkunskaper börjar betvivla den auktoriserade latinska bibelöversättningen, *Versio vulgata*: därmed möjliggörs Luthers ifrågasättande av hela den kyrka vars auktoritet vilar på Vulgatan. Den filologiska kompetensen, samt givetvis boktryckarkonsten, får som resultat en mängd utgåvor av de klassiska författarna. Samtidigt riktas uppmärksamheten också mot folkspråken: även inhemska verk börjar ges ut och språken ägnas vetenskapliga undersökningar. Man hävdar de egna språkens värde och odlar sin inhemska litteratur.

Den språkpatristiska rörelsen sprider sig söderifrån och resulterar i Tyskland och Holland i den poetik som så starkt påverkar de nordiska länderna. Det välkända centralverket är Martin Opitz' *Buch von der deutschen Poeterey*, som utkommer 1624. Verkets genomslagskraft i Tyskland bör till stor del kunna förklaras av det faktum att trettioåriga kriget just utbrutit. Många tyska språk- och versläror utarbetades vid denna tid men ingen vann sådant

⁹ Se Jonsson, 1971, s. 43 ff.

¹⁰ *Manuductio* s. 78; orig. s. 117. Jfr *Synopsis Prosodiæ Danicæ* s. 17, där den danske Judichær väljer att betrakta den gamla 'götiska' dikten som det första stadiets poesi.

inflytande som Opitz'.¹¹ Behovet att skapa en nationell självkänsla var stort, och boken om och på tyska språket kom i rätt tid. Opitz och hans tyska efterföljare övade stort inflytande på danska poetiker som Hans Mikkelsen Ravn, vars *Ex Rhythmologia Danica* framstår som närmaste förlaga till Arvidis *Manuductio*. Opitz var verksam inte bara som poetikförfattare utan också som poet, vilket ger en förklaring till att både Arvidi och Stiernhielm kan utnämnas till 'den svenske Opitz'. Medan Stiernhielm är viktig genom sin poetiska praktik har dock aldrig några höga tankar om Arvidis dikter framförts. Han omfattar i stället den andra delen av Opitz' område: poetiken. Den viktigaste egenskapen för utnämmandet till en Opitz är helt enkelt betydelsefullheten.

På samma sätt som Tyskland hade stora nationalistiska behov utöver den för de flesta länder gemensamma språkpatristismen, hade stormaktstidens Sverige konkreta skäl att försöka legitimera sin utrikespolitiska ställning. Stina Hansson urskiljer två intellektuella miljöer i Sverige under 1600-talet: en nationalistiskt och historiskt inriktad som utgår från kansliet och centralmakten, och en »universell, renässanshumanistisk och med tyngdpunkt inom universitetsorganisationen».¹² Hansson visar hur ett nationellt språkpolitiskt program utformats redan före 1620 inom den förra miljön. Centralmakten vannlade sig om att sprida programmet, men dessa ansträngningar mattades under 1640- och 1650-talen.¹³ Vid den tid då Arvidis poetik publiceras har man dock börjat tillämpa språkprogrammet i praktiken. De diktare som introducerar nya versformer för att utveckla den svenska konstdiktningen är fortfarande starkt knutna till huvudstadens politiska institutioner. Hansson finner vidare troligt »att den språkligt-litterära nationalismen är en senare avläggare av den politiska: att modersmålets emancipation tilldrog sig statsmaktens intresse först i början av 1600-talet. Den först introducerade nya versprincipen, stavelseräkningen, kom ju till Sverige först sedan den i ett par hundra år använts i Tyskland. Den andra stora riktningen, den accentuerande versen, introducerades däremot med bara ett tiotal års eftersläpning».¹⁴

När Arvidi 1651 dedicerar sitt verk till arvfursten Carl Gustaf, hamnar han alltså mitt i den nya konstdiktningens genombrott. Själva det språkpatristiska programmet är dock utarbetat och förberett sedan länge. Formellt sett försöker inte Arvidi rätta in sig i det storsvenska programmet. Han uttalar inga na-

¹¹ Dal, 1960, s. 36 ff.

¹² Hansson, 1984, s. 114.

¹³ *Ibid.*, s. 41.

¹⁴ *Ibid.*, s. 50.

tionella anspråk av den kaliber som ofta framförs under stormaktstiden, utan förefaller mer inriktad på att erbjuda sina studenter en enkel lärobok. Utgångspunkterna för Arvidis lågmälda syftesbeskrivning är dock just det nationella programmets, och inom sitt projekt börjar Arvidi just där det behövs: med ungdomens förmåga att utveckla och odödliggöra den svenska poesin. De fyra »orsaker» Arvidi i förordet anger till sin svenska poetik är:

1. Den svenska poesins stora betydelse. I den svenska poesin kan saker och ting framställas skönare än t.o.m. i den klassiska diktningen.
2. Ungdomen behöver handledning i diktkonsten. En stor del av de studerande förutsätts i framtiden publicera sig, och det är viktigt att dessa skrifter inte bringar vanära över den svenska diktkonsten.
3. Arvidis läraruppgift gör honom lämplig och mer eller mindre skyldig att författa det medel som kan rädda svenskan från studenters misshandel och vanära.
4. Efter trägna uppmaningar har Arvidi fallit till föga och gått med på att gripa sig an uppgiften.

Tanken att det nordiska språket överträffar den klassiska diktningen är vanlig inom göticismen, och framförs i Danmark t.ex. av Judichær, som förklarar att 'götiskan' är nära besläktad med hebreiskan. Dessa språk har en poesi som vinner stor skönhet av sina slutrim. Latinet och grekiskan är inte lämpade för slutrim, och den klassiska poesin är således underlägsen den götiska.¹⁵ Det svenska rimslutandet och den raka ordföljden samt den tydligare cesursättningen framhålls av Arvidi mot den klassiska diktningens kvantitetsräkning och ljudbild.¹⁶ Gemensam för de tre första av Arvidis orsaker är den språkpatristiska utgångspunkten, som i Norden tar sig mer överdrivna uttryck än i många andra länder. Att det egna språket är ett 'huvudspråk' är en tes som drivs i snart sagt varje land – i Sverige av bl.a. Johannes Bureus och Georg Stiernhielm, med en storartad kulmen i Olof Rudbecks *Atlantica*.

¹⁵ Tanken formuleras tydligast i *Prosodia Danica* 1671, s. 222, men uttrycks också i *Synopsis Prosodiae Danicae*, s. 31–32. Detta verk utkom 1650, och Levertin (1894, s. 84; 88; 90) visar på likheter som skulle kunna innebära att Arvidi haft tillgång till boken medan han skrev sin *Manuductio*.

¹⁶ Att Arvidi framhåller cesuren förefaller bero på skillnaden mellan kvantiterande och accentuerande vers: cesuren framträder tydligare vid en betonad stavelse än vid en som bara är lång (och eventuellt betonad). Om detta är vad Arvidi har i åtanke, är det alltså en egenskap gemensam för en mycket stor del av den 'nya' poesin. Varken rim, cesur eller rak ordföljd är exklusivt för något av de germanska språken, men varje nation brukar hävda ett visst företräde på området.

Arvidi formulerar sitt syfte på ett officiellt sätt. Skolundervisningen och i synnerhet latinstudierna har som mål att studenterna skall kunna framföra tal och dikter vid huvudsakligen officiella tillfällen. Färdigheten är en förutsättning i karriären och det betydelsefulla är framförandets situation, även om talet eller dikten gärna förevigas i tryck. Arvidi betonar just den skriftliga produkten: det viktiga är enligt hans formulering att vittnesbörd om den högtstående svenska poesin lämnas åt omvärld och efterkommande. I nationens intresse betonas de skriftliga bevisens representativitet, medan framförandesituationen inte diskuteras. Den är dock en självklar och underliggande förutsättning, och i praktiken spänner *Manuductio* även över det mest vardagliga diktandet.

Tidens språkpatristiska framställningar präglas över huvud av ett tudelat syfte och en dubbel mottagare. Dels vill de uppmuntra till rening och odling av den nationalspråkliga litteraturen, och dels vill de förhålliga folkspråket inför omvärlden. Att många språkpatristiska programskrifter alltifrån Dantes *De vulgari eloquentia* skrivs på latin beror delvis på att den vetenskapliga genren anses kräva latin, men också på att den avsedda mottagaren är omvärlden i lika hög grad som hemlandets presumtiva poeter. De traktater som författas på folkspråket utgör visserligen genom sin blotta existens ett bevis inför omvärlden om språkets storhet och livaktighet, men tonvikten ligger där snarare på att inspirera till diktning än att förhålliga den. När Hans Mikkelson Ravn (Corvinus) således i Danmark ger ut *Ex Rhythmologia Danica* 1649, är hans exempel danska men själva diskussionen förs på latin. På detta verk bygger Arvidi mycket av sin poetik 1651, men han riktar sig till en bredare inhemsk publik då han för över avhandlingen till svenska. Den första poetiken på danska, Judichærs (Søren Poulsen Gotlænder) *Synopsis Prosodiæ Danicæ*, utkom året innan *Manuductio* och det finns tecken som tyder på att Arvidi hade den tillgänglig under sitt arbete.¹⁷ Över huvud taget är den danska poetologiska traditionen betydligt mer livaktig än den svenska under 1600-talet. Den har också ägnats betydligt större uppmärksamhet bl.a. med utgåvor som *Danske metrikere* (1953–1960) och *Danske grammatikere* (1915–29, nyutg. 1979).

De poetologiska traktaterna i Sverige fram till 1600-talets slut är få. Den första poetik som veterligen sammanställts i Sverige är Magister Mathias', den heliga Birgittas lärofader, *Poetria* från 1300-talet. Mathias' *Poetria* är förstas på latin och avser latinsk poesi; språkliga figurer av olika slag är dess huvudsakliga ämne. *Poetria* trycktes inte, och något inflytande lär verket

¹⁷ Levertin, 1894, s. 84–90.

inte ha utövat.¹⁸ Av tryckta verk är den första poetiken i Sverige Laurentius Fornelius' *Poetica tripartita*, 1643. Även detta verk är på och om latin; det bygger huvudsakligen på italienska poetikförfattare som Minturno, Viperano och Scaliger.¹⁹ Verket innehåller framför allt allmänna och historiska resonemang om poetens och poesins funktion, genrer och stillära. *Poetica tripartita* blev mycket inflytelserik, och det stoff som presenteras där måste betraktas som en nödvändig förutsättning för Arvidis mer specialiserade och målmedvetna poetik.

Första gången den nya metriken diskuteras i Sverige är i Andreas Sparmans *Sundhetzens Speghel* 1642. I detta medicinska verk inleds varje kapitel med en sammanfattning på närmast korrekta alexandriner, och i förordet till läsaren introduceras den nya versen.²⁰ 1679 ägnar Nils Tiällman i sin *Grammatica Latina* ett avsnitt åt den svenska poesin(s metrik), och mot seklets slut håller Petrus Lagerlöf ett antal föreläsningar på latin om den svenska poesin som blir mycket inflytelserika.²¹ Ett utdrag av Lagerlöf och Tiällman, *Brevis Introductio ad Poesin Svecanam*, publicerades av Elieser Poppelman 1736. Förutom i Poppelmanns utdrag har Lagerlöfs föreläsningar aldrig tryckts, och Fornelius och Tiällman har inte givits ut i modern tid.

¹⁸ *Poetria* utgavs i *Sammlaren* 1936 av Stanislaw Sawicki och en ny utgåva av Birger Bergh är under arbete (se Bergh, 1975–76). På denna ännu opublicerade utgåva bygger den översättning som givits ut av institutionen för estetik i Uppsala: *Magister Mathias från Linköping: Poetria*.

¹⁹ Bergh, 1916, s. 19.

²⁰ Eftersom det snarast är en medicinsk lärodikt betonas först versens betydelse för att man skall kunna minnas dikten:

Och effter som iagh hafwer förnummit (som man sade om *Schola Salernitana*) at mäste-de-len kunna the Werser och Reglor i Minnet bättre behålla/ som på Rijm skriffne äre/ hafwer iagh ock häruti then Christelige Läsaren gärna welat tienä/ och thesse Reglor/ såsom ock Suman aff hwart Capitel på Werser och Rijm författat/ och främst satt/ at en vthi hastigheet ey allenast motte see hwad theruti förhandlas/ vthan ock vpwäckat blifwa medh större Lust at see ther effter/ och thet theß bättre i Minnet behålla: Såsom ock andra/ som på vårt språk Werser eller Rijm wilja skrifwa/ motte hafwa Orsak at bättre lyffta vp Ögorne/ sättia Orden i sitt tilbörliche ställe/ så at hwar och een Stafwelse vthi *Scansion* sin rätta *Accent* bekommer/ ey vphöijäs then som lägre *pronuncieras* bör/ eller twärt emot. Äre härut[r]innan så wäl som i thet andre Wäcket nägre *fauter* begångne/ så tenck at ingen ännu på vårt Tungomål för migh ther om hafwer gjort några *præcepta*, ey heller hafwer iagh sedt någhon *tenterat* på sådant sätt at skrifwa: Vthan iagh hafwer achtat sådant *maneer*, som Tydskar/ Holländer/ Engländer/ etc. i sina Werser *observerat* hafwa/ at icke någhon Stafwelse skal wara öfwer eller fehlas/ hwar och en måtte hafwa then rätta *Accenten*, såsom hon i daglighe brwket gemenligast vthförd och *pronuncierad* warder. *Elisiones* hafwer iagh ey för många giordt/ som iagh seer hoos Tydska *Nation* som oftast skee. Aff thenna Anledningen kan man see/ at vårt Språk ther til så wäl kan böyas som något annat. (*Sundhetzens Speghel*, bl. B vi^v–B vii^f.)

²¹ Se Wahlström, 1900; jfr Lind, 1882, s. 48 ff.

Arvidis inflytande och egen praktik

Den nya poesi Arvidi presenterar hade sakta börjat introduceras i den svenska diktningen från 1620-talet och framåt. Carl Ivar Ståhle utnämner åren 1643–45 till genombrottet för den svenska konstdiktningen – då uppenbarade sig två anonyma balettprogram och två gratulationsdikter av Stiernhielm.²² Den första kända svenska sonetten i tryck, Stiernhielms »Emblema Authoris», utgavs också 1644 i det vetenskapliga arbetet *Archimedes reformatus*.²³ Med sina baletter och dikter – i högsta grad *Hercules* – övade Stiernhielm ett kolossalt inflytande på den svenska litteraturen. Om Skogekär Bergbos *Wenerid* verkligen så som uppges i dess förord skrevs trettio år innan den trycktes och hade utkommit kring 1650, hade den följande diktningen sannolikt sett helt annorlunda ut.²⁴ Åren kring utgivandet av Arvidis *Manuductio* slog den nya svenska poesin igenom på allvar, men hade ännu inte nått så stor spridning. Ståhle framhåller: »Exemplifieringen måste ha berett Andreas Arvidi möda, eftersom den nya diktningen ännu knappast hade någon annan företrädare än Stiernhielm».²⁵ *Manuductio* banade alltså inte vägen för den nya poesin, men fyllde sin funktion som källa och hjälpmedel.

Den nya svenska poesin blir i världsliga sammanhang vanlig framför allt i tillfällestrycken, som når ut till en avsevärt bredare och folkligare publik än kretsen kring hovet. Inom den konstfulla, nya diktningen kan inflytandet från Arvidis poetik urskiljas; dels i fråga om tekniska grepp och dels som reminiscenser från de diktexempel Arvidi erbjuder. Arvidis manierade exempel på inrim (*Manuductio* s. 117 ff.; orig. s. 176 f.) gav tydligt avtryck: Sylwan berättar om ett dussin efterbildningar av denna vers fram till 1662 och åtskilliga senare.²⁶ Av alexandrinerna i tillfällestryck från 1651–1659 finner Ståhle att nära 80 % härrör från Strängnäs eller Åbo – Arvidi själv verkade i Strängnäs och många av hans lärjungar hade anknytning till universitetet i Åbo. Arvidis *Manuductio* påverkade 1650-talets svenskspråkiga poesi; i flera fall kan Ståhle visa hur diktare till och med verkar ha suttit med poetiken framför sig då de författat sina egna dikter. De konstfulla inrim och andra finesser Arvidi presenterat får vissa efterföljare, men är ändå ovanliga i tillfällestrycken. Den klassicistiske smakdomaren Petrus Lagerlöf förkastade konstfullheter av detta slag vid seklets slut, och som hans inflytande var stort blev

²² Ståhle, 1975, s. 191.

²³ Jfr Burman, 1990, s. 9 ff.

²⁴ Se Ståhle, 1975, s. 282 och Burman, 1993, s. 12.

²⁵ Ståhle 1975, s. 291.

²⁶ Sylwan, 1926, s. 63; även Burman, 1990, s. 100 f.

deras förekomst mindre.²⁷ Stiernhielms inflytande förstärktes av att Arvidi flera gånger använder exempel från honom. Särskilt för sonettens ökade popularitet tycks denna art av samverkan ha varit effektiv: Arvidi ägnar diktförmen stor uppmärksamhet och ger den tekniska instruktionen, medan Stiernhielms sonett om silkesmasken ger ett inspirerande exempel och vinner större spridning genom *Manuductio*.

Den som författar en handbok i ett ämne bör helst besitta en betydande förmåga på området, eftersom de krav som ställs på en sådan experts praktik brukar vara höga. Arvidi har heller inte undgått kritik. Ett värtaligt exempel på det sena 1800-talets och tidiga 1900-talets värderande bedömning ger Oscar Levertin: »som ett totalomdöme om alla Arvidis dikter /.../ kan man framhålla, att den hederlige Strengnäslektorns brist på poetisk begåfning försonas af ett visst godlynt och trohjärtadt drag, som kryddar hans eljes så obehändiga verser».²⁸ Sylwan tar t.o.m. Arvidis poetiska talanglöshet som kriterium för författarbestämning: »En Oda trochaicha, som av signaturen A. S. diktades till ett bröllop i Strängnäs 1657 ... är säkerligen icke av Arvidi; den röjer en naturkänsla, som annars aldrig uppenbaras hos denne».²⁹

En stor del av *Manuductios* vers exempel har Arvidi översatt från Ravns *Ex Rhythmologia Danica*, som ju var hans huvudsakliga förlaga. Andra exempel åstadkommer Arvidi av psalmer och rim där han rättar till metern.³⁰ Därtill står han som författare till tre hela dikter i *Manuductio*: den inledande dikten dedicerad till arvfursten Carl (X) Gustaf på alexandrin (s. 3 ff.; orig. bl. A ij^v-A iv^r), det anagrammatiske och inrimmade exemplet på *dimeter hypercatalecticis fœmininus* (s. 117 f.; orig. s. 176 ff.) och ett pindariskt ode (s. 136 f.; orig. s. 207 ff.). Arvidis tidigaste verk är en samling visor: *Någre sköne lustige och Liuflige Wijisor/ then frögdefulle Ungdomen til lust och behagh/ affskreffne och Componerade nästförledne Åhren ...*³¹ Denna antologi utgavs 1642, och utgivaren själv uppges ha författat de flesta visorna – det sägs dock inte vilka.³² Antologin gavs ut i en något omarbetad

²⁷ Stähle, 1975, s. 282–309 passim.

²⁸ Levertin, 1894, s. 80.

²⁹ Sylwan, 1920, s. 30.

³⁰ Sylwan, 1926, s. 60 ff.; Stähle, 1975, s. 292; jfr även Tuneld, 1933.

³¹ Arvidis författarskap till antologin har ifrågasatts; namnet på titelbladet är förkortat till Andr. Ar. Wrangel föreslår Andreas Arosiander som lika tänkbar författare (1888, s. 5).

³² Staffan Björck visar hur antologier långt fram i tiden ställdes upp efter kriterierna genre och ämne. Texterna var ofta anonyma. Den första antologin ordnad efter författarskap utges 1840 (Björck 1984, s. 66). Denna skillnad i betoning av författaren relaterar Horace Engdahl till skillnaden mellan repertoardiktning och verkdikning (1986, s. 277 n. 6).

version 1648. Ämne för visorna är huvudsakligen kärlek och dryck, och de är mer eller mindre skabrösa. Den kortaste, visa nummer tre, kan tjäna som exempel (citeras efter första utgåvans uppställning):

Then tredie Wijsan

OM tigh blifwer medhdelat här/ Audiens effter mitt begär/ Jagh tigh
nu try Glas dricker til/ Käre Brodher om tu swara wil/ Min wän/ haff
lustigt Sin/ The Glas äre ey mång/ Them skal tu bekomma käre
Broder min/ Lät tijdhen tigh ey wara lång.

2.

Lustigh Coratzij Spelemän/ Spela en Dantz wäl lustigt än/ Ty iagh
helsar min Brodher kär/ medh 3. Glas som tu seer här/ Sij här käre
brodher iagh gör beskedh/ Som thet medh rätta sikh bör/ Jagh bedher
tu wille så göra medh/ Tagh glaset i fridh Munser.

3.

Viva käre Brodher/ haff stoor tack/ Tu præsenterar migh een skön
saak/ Beskedh och rätt iagh göra will/ Ty thet hörer en frisk Buß til/
Viva Coratzi o Spelemän/ medh lust wij frögdas här/ En lustigh Dantz
oß fattas än/ Slå om gör thet rätt är.

4.

Fördöllier ey Munserer all/ Hwem rådha weet i thetta fall/ Hwar wij
skole een Jungfrw få/ Then lustigt kan i Dantzen gå/ Viva här kom-
mer een Jungfrw fijn/ Then iagh medh frögd upfan/ Kommer snart
fram käre Syster min/ Träder lustigt i Dantzen an.

5.

Slår Munserer alla tillijk/ Dricker Bröder lustigt medh migh/ Ty
Qwällen kommer snart igen/ Hwar täckes sökia til sin godh wän/
Doch williom wij först ihughkomma här/ Och önska hwar och en/
Hwar dricker thens Skål som han haer kär/ Jngen bortglömmer sin
wän.³³

De flesta visorna har melodiangivelser och är på knittel, förutom en som är trokeisk. Den sjätte visan är snarast en ballad. Avståndet mellan den ålderdomliga versformen och *Manuductios* avancerade poetik är långt. Sylwan utpekar ett naturligt mellansteg. Efter utgivandet av visorna kom Arvidi till Dorpat, där han inhämtade grunderna för den nya poetiken. Från 1648, under tiden i Dorpat, finns en bröllopsdikt av Arvidis hand bevarad.³⁴

³³ *begär* önskan – *try* tre – *lät* låt – *Lustigh* glad – *Coratzij* friskt mod – *Munser* Monsieur – *Viva* leve, hurra – *göra* *Besked* besvara en skål – *Buß* kumpan – *Hwar* var och en

³⁴ Jfr Hultin, 1904, s. XCIX–C.

Dikten är strängt stavelseräknande, och representerar därmed ett mellanstadium mellan knittelns och den moderna versen.³⁵ Ännu ett steg mot den moderna versen ser Sylwan i en lyckönskingsdikt Arvidi författade 1649, också den stavelseräknande men med en relativt framträdande jambisk takt.³⁶ Stähle ser dock inte någon rätlinjig utveckling i detta: »Hans egen poetiska produktion från Dorpattiden låter inte ana att han företräder någon ny versteori».³⁷

Det inrimmade versmått som Arvidi exemplifierar i *Manuductio* använder han även i en bröllopsdikt 1651. Ännu ett antal dikter producerar Arvidi (hans kända skrifter i tryck redovisas i slutet), samt några dissertationer, predikningar och orationer. Orationerna är från tiden i Dorpat, 1645 resp. 1647. Den förra avhandlar varulvar och söker definiera arten av den metamorfos sådana genomgår. Den senare orationen är ett lovtal över Martin Luther. Orationerna, som fungerat som ett slags retoriska examina, är mycket noggrant strukturerade efter retorikens mönster och i marginalerna förtecknas de termer som visar exakt var i den retoriska diskursen varje stycke hör hemma. Att den retoriska övningen var grundläggande och grundmurad i undervisningen vid denna tid behöver inte påpekas. Det bör dock i detta sammanhang betonas hur fullkomligt nödvändig retoriken var även för poesin, och hur oskiljaktiga poetik och retorik är inom den klassicistiska traditionen.

Retoriken

Förhållandet mellan poetik och retorik i den latinska traditionen är komplicerat. Diktaren kan tillmätas något högre grad av inspiration än talaren, men gemensamt för båda är att framgång anses avhängig av lärdom och övning. Beläsenhet och djup kunskap i de retoriska troperna och figurerna förutsätts. Alla studier av de klassiska författarna, alla analyser av språkliga stilmedel syftar till att ge underlag för egna praktiska övningar. Inlärda fraser, tankar, formler och temata vävs in i den egna diskursen. Studierna var under klassisk och classicistisk tid helt nyttoinriktade: hela utbildningen gick ut på

³⁵ Se Kristian Wählin om metriken; jfr också Stähles ord: »Den syllabiska versens betydelse för svensk metrik låg främst i att den gav en fast ram för versraden, vilken nu inte längre – som i knittelns dagar – kunde svälla ut i en formlös stavelsemassa. Nästa steg var att inom denna ram återställa knittelns förening av ett fast antal höjningar med en levande, naturlig diktning. Detta innebar att också sänkningarnas antal reglerades och att versens höjningar och sänkningar i princip sammanföll med det naturliga talets» (Stähle 1975, s. 186).

³⁶ Sylwan, 1920, s. 29.

³⁷ Stähle, 1975, s. 434 n. 640.

XVIII

att göra glappet mellan läsning och användning, teori och praxis, så litet som möjligt.³⁸ Därtill, och inte minst, kunde ett vackert lån från en uppbyren auktoritet skänka glans och respekt åt den egna framställningen (vidare om *imitatio* nedan).

Ett av retorikens viktigaste pedagogiska redskap är uppdelningen mellan ord och ting. Talarens arbetsprocess beskrivs i de grundläggande fem leden:

Inventio 'finnande' av ämne, bilder, framställningens olika delar m.m.

Dispositio arrangemang av framställningens delar

Elocutio formulering, ord- och stilval

Memoria inläring

Actio framförande

De två sista leden, inläring och framförande, ingår inte i diktens tillkomstprocess och utreds därför inte av Arvidi. Av de tre första leden berör de två första tingen eller sakerna, *res*, och det tredje den språkliga utformningen, *verba*.³⁹ Den poetologiska tradition Arvidi skriver i är fullkomligt beroende av retoriken, och han strukturerar sitt verk i enlighet därmed:

Thet Swenske Poeterij anseer endeles the Ting och Saker som Poeten medh Förnufftet fatta kan/ endeles och sielfwe Orden/ medh hwilke Poeten the fattade Ting och Saker vthföra bör: Vthi nästföliande andre Capitel handlas om thet förra/ nembliiga om Sakerne som Poeten medh Förnufftet fattar/ och så sedan i thet Tridie/ Fierde/ Femte etc. Capitlen/ föreställas sielfwe Orden. (s. 16–17; orig. s. 6)

Det första Arvidi tar upp i beskrivningen av den svenska poesin är således *vad* som avhandlas. Han formulerar punkterna *inventio*, 'finnandet' av saker och *dispositio*, arrangemanget av dem i kap. II. Utifrån saken, ämnet, företar Arvidi en genreindelning av traditionellt slag, närmast hämtad från Opitz, kap. V. Det passande, *decorum*, kräver att det heroiska eposet och tragedin behandlar kungar och nobla personer – i tragedin bör inte enkla inslag förekomma alls – medan komedier behandlar enkelt folk. Dessa krav framhåller Arvidi, samt påpekar i fråga om komedin att språket bör avpassas

³⁸ Se Hansson, 1993b, s. 196 ff.

³⁹ Jfr Rystedt 1993, s. 49–57. När retoriken tillämpas på poetiken används inom tysk barockpoetik ofta termerna *reimkunst* och *dichtkunst*. De motsvarar i stort sett retorikens *elocutio* och *inventio*: *reimkunst* avser ordens utformning och *dichtkunst* tankeinhållet. De överlappar dock varandra, t.ex. inom bildspråket där själva bilden 'uppfinnas' inom *dichtkunst* men ändå formuleras inom *reimkunst* (på samma sätt engageras ju *inventio* inom momentet *elocutio*). *Reimkunst* betraktas således som den tekniska sidan av poetiken, medan *dichtkunst* starkare förknippas med inspiration och begåvning (Fischer 1968, s. 12–15).

efter personerna. Komedin bör således vara mer realistisk och ha lägre stilnivå än den majestätiska tragedin och hjältedikten. Stilläran aktualiseras starkare apropå herdediktningen, som enligt Arvidi bör vara utförd »på Heerdars eenfaldige Bondewijs» (s. 23; orig. s. 15). Denna uppmaning har sin grund i vad man av tradition kallade 'Vergilius' hjul', den medeltida uppställning som knyter Vergilius' tre diktgenrer till var sin stilnivå: hjälteposet *Aeneiden* uppvisar den höga stilen (*sublimis*), i *Georgicas* lantbruksdiktning krävs den mellanhöga stilen (*mediocris*), medan herdediktningens enkla personer talar i låg stil (*humilis*).⁴⁰ Redan i detta kapitel, där ämnet, *res*, beskrivs, kommer sambandet mellan ämne och stil till uttryck. Det kommer dock inte att behandlas mycket utförligare.

I de närmast följande kapitlen behandlas så orden, retorikens *elocutio*. De aspekter av orden Arvidi framhåller som särskilt viktiga är deras renhet, rytm och lämplighet för rim, samt den raka ordföljd som han menar att svenskan till skillnad från *ex.vis* latinets kan uppnå i dikten. Två huvudkrav framförs i kap. III för språkets skönhet: att orden »ähre klara och tydeligha» och att poeten använder *epitheta*. Att språket skall vara klart är en gammal retorisk föreskrift som rör framställningens effektivitet: orden får inte vara tvetydiga eller förvrängda. Hos Arvidi tillkommer här det nationalspråkliga programmet. Man skall vara försiktig med utländska ord och inte minst med latinets metaforiska stil, som inte tycks passa svenskan. De svenska orden skall överensstämma med språkbruket i »the Landskapen, som mitt i Sveriges Rijke belägne äre»; de skall alltså vara i vad vi skulle kalla rikssvensk form. Då Arvidi betonar *epitheta* som en säker prydnad för språket, infogar han sig i en lång retorisk tradition. De smyckande adjektivbestämningarna uppfattas av hävd som ett av de förnämligare verkkningsmedlen för ett skönt språk, och är särskilt populära inom barockpoesin. De retoriska verkkningsmedel Arvidi diskuterar är få – för bildspråket hänvisar han helt kort till latinska verk (kap. VII).

Stilens förhållande till genre och ämne utreds alltså inte närmare av Arvidi. *Decorum* ställer höga krav på avvägningen mellan ämne och stil, men den kan av naturliga skäl aldrig regleras i detalj. Kraven på stil bör vara särskilt svåra att formulera för en begynnande folkspråklig diktning: det finns ingen kanon av erkända texter där man kan hämta stoff eller framhäva föredömen. Den göticistiska skolan kunde hämta ord och vändningar från äldre nordiska texter – som Stiernhielm ju gör i *Hercules* sju år senare. Arvidi inskränker sig i stort sett till att banna dialektord – hans teoretiska utsaga rör alltså snarare ordformen än ordvalet.

⁴⁰ Jfr Rydstedt, 1993, s. 122 ff.

75 av *Manuductios* 220 sidor upptas av Sveriges första rimlexikon. Där, och i exemplen, visar sig Arvidis inställning till stilfrågor. Här kan vi mana fram en bild av den mottagare Arvidi tänkt sig. Om nu hjältar och regenter kräver den högsta stilen, aktningvärda medborgare mellanstilen och de lägre existenserna den låga stilen enligt det vergilianska schemat, innebär förstås inte detta att dåligt språk är tillåtet ens i den låga stilen – den skall fr.a. vara ledigare och enklare. Dåligt språk lär heller inte Arvidi ut, men ett uppseendeväckande inslag i *Manuductio* är exemplen på ord av mycket låg stilnivå och med 'lågt' innehåll. Ord ur rimlexikonet som *sketna*, *pissa*, *rompa*, *snoor*, *hora* och *fjjs* förefaller svåra att foga in i någon konventionell diktgenre. I komedins mimetiska efterhärming av lågt folks språk och dialekt skulle de kanske vid enstaka tillfällen kunna passa, men det är ju inte för presumtiva komediförfattare poetiken är avsedd. Arvidi vänder sig alltså inte uteslutande till dem som skall dikta i samhällets intresse och till svenskans prydnad. Han kan också vara behjälplig vid diktandet av fyllevisor, nidvisor m.m. *Manuductio* fungerar som ett allround-verk: från den högsta dikten över idylldiktningen och hymnen till det vardagligaste rimsmiddandet. Möjligen kan vissa av de låga orden i exemplen förklaras med att det är en lärobok – sådana ord är pregnanta och fäster sig lättare i minnet.

Retoriken tillhandahåller fler hjälpmedel för den språkliga utformningen. Åtskilliga retoriska handböcker behandlar troper och figurer i stort antal. Genom att namnge och definiera enskilda språkliga verknytningsmedel ger de studenten möjlighet att känna igen dem och själv göra bruk av dem. Av skolans *trivium*, de tre grundläggande 'fria konsterna' – grammatik, dialektik och retorik – betraktas grammatiken som mest grundläggande. Studenten måste först av allt lära sig att uttrycka sig korrekt. Inom den latinska traditionen brukar dialektiken anses underordnad retoriken, vilket hade varit t.ex. Aristoteles helt främmande. För denne var dialektiken och det logiska resonemanget alltings utgångspunkt. Hans *Retorik* koncentreras också i mycket hög grad kring resonemang och argument. Det som bringat retoriken i vanrykte är motsatsen: en alltmer ensidig fokusering på språkdräktens elegans, som lämnat den innehållsliga dimensionen nära nog obeaktad. Retorik blir därmed synonymt med blomsterspråk.

Eftersom Arvidis poetik är ett klassicistiskt verk, kan det mesta i *Manuductio* relateras till retoriken. Det är också viktigt att man gör det: retoriken utgör ett förhållningssätt till världen som är en oundgänglig förutsättning för ett verk som *Manuductio*. Den pragmatiska syn på dikten som framträder inom retoriken och i poetiker som Arvidis skiljer sig dock från den som

framförs i andra sammanhang under samma tid. Poesin anses nämligen också härröra från det gudomliga och innehålla den djupaste visdom. Så framställs t.ex. saken i Fornelius' *Poetica tripartita* några år tidigare. Detta slags beskrivning av poesin är förstås helt annorlunda än den bild som ges i de pragmatiska handböckerna. Det är också egentligen en annan poesi som avhandlas. Detta skall förhoppningsvis framgå tydligare av det följande.

Poetik och diktsyn

Skillnaden mellan 1600-talets klassicistiska poetik, poesi och diktsyn och vår egen uppfattning om poesin är avsevärd. Skillnaden är också svår att beskriva eftersom den grundar sig på mycket olikartade världsåskådningar. Utgångspunkten för den klassicistiska poetik som börjar med humanismen ligger ju så långt tillbaka som den antika traditionen och det retoriska förhållningssättet. Genrekonventioner, regelsystem, stillära, *decorum* i alla aspekter, retorikens situationsbundenhet samt inriktning på mottagaren ger utgångspunkter som är mycket avlägsna våra. I litteraturhistorieskrivningen måste olika epokers och riktningars karakteristika generaliseras för att någon överblick skall vara möjlig. En inflytelserik beskrivning av olika traditioners diktsyn i den västerländska kulturen gjorde M.H. Abrams 1953 i *The Mirror and the Lamp*. Han skiljer där mellan 'mimetiska', 'pragmatiska', 'expressiva' och 'objektiva' teorier om konsten. Den mimetiska teorin representeras tydligast av Platon och Aristoteles. De är kraftigt oeniga om värdet av diktkonsten (som inbegriper såväl epos som lyrik och drama), men kan ändå enas om att diktens huvudsakliga funktion är att efterbilda (någon instans av) verkligheten. Diktens efterbildande väsen betonas även framledes, men i den latinska poetiktraditionen läggs tonvikten på att dikten skall vara funktionell. Den latinska poetiken är kraftigt styrd av retoriken. Den är alltså pragmatisk så till vida att den betonar diktens effekt på mottagaren och de medel som kan brukas för att denna effekt skall uppnås. De expressiva teorierna tillhör romantikens uppfattning om dikten som uttryck för diktarens inre universum. De objektiva teorierna betraktar dikten som avskild från yttre referenspunkter.⁴¹

Oavsett de problem som uppstår i avgränsandet av epoker eller olika slags diktuppfattning,⁴² kan vår originalitetstanke sägas födas med förromantiken och romantiken. Diktarens personliga uttryck anses inte längre kunna draperas i fraser ur traditionens allmängods – det skulle förstöra varje anspråk

⁴¹ Abrams, 1953, fr.a. s. 8–29.

⁴² Därom t.ex. Gustafsson, 1966.

på autenticitet. Brytningen är förstås inte total. Det är inte frågan om en frigörelse från alla traditionens tidigare former, men det är en stark ansats. Horace Engdahl benämner romantikens litteratur *verkdiktning*, till skillnad från föregående tiders *repertoardiktning*. »Den nya ordningen (med vilken vi ännu lever) innebär, att det skrivna betraktas som en del av ett *författarskap*, i vilket diktaren bearbetar ett personligt upplevelsematerial och skapar originella former efter det egna stoffets fordringar». Litteraturen dessförinnan hade alltså en gemensam repertoar som estetisk grund. Detta skall inte förstås som att en repertoar inte finns under romantiken, betonar Engdahl, men att repertoaren – och förhållningssättet till den – förändrats avsevärt. Ett bestämt genresystem, kanoniserade texter och föregångare, retorikens kompositionsstrategier och stillära m.m. gav en fast utgångspunkt för den klassicistiska diktaren, medan romantikens poet står i ett komplicerat förhållande till den traditionen.⁴³

En skarp skiljelinje brukar alltså dras mellan romantiken och tiden dessförinnan. Den klassicistiska poetik och poesi som frodas på 1600- och 1700-talen, före romantikens inträde, tillhör den pragmatiska traditionen. Romantikens expressiva diktuppfattning, som vi fortfarande lever kvar i, gör subjektet till utgångspunkt. Om den tidigare klassicistiska diktuppfattningen innebar att diktens främsta uppgift var att spegla verkligheten och vara representativ, anses dikten nu vara ett uttryck för diktarens varseblivning. Diktarens intryck (och uttryck) av tillvaron blir det viktiga; den faktiska verklighetens alla detaljer skjuts i bakgrunden.

Därmed förändras givetvis diktens funktion. Den klassicistiska dikten domineras av retorikens pragmatiska syften. Dikten fyller en funktion: den har en bestämd mottagare som skall övertygas av ett bestämt budskap. Retorikens alla verknytningsmedel står diktaren till buds, och förenas på det sätt som bäst fyller syftet. Dikten skall, med Horatius' ord, förena nytta med nöje. Dess syfte är ofta uppbyggligt och moraliserande. Den skall tilltala och påverka mottagarens känslor och intellekt för att effektivast gagna författarens avsikter. Romantiken fokuserar alltså avsändaren i stället för mottagaren. Dikten skall uttrycka författarens inre, och pedagogiska hänsyn kan inte tas. I hög grad är diktens syfte fyllt helt enkelt genom att den finns; mottagaren är eventuell och inte vidare noggrant definierad. Dikten skall inte anpassas för att vara lättillgänglig, och den har inget direkt eller situationsbundet syfte förutom att uttrycka diktarens jag och den 'konstvilja' som detta jag är ett uttryck för.

⁴³ Engdahl, 1986, s. 37 f.

Klassicismens världsbild och språkuppfattning framstår som enkel – ibland rentav simpel – i förhållande till romantikens. Inom klassicismens poetik problematiseras sällan förhållandet mellan ord och ting. Poetiken, som i mycket stor utsträckning sammanfaller med retoriken, förefaller ha avskilt innehållet från formen. Saken, *res*, kan kläs i de ord, *verba*, som är mest funktionella. Beroende av mottagare, genre m.m. kan ordens stilistiska och poetiska nivå varieras, medan innehållet förutsätts vara mer eller mindre oförändrat. Referensramen framstår som given och beständig: varje ting har sin eller sina olika benämningar och förhållandet mellan ord och ting är lätthanterligt. Klassicismens bestämda världsordning bryts upp av romantiken. Förhållandet mellan ord och ting är inte längre fastslaget, universum är för komplext för att kunna gripas med ord. Man kan inte längre vara säker på ordens referens; det ting som skall beskrivas är föränderligt och undanglidande. Någon objektiv verklighet kan inte längre förutsättas, i stället blir subjektets inre och varseblivning av det yttre viktigt. Det tydligaste uttrycket för denna förändring brukar anses vara allegorin och symbolen. Allegorin, schematiskt beskriven som en översättlig diskurs, en fiktiv räcka händelser el.dyl. som enkelt kan översättas så fort man har nyckeln, brukar få representera klassicismen. Symbolen, det suggestiva och innebördsmätade uttrycket vars innebörder aldrig fullt kan återges och vars referent ständigt glider undan, blir en representant för romantiken. Allegorin är i hög grad didaktisk och skall kunna utläggas på ett intellektuellt plan, medan symbolen snarare förmedlar en känsla som inte kan formuleras eller preciseras.⁴⁴ Om den klassicistiska poetiken har intellektet som utgångspunkt, inriktar sig romantiken i högre grad på intuitionen. Metafysiskt platoniserande föreställningar om hur intuitionen kompletterar och uppfyller den intellektuella förståelsen finns redan hos Plotinos och Augustinus, men betonas kraftigt under romantiken.

Beskrivningen är givetvis schematisk. Den kan ge en uppfattning om huvuddragen, men det är viktigt att minnas att den egentligen inte beskriver diktsyn utan poetik och diktteori.

Diktsyn omfattar inte bara dikten som artefakt, utan också dikten som arkaisk visdomsförmedlare av mer metafysiskt slag. Den dikt som anses vara av högre ursprung äger större auktoritet och sorterar inte under poetiken. Klassicismens poetiska och retoriska handböcker uppvisar en oproblematiserad syn på förhållandet mellan ord och ting samt diktarens möjlighet att fånga sitt objekt, men dessa verk är inte representativa för epokens totala

⁴⁴ För en utförlig diskussion, se Jonsson 1983, fr.a. s. 126–132. Se även Malm, 1996, s. 91–103; 137–143.

uppfattning om poesin. Poetiker och retoriker är till sin utgångspunkt pragmatiska läromedel – beskrivning av tillvaron och verkligheten tillhör inte deras uppgifter. För deras syften är ett förenklat förhållande mellan ord och ting tillräckligt, att närmare utreda det vore inte funktionellt. Den stela syn på ordens referens som framträder där får ofta representera en diktsyn gemensam för tiden ända fram till romantiken. Men poetikens och retorikens syn på ordens referens är förstås inte representativ för all förståelse av poesi under hela epoken. En helt annan diktsyn framträder i de sammanhang där tolkning och inte konkret poetisk framställning är huvuduppgiften.

Framför allt inom teologiska och moralfilosofiska arbeten tolkas dikten som en metafysisk enhet, en gnomisk utsaga och källa till visdom. Här är diktens innehåll det viktiga, medan poetiken och retoriken fokuserar diktens form. Man må fortfarande utgå från uppfattningen om ett etablerat och fast referenssystem i universum – så som retorik och poetik så uppenbart gör – men här blir en avgörande skillnad synlig.

Om diktens upphov är en människa, någorlunda nära mottagaren i tid, rum och kultur, kan mottagaren förutsättas vara förmögen att omfatta referenssystemet och förstå i stort sett varje del av dikten. Dikten skulle då i teorin kunna skrivas om av läsaren utan att något innehåll gick förlorat. Man utgår i detta fall från ett gemensamt och okomplicerat referenssystem i poetikens och retorikens pedagogik. Om diktens upphov däremot är högre – som när det gäller viss antik och annan högt skattad diktning – och diktens innehåll anses innehålla gudomlig visdom eller moralfilosofiska sanningar, då är dess utgångspunkt ett referenssystem som visserligen kan anses vara fast, men är omöjligt för människan att omfatta. Referenssystemet är i detta fall skapelsen, och den enda som fullt överblickar det är skaparen. De fragment människan förstår av skapelsen och de eviga sanningarna är – det ligger i sakens natur – begränsade. Detta problem formuleras kanske tydligast i Augustinus' *De doctrina Christiana*, som utövar ett kraftigt inflytande på eftervärldens teoribildning. I praktiken innebär det att den tolkande människan jagar en undflyende referent. Denna metafysiska diktsyn – och världsuppfattning – är en helt annan än den som framträder i poetiken och retoriken. Båda förekommer sida vid sida, men de aktualiseras helt enkelt i olika områden av verkligheten och tillvaron. Ingen av dem kan ensam betraktas som representativ för epokens diktsyn eller varseblivning.⁴⁵

Inom den klassicistiska poetiken och dess handböcker brukar inte diktarens inspiration och ingivelse betonas särskilt starkt. Inspirationen nämns ofta inledningsvis som en förutsättning, men i fortsättningen är det framför

⁴⁵ Se Malm, 1996, s. 69–71.

allt diktarens lärdom, övning och färdighet som behandlas.⁴⁶ Skillnaden är återigen den mellan diktsyn och poetik: tankar om inspiration och diktens ursprung tillhör diktsynen, men i en poetik är det just det poetiska hantverket – dikten som en konstnärlig produkt – som är ämnet. Det som kan förefalla motsägelsefullt behöver alltså inte egentligen vara det: när väl en övergripande diktsyn beskrivits, är bokens avsikt att beskriva poesins pragmatiska delar. Under romantiken, däremot, omformas den metafysiska världsåskådningen och tillämpas även på den praktiska diktningen.

Imitatio/mimesis

Retorikens figurer består i hög grad i brott mot de enkla, vedertagna och grammatiskt korrekta uttryckssätten. Även dessa inkonsekvenser är dock strängt reglerade och den klassicistiska utgångspunkten är att språk och vers skall vara korrekta. Att en viss begåvning och fallenhet krävs är man förståelse om. Förutom begåvning brukar även lärdom och övning anses nödvändiga för en god poet. Dessa tre ting anför också Arvidi s. 16; orig. s. 5. Momentet lärdom delas i två: å ena sidan måste regler och teknisk kunskap inhämtas, å den andra bör diktaren vara väl inläst på den förefintliga diktningen och kunna »åtskillige Greep, Handlingar och Historier». Genom övning skall diktaren så lära sig använda, omvandla och bearbeta detta omfattande material. Detta är den innebörd som oftast brukar läggas i begreppet *imitatio*: lån och återbruk av formuleringar, fraser, idéer, teman, strukturprinciper med mera. Denna betydelse ligger även i det grekiska *mimesis*, varav *imitatio* ju är den latinska översättningen. Det är dock den latinska termen som konkretiserar repertoardiktningens utgångspunkt, medan den grekiska främst förknippas med efterbildningen av en verklighet. Imitationen av föregångarna var alltsedan antiken central i skolans färdighetsträning; med hjälp av de halvfabrikat traditionen erbjuder lärde man sig att snabbt improvisera och formulera sig på ett effektivt sätt.

Denna imitation sker inte alltid i direkt dialog med den auktoritet som används; snarare är luften fylld av brukbara ord, fraser och tankar. Peter Dronke har i samband med medeltidens *imitatio* kallat det ett poetiskt *koinê*.⁴⁷ Stina Hansson har relaterat övergången från repertoardiktningen till verkdikning till utvecklingen från en sekundärt muntlig tradition mot

⁴⁶ Jfr Olsson 1963, s. 272–273. För en utförlig diskussion av diktsyn och poetik hos Haquin Spegel och i allmänhet under 1600-talet hänvisas till detta verk, fr.a. s. 270–304. Se även Bergh 1916, fr.a. s. 23–24.

⁴⁷ Dronke, 1971, s. 159.

en utpräglad skriftspråklig. Repertoaren är ett material som visserligen är historiskt men vars historiska dimension inte uppfattas som sådan i användandesituationen. Övergången till verkdiktning hänger enligt Hansson samman med att det skriftspråkliga medvetandet småningom blir så starkt att varje bruk av en tidigare text blir tydligare och mer igenkännligt. När varje text finns tillgänglig i tryckt form och dessutom varje del av den betraktas som en del av ett historiskt dokument, blir beroendet mer påtagligt än när traditionen i högre grad fanns i ett kollektivt medvetande och minne. Att denna övergång sker långt senare än boktryckarkonsten utvecklas är naturligt: utvecklingen mot ett skriftspråkligt medvetande är en långsam process.⁴⁸

Även mellan medeltid och renässans kan man emellertid iakttä en tydlig förändring av *imitatio*. Under båda dessa epoker hålls imitationen av *auctores* högt, men utgångspunkterna skiljer sig. Gemensamt har epokerna att man genom imitationen vidareför ett klassiskt arv, men jämfört med medeltiden utvecklar renässansen en målmedveten strävan att *välja ut* det som skall imiteras och omforma repertoaren efter egna behov och ideal. På så sätt fungerar imitationen inte som ett kritiklöst återbruk av *auctores*, utan mer och mer som ett aktivt sovrande grundat på estetiska och andra ställningstaganden.⁴⁹ Denna aktiva form av imitation blir förstås särdeles viktig i renässansens språkpatristiska program. När man vill odla det inhemska språket väljer man det ur den klassiska diktningen och lärdomen som är tillämpligt, samt de aspekter av det inhemska språket som förefaller mest angelägna. Det klassiska stoffet är allmängods och behöver ingen vidare utredning i en poetik som Arvidis, men det inhemska urvalet är viktigt. Med detta upptar man ett material och skapar en kanon, varifrån en förnyad form av *imitatio* kan utgå och bygga vidare mot nationallitteraturen.

Inte minst viktigt i Arvidis sammanhang är att etablera ett svenskspråkigt ordförråd, och för det syftet är *Manulectios* rimlexikon avpassat. I själva verket är det mer motiverat än vad som först kan tyckas, eftersom det relaterar den nya traditionen till den klassiska och fyller ut ett tomrum i en gryende nationalspråklig diktning. Direkt sammanhängande med klassicismens *imitatio*-doktrin var latinutbildningens betonande av ordrikedom. Denna *copia verborum* var nödvändig för den som ville behärska olika stilnivåer och genrer, samt kunna utvidga och omformulera sig efter behov. Till den ändan samlade man ur allt man tillägnade sig, framför allt under studietiden, sentenser, fraser, vändningar och ämnen som man kunde ha användning av – en 'kopia' är alltså ett exemplar ur en samlares *copia*. Dessa skatt-

⁴⁸ Hansson, 1993a, s. 52 ff.

⁴⁹ Carron, 1988.

kammare, *thesauri*, kunde bli mycket omfattande och ordnades helst tematiskt och/eller alfabetiskt. För den som ville dikta på folkspråket bör ämnen och idéer samt vissa innehållsliga figurer från den klassiska traditionen ha varit användbara, men ord och fraser saknades. Med sitt rimlexikon råder Arvidi bot på problemet åtminstone vad beträffar enstaka ord, och fyller därmed ett av tomrummen i nationalspråket. Han är förstås inte ensam om detta heller; särskilt i den tyska traditionen är ordsamlingar av detta slag vanliga.

Inom repertoardiktningen presenterade sig alltså fraser, formler, motiv och ämnen för den som samlat lärdom, övat och följt föredömliga exempel. Utgångspunkten formuleras i den latinska traditionen som *imitatio*, i den grekiska som *mimesis*. Ordens betydelsespektra är alltså ungefär de samma, men den grekiska traditionen – framför allt hos Platon och Aristoteles – ser den viktigaste aspekten av *mimesis* som den verklighetsefterbildande. Den term som brukar förknippas med *mimesis/imitatio* är *verisimilitudo*: ordagrant ’sannolikhet’. Aristoteles krävde sannolikhet i kompositionens *mimesis* med betoning på vad vi kallar fiktionen. Den latinska traditionen kräver *verisimilitudo* i den *imitatio* som alltmer riktas mot representationen, det vill säga avbildandet av objekt ur verkligheten.⁵⁰ Men i praktiken har alltså *mimesis* kommit att beteckna olika slags efterbildning av verkligheten – som till exempel när Arvidi talar om att härma dialekter s. 21 – medan *imitatio* avser förhållandet till föregångarna.

Om utgåvan

Originalutgåvan

I Collijns bibliografi för 1600-talet förtecknas tolv exemplar av *Manuductio*. Dessa exemplar representerar flera olika varianter av trycket. I ett antal ark har satsen successivt korrigerats under tryckningens gång.⁵¹ Ändringarna berör endast enstaka bokstäver och textens innebörd har inte påverkats. Varianterna förtecknas inte i notapparaten; inte heller har en detaljerad bibliografisk beskrivning ansetts nödvändig att ge här. Till grund för denna utgåva ligger Göteborgs universitetsbiblioteks exemplar, varifrån också faksimilen hämtats.

⁵⁰ McKeon, 1952, s. 170 f.; Weinberg, 1965, s. 197 ff.; Malm, 1993, s. 73 ff.

⁵¹ Så orig.s sidor och rader Av^v.3; Avⁱ^f.7; Avⁱ^f.16; 13.22; 102.16; 136.3; 148.7; 153.14; 157.3 och 177.6–7.

Typografisk utformning

Originalets typografiska utformning följs relativt noggrant, men nödvändigtvis med undantag. Originalet har mestadels centrerade rubriker och justerad huvudtext. P.g.a. originalets nätta format fyller centrerade citat ofta hela sidbredden, vilket ger typografisk harmoni mellan centrerad och justerad text. Teckengraden varierar ofta efter dessa förhållanden. I denna utgåva är sidorna större, vilket förskjuter förhållandet mellan centrerad, justerad och indragen text. Därför bibehålls den typografiska utformningen av rubrikerna samt ett fåtal övriga partier någorlunda troget. Citat och exempel, som i originalet är växelvis justerade, centrerade eller indragna, markeras alla med indrag här. Så sker också med mindre överskrifter. Vid rubriker och citat varierar originalets bruk av blankrad: här används för tydlighetens skull blankrad på ett mer konsekvent sätt. Originalets rimlexikon har först fyra spalter, sedan tre. Här används genomgående fyra spalter. Originalets metriska tabeller täcker ett uppslag, men återges här på en enda sida.

Typsnitt

I originalet är svenskan i fraktur, icke-germanska ord huvudsakligen i antikva eller kursiv. I denna utgåva återges på vedertaget sätt frakturstilen med antikva, medan antikva och kursiv återges med kursiv. Originalets siffror samt punkt, frågetecken, utropstecken och parentes återges mer eller mindre osystematiskt i fraktur, antikva eller kursiv. Här återges därför inte originalets variationer.

Teckengrad

Citat och exempel har i originalet oftast – men inte alltid – större teckengrad än huvudtexten. I denna utgåva används för citaten samma teckengrad som i huvudtexten. I titelblad, dedikationer och rubriker följs den typografiska återgivningen mer noggrant, medan ord markerade med större teckengrad i huvudtexten i denna utgåva markeras med fetstil. Huvuddelen av förordet är i originalet satt med större teckengrad än de övriga kapitlen, men återges här i samma teckengrad. Likaledes minskas här teckengraden i rimlexikonet till normal.

Tecken

Originalets snedställda, dubbla bindestreck återges med 'vanligt' bindestreck. Originalets avstavningar följs endast i vissa fall – främst i rubriker. Originalets »s» och »f» återges båda med vanligt »s». »j» används inte i

denna utgåva, utan »j». Förkortningstecken för »n» och »m» samt latinska ändelser löses upp utan att redovisas. Varierande typer för samma tecken redovisas inte. Originalen skiljer på vanligt sätt mellan romerskt »I» och arabiskt »1», men har i enstaka fall »I» i stället för »1» i samband med andra arabiska siffror. I dessa fall återges siffran här med »1». Varierande stavning och stavfel följs vanligtvis utan kommentar. Mellanslag infogas här – vilket oftast inte sker i originalet – efter bindestreck i formuleringar som »Vers- eller Rijmslutande».

Därutöver företas inga oredovisade ändringar av originalets text. Utelämnad punkt, inkonsekvent bruk av kolon o.dyl. återges troget. Frakturstilens kommatecken »/» används i överensstämmelse med originalet. De smärre avvikelser som förekommer i sidhuvudets titel och sidfotens kustod redovisas inte. Originalens paginering återges inom klammer i vänster marginal.

Citat

Översättningar av anförda citat från Horatius, Vergilius och Lucretius ges i notapparaten. Arvidis citat skiljer sig naturligt nog från de versioner som etablerats i vår tid – främst beträffande stavning och satsindelning, men också böjningsformer och ordföljd. Någon gång varierar eller saknas också ord, men eftersom skiljaktigheterna inte påverkar innehållet nämnvärt redovisas de inte här.

Kommentarer

I notapparaten ges ordförklaringar och kommentarer. För att avlasta notapparaten förs förklaringar av frekventa ord till en separat förteckning. Eftersom inte innebörden är central i rimlexikonet, förklaras inte de ord som förtecknas där. De termer och begrepp Arvidi rör sig med kommenteras som regel inte, då deras innebörd framgår av sammanhanget. Arvidis bruk av dem i förhållande till andra teoretiker utreds heller inte. Textbaserade diskussioner om Arvidis influenser o.dyl., i de fall sådana förekommer, förläggas till inledningen.

På originalets s. 220 förtecknas errata. I denna utgåva har rättelserna införts i texten och redovisats i notapparaten. Därutöver har ett antal rättelser av stavfel o.dyl. företagits för tydlighetens skull. Även dessa redovisas i notapparaten.

Andreas Arvidi: tryckta skrifter

Förteckningen, som inte kan göra anspråk på att vara fullständig, baseras huvudsakligen på Uppsala universitetsbiblioteks personversarkiv samt uppgifterna om Arvidi i *Svenskt biografiskt lexikon* och Collijns *Sveriges bibliografi. 1600-talet*.

- 1642 *Någre sköne lustige och Liuflige Wijsor/ then frögdefulle Ungdomen til lust och behagh/ affskreffne och Componerade nästförledne Åhren/ mäste parten aff* Andr. Ar. Reg. Str. (u.o.).
- 1645 *De Lykanthropis oratio: Quam ... 16. Decemb. Anno 1644 ... enarrabat Andreas Arvidi Stregnensis* (Dorpati Livonorum).
- 1647 *Dn. Martini Lutheri ... Elogia: Quam ... 10. Novemb. Anno 1647 ... enarrabat Andreas Arvidi Stregnensis* (Dorpati Livonorum, u.å.).
- 1648 Bröllopsskrift till Abraham(us) Georgii Thauvonius och Beata Jheringius (-a).
- 1648 *Någre sköne lustige och Liuflige Wijsor/ then frögdefulle Ungdomen til Lust och Behagh/ affskreffne och Componerade näst förledne Åhren/ mäste parten Aff* Andr. Ar. Reg. Str. (u.o.).
- 1649 *Disputatio philosophica de natura philosophiæ* (Strängnäs) (Synodaldisp., resp. Joh. Olai Vegrelius).
- 1649 Lyckönskan till Gertrud Gezelius, f. Gutheim.
- 1651 Bröllopsskrift till Johannes Jonæ Stregnensis och Anna Erici.
- 1651 *Manuductio Ad Poesin Svecanam, Thet är/ En kort Handledning til thet Swenske Poeterij/ Verß- eller Rijm-Konsten* (Strengnäs).
- 1652 Bröllopsskrift till Abrahamus Watrangius och Sigrid Mårtensdotter.
- 1654 Lyckönskan till arvfursten Carl Gustaf och Hedwig Eleonora.
- 1656 *In luctuosum obitum admodum reverendi ... dn. Josephi Matthie Fougdonij ... oratio ...quam ... 12 maji anno 1656 ... enarrabat mag. Andreas Arvidi* (Strängnäs, u.å.).
- 1657 *Prægnantium & parturientium misera vitæ conditio eller hafwande quinnors och barnaföderskors älendige lefwernes beskaffenhet vthi en christelig vtfärds sermon öfwer ... Catharina Nilsdotter Bohm ... 14 dec. 1656* (Strängnäs).
- 1659 *Disputatio synodalis in confessionis Augustanæ articulum XIII de usu sacramentorum* (Strängnäs).
- 1667 Gravskrift över Sara Ernest, f. Meyer.
- 1668 *Österhaninge sockens antiquiteter, fordom sammanskrefne af mag. Andrea Arvidi Strengnensi, kyrkoherde dersammastädes, och af honom sjelf i kyrkoboken år 1668 inskrefne, men sedermera derutur skrefne af Anders Anton Stiernman ...* (Det sw. bibliotheket, utg. C. C. Gjörwell, II, 1758, s. 131–137).
- 1669 *Solenne senectutis itinerarium eller en gudeligh ålderdomens reese-book ... vthi en christeligh lijk-sermon öfwer ... her Peder Andrea Brunnio ... 6 oct. 1668* (Stockholm).
- 1912 »Ur En kort Handledning til thet Swenske Poeterij», *Sveriges national-litteratur II. Svensk renässanslitteratur* (Stockholm, 1912), s. 125–136.
- 1993 *Andreas Arvidi: Manuductio* [utdrag]. Adolf Fredrik Ristell: *Skaldekonsten*, Institutionen för estetik, Uppsala universitet. Kurslitteratur nr 15 (Uppsala, 1993).

Källor

I förteckningen anförs också de verk som åberopas i kommentaren.

- Aristoteles, *Aristotle. The "Art" of Rhetoric*. With an English Translation by John Henry Freese (London, New York, 1926).
- *Aristotle. The Poetics. "Longinus" On the Sublime. Demetrius On Style*. With an English Translation by W. Hamilton Fyfe (London, New York, 1927).
- *Om diktkonsten. Jämte den anonyma skriften Om den stora stilen*, inledn. av Ingemar Düring, övers. Jan Stolpe (Stockholm, 1961).
- Fornelius, Laurentius, *Poetica tripartita* (Upsaliæ, 1643).
- Horatius, *Diktkonsten*, övers. Arvid Andrén (Jonsered, 1992).
- Judichær (Søren Poulsen Gotlænder), *Prosodia Danica*, Kiøbenhaffn 1671, i *Danske metrikere II. Judichær*, ed. Arthur Arnholtz og Erik Dal (København, 1954).
- *Synopsis Prosodiæ Danicæ*, Kiøbenhaffn 1650, i *Danske metrikere II. Judichær*, ed. Arthur Arnholtz og Erik Dal (København, 1954).
- Lucretius, *Om världsalltet*, prosaövers. Bertil Cavallin (Stockholm, 1972).
- Mathias Lincopensis, *Magister Mathias från Linköping: Poetria*. I översättning av Yvonne Sörbom, Göran Sörbom och Birger Bergh samt med inledning av Birger Bergh, institutionen för estetik, Uppsala universitet. Kurslitteratur nr 11, 2:a uppl. (Uppsala, 1993).
- Mathias Lincopensis: Se Sawicki, »Poetria och Testa Nucis av Magister Matthias Lincopensis», *Samlaren* 1936, s. 109–152.
- Opitz, Martin, *Buch von der deutschen Poeterey* (Breßlaw, 1624). Utg. i Martin Opitz, *Gesammelte Werke* 2: 1, ed. George Schulz-Behrend (Stuttgart, 1978), s. 331–416.
- Poppelman, Elieser, *Brevis Introductio ad Poesin Svecanam* (Gothoburgi, 1736).
- Ravn, Hans Mikkelsen, *Ex Rhythmologia Danica msc. Epitome brevissima* (Soræ, 1649), i *Danske metrikere I. Fra Bielke til Gerner*, ed. Arthur Arnholtz, Erik Dal, Aage Kabell (København, 1953).
- Sparman, Andreas, *Sundhetzens Speghel* (Stockholm, 1642).
- Tiällman, Nils, *Grammatica Latina. In usum Discipulorum quorundam Holmensium* (Holmiæ, 1679).
- Vergilius, *Georgica*, övers. Tønnes Kleberg (Stockholm/Stehag, 1989).

Litteratur

- Abrams, Murray H., *The Mirror and the Lamp: Romantic Theory and the Critical Tradition* (New York, 1953).
- Bergh, Birger, »Magister Mathias och den medeltidslatinska poetiktraditionen», *Lychnos* 1975–1976, s. 68–84 (omtr. i *Magister Mathias från Linköping: Poetria*, institutionen för estetik, Uppsala universitet. Kurslitteratur nr 11, 2:a uppl. [Uppsala, 1993]).
- Bergh, Gunhild, *Litterär kritik i Sverige under 1600- och 1700-talen* (Stockholm, 1916).
- Björck, Staffan, *Svenska språkets skönheter. Om den lyriska antologin i Sverige – dess historia och former* (Stockholm, 1984).

- Burman, Lars, *Den svenska stormaktstidens sonett*, Skrifter utgivna av litteraturvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet (diss., Uppsala, 1990).
- »Inledning», Skogekär Bergbo, *Wenerid. Utgiven med inledning och kommentarer av Lars Burman*, Svenska författare utgivna av Svenska Vitterhetssamfundet, ny serie (Stockholm, 1993), s. 9–74.
- Carron, Jean-Claude, »Imitation and Intertextuality in the Renaissance», *New Literary History* 1988/3, s. 565–579.
- Collijn, Isak, *Sveriges bibliografi. 1600-talet. Bidrag till en bibliografisk förteckning I* (Uppsala, 1942–1944).
- Dal, Erik, *Indledning til Judichær*, i *Danske metrikere II A. Kommentarbind* (København, 1960).
- Dronke, Peter, »Functions of Classical Borrowing in Medieval Latin Verse», *Classical Influences on European Culture A.D. 500–1500* (Cambridge, 1971).
- Engdahl, Horace, *Den romantiska texten* (diss., Stockholm, 1986).
- Fischer, Ludwig, *Gebundene Rede. Dichtung und Rhetorik in der literarischen Theorie des Barock in Deutschland* (Tübingen, 1968).
- Göransson, Harald, *Koralpsalmboken 1697. Studier i svensk koralhistoria* (diss. Uppsala, Hedemora, 1992).
- Gustafsson, Lars, »Från klassicistisk till romantisk »känslöestetik«. Kring diskussionen om ett litteraturhistoriskt periodiseringsproblem» *Sammlaren* 1966, s. 24–34.
- Hagström, K. A., *Strengnäs stifts herdaminne III* (Strengnäs, 1899).
- Hansson, Stina, *Svenskans nytta Sveriges ära. Litteratur och kulturpolitik under 1600-talet* (Göteborg, 1984).
- »Repertoar och tradition. Till den teoretiska förståelsen av repertoardiktningen och den romantiska 'litteraturrevolutionen'», *Edda* 1993/1 a.
- *Salongsretorik. Beata Rosenhane (1638–74), hennes övningsböcker och den klassiska retoriken*, Skrifter utgivna av Litteraturvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet nr 25 (Göteborg, 1993 b).
- Hultin, Arvid, *Den svenska vitterheten i Finland under stormaktstiden 1640–1720* (Helsingfors, 1904).
- Jonsson, Inge, *Idéer och teorier om ordens konst. Från Platon till strukturalismen* (Lund, 1971).
- *I symbolens hus. Nio kapitel litterär begreppshistoria* (Stockholm, 1983).
- Kock, Axel, *Språkhistoriska undersökningar om svensk akcent I* (Lund, 1884–85).
- Lausberg, Heinrich, *Handbuch der literarischen Rhetorik. Eine Grundlegung der Literaturwissenschaft*, dritte Auflage (Stuttgart, 1990).
- Levertin, Oscar, »Andreas Arvidis Manuductio», *Sammlaren* 1894, s. 79–97.
- Lind, E. H., »Förteckning öfver Upsala universitetsbiblioteks handskrifter rörande svenska språket. (Från midten af 1600- till midten af 1700-talet.)», *Sammlaren* 1882.
- Lindroth, Sten, »Georg Stiernhielm», *Svenska män och kvinnor* 7 (Stockholm, 1954).
- Malm, Mats, *Minervas äpple. Om diktsyn, tolkning och bildspråk inom nordisk göticism* (diss. Göteborg, Stockholm/Stehag, 1996).
- »Mimesis: efterbildning och representation», *Sammlaren* 1993, s. 64–80.
- McKeon, Richard, »Literary Criticism and the Concept of Imitation in Antiquity», *Critics and Criticism. Ancient and Modern*. Ed. with an Introduction by R. S. Crane (Chicago, 1952), s. 147–175.
- Meyer, Ernst, *Gustaf Rosenhane. En litteraturhistorisk studie* (Stockholm, 1888).

- Olsson, Bernt, *Spegels Guds verk och hwila. Tillkomsthistoria, världsbild, gestaltning* (diss. Lund, Stockholm, 1963).
- Rydstedt, Rudolf, *Retorik* (Lund, 1993).
- Sawicki, Stanislaw, »Poetria och Testa Nucis av Magister Matthias Lincopensis», *Samlaren* 1936, s. 109–152.
- Sicking, C. M. J., *Griechische Verslehre* (München, 1993).
- Strömquist, Siv, »Våra skiljetecken i ett historiskt perspektiv», *Språk och Stil. Ny följd* 2, 1992, s. 77–112.
- Stähle, Carl Ivar, *Vers och språk i vasatidens och stormaktstidens svenska diktning* (Stockholm, 1975).
- Sylwan, Otto, *Studier i 1600-talets vers 1–3* (Göteborg, 1920).
- *Den svenska versen från 1600-talets början I* (Göteborg, 1926).
- Tuneld, John, »Till Andreas Arvidis Manuctio ad poesin svecanam», *Samlaren* 1933, s. 244–248.
- Wahlström, Lydia, »Petrus Lagerlöfs kollegium i svensk metrik», *Samlaren* 1900, s. 1–29.
- Weinberg, Bernard, "From Aristotle to Pseudo-Aristotle", *Aristotle's "Poetics" and English Literature. A Collection of Critical Essays*. Edited and with an Introduction by Elder Olson (Chicago & London, 1965), s. 192–200.
- Wieselgren, Otto, »Andreas Arvidi», *Svenskt biografiskt lexikon* I (Stockholm, 1918), s. 764–768.
- »Till Andreas Arvidis biografi», *Personhistorisk tidskrift* 20 (1919), s. 28–36.
- Wrangel, Ewert, *Det Carolinska tidehvarfvets komiska diktning* (Lund, 1888).

II. Kristian Wåhlin: Metriken

Manuductio kodifierar en ny metrisk praxis, som växt fram under de närmast föregående årtiondena. För de mer framträdande poeterna, framför allt naturligtvis Georg Stiernhielm, innebär handboken ingenting nytt utan istället att deras redan vunna verspraktik förklaras på svenska för den nya generation som skall läras upp i hantverket, i första hand gymnasisterna vid Strängnäs gymnasium. Som redan påpekats innebär ändå publiceringen av Arvidis svenskspråkiga poetik ett betydelsefullt avstamp för den metriska tradition som utvecklades vidare under 1700- och 1800-talet och först med den fria versen under 1900-talet fick sin position omvärderad.

Perioden kan kanske benämnas »versmåttens period», versmått som definieras genom att antalet och slaget av ingående versfötter anges. Versfötterna hämtades från den latinska metriken men med den anpassningen till svenska språket att lång stavelse i latinet motsvarade accentuerad stavelse i svenskan, kort stavelse icke accentuerad stavelse. Idén var närmast hämtad från Holland, Tyskland och Danmark.

Knittel och stavelseräkning

Versmåttens period efterträder en ungefär fyrahundra år lång period då man iakttar höjningarnas antal men tillämpar fri fyllnad av obetonade stavelser däremellan. Det gäller både talversen och sångversen, som det är viktigt att hålla isär. Talvers är vers som framsades, deklamerades, och den allena-rådande versformen i Norden var knitteln. I Erikskrönikans inledning omnämns framförandesituationen:

Huro herra ok första hawa ther liffuat,
 thet finder man her i bokenne scriffuit,
 huro the hawa liffuat, giort ok farit,
 her star thet scriwat huru thet hauer warit.
 Hwo thet hauer ey förra hört sakt,
 nw ma han thet höra, hauer han tess akt,
 fore lust at höra fagher ordh
 ok skämptan oss, til wy gaa til bordh.

[Hur herrar och furstar har levt där, / det finner man nedskrivet här i boken, / hur de har levt, vad de har gjort och vart de har rest, / här är det upptecknat hur det har varit. / Den som inte förut har hört talas om det, / nu må han höra det om han ger akt därpå, / och har lust att lyssna till vackra ord / och underhållning för oss, innan vi går till bords.]¹

¹ *Sveriges litteratur I*, s. 93.

Sångvers är text som skapades till musik för sångframförande. Antingen fanns redan en melodi som man försåg med text eller utarbetade man texten tillsammans med musiken. I båda fallen styrs textens utformning av melodins krav. I Norden är balladerna medeltidens mest bekanta sånger. Liksom för knitteln gäller att de obetonade stavelsernas antal växlar fritt medan höjningarna är fyra eller tre per rad och anpassade till det musikaliska schemat.

Knittelversen upplevdes i början av 1600-talet som föråldrad och mindre passande att bära upp den nya nationallitteratur som man alltmer började drömma om. Carl Ivar Ståhle har föredömligt utrett försöken att finna ett passande alternativ genom att införa stavelseräkande, syllabisk vers i svenska språket. För att sätta ny text till kända melodier kunde systemet te sig funktionellt men det kunde också leda till förskräckliga resultat, om inte systemet kombinerades med (en kanske intuitiv, inte på någon medveten teoretisk insikt byggande) prosodisk känsla för vilka stavelser som bär huvudaccnten.²

Beträffande talversen syns det mig som om Ståhle har förbisett att försöken med syllabisk vers i allmänhet gäller knittelvers. Man fortsätter att skriva knittel men kombinerar de gamla reglerna med en ibland synnerligen sofistikerad stavelseräkning:

Warer a'lle wälko'mne til V'psala by'
 Och så' til the'nna Comoe'dia ny' /
 A'del / Pre'ster / Kiö'pmän och Ju(?)ngfruer skö'na /
 Ä'rlighe Matro'ner / hwa'r skal rö'na
 I sa'nning stoor ny'tto / vårt spe'll medh sigh ha'ffua /
 Gi'ffuer oss ti'l om wij rå'ke sna'ffua
 [...]

Med dessa rader inleds prologen till Johannes Messenius' drama *Disa*, som uppfördes vid distinget i Uppsala i februari 1611.³ Texten uppfattar jag som knittel, men om vi studerar texten mer ingående,⁴ finner vi att versen är noggrant stavelseräkande. I prologen är varannan vers tolvstavig, varannan vers tiostavig. Johannes Messenius är en av de första i Sverige som praktiserar stavelseräkande vers. Bruket förefaller först ha uppkommit inom psalmdiktningen, där ett behov fanns att anpassa stavelseantalet till psalmmelodin, medan det var mindre viktigt hur betoningarna var placerade.⁵

² Jfr Ståhle, 1975, exv. s. 91 ff.

³ Messenius, 1989, s. 70.

⁴ Som Ståhle, 1975, har gjort, s. 138 ff.

⁵ Ibid., s. 91.

Snart spred sig bruket även till talvers.⁶ Mönster hade man i rikt mått från kontinenten, där stavelseräkning var den gängse versprincipen i kombination med slutrim.

Ett viktigt kapitel i Carl Ivar Ståhles undersökning om vers och språk i Vasatidens och Stormaktstidens svenska diktning är det om »syllabis-terna».⁷ Den stavelseräknande versen behandlas visserligen även av Otto Sylwan, men det är hos Ståhle vi hittar en uttömmande redogörelse. Han skriver bland annat:

Man har en känsla av att knitteln nu i vissa kretsar på en gång kom att kännas som starkt föråldrad och helt otjänlig som svensk motsvarighet till den latinska vers som nu allt rikligare flödade i hyllningsskrifter av skilda slag. Den tycks t.ex. nästan aldrig förekomma i de gratulationsverser med vilka de lärde gärna inledningsvis försåg sina vänners verk och i vilka de prisade deras lärdom och snille och det föreliggande beviset därpå; vanligen är de på latin, men väljer man svensk vers, blir den stavelseräknande.⁸

Ståhle behandlar här stavelseräknande vers som en ny versform, ett försök att ersätta den utjänta knitteln med något nytt och bättre. Jag tror emellertid, att så länge det är fråga om 8–12-stavig talvers, så är det snarast fråga om en utveckling av knittelversen, en stilisering av denna versform utan att dess grundläggande rytmiska karaktär bryts.⁹

Den accentuerande versen

Den nya princip för diktningen som redan vunnit burspråk i Holland och Tyskland och var på god väg att bli allmän i Danmark innebar både ett iakttagande av antalet höjningar och antalet stavelser per versrad. Dessutom intresserade man sig starkt för rimningens utformning – dikter utan rim, som Stiernhielms *Hercules*, betraktades med viss skepsis.

Arvidi har för sin verslära bitvis lånat både systematik, formuleringar och många gånger vers exempel från utländska källor, framför allt Hans Mikelsen Ravns latinskspråkiga *Ex Rhythmologia Danica* från 1649.¹⁰ Oscar

⁶ Ibid., s. 126 ff.

⁷ Ibid., s. 126–185.

⁸ Ibid., s. 131.

⁹ Mer om skillnaden i synsätt i Kristian Wählins projektrapport för HSFR, som kommer att publiceras som nr 9 i Skrifter utgivna av Centrum för metrisk studier, Göteborg.

¹⁰ Utgiven med översättning i *Danske metrikere I*, København 1953.

Levertin publicerade 1898 en uppsats i *Samlaren*, i vilken redogörs för förhållandet till de utländska originalen på ett så klargörande sätt att det knappast ter sig meningsfullt med en upprepning. Istället skall nedan ges en något bredare översikt över de metriskä idéer som Arvidis verslära för till torgs.

De i inskränkt bemärkelse metriskä delarna av *Manuductio* inleds med kapitel 4: »Om the Swenske Ordsens Mått eller Quantiteet.» Det är här som accentregeln formuleras: »Alle the Stafwelser som långsamligen/ och medh en hwaß eller högh Thon vthsäyas/ the äre länge/ och twert om igen/ alle the Stafwelser som kårteligare och medh en sänckt Thon vthföras/ the äre kårte» (*Manuductio* s. 30; orig. s. 28f). Arvidi behåller alltså termerna lång och kort men definierar dem i enlighet med accentprincipen. Detta har lett till missförstånd. Så sent som 1970 kan Lennart Breitholtz meddela i en under många år mycket använd handbok för universitetsundervisningen i litteraturvetenskap:

Strängnäs-lektorn Andreas Arvidi författade en mycket läst handbok för diktning på svenska [– –]. Arvidis [– –] förebild var snarast Opitz [– –], och det är dennes metriskä principer Arvidi tror sig företräda men troligen utan att riktigt fatta skillnaden mellan antikens kvantitativa vers och den germanska accentversen. Liksom Opitz tillåter Arvidi endast jamber och trokéer.¹¹

Breitholtz har alldeles misskänt Arvidi. Förutom att definitionen, återgiven ovan, är entydig (för övrigt en ordagrann översättning från Ravn), visar alla Arvidis exempel att han väl har förstått den grundläggande prosodiska principen för versbygget. Och, som vi strax skall visa, Arvidi tillåter visst andra versformer än jamber och trokéer.

Viktigt i kapitel 4 är grundregeln att enstaviga ord kan behandlas antingen som långa eller korta, vilket innebär en stor frihet för versmakarna, vilken de också utnyttjar. Ord bildade av två enstaviga ord, t.ex. »Halmhatt», kan antingen behandlas så att båda stavelserna betraktas som långa (spondé) eller korta, eller också kan antingen första eller andra stavelsen bära huvudtrycket. Även detta innebär en tacksam frihet för poeterna.

Beträffande trestaviga ord kan en del anpassas till versschemat så att varann stavelse betraktas om lång, eller också behandlas första eller sista stavelsen som lång och de två övriga som korta: »glimmande 301» (*Manuductio* s. 33; orig. s. 32). I jambisk och trokeisk vers får man försöka passa in

¹¹ *Epoker och diktare 1* 1971, s. 438.

de tre- och flerstaviga orden så att varannan stavelse blir lång, varannan kort. Men »aldrarättaste föras sådana Ord vthi the Dactyliske och Antidactyliske Vers in/ ther the kunna hålla och hafwa theas rätta Mått eller *quantiteet*, hwilken aff theas Thon flyter och härröhres» (*Manuductio* s. 34; orig. s. 32). Här rekommenderas alltså sparsamhet med användningen av trestaviga ord av 301-typ i alternerande vers. Under 1700-talet blev detta en metrisk stridsfråga, där en del med hänvisning till Petrus Lagerlöf ville förbjuda de trestaviga orden helt i alexandrinversen och utsatte dem som bröt mot den regeln för kritik.¹² Vi bör alltså noga notera Arvidis liberala inställning: rekommendation med en motivering, men inget förbud.

Rim. Troké och jamb

Därnäst följer kapitel 5: »Om the Swenske Ordsens beqwemligheet til Rijmslutande/ och huru the måge rätt ther til lämpas». Här knäsätts termerna manligt för enstavigt (symboliserat med liten bokstav, a) och kvinnligt för tvåstavigt rim (symboliserat med stor bokstav, A). Kapitlet innehåller det omfattande rimlexikonet, som upptar en tredjedel av boken (och som kommenteras av Mats Malm ovan).

Den metriska genomgången fortsätter med kapitel 8: »Om the åtskillige Verß eller Rijm/ hwilka vthi Swenskan lämpeligast sigh skicka til at brukas. Och först om the Trochaiske och Jambiske Verß». Inledningsvis konstaterar Arvidi att det är lättare att skriva jambisk och trokeisk vers än att skriva daktylisk eller anapestisk, varför nybörjaren rekommenderas att börja med de två första slagen.

Kapitlet är disponerat i enlighet med en systematik som Arvidi har övertagit närmast efter Ravn (som bygger på Zesen, som bygger på Clajus' klassiska prosodi från 1582).¹³ Han börjar med de kortaste verserna och bygger sedan på med en stavelse i taget. Som termer används latinets monometer, dimeter, trimeter osv, varvid avses dipodier, dubbla versfötter. Kortaste jambiska eller trokeiska versen är tvåstavig: monometer brachycatalecticus 'kort upphörande'. Därnäst kommer trestavig vers: monometer catalecticus 'upphörande'. Den fyrstaviga versen är monometer acatalecticus 'ej upphörande', dvs fullständig. Den femstaviga versen är monometer hypercatalecticus, med en övertalig stavelse. Därefter är det dags för dimeter brachycatalecticus osv.¹⁴

¹² Se utförligare hos Sylwan, 1925–1934. II, s. 118 ff.

¹³ Levertin, 1894, s. 95.

¹⁴ Jfr Zesen, 1971, s. 27 ff.

De kortaste verserna bildar sällan egna versmått utan förekommer tillsammans med längre verser. Arvidis exempel förefaller ibland vara hemgjorda original som följande (s. 84; orig. s. 126):

Hoo Gurker rätt insylta will/
Behöfwer meer än blåttan Dill.

Men ofta är versexemplen liksom brödtexten fria översättningar från Ravns arbete. Två exempel:

Verden er fuld af Trætt' oc Klammer /
Saa det er Sligt at høre jammer /
Hver mand vil stande paa sit Nip /
Derfor skeer mangel Landstings Hvip.¹⁵

Hvor alting skiftes om i denne Verdsens handel /
Her hviler sig en Kock nu efter all sin Vandel /
Hand kogte stegt' oc sød saa mangel lecker Smule /
Hand aedis dog nu rasa af Ormen' i sin Kule.¹⁶

Mot slutet av kapitlet kommer Arvidi in på det som skulle bli versmåttet framför andra under lång tid, alexandrinen (*Manuductio* s. 90 ff.; orig. s. 134 ff.). För detta parti har Arvidi rådfrågat inte bara Ravn utan också gått direkt tillbaka till Opitz. Beskrivningen av alexandrinen är en fri översättning av motsvarande parti hos Opitz. Philipp Zesen nämns i texten som ett unikt exempel på en som har lyckats skriva trokeisk alexandrinvers.

Därefter behandlas ett par diktformer, som är uppbyggda av alexandrinvers: sonett och epigram (fyra-, sex- eller åtta-versiga). Som exempel på sonett har Arvidi fått låna Stiernhielms berömda dikt om silkesmasken (*Manuductio* s. 94; orig. s. 140 f.).

Därefter behandlas 14, 15, 16 och 17-stavig jambisk eller trokeisk vers, varefter det är dags för kapitlets två »taylor», en trokeisk och en jambisk, bestående av en dikt som börjar tvåstavigt varefter verserna förlängs med en stavelse i taget upp till 17 stavelser (*Manuductio* s. 98 ff.; orig. s. 146 ff.). Tavlorna illustreras också av notskrift som markerar hög och låg ton. Idén är tagen från Ravn. Den trokeiska »dikten» tycks vara Arvidis egen skapelse. Den jambiska »dikten» börjar som hos Ravn men utvecklas sedan på sitt eget sätt.¹⁷

¹⁵ Ravn, 1649, s. 165; *Manuductio* s. 85; orig. s. 127.

¹⁶ Ravn, 1649, s. 170; *Manuductio* s. 89; orig. s. 134.

¹⁷ Ravns taylor, Ravn, 1649, s. 224 f.

Daktyler och anapester

Det nionde kapitlet (*Manuductio* s. 99–105; orig. s. 150–159) behandlar rena daktyliska verser. Det innebär att samtliga versfötter utom det avslutande rimmet består av daktyler. Närmaste motsvarighet hos Ravn är en del av kapitel IV med rubriken (i översättning) »Om den friere lyrik eller Buchner-verserne». »Den friere, sjældnere og mere naturlige lyrik kaldes Buchner-vers efter deres opfinder August Buchner, den kendte professor ved universitetet i Wittenberg. På tysk die Buchner-Art eller die Dattel-Art eller Palmen-Art». ¹⁸ Buchner kommer att presenteras närmare nedan. Ravn förklarar och behandlar såväl daktylisk som anapestisk vers, och han räknar med en uppblandning av tvåstaviga versfötter. Kapitlet är långt med en rad underavdelningar. Ravn har vissa avsnitt som ställer upp regler för hur daktylisk respektive anapestisk vers får skrivas med tanke på inblandningen av trokéer och jamber. Detta saknar motsvarighet hos Arvidi, som istället eftersträvar klarhet genom ett mer finfördelat system. Efter att ha behandlat de rena daktyliska verserna i kapitel IX tar han upp de orena, dvs. verser där trokéer förekommer bland daktylerna, i kapitel X. Speciellt intressant är väl behandlingen av olika sapphiska strofer i avdelning 8. Texten är översatt från Ravn, men en »dansk Sapphicum» blir en »Svensk Sapphicum» (*Manuductio* s. 108; orig. s. 164). I avdelning 12 är det så dags för hexametern och elgiskt distikon. Arvidi förordar rim inne i verserna (*Manuductio* s. 110 ff.; orig. s. 166 ff.) men han nämner, närmast som ett undantag, att Stiernhielm brukat orimmad hexametersvers (*Manuductio* s. 112; orig. s. 169).

Strofer

Det elfte kapitlet behandlar de rena antidaktyliska (anapestiska) verserna, kapitel tolv tar sig an de orena. Så är det dags för kapitel XIII: »Om åtskillige Swenske Versers bländning/ och om Pindariske Oder». Kapitlet behandlar med andra ord strofbyggnad. Dikter med strofisk utformning följde under 1600-talet för det mesta en melodi. Arvidi inleder med ett avsnitt där han påpekar att inte endast stavelsernas antal måste iaktas utan även prosodin måste beaktas så att de betonade stavelserna faller på platser där det lämpar sig enligt melodin. Sedan konstaterar Arvidi att det finns strofer som är byggda av en enda sorts vers, *carmen monocolon*, vilka inte kräver någon speciell behandling. Den andra sortens strof är uppbyggd av flera olika sorters verser, från strofer som blandar två verser, *Rhythmus dicolos*, till strofer

¹⁸ Ibid., s. 226.

med sex olika sorters verser, *Rhythmus hexacolos*. Arvidi går, delvis i anslutning till Ravn, igenom olika exempel.

Kapitlet avslutas med en genomgång av det pindariska odet. Liknande genomgång kan vi hitta både hos Opitz¹⁹ och hos Ravn.²⁰ Diktformen består av strof, antistrof och epodus. Självklart för de tyska, danska och svenska diktarna är den noggranna rimningen, vilket ju var främmande för det grekiska ursprunget. Det råder full frihet att utforma strofen och epodus som man behagar, men antistrofen och följande strofer resp. epodus måste strängt upprepa det mönster som använts i den första strofen / epodus.

Det är alltså fråga om en mycket sträng metrisk princip. Ändå ligger i just det pindariska odet fröet till den fria versen. Om man nämligen släpper på rimmen – i anslutning till den grekiska lyriken – och släpper kravet på att varje strof skall vara exakt likadant byggd, så har vi i praktiken en poetisk, högstämmd text (för högstämmdhet är nära förknippat med valet av odeformen) med en mer eller mindre helt fri rytmik. Men då är vi visserligen framme vid mitten av 1700-talet och Klopstock.

Med kapitlet om strofer är den metriska delen av Arvidis bok slut. Det återstår blott ett appendix med diverse skrivregler.

Den metriska bakgrunden. Danmark. Tyskland

Varifrån har Arvidi fått sina metriska idéer? Lika uppenbart som det är att han bitvis har översatt Ravns och Opitz' arbeten, lika uppenbart är det att han inte troget har följt en enda källa utan självständigt komponerat sin bok efter vissa idéer. Sålunda intresserade sig Opitz enbart för jamber och trokéer, och efter honom finns en sträng skola som förkastade de trestaviga versfötterna. Mot detta står en linje som har sin startpunkt hos Augustus Buchner och fortsättning hos Philipp Zesen. Alla erkänner de Opitz som läromästaren, men man menar att med samma recept som Opitz tillämpar för jamber och trokéer, kan man också skriva god vers med daktyler och anapester.

Denna friare renässansmetrik tar såväl Ravn som Arvidi fasta på. En kort översikt av den tyska linje de utgår ifrån kan vara på sin plats.²¹ Utgångspunkten är alltså Martin Opitz. Hans formulering av grundprincipen för den accentuerande versen återfinns i *Buch von der deutschen Poeterey* (1624), närmare bestämt i det sjunde kapitlet, som behandlar rimmen. Åtskilliga regler och exempel ges för att illustrera kraven på rena rim. Det slås

¹⁹ Opitz, 1978. 2:1, s. 405 ff.

²⁰ Ravn, 1649, s. 196 ff.

²¹ Utförligare redogörs för detta i den tidigare nämnda HSFR-rapporten.

fast att rimorden i tyskan antingen är kvinnliga eller manliga. Som en följd av detta förhållande följer så de berömda orden om att varje vers antingen är jambisk eller trokeisk:

Nachmals ist auch ein jeder verß entweder ein *iambicus* oder *trochaicus*; nicht zwar das wir auff art der griechen vnnd lateiner eine gewisse grösse der sylben können inn acht nemen; sondern das wir aus den accenten vnnd dem thone erkennen, welche sylbe hoch vnnd welche niedrig gesetzt soll werden. Ein Iambus ist dieser:

Erhalt vns Herr bey deinem wort.

Der folgende ein Trochéus:

Mitten wir im leben sind.

Dann in dem ersten verse die erste sylbe niedrig, die andere hoch, die dritte niedrig, die vierdte hoch vnd so fortan, in dem anderen verse die erste sylbe hoch, die andere niedrig, die dritte hoch, &c. ausgesprochen werden. Wiewol nun meines wissens noch niemand, ich auch vor der zeit selber nicht, dieses genawe in acht genommen, scheinete es doch so hoch non nöthen zue sein, als hoch von nöthen ist, das die Lateiner nach den *quantitatibus* oder grössen der sylben jhre verse richten und reguliren.²²

[Min översättning: Vidare är varje vers antingen *jambisk* eller *trokeisk*; förvisso inte så att vi på grekernas och romarnas vis kan iaktta stavelsernas längd; utan så att vi av accenten och tonen känner igen, vilken stavelse som skall sättas som hög och vilken som skall sättas som låg. En jambisk rad är följande:

Erha'lt vns He'rr bey dei'nem wo'rt.

Det följande är en trokeisk rad:

Mi'tten wi'r im le'ben si'nd.

För i den första versen utläses den första stavelsen lågt, den andra högt, den tredje lågt, den fjärde högt osv, i den andra versen utläses den första stavelsen högt, den andra lågt, den tredje högt et cetera. Hittills har så vitt jag vet ingen, inte heller jag själv tidigare, iakttagit detta noga, men nu tycks det mig vara nödvändigt, likaväl som det är nödvändigt att latinarna rättar och reglerar sin vers efter stavelsernas längd.]

²² Opitz, 1978, 2:1, s. 392 f.

Det har många gånger påpekats att Opitz vare sig uppfinner accentläran eller är den förste som teoretiskt uttalar dess grundprinciper. Men det är Opitz som formulerar regeln på det mest föredömligt pedagogiska sättet, och hans välgjorda exempel präntar in regeln. Inriktningen på jamber och trokéer innebär också en pedagogisk klarhet och entydighet vad gäller att få in den accentuerande grundprincipen i det allmänna medvetandet.

Den inflytelserike professorn vid Wittenbergs universitet Augustus Buchner (1591–1661) anknyter till Opitz i sina föreläsningar över tysk poetik. Dessa spreds i avskrifter. Tryckta utgåvor kom först efter Buchners död, 1663 respektive 1665.²³ Buchner använder Opitz' exempel för jambisk och trokeisk vers (»Erha'lt vns He'rr bey dei'nem wo'rt» respektive »Mi'tten wi'r im le'ben si'nd») men därefter tar han upp de daktyliska orden. Det finns många sådana i det tyska språket, och det är skada om alla dessa skall uteslutas ur poesin. Av två skäl bör man bejaka deras användning:

Erstlich weil man sie nicht wol entrathen kann. Denn und zum andern, weil sie dem Vers zu weilen einen Glanz un Schönheit geben können (a.a., s. 144).

[För det första därför att man inte gärna kan undvara dem. För det andra därför att de ibland kan ge versen en glans och en skönhet.]

Därefter presenteras det som har betraktats som Buchners »uppfinning»: precis som daktyliska ord kan och bör accepteras i den alternerande versen, så kan man också sätta samman daktyliska versformer på exakt samma sätt som man kan med jambiska och trokeiska. Buchner ger oss en uppställning från 1- till 6-fotad vers, precis som han tidigare gett för jambisk och trokeisk vers. Han bygger också på med motsvarande schema för anapestisk vers, som emellertid alltid inleds med en spondé.²⁴

En rad barockpoeter tog starka intryck av Buchner, däribland Philipp Zesen. I sitt arbete *Deutscher Helicon* (1. uppl. 1640, 2. uppl. 1641)²⁵ anknyter Zesen vördnadsfullt både till Opitz och Buchner. Opitz är auktoriteten vad beträffar den grundläggande accentläran och dess exemplifiering med jamber och trokéer. Buchner är läromästaren vad gäller daktylers och anapesters lämplighet för tysk vers. Själv är Zesen mycket road av rimmet. Han

²³ Se närmare efterskriften till Buchner, 1966.

²⁴ Ibid., s. 146 f.

²⁵ En latinsk upplaga, *Scala Heliconis Teutonici*, kom ut i Amsterdam 1643 (Levertin, 1894, s. 95). En tredje och fjärde tyskspråkig upplaga, starkt omarbetad jämfört med de två första upplagorna, utkom 1649 och 1656 (Zesen, 1971, s. 583). Zesens genomslagskraft var alltså stor.

är god poet och ger en rikedom av egna exempel på dikter på olika versmått, gärna med många välklingande inrim. Hans metrik innehåller två utförliga rimlexikon, ett för manliga, ett för kvinnliga rimord. Det är troligt att Arvidi inspirerats direkt av Zesen till det utförliga rimlexikonet.

När Zesen presenterar exempel på olika sorters vers, väljer han ett system från den tyske grammatikern Clajus' klassiska prosodi från 1582.²⁶ Systemet är detsamma som Arvidi tillämpar och som förklarats ovan. Det bygger alltså på monometer, dimeter, trimeter osv, varvid avses dipodier, dubbla versfötter, utom beträffande daktyler och anapester, som räknas enkelt. Kortaste jambiska eller trokeiska versen är tvåstavig: monometer brachycatalecticus 'kort upphörande'. Därefter kommer trestavig vers: monometer catalecticus 'upphörande'. Den fyrstaviga versen är monometer acatalecticus 'ej upphörande', dvs fullständig. Den femstaviga versen är monometer hypercatalecticus, med en övertalig stavelse. Därefter är det dags för dimeter brachycatalecticus osv.

Zesen har också kapitel som behandlar rim och strofbyggnad. Andra avdelningen, väsentligt utbyggd i andraupplagan 1641, innehåller många exempel på dikter i olika versmått. Ett originellt inslag är Zesens översättningar av Höga visan till strofisk, rimmad daktylisk-anapestisk vers. Det är vackert och stämningsfull poesi.

Litteratur

- Buchner, Augustus, *Anleitung zur deutschen Poeterey*. [1665] Herausgegeben von Marian Szyrocki (Tübingen: Max Niemeyer, 1966).
- Clajus, Johannes, *Prosodia Libri Tres* (Witembergæ, 1582).
- Danske metrikere* udgivet af Arthur Arnholtz, Erik Dal, Aage Kabell. I: Fra Bielke til Gerner (København: J. H. Schultz, 1953).
- Epoker och diktare 1*. Allmän och svensk litteraturhistoria under red. av Lennart Breitholtz (Stockholm, 1971).
- Levertin, Oscar, »Andreas Arvidis Manuductio«, *Samlaren* 1894, s. 79–97.
- Messenius, Johannes, *Disa*. Inledning och kommentar: Willmar Sauter (Stockholm, 1989).
- Opitz, Martin, *Buch von der deutschen Poeterey* (1624). I: *Martin Opitz: Gesammelte Werke*. Kritische Ausgabe herausgegeben von George Schulz-Behrend. Band II: Die Werke von 1621 bis 1626. 1. Teil (Stuttgart: Anton Hiersemann, 1978, Bibliothek des literarischen Vereins in Stuttgart; 300).
- Ravn, Hans Mikkelsen: *Ex Rhythmologia Danica msc. Epitome Brevissima* (1649). [Se: *Danske metrikere*.]
- Ståhle, Carl Ivar, *Vers och språk i vasatidens och stormaktstidens svenska diktning* (Stockholm, 1975).

²⁶ Levertin, 1894, s. 95.

- Sveriges litteratur. Del I. Medeltidens och reformationstidens litteratur.* Utg. av Carl Ivar Ståhle (Stockholm, 1968).
- Sylwan, Otto, *Den svenska versen från 1600-talets början.* En litteraturhistorisk översikt. I–III (Göteborg 1926–1934).
- Tiällman, Nils, *Grammatica Latina. In usum Discipulorum quorundam Holmensium* (Stockholm, 1679).
- Tiällman, Nils, *Grammatica Suecana: äller: En Svensk Språk- och Skrif-konst.* Välment sammanskriften ock i liuset gifen mäd egen bekostnad (Stockholm, 1696).
- Zesen, Philipp von, *Sämtliche Werke [...]. Neunter Band: Deutscher Helicon (1641).* Bearbetet von Ulrich Maché (Berlin & New York: Walter de Gruyter, 1971).

MANUDUCTIO
Ad
POESIN SVECANAM.

En fore Haandleening til ether

 Svenske Poetery /
Vers eller Rym-
Konsten.

Förskridigad och sammandragen
Stoff

ANDREA ARVIDI STREGNEANSI,
*Physicæ & Logicæ in Gymnasio
Stregneansi Lecturæ.*

Tryckt i Stregneås af Zacharias Beckstr.
Capitulæ Boekeryhandl. År 1651.

MANUDUCTIO
Ad
POESIN SVECANAM,
Thet är/
En kort Handledning til thet

**Swenske Poeterij/
Verß- eller Rijm-
Konsten.**

Förfärdigad och sammandragen
Vthaff

ANDREA ARVIDI STREGNENSI,
Physices & Logices in Gymnasio
Stregnensi Lectore.

Tryckt i Strengnäs aff Zacharias Brocken/
Capitlets Booktryckiare/ Åhr 1651.

[A ij^r]

Then Höghborne Furste
och Herre/

5

H. Carl Gustaff/
Sweriges Rijkes förklarade
Arff-Furste/ Pfaltz-Grefwe widh Rhein
i Beyern/ til Gülich/ Cleve och Bergen
Hertigh/ Grefwe til Veldens/ Span-
heimb/ Marck och Ravensburg/ Herre
til Ravenstein/ *Generalißimus* öfwer H.^{nes}
Kongl. Maj:s Armeer och Krijgz-
Stat i Tyskland.

10

Min Allernådigste Furste
och Herre.

[A ij^v]

15

Helsa och Alsköns stadigh-
warande Wälsignelse.

20

25

30

O Segersälle Hielt/ Höghborne Herr' och Förste/
O Swea Rijkes Tröst/ näst Drotningen then störste/
Mitt allernådigste Förswar och så Bijstand/
Som migh beskärma kan alt medh en wäldigh Hand:
Aff ålder warit har then Seed i thesse Länder/
At när en högh Person/ aff alle Rijksens Ständer
Förklaras en ArffHerr'/ och elliest höge Ting
Bestält har vthan Lands/ medh Fiender omkring/
Tå Vndersåten han/ then gärna fågna pläger/
Medh alt godt han förmå/ aff allo som han äger.
Man märcker stoort Proceß/ man hörer lustigh Speel/
På mycken Lyckos Önsk tå brister ingen deel.
Thet gamble Afwundzfolck/ thet lägger Afwund neder/
Så länge thet tå kan bewijsa Fursten Heder.
Medålderskarlar/ som seent mättas vtaff Guld/
The låta Åckret stå/ och möta Fursten huld.

26 *Proceß* procession30 *Medålders-* medelålders

- The vnge sitt Verkern/ sitt Choort och Terning kasta
 J wråår/ och vthi tijdh moot Fursten the sigh hasta.
- [A iij^r] Ja Barnen/ som medh Käpp kring Gården rijda mäst/
 När Fursten nämpnes nu/ the springa medh sin Häst/
 5 Och fägna medh sitt Taal/ och medh åthäfwor alla/
 Aff sielfwan sin Natur/ then man må Fursten kalla.
 Hwar dråpa Blodh i them för glädie synes lee/
 Them lyster nu så högt sin Herr' och Furste see.
 O Segersälle Hielt/ Högborne Herr' och Furste/
 10 O Swea Rijkets Tröst/ näst Drottningen then störste/
 Mitt allernådigste Förswar och så Bijstand/
 Som migh beskärma kan alt medh en wäldigh Hand:
 Ehers Nåde fägnar man och thenna tijdh medh rätta/
 Samt/ vthaff plicht och skuld/ bewijse wij alt thetta/
 15 Tilbörlig Tienst och Ähr': och ther hos prijse stort/
 Then höge Gunst Ehers Nådh oß Swenskom hafwer giort.
 Särdeles doch the ting årkänne wij the bästa/
 At Eders Nåde först wår Fiend täckts har gästa/
 Och altså näst Gudz hielp/ hans Fiädrar honom stäckt/
 20 Hans Hierta til godh Frijd medh sådan Handel wäckt.
 [A iij^v] Then Keyserlige Macht/ och Mörksens Häars Soldater/
 Thet Påweske Anhang/ som Liuset städze hater/
 Thet quälier oß ey meer/ med Mord och Tyrannij/
 Näst Hennes Mayestet/ Ehers Nådh ty tacke wij.
 25 Thernäst at Eders Nådh har låtit sigh behaga/
 Hwad Hennes Majestet har täckts Heroiskt laga/
 Om *Succeßionen*, thet årkänner Swensker Man
 För en wälgerning stor/ Ehers Nåd så helsar han:
 Hel Hertigh Carl Gustaff/ Hel Swea-Rijks Arff-Förste/
 30 Hel Swea Rijkets Tröst/ näst Drottningen then störste/
 Hel allernådigste Förswar och så Bijstand/
 Som medh then Högstes Krafft skal skydda Swea land.

1 *Verkern* brädspel

19 *stäckt* avkortat, d.v.s. vingklippt honom

22 *Påweske* påvliga

23 *quälier* plågar

27 *Succeßionen* tronföljden

Medh sådan Helsning och Ehre Nåde iag betänker/
 Ett ringa Papperswärc af ödmiukt ther hos skänker:
 Medh thenna Tilförsicht/ Ehre Nåde slijkt anseer
 Ey effter Wichtigheet/ men aff hwad Hugh thet skeer.
 5 Ty iagh är Barnom lijk/ som rijda vth på Käppar
 Moot sin Arffurste from: men doch medh Sinn' och Läppar
 Sin Furste fågna så/ at i them synes lee
 Hwar dråpa Blodh aff Frögd/ när the sin Förste see.
 [A iv^r] Min Häst är lijk en Käpp/ medh hwilken iag här rijder
 10 Moot Eders Nåde nu: Men Gud wil andra tijder/
 När han thet så förseer/ Förståndet meerar sigh/
 Medh andra Hästar iagh tå wil försöria migh/
 Och möta Eders Nådh. Jagh wärkar och så willigt
 Hwad tienligt wara kan/ hwad gott är/ så och billigt.
 15 Befaller nu Ehre Nådh i Gudz thens Högstes Hand/
 Migh vnder Eders Nåds Förswar til Watn och Land.

Stregnäs/ den 28. Febr. Åhr 1651.

E. Furstl. N:^{des}

20 Vnderdånige och ödmiuke
 Tienare/

Andreas Stregnensis.

1 *betänker* begåvar, tillägnar
 2 *ödmiukt* ödmjukhet
 11 *meerar sigh* förmerar sig

EPIGRAMMA
IN
NECESSARIAM SVECANÆ
POESEOS PUBLICATIO-
NEM,
Præstantiſſimi & Literatiſſimi
Dn. ANDREÆ ARVI-
DI STREGNENSIS,
Amici officioſè hono-
randi.

*S*unt heu qui Genium, non ingenium suum adornant,
Sunt quis & Bacchi Poela profunda placent;
Sunt qui divitias properant cumulare caducas
Quosque in speluncam proh malè præcipitant.
 15 *Sunt qui dira pericla adeunt, durosque labores,*
Pro lusu & luxu, qui brevis atque levis.
Isthæc dum spernit Svecanæ namque poësis
Author perdoctus, artem animoque colit.
Herclè bonus labor, & perplurima commoda promit,
 20 *Quæ laudis studium, fama, decusque ciet.*
Qui intendit animum studijs, doctæque Poësi,
Ille sibi immensas conciliabit opes.

1–22 Epigram över den oundgängliga publiceringen av den svenska poetiken, (skriven) av den högst framstående, lärde och vederbörligen hedervärde vännen Herr Andreas Arvidi från Strängnäs.

Ack, det finns de som smyckar sin genius (lever goda dagar) men inte (tar till vara) sin begåvning, och det finns de som finner behag i Bacchus' djupa pokaler.

Det finns de som skyndar att samla förgängliga rikedomar på hög, och – o ve – störtas av dem i olyckans avgrund.

Det finns de som går mot hemska faror och hårda vedermödor för förströelse och utsävningar, som är korta och flyktiga.

Detta förkastar den svenska diktkonstens höglärde befrämjare (den svenska poetikens författare), och odlar konsten i sin själ.

Det är i sanning ett gott arbete, och frambringar mycket av största nytta; det väcker viljan att lovorda, samt skapar berömmelse och ära.

Den som koncentrerar sig på studier och den lärda poetiken, han skall vinna enorm rikedom.

*Accipe præclarum, lux maxima Svecia, munus,
 Utere ritè dato, munere nunc patria.*
 [A v^r] *Jo placet ille Deo labor, & mortalibus ægris
 Prodest, io venient commoda multa tibi.*
 5 *Præclarum acclamo inceptum, laudoque proboque
 Quoque sies patriæ, candida Stella, tuæ.
 Ac optata tuis fortuna laboribus adsit
 Comprecor ipse tibi, Candide amice vale.*

10 *Benevolentie & amicitie causa festinanter
 scripsit*

*M. Andreas Thorinus in Coll:
 Streg: Mathem: Lector.*

ODA TROCHAIC.

1.
 15 **J**Ngen ting i Werlden wanckar/
 prijsas högre än som Dygd:
 Hon fördrager ingen Blygd/
 Wäl är then som henne sanckar.

1–12 Sverige, klara ljus, mottag den förnämliga gåvan. Fädernesland, använd nu den givna gåvan på rätt sätt.

Åh, detta arbete behagar Gud och gagnar de olyckliga dödliga. Åh, stor välgång skall tillkomma dig.

Jag hyllar detta lysande företag, jag lovordar och berömmar det. Genom det skall du bli en lysande stjärna i ditt fädernesland.

Må dina vedermödor möta den önskade framgången; detta ber jag om för dig. Lev väl, min käre vän.

Av tillgivenhet och vänskap skrivet i hast av Magister Andreas Thorinus, lektor i matematik vid kollegiet i Strängnäs.

15 *wanckar* finns, förekommer

2.

Dygden/ hon är then alleena/
 Som består i Jämmerfall/
 Blifwer ey medh Döden all/
 5 Huru wäl thet någre meena.

[A v^y]

3.

Hoo som Dygden hoos sigh drager/
 Gör sin Nästa intet meen/
 Är rätt som en fruchtsam Green/
 10 Hwilkens Fruchter man behager.

4.

Gode Wen/ then Frucht i bära/
 Fant iagh än/ på Quistar grön/
 Aldrigh någon tijdh så skön/
 15 Ty bör eder Tack och Ähra.

5.

Ther som Dygden hon är inne/
 Brister något godt vth mäst/
 Wacker Homman/ wacker Häst/
 20 Låta sigh tilsamman finne.

*Dn. Andreae Stregnensi, Physices &
 Logices in Gymnasio Stregnensi
 Lectori, thenna Bokens Authori til
 ähra skrifwit*

25

aff

Laurentio Joh. Bodælio.

19 *Homman* hovman

26 Laurentius Johannis Bodælius var vid gymnasiet i Strängnäs, och förordnades 1652 till kaplan i Södertälje och Tveta församling.

[A vi¹]

*ANDREAS ARVIDI
STREGNENSIS.*

Per Anagr. Svet.

Sijr/ Ens Gudz Ande ar-
tar sine.

5

THe gode Gåfwor ju förwisso allesamman/
Frå Liusens Fader nedh them sändes medh stor gamman/
Som bidia honom titt/ om sådna Gåfwors Skänck/
En arg och onda Siäl ey smyckies medh then Länck.
10 Förstånd och Wijßdom högh han rootas aldrigh gärna/
Ther Gudz Föracht befins/ i en wanartigh Hiärna.
Jagh glädies när iagh seer en from och ährligh Man/
Som medh en Gudligh Böön sin wärck begynna kan/
Befinner och så sielff then Dagen wara blijder/
15 När som iagh beder Gudh/ och passar Kyrckiotijder.
När iagh om Morgonstund strax säger en Loffsång/
Then Dagen görs migh godh/ och blifwer icke bång.
Gudzfruchtan/ Gudligheet gemeent godh Gåfwor gifwer/
Enär en Arbeetsman medh alfwar henne drifwer.
20 Gudz Ande är ther när/ som artar sine wäl/
Och gifwer Skickligheet/ at alt affgår medh Skäl.
Min Wen/ iagh märcker wäl aff edert Wärck och thätta/
At Ens Guds Ande har ehr härvtinnan rätta/
Och gifwit ehr Förstånd så många Vers och Rijm
25 På Swenska ställa fort/ ey effter gammalt prijm.

3 *Per Anagr. Svet.* genom anagram på svenska. Diktens titel, som återkommer i framhävd stil i texten, utgörs alltså av de omkastade bokstäverna i 'Andreas Arvidi Stregnensis'. Arvidi ger själv exempel på anagramdikt i kap. XI, s. 117.

4 *artar* danar

17 *bång* bekymmersam

18 *gemeent* vanligen

25 *prijm* tal, orerande

[A vi^v] Nu Booken skattas högt/ ehrt Wårck wij aldrig lasta/
 Hwar sijr för Ögon här/ hwad godt j oß vthkasta/
 Ty kännes j och meer för Swensker Opitz godh/
 Och eder önska godt fast många Swenske Blodh.

5 Sinom käre Swåger och gode Wen
 til behagh skrifwit

Aff

Josiâ Josephi Fougdonio.

10 **Q**uis sis ingenio Stregnensis Candide Amice,
 Præproperè in scriptis est quod monstrare laboras
 In nova dum doctâ prorumpis Carmina lege
 Svecica. Sit faustum, sit Christo Præsede captum
 Commoda succrescant sic publica lite remotâ,
 Nominis aura tui florescat semper ubique.

15 *Pectoris hæc Imi supplicibus expeto*
Votis

Johannes Jonæ Stregnensis.

8 Josias Fogdonius, son till kyrkoherden och domprosten i Strängnäs Joseph Fogdonius, disputerade liksom Arvidi i Dorpat 1651. Arvidis första hustru var hans syster.

9–17 Vilken begåvning du har, käre vän från Strängnäs,
 det är vad du skyndsamt bemödar dig att visa i skrifter,
 då du utbrister i (ger ut) nya svenska dikter i enlighet med lärd lag.
 Må företaget vara lyckosamt, må det ha Kristi beskydd.
 Så må din offentliga framgång växa och tvister vara fjärran,
 må ditt namns glans växa alltid och överallt.

Detta tillönskar jag med ödmjuka böner ur hjärtats djup
 Johannes Jonæ från Strängnäs.

10 *Præproperè* orig.: 'præpopere'

17 Johannes Jonæ blev komminister vid Strängnäs domkyrka 1652 och riksdagsman 1672. Han var kyrkoherde i Gåsinge församling 1667–1682.

[A vij^r]

Förtalet/
Hwarvthinnan Orsakerne för-
fattas/ hwilke *Authorem* hafwa beweeckt
thetta Wärck at *publicera*, och offentlign
aff Trycket vthgå låta.

5

MAn hafwer länge förbijdat/ at någon här i Rijket/ til thet
Swenska Poeterij skickeligh/ skulle någon *Manuduction* eller
Handledning ther til tilhopa draga och sammansättia; Men althen-
stund många/ som om sådant Förstånd och Wetskap hafwa/ vthi
10 andre höge Wärrff och Ärender/ Swerigies Rijke til gagn och godo
anhållas/ och förthenskul/ icke vthan störste Rijksens Affsaknad/
sådant hafwa kunnat fortsättia: Andre som också i samma Saak för-
farne wara kunna/ vthaff flere Bekymmer vthi egne Saker och Hand-
[A vij^v] lingar/ hafwa ther ifrån in til närwarandes Tijdh vppehåldne warit:
15 Hwarföre hafwer migh tyckts gott at wara/ ett lijtet Wärck eller kort
Handleedning til thet Swenske Poeterij sammanfatta/ och thet vthi
anseende til fyra förnemblige Orsaker/ androm wälmeent meddeela.
Jbland hwilka Orsaker/ näst Gudz then Aldrahögstes Loff/ Prijs och
Ähra/ hwilken vthi allehanda förehafwande högst ansees böör/
20 **Then förste och störste är: Thet höge och stoore Anseende
sampt Wichtigheet/ hwilken thet Swenske Poeterij medh sigh haf-
wer:** Ty thet/ icke allenast vthwijsar och lærer oß/ huru som wij alle-
handa Ärender och hwariehanda Saak och Handel/ ware sigh Ande-
ligh eller Werldzligh/ medh wissa Stafwelsers Mått och Liud/ effter
[A viij^r] the Grekers och Latiners Sätt och Wijs/ artigt skola vthföra/ hwilket
the Swenske Poeter nogsampt ifrån then gemeene hoopen/ Then sitt
wahnliche och gemeene sätt til at tala öfwar och brukar/ afskillia/ och
något högre på Brädet ställa kunde: Vthan och ther ofwan vppå lærer
30 oförwänd Ordning på Orden/ allehanda saker så myckit artigare
vthsäya kunna/ än elliest the Greker och Latiner fordra. Therföre
och/ *Musei*, *Homeri* och *Hesiodi* Åhörare/ om the nu lefwa skulle/

6 *förbijdat* väntat på11 *anhållas* uppehålls12 *fortsättia* utföra, framföra28 *högre på Brädet ställa* ge högre status32 *Musei* Mousaios, mytisk diktare

och aff oß Swenske een sådan Konst höra och förstå kunde/ twiflar
 ingen/ at the ju myckit högre skulle wårt Swenske Poeterij skatta/ än
 såsom theras *Musei*, *Homeri* och *Hesiodi*, vthi hwilka the något
 Gudomligt skattade wara/ allenast för theras wisse Stafwelsers Mått
 5 och Liudh/ hwilket the i acht toge vthi theras Poetiske Wärck. Nu
 förthenskul/ effter thetta sigh så hafwer/ och thet Swenske Poeterij
 [A viij^v] mächta anseenligt och viktigt befinnes/ therföre at thet så Gudelige
 som werldzlige ärender/ medh sådant Sätt och Maneer/ som nu strax
 sades/ vthtalar; rimmar thet sigh ju så wäl at sammansättia ther til een
 10 Handleedning/ som andre vthi theras Språåk til theras Poeterij tilför-
 enne sådant giordt hafwa.

**Then andra Orsaken/ hwilken iagh vthi thetta Wärcket anseedt
 hafwer/ är Studerandes Nytta och Gagn:** Thesse the som Lust/
 Wilia och Behagh til thet Swenska Poeterij draga/ och gärna wilia
 15 ther medh vmgå/ om the elliest någon *Manuduction* eller Handleed-
 ning ther til hade/ Jagh för nödigt achtat hafwer medh thetta mitt
 Wärck vndsättia/ them biffalla och Bijstånd göra/ på thet the icke aff
 Owetenheet och Mißförstånd feela måtte vthi sina Skriffter/ them
 [B j^f] någre aff them offenteligen aff Trycket vndertijden mächta ynkelligen
 20 skreffne pläga vthgå låta/ oachtandes hwad Beröm och Heeder the
 medh theres *Nation* ther aff bekomma kunna.

**Tridie Orsaken för hwilken iagh thetta Wärck begynt hafwer/
 är then Function och Embete/ hwilket iagh/ så länge Gudh/ höge
 Öfwerheeten och mine Förmän synes/ bekläder.** Ty effter som iagh
 25 är satt til at vnderwijsa Vngdomen the rätte och geene Stijgar til
 Bokelige Konster/ så och til at draga them ifrån irrige och orätte
 Meeningar/ så myckit som Gudh migh förundt hafwer/ och Förstån-
 det tilsäger: Hwarföre Jagh och hafwer vthi thenne här Verßkonsten
 sådant welat åstadkomma: Först vnderwijsa Vngdomen then rätta
 [B j^v] vägen til at göra Swenske Vers och Rim/ Och så sedan förtaga hwad
 Feel hoos Vngdomen vthi Verßskrifwande kan finnas/ på thet at wårt
 Tungomåål ther igenom måtte nhå och winna sitt börlige *Respect*,
 Heder och Lofford/ och at alt affwärias och hindras skal/ som thet
 vthi wahnwyrkning och olägligheter lätteligen föra och bringa kan.

35 **Then fierde och ytterste Orsaken/ til thetta Swenska Poetiske
 Wärket/ är någres idkelige och trägne begäran och åstundan/**

19 *vndertijden* ibland

34 *wahnwyrkning* ringaktning

36 *idkelige* angelägna; upprepade

hwilken iagh at tilfyllest göra/ effter migh aff Gudhi förlänte Pund/
särdeles och i synnerheet hafwer bewiliat.

5 GVdh then Aldrawijseste/ som är en Konstnäär öfwer alla/ gifwe
och förläne oss/ så at öfwa och bruka thenne och alle andre Konster/
at hans Nampn ibland oss helgat warder/ hans Rijke til oss kommer/
och hans gode och behagelige Wilie städze
aff oss skeer/ AMEN/
Amen.

5–7 Jfr ”Fader vår”, t.ex. ur Psalmboken 1622: ”Så warder helghat Nampnet titt
[...] Komme titt Rijke til oss här [...] Skee på iordenne wilian tin”.

Thet Första Capitel.
 Hwilket innehåller några Spörs-
 måål och Frågor medh theras Swar
 och Bijlagor/ angåendes thet Swen-
 ska Poeterij i gemeen.

BEmälte Frågor och Spörsmåål anlangandes/ så äre the fem til
 Taalet: Ty först i Begynnelsen här/ kunde någor spöria om
 thet Svenska Språket är fullkomligen beqwemligit til Poeterij/
 althenstund man på samma Språk icke allehanda saker förmår at
 vthtala? På sådan Fråga kan man thetta gifwa til swars/ at thet
 Svenska Språket aldeles beqwemligit är til Poeterij/ och at man alt/
 hwad som nödigt är eller wara kan til riktigt Förnufft/ ther vppå
 vthsäya och vthtala wäl förmår. Sådant witnar dageligh Förfaren-
 heet/ at Menniskians Förstånd ingalunda är bundet til något wist
 Språk och Tungomåål/ huru wäl somblige saker til at förswenska och
 vthsäya synas swära: Doch står sådant icke Språket/ thet thes för-
 vthan nogh Ordesätt hafwer/ til at tilskrifwa: Vthan wår Owetigheet
 och Oflijt/ vthi hwilka wij här til dags hafwa likkasåsom jordade
 warit. Är förthenskuld een obeskedeligh och oförswarligh wahne/
 om iagh håller thet så före/ at ingen skal kunna thetta eller annat rätt
 på Swenskan tyda eller vthsäija/ effter såsom iagh thet icke weet: Ty
 min Owetigheet kan icke dömma om een annars Wälmögelige
 Förstånd och Weetskap. Så är och ingen Menniskia i Werlden/ som
 icke ännu hade til at lära/ hon måtte i sitt Modersmåhl wara så lärd
 som hon wille.

Sådan kunde någor fråga/ at effter såsom thet Swenske Språket
 är bequämligit til Poeterij/ som nu strax sades/ om icke man
 skulle effter the Grekers och Latiners art och wijs samma Poeterij
 aldeles laga och skicka? Til hwilket man swarar/ at althenstund wårt
 Språk är itt Hufwudspråk/ kan thet icke effter andre Språks Poetiske
 Bud och *Præcepta* aldeles författas och gifwas/ vtan måste effter sine
 egne och serdeles Egenskaper stält och ordnat blifwa. Doch skal man
 här weeta at thetta Swenska Poeterij hafwer så myckit aff andre

17 *Owetigheet och Oflijt* okunnighet och försumlighet

19 *wahne* villfarelse

22 *Wälmögelige* tänkbara, eventuella

31 *Præcepta* föreskrifter

Språk/ Grekiskan/ Latinen/ Frantzyskan/ Tyskan/ etc. theras Poeterij angäendes tagit/ som sielfwa Svenska Språket medh sine Egenskaper thet tillåta kan. Och bör man för thenskul/ Grekiske/ Latiniske/ Frantzyske och Tyske Poeters Skriffter ingalunda här för-
 [3] achta/ vthan them wäl igenom studera/ ty the kunna lätteligen til wäga bringa/ at man en godh Svensk Poet thes hastigare blifwa kan/ när man them medh thetta Werket sammanfogar.

Til thet tridie måtte här någor säya/ at thet Swenska Poeterij måste wara mächta swårt til at lära/ effter såsom thet vthaff så
 10 åthskillige Språk hämptat är/ och effter såsom thet icke allenast fordrar wissa Stafwelsers Liudh och Mått/ effter the Grekers och Latiners wijs/ vthan och wisse *Cæsuras* och Rijmslutande/ jämpte widh en oförwänd Ordning på hwart och ett Ord i alle Meeningar och Stropher? Hwar vppå man swarar thetta/ at man moste
 15 betrachta först: huru vårt eget Modersmåhl/ skal och bör oß kunnigare wara än all annor fremmande Språk och Tungomåhl: Sedan huru såsom Stafwelsernes mått lätteligen står til at finnas på vårt Swenska Måhl/ Jtem/ vthi hwad myckenheet the Swenske Rijmorden kunna vpleetas/ och huru lätteligen *Cæsurae* sampt then naturlige Ordningen på Orden kunna fogade warda/ så at om wij medh tiden sålunda omginge som medh Wijnet/ så skulle wij then Swenske Verßkonsten eller Poeterij/ innan korta Stunder/ fulkomligen kunna
 20 fatta och begriipa. Wijnet thet giuter man igenom en Tratt vthi Flaskor och Faat/ at alle Dråpar komma til nytta: Men Tijden låta wij vthan någon Nytta förflyta/ och achta för alzintet/ många goda Stunder illa at använda oc vthstädia/ hwilken affsaknadh medh all Werldennes Rijkedom och Arbete icke kan återfåås och bekommas/ ther doch lijkwäl alla åhr nytt Wijn återwäxer och aff Jordenne vpkommer. Och fast än så wore at thet Swenske Poeterij wore något
 30 swårare at fatta och lära/ så bör oß thet lijkwäl icke/ för thes anseende och fägtring skul/ hwilken vppå Swårheeten altijdh fölia plägar som Ordspråket lyder: *Difficilia quæ pulchra*, tillbaka sättia och försumma. Elliest så står thet och swåra illa en lärd Man/ om han sitt Modersmål icke grundeligen förstår/ och om han vppå thes Poeterij okunnigh är: såsom och ingen sigh kan berömma/ at han ett Språk grundeligen kan förstå/ om han thes Verßkonst icke studerat/ och
 35

26 *vthstädia* använda

32 *Difficilia quæ pulchra* det som är vackert är svårt

til thet ringeste/ the förnämligaste Poeter/ såsom the Sinnrijkeste Språkmästare/ läsit hafwer.

5 **Til thet fierde bör man och ackta thenna Frågan/ at effter som**
 10 **then Swenske Verßkonsten är swåra nödigh/ hwad tå ther til**
 15 **skulle höra/ at man henne kunde lära?** Hwar vppå man swarar/ at
 20 ther til höra treggiehanda Saker/ såsom: Först/ En naturligh Be-
 quämligheet til sielfwe Konsten/ hwilken när een befinner sikh
 25 hafwa/ skal han sådan förfoga sikh til Läremästare/ the ware sikh
 lefwandes eller döda/ och aff them skal han fatta sikh til sinnes en
 kort Anledning til Verßkonsten eller Poeterij/ hwilken An- och
 Handledning aff thetta Wårck een kan korteligen hafwa. Och må han
 medh thenne Handleedning sammanfoga andre Latiniske/ Grekiske/
 Frantzyske/ Tyske/ etc. Poeters Skriffter/ aff hwilke han åtskillige
 Greep/ Handlingar och Historier sikh kunnige göra kan. Och så
 30 omsider til thet tridie/ måste han effter then Anledning/ som han aff
 sine Läremästare bekommit hafwer/ flitigt sikh öfwa/ och skrifwa så
 först Verß vthan Rijmslutande/ nu effter then ene Verßarten/ och nu
 effter then andre: Och altså kan han småningom taga sikh meer och
 35 meer före/ in til thes han på sistonne blifwer en fullkommen Poet.
 Rätt på samma sätt kommer man fort vthi thet Grekiske/ Latiniske/
 etc. Poeterij. Men the som strax begynna aff Verßskrifwande/ och
 icke achta någon An- och Handledning i Saken/ äre them blindom
 Målarom lijke/ the ther/ vthan Förstånd/ allehanda slags Färgor
 blanda medh hwar andra tilhopa/ eller och hwijt för swart/ swart för
 40 hwijt/ grön för gul etc. vthskiffta. Och thetta är then Fierde frågan.

45 **Ytterst frågas i thetta Capitel/ vthi hwad Ordning then Swen-**
 50 **ske Verßkonsten i nästfölliande Capitlen vtsätties och förestelles?**
 Til hwilket swaras at ther tages i acht/ så wäl Naturens/ som elliest en
 godh vnderwijsnings Ordning. Naturen fordrar/ at thet skal sättias i
 55 fremre Rummet/ vthaff hwilket thet andra som fölier hänger och fly-
 ter: En godh Vnderwijsning fordrar at thet skal sättias i fremre stäl-
 let/ vthan hwilkes föregående Kundskap/ intet aff thet som föllier
 kan företagas. Thetta wil man lämpa til närwahrandes Ährende. Thet
 Swenske Poeterij anseer endeles the Ting och Saker som Poeten
 60 medh Förnufftet fatta kan/ endeles och sielfwe Orden/ medh hwilke

1 *til thet ringeste* åtminstone

6 *Bequämligheet* anlag

10 *Anledning* introduktion, översikt

19 *på sistonne* till slut

Poeten the fattade Ting och Saker vthföra bör: Vthi nästföliande andre Capitel handlas om thet förra/ nembliga om Sakerne som Poeten medh Förnufftet fattar/ och så sedan i thet Tridie/ Fierde/ Femte etc. Capiteln/ föreställas sielfwe Orden. Nu är intet klarare än
 5 thet/ at ju Sakerne/ som medh Förnufftet grippas och fattas/ äre aff Naturen förr framme än Orden/ medh hwilka the vthtalas/ ty Orden the hängia och flyta aff thet *Concept*/ som man om Sakerne medh Förnufftet tagit hafwer. Så är och thet klart nogh at vthan Tings och
 [7] Sakers föregående Kundskap och dichtade *Concepter*/ icke något
 10 medh thet Poeterij som anseer Orden företagas kan/ Ty likasåsom/ när någor wil skrifwa ett Breef/ måste han för all ting weeta hwad thes Jnnehåld skal wara/ och betänckia begynnelsen/ thet mitt vthi böör wara/ och änden/ at Brefwet rätt måtte affdeelt warda/ och hwart och ett på sitt tilhörige Rum och Ställe fogat warder. Äfwen
 15 så/ när någor wil ett Poetiskt Wårck för sigh taga/ måste han först the Saker medh Förnufftet fatta/ och them wäl affdeela och ordna/ hwilke han täncker til at förhandla/ och så sedan förer han sitt bundne Taal til Books/ och fattar thet medh Pennan. Och thetta är thet man säya plägar: Mine Vers äre färdige/ at intet fattas meer än
 20 blåtta Orden. Här om ware så nogh: Nu föllier.

Thet II. Capitel.
 Om the Ting och Saker/ hwil-
 ka thet Swenske Poeterij/ så wäl som
 alle andre/ ansar och anseer.

25 **T**Het Swenske Poeterij ansar allehanda Saker/ så Himmelske som Jordiske/ Ja och the som ofwan Himmelen och vnder Jordenne kunna begrepne och fattade warda/ antingen the medh Lijff och
 [8] Anda begåfwade äre eller och icke/ så at intet finnas kan så stoort eller ringa/ at icke thet Swenske Poeterij/ så wäl som the andre å
 30 andre Språåk finnas/ ther om ju kan handla och något sigh företaga. Men thet artigaste och mästerligaste som widh these Saker achtas bör/ kan kallas och *reduceras* til twägghanda förnemblige Puncter och Deelar: Jbland hwilka then förra är/ *Accurata rerum Inventio*,

thet är/ een diup och skarpsinnigh allehanda förbemälte Sakers
 vpfinnande och begrijpande. Ty thet är icke nogh at man slätt medh
 Saken omgår/ then man sigh företager/ vthan man måste til samma
 Saak något tienligit/ skarpsinnigt och skönt vpfinna/ om Wäcket
 5 skal hafwa någon Art och Anseende. Och grundar sig thenna här
 Deelen på åtskillige Konstern och Weetskapers Förfarenheet/ så wäl
 som på åtskillige Poetiske skriffterns genomläsande. Elliest heeter thet
 som Poeten säger:

10 *Sumite materiam uestris qui scribitis æquam*
Viribus, & uersate diu, quid ferre recesent,
Quid ualeant humeri. &c.

Then andre Punct eller Deelen som bör i acht tagas/ widh the
 Saker/ them Poeterij anseer/ är *Rerum Dispositio*, thet är/ Tingsens
 [9] **Affdeeling och Ordning:** Hwilken föllier strax på Tingsens diupe
 15 och skarpsinnige Begrijpande: Ty at vpfinna och begrijsa någon Saak
 så skarpsinnigt som någon förmå/ gör icke allenast tilfyllest: vthan
 man behöfwer och ther ofwan vppå een fogeligh och bequämligh
 Ordning. Doch skal man här märckia/ at en Poet icke allestädes en
 20 fulkommelig Ordningz Rättesnöre föllier/ så at han thet första
 altidh i fremste Rummet/ och thet andra i andre stället sättier/ vthan
 han inwänder Ordningen någorledes/ och brukar χρούσει eller een
 Ordningz Förborgning. Hwarföre och Poeten säger:

25 *Ordinis hæc uirtus erit & Uenus (aut ego fallor)*
Ut iam nunc dicat: Iam nunc debentia dici
Pleraque differat & præsens in tempore omittat.
Hoc amet, hoc spernat promissi carminis Author.

9–11 Välj er, ni diktare, ämnen lämpade för edra krafter,
 öfwerwäg länge vad edra skuldror vägrar att bära,
 liksom vad de förmår.

Horatius: *Diktkonsten*, 38–40 (Övers. Arvid Andrén, Jonsered 1992).

21 *inwänder* vänder på

21 χρούσει/*krypsei*: fördöljande, jfr 'kryptisk'. Här snarast: omkastad ordning.

23–26 Dispositionens styrka och skönhet, om ej jag tar miste,
 visas därav att just nu får han sagt det just nu borde sägas,
 men lämnar mycket därhän till att sägas när tiden är inne.
 Den som lovat en dikt bör ock sparsmakad och akksam
 gilla den här, förkasta den där av de fraser han flätar.

Horatius: *Diktkonsten*, 42–46. Arvidi utelämnar vers 45: "In uerbis etiam
 tenuis cautusque serendis".

Och är här för Nöden til at weeta åtskillia *Poëmata* eller Dichterna/ på thet at man thes bättre medh Sakernes fogelige Ordning kan komma til rätta/ althenstund hwar och en Saak fordrar sitt särdeles och synnerlige *Poëma* eller Dickt. Thetta wil man korteligen
 [10] här påminna/ hwilket doch widlyfftigare hoos the Greker och Latiner omröres/ til hwilka man then gunstige Läsaren wil änteligen hafwa wijsat.

Och är **I. Een Heroisk Dicht** gemeenligen widlyfftigh/ sampt innehåller höge Saker och wäsende/ hwilka man antingen aff nya
 10 vpdichta kan/ eller och aff andre Poeter läna/ the ther om sådana Saker skrifwit hafwa. Och skal man här achta/ at vthi thenna Dicht icke något ringa och förachtat inmänges/ så och/ at man vthi the saker aff andre låntagas/ icke föllier them Ord ifrå Ord/ vthan går vndertijden någorlunda ifrån förestälte Exempel/ såsom Poeten
 15 skrifwer:

*Publica Materies privati Juris erit, si
 Nec circa vilem, patulumque moraberis orbem,
 Nec verbum verbo curabis reddere fidus
 Interpres: nec discilias imitator in arctum,
 20 Unde pedem proferre pudor vetet, aut operis Lex.*

Så måste och Begynnelsen på thenne Dicht icke wara full medh Ståltheet och Högmödh/ ty sådant står myckit til at haata. Hwilket och Poeten påminner/ ther han sålunda säger:

*Nec sic incipies, ut scriptor Cyclicus olim,
 25 Fortunam Priami cantabo & nobile bellum.
 Quid dignum tanto feret promissor hiatu?
 [11] Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.*

9 *aff nya* på nytt, som nytt

16–20 Du kan få auktorsrätt till ett ämne som ägs av oss alla, därest du inte fastnar bland lättfunna episka formler, inte strävar att återge ord efter ord som en trogen tolk och inte vid efterbildningar låter dig hämmas än av försynthet och än av regler som hejdar din framgång.

Horatius: *Diktkonsten*, 131–135.

24–27 Börja ej så som en efterhomerisk diktare fordom: ”Priamos’ öde och ryktbara kriget skall jag besjunga.” Vad likvärdigt skall den som lovar så storslaget bjuda? Bergen vändas i barnsnöd och föder en ynkelig råtta.

Horatius: *Diktkonsten*, 136–139.

25 *Priami orig.:* ’*Priami*’

Vthan twärt emot måste Begynnelsen wara bequämlig och blygsam/ såsom sådana är *Homeri* vthi begges hans wärck/ ther han begynner aff *Musarum* åkallan/ och säger:

5 *Dic mihi Musa virum, captæ post tempora Trojæ,
Qui mores hominum multorum vidit & urbes,*

Sålunda hafwer och *Lucretius* begynt/ ther han åkallar *Venerem*/ och säger:

*Æneadam Genetrix, hominum divumque voluptas,
Alma Venus, &c.*

10 Doch skal man här achta/ at man och strax i begynnelsen författar Jnnehållet eller *dicendorum propositionem*, såsom sådant *Virgilius* i sine Böcker om Åkerbruket giordt hafwer/ ther han sålunda skrifer:

15 *Quid faciat lætas segetes, quo sidere terram
Vertere Mæcenæ, ulmisque adjungere vites
Conveniat, quæ cura boum, quis cultus habendo
Sit pecori: atque apibus quanta experientia parcis
Hinc canere incipiam.*

[12] Sielfwe Dichten eller *Narration* belangande/ så är hon ey så noga som Historier/ the ther måste sig binda så til Tijden som til andra

3 *Musarum* åkallan åkallan av sånggudinnorna

4–5 Sjung mig, Musa, om mannen som efter det härtagna Trojas murar skådade många människors seder och städer.

Horatius: *Diktkonsten*, 141–142. Horatius översätter här *Odysséens* inledande verser.

6 *Venerem* Venus

8–9 Aeneasättlingars moder, människors och gudars glädje, livgivande Venus ...

Lucretius: *Om världsalltet*, I:1–2. (Prosaövers. Bertil Cavallin, Stockholm 1972.)

11 *dicendorum propositionem* beskrivning av det som skall sägas. (Innebörden av *propositio* är alltså här en annan än retorikens ’budskap’ – här avses snarast den beskrivning av ämnet som retoriken föreskriver för *exordium*. I samma betydelse använder Arvidi termen i *De Lykanthropis oratio*, bl. A 3^{r-v}.)

14–18 Vad som ger markens gröda dess liv och dess leende fågning, när det är bäst, Maecenas, att plöja och rankorna binda fast vid almarnas stödjande stam, och konsten att sköta nötkreatur samt getter och får och de sparsamma bina, det skall jag sjunga om nu.

Vergilius: *Georgica*, I: 1–5. (Övers. Tönnes Kleberg, Stockholm/Stehag 1989.)

15 *Mæcenæ* orig.: ’*Mecenas*’

Omständigheter: Jcke heller begynner hon aff Förste Sakens begyn-
 nelse/ vthan hon begynner midian Handel/ och så sedan/ genom
 Tilfalle/ talar hon om thet föregående/ och besluter omsider medh
 något tänckwärdigt. Doch bör man här så laga/ at thenne Ordnings
 5 Jnwändning icke alt för stoor blifwer/ vthan at man måtteligen medh
 henne omgår/ ty *Virgilius* och *Homerus* ända sådan Jnwändning
 tillijka medh theras andre Book/ och så sådan behålla the en rätt och
 framgeen Ordning alt in til ändan. Och thetta ware så korteligen talat
 om then Heroiske Dichten.

10 **II. En *Tragœdia*** är til sitt Mayesteet then Heroiske Dickten lijk-
 formigh/ allenast at hon sällan lijder/ at man ringa Standz-Personer
 och slätte Saker införer/ effter som hon handlar om Konungzligh
 Lefwernes Farligheter/ och förthenskull i henne införas Suckan/
 Landzflychtigheet/ Mord/ Brand och annat faasligit. Och bör man
 15 här hafwa itt synnerligit Waal om the Saker/ them man vthi någon
Scenam införa skal/ och om them som icke äre tiänlige at sätta tijt.
 Ty så talar Poeten:

*Aut agitur res in Scenis, aut acta refertur.
 Segnius irritant animos demissa per aures
 [13] Quam quæ sunt oculis subjecta fidelibus & quæ
 Ipse sibi tradit spectator: non tamen intus
 Digna geri, promes in Scenam: multaque tolles
 Ex oculis, quæ mox narret facundia præsens.
 Nec pueros coram populo Medea trucidet:
 25 Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus,
 Aut in avem Procne vertatur, Cadmus in Anguem.
 Quodcumque ostendis mihi sic incredulus odi.*

- 2 *midian Handel* mitt i handlingen/händelserna
 12 *slätte enkla, dåliga*
 15 *hafwa itt synnerligit Waal* välja noggrant
 18–27 Handlingen framställs på scenen eller berättas som utförd.
 Det som sänds in genom örat upprör sinnena mindre
 än det som lagts under trovärda ögon och det som åskådarn
 upplever själv: låt dock det som passar att hända därinne
 icke framföras på scenen och undandrag ögonen mycket
 som inom kort skall vältaligt skildras av den som har sett det:
 låt ej Medea mörda barnen inför publiken,
 gudlöse Atreus ej öppet tillaga människotarmar,
 ej heller Kadmos förvandlas till orm, ej Prokne till fågel.
 Allt vad du visar mig så har jag svårt att tro på och avskyr.
 Horatius: *Diktkonsten*, 179–188.

Hwad meera hörer til een *Tragœdia*, huru många Acter vthi henne wara skole/ huru många Personer i hwar *Scena* tala skole/ och huru lång hon fordras/ sampt medh annat myckit/ kan then gunstige Läsaren aff the Latiners Skriffter och Budh nogsampt förnimma.

5   **III. En Comœdia** handlar om slätte eller Privatpersoners Lefwerne och Wäsende/ och föreställer sådant vthan samma Personers Farligheeter. Hon talar om Gästebodh och Bröllop/ allehanda Spel/ Bedrägerij/ Drängeskalckstycken/ Knechters Skrännerij/ Älskog/ vngdoms Lättferdigheet/ gamble Mäns Girigheet/ och hwad annat
10 mera som dageligen ibland then gemeene hoopen sigh kan tildraga.
[14] Och skal en Comedieskribent besynnerligen förstå sigh på allehanda Ålders Seeder och Oseeder/ at han ther effter så mycket fogeligare sitt Taal lämpa weet/ sampt hwario Ålder sitt egentelige tilskrifwa. Ty så råder Poeten *Horatius*:

15   *Ætatis cuiusque notandi sunt tibi mores,*
          Mobilibusque decor naturis dandus & annis.

Hwad och Barn- Vng- Man- sampt Ålderdoms Seeder och Oseeder anlangar/ them sättier samme *Horatius* tydeligen vth/ til hwilcken iagh then gunstige Läsaren wijsar/ och påminner här
20 allenast thetta/ at the Comedieskribenter swåra feelat hafwa/ som vthi theras Comedier Keysare/ Konungar och Potentater infördt hafwa/ effter såsom sådant är Comediers Art och Natur twärt emoot.

IV. En Satyra innehåller en trägen Förmaning til goda Seeder och ährligh Wandel/ sampt straffar och förwijsar allehanda Laster och
25 Odygder/ och thet medh skarpe och spißfundige Ord eller Stickeglosor. Hafwa förthenskull alle Satyriske Scribenter för art och maneer at gifwa sigh vth för allehanda Lasters arge Förfölliare och Fiender/ så at the vndertijden sine bäste Wänner/ ja och sigh sielfwa icke skona/ på thet the thes bättre och lämpeligare må komma til wäga at
30 fatta andre widh Näsan.

[15]   **V. Ett Epigramma** är fast icke annat än een *Satyra*, vndantagande

- 8 *Drängeskalckstycken* pojkestreck
8 *Knechters Skrännerij* soldaters skryt
11 *besynnerligen* särskilt
15–16 varje ålders säregenheter bör du beakta,
      giva passande färg åt de snabba och kommande åren.
      Horatius: Diktkonsten, 156–157.
25 *Stickeglosor* stickord
31 *fast icke* knappast

at thetta är kortare. Och brukas thet mästadeeles i Veneriske saker/
 för öfverskriffter til Begravnings och Byggnings Zierat och Prydnat/
 sampt til at berömma eller lasta någon ther medh. Exempel aff
Epigrammater finnas vthi föliande Ottonde Capitel.

5 **VI. Ecloga** kallas **Heerdewijsor**/ hwilka förmålas at wara the älste
 Dickter/ effter såsom Heerdarna hoos theras Fää- Fåår- och Geete-
 hiordar/ meer obehindrade än andre/ städz om theras Buskehandel/
 Fääbeet/ Sädes och Skiördetijdh. Nättierij/ Fiskeredskap och annat
 10 slijkt sungit/ och på theras Lurar sampt Wallehorn spelat oc blåsit
 hafwa. Och är til märkiandes at alle the saker som vthi sådana
 Heerdewijsor författas skole/ ware sigh antingen Elskogh/ Lönske-
 lägo/ Gifftermål/ dödeligh affgång ifrån thenna Werlden/ eller
 annat slijkt/ måste städze på Heerdars eenfaldige Bondewijs vthfördt
 warda.

15 **VII. Vthi Elegier** begrijses thet som Poeten *Horatius* säger vthi
 effterföliande Vers.

*Versibus impariter junctis querimonia primum,
 Post etiam inclusa est voti Sententia composita.*

[16] **VIII. Hymni** eller **Loffsånger** äre sådana/ som wij wårom Gudhi
 20 för alla vndfångne wälgeringar heembära och offra skola. Eliest
 finnes wäl många som andre åtskillighe saaker lofwa/ såsom til
 Exempel *Philosophiam, Eloquentiam, Temperantiam &c.* hwadan
Hymnus Philosophiæ, Eloquentiæ, Temperantiæ &c. vpkommer.

25 **IX. Sylvæ** eller **Skogar** äre eendeles the Dickter/ som vthan stort
 arbete/ vthaff een hetsigh tilbeweekelse/ vthi allsomstörsta hastigheet
 göras: eendeles och sådana som innehålla allahanda/ så Andelige som
 Werldzlige Dickter/ the måge antingen wara Bröllops och Barnsööls

1 *Veneriske* som har med kärlek att göra (efter Venus)

7 *Buskehandel* det som görs i skogen

8 *Nättierij* nätfiske

11 *Lönskelägo* olovlig (fysisk) kärlek

17–18 Parade verser av olika mått först i klagande kväden
 brukades, senare ock som tack för uppfyllda böner

Horatius: *Diktkonsten*, 75–76.

22 *Philosophiam, Eloquentiam, Temperantiam* filosofin, värtaligheten, måttfull-
 heten/självbehärskningen

25 *hetsigh* plötslig, brådskande

25 *tilbeweekelse* anledning

27 *Barnsööls* gästabad i sb. med barndop

wijsor/ Lyckönskningar effter vthståndne siukdomar/ på Reesor/ til Jgenkompster frå Reesor/ eller annat slijkt/ såsom sådant sielfwa Nampnet aff Skoghar tagit vthwijsar. Ty lijka såsom vthi een Skogh äre många och åthskillige slags Trää; så äre och vthi sådane Poetiske

5 Skogar många och åtskillige slags *Poëmata*.

X. *Lyrice* äre the Dickter/ them man til Musijk besynnerligen brukar. Theras innehåld är såsom Poeten säger.

*Musa dedit fidibus Divos, puerosque Deorum
Et Pugilem victorem & Equum certamine primum,
10 Et juvenum curas & libera vina referre.*

[17] gifwandes ther med tilkenna/ at alt hwad thesse *Lyrice* innefatta böra/ måste wara een vpwäckelse til Frögd och Lustigheet. Såsom til Exempel/ kan thervthi förhandlas om sköne Trägårdar/ sött Wijn/ sköne och artige Jungfrwer/ Liuffligh Skugga/ konstige Krumsprång

15 och Polenske Dantzer/ Dödzens ringa skattande/ och mehra sådant.

XI. *Echones* eller **Genliudh** äre sådana Dickter/ som vthi ändan på meeningarne/ vprepa på nytt igen the efftersta stafwelserne/ eller och een aff them. Thesse *Echones* äre fast artige/ och finnas medh åtskillige innehåld så wäl hoos the Latiner/ Frantzoser och Tyske/ som hos andre Nationer. Och äre aff Genliudh twenne slag/ aff hwilka the förre kallas *Echones Veræ* eller sanne Genliudh/ the andre kallas *Nothæ* och hafwa allenast ett skeen til the sanne Genliudh/ hwilket man medh Exempel wil förklara.

Exempel aff et sant Genliudh.

25 Ach HERRE GVdh benåda migh
Som wandrat har å willan Stijgh.

Echo Tijgh.

Ach ney min Gudh och HERre kära/
Swår Eld och Swafwel migh förfära/

30 Hielp nu så kan iagh tigh Prijs bära.

Ech. Ähra/

8–10 Sångmön åt lyran förtrott att förhårliga gudar och gudars avkomma, segrande knytnävekämpar och vinnande hästspann, ynglingars kärleksbekymmer och vinets förlösande krafter.

Horatius: *Diktkonsten*, 83–85.

15 *Polenske* polska

22 *Nothæ* falska

- [18] För tigh o HERRE komma fram
 Mång Syndar' hädsk som iag så gram.
Echo. Ram.
 Them tröstar tu som nederfalla/
 5 Om Nåden tigh i tijdh påkalla/
 Och frijar them frå Dödzens Galla.
Echo alla.
 Exempel aff *Echone Nothâ*, som hafwer allenast ett Skeen til ett
 sant Genliudh.
- 10 Hwem ästu för en Dwergh?
Echo. Tool Bergh.
 Hwij klagar tu och qwijder?
Echo. Jagh lijder.
 Kan skee för många Slagh?
 15 *Echo.* Medh Klagh.
 J Hufwudh och på Beene?
Echo Hwar Seene.
 Hoo gaff tigh sådan' Hugg?
Echo Bengt Biugg.
 20 Så wor' i hårdt tilsamman?
Echo För Amman.
 Är hon medh tigh bekant?
Echo Rätt grant.
- [19] Så wille tu wist leeka?
 25 *Echo* Ja smeeka.
 Tigh gick tå äfwen rätt?
Echo alt slätt.
 Fast had' han tigh giordt lamman?
Echo För Amman.
- 30 Och thetta ware så kortelighen talat om the saaker hwilka thet
 Swenske Poeterij anseer/ angäendes theras skarpsinnige vpfinnelse och
 Ordning eller affdeelning/ samt särdeles och i synnerheet om the åtskillige
Poëmaticis eller Dickter/ som vthi *Poësi* tagas i acht. Hwad eliest
Sonnet och *Dactylion* angåår/ ther om blifwer i längden framdeles om-
 35 rördt vthi thet Ottonde och Nijonde Capitlet. föllier förthenskuld
- 2 *gram* förskräcklig
 3 *Ram* dålig, ond
 28 *lamman* lam
 34 *i längden* utförligt, fullständigt

Thet III. Capitel.
Om Orden/ huru thet Swen-
ske Poeterij medh them vmgåår/ och
först om thetas *Elegantia*, Skönheet och
Härligheet.

5
[20] **M**Edh Orden vmgår thet Swenske Poeterij sålunda/ at thet först
och för all ting beflijtar sikh medh them artigt vthföra alla the
saaker/ om hwilka vthi näst föregående Capitel omröres. Och anseer
thet Swenska Poeterij först **Ordzens skönheet** sedan **theras Mått**
10 **eller *Quantitet***, thernäst **theras lämpa och Beqwämligheet til at**
sluta Rijm/ och så fort anseer thet **Ordzens *Syntaxin*** eller **artige**
sammanfogelse/ omsider **theras anseende in *Tropis & Figuris***, och
ändligh the åtskillige **Vers** eller **Rijm/** hwilka the Swenske Orden
lämpeligast synas fordra.

15 Angåendes nu thet första/ om hwilket man vthi thetta Capitel är
sinnader til at handla/ nembligen **Ordzens härligheet och skönheet**
så äskar then.

I. At Orden the ähre klara och tydeligha: Men på thet at wij thes
reenare och klarare til at tala oß anwänia måge/ är för nödhen at wij
20 föliande Sex Regler i acht taga.

1. Bör een Swensk Poete lägga sikh ther winn om/ huru han them
i talande kan lijk warda/ som vårt Swenska Måål ricktigare vthföra/
hållandes sikh til the Landskapen/ som mitt i Sweriges Rijke belägne
äre/ hwilka och medh våre förswenskade *Biblijs* närmast komma
25 öfwereens: Doch så at han icke vthsluter hwadh reent och purt hoos
the andre Landskaperne gängze kan wara/ alenast affsöndrandes
[21] hwad oreent och oklart aff een deel/ talas plägar/ the ther Exempel-

10 *lämpa* lämplighet

11 *så fort* vidare

12 *Tropis & Figuris* Skillnaden mellan troper och figurer brukar beskrivas så, att en trop är en omskrivning (med en lång rad variationer) medan en figur smyckar framställningen på ett antal andra sätt. Man skiljer främst mellan tankefigurer, som inte angår ordval m.m. (t.ex. den retoriska frågan), och ordfigurer, som berör den språkliga formen (t.ex. kiasm och anafor). Se Lausberg, 1990, t.ex. s. 279; 307–308.

19 *oß anwänia* vänja oss vid

24 *Biblijs* biblar

26 *gängze* orig.: 'gångze', rättat i Errata

wijs/ mäk för mig/ sija för säya/ fo för få/ föl för wäl/ iak för iag/
taka för taga/ och oräkneligit sådant meera/ aff en gammal argh
 wahne vthsäya. Och thetta bör granneliga aff hwariom Poet märkias/
 vndantagande när han μιμητικῶς täncker til at vthtryckia någon
 5 särdeles *Dialectum*, såsom til Exempel vthi Comedier/ när han förer
 Dalekarlar in/ eller och Smålandsbönder/ måste han til pricka fölia
 theras språk effter/ om elliest Dickten skal hafwa någon art.

2. Skal en Svensk Poet icke inmängia eller inlappa vthi sine
 Dickter fremmande Ord och Glosor/ ware sigh aff hwadh för Språk
 10 the hälst wara kunna: Ty sådant oreenar och förolämpar Tungo-
 måhlet icke lijtet/ samt äre sådana Språkblandare aldeles them lijke
 som een ährligh Klädningh hemma vthi Hwset förråtna låta/ och sigh
 medh een fremmande refwen och lappadh Tiggiarekiortel betäckia.
 Ett Exempel lyster migh framdraga/ vthaff hwilket hwar och een lät-
 15 teligen kan afftaga/ huru illa thet anstår sådana fremmande Ordh
 vthi Swenskan införa.

Patrono ehr i ey *ad bilem commovera*,
 Enär wij effter godan *inclination*,
 Ey effter edart Sinn/ wahn och *Præsumption*,
 [22] Pur-lutterswenska Ordh *in Conversando* föra:
 Skal ehrt *Mentalconcept* sigh rätt *realisera*,
 Medh *à la mode* Taal och *Reputation*,
 Så *gourmandera* i tå Ordzens *naifen* thon/
 J må ehr aff *mespris* wår Swenskas *æstimera*.

- 4 μιμητικῶς/*mimetikos* mimetiskt: efterhärmande
 10 förolämpar förstör
 12 förråtna ruttna
 13 *kiortel* kappa, klädnad
 17 *ad bilem commovera* uppröra(s)
 18 *inclination* lust, vilja
 19 *Præsumption* förväntan
 20 *in Conversando* i konversationen
 21 *Mentalconcept* 'inre uppfattning'
 21 *realisera* ge uttryck, uttrycka
 22 *à la mode* på modet
 22 *Reputation* anseende
 23 *gourmandera* frossa (på)
 23 *naifen* enkla, okonstlade
 24 *mespris* ringaktning
 24 *æstimera* värdera

Doch är brede widh thenne Regel någre *Exceptioner* til merkian-
des. Ty först anbelangandes the fremmande *Nomina propria*, eller
Gudars/ Mäns/ Qwinnors och andre sakers egenteliga Namn/
kunna the vthi Swenskan wäl behållas: Men ther til är man ingalunda
5 förplicktat/ at man them effter the fremmande Språken böya måste/
vthan thet står fast bättre/ at man antingen brukar them i theas
Nominativo, eller och böyer them thet närmaste man kan til the
Swenske ändelser/ tagandes i acht/ hwad *Euphonia* ther vthi kan
tillåta. Sålunda må man sättia **Venus Pijl för Veneris eller Venuses**
10 **Pijl/ Jupiters Dunder för Iovis Dunder/** lijka såsom the Latiner för
the Grekers *Casu Genitivo Philosophias, Logices &c.* sättia theas
[23] *Genitivum Philosophiæ Logicæ &c.* Men likwäl måste man i begyn-
nelsen någre Latiniske ändelser *Nominum priorum* behålla/ så
länge the Swenske ändelser komma i wahren/ elliest kunde thet
15 mångom något hårdt i Öhronen lyda/ såsom til Exempel ther man
wille sättia **Mars barn för Martis barn.** Sedan hwad angår någre
andre fremmande Ord/ som icke äre *Nomina propria*; vthan äre
likwäl til theas bemärkelser oß Swenskom kunnige/ och för ett
dageligt Bruk skuld hoos oß lijka såsom heemtande blefne: thesse
20 kunna och måge vndertijden/ doch icke för offta brukas/ såsom til
Exempel/ thet Tyske Ordet **andechtigh/** och andre sådana. Thernäst
må man widh thenne Reglen merckia/ at medh the fremmande Ordh
som vthi henne nämpnas/ ingalunda förståås skola rätte Swenske
Ord/ som äre vthi Frenskap medh andre Tungomåhls Ord/ och
25 komma medh them någorlunda öfwerens/ såsom sådana äre: **Åker**
(*Ager*) **Altar** (*Altare*) **Wijn** (*Vinum*) **Pepar** (*Piper*) **Olia** (*Oleum*)
Mager (*Macer*) **Subtil** (*Subtilis*) &c. Jcke heller wil man så vthesluta
alle fremmande Ordh vthur Swenske Dickter/ at the ju vndertijden
skämtewijs antingen heel och håldne/ eller kränckte och brutne vthi
30 them införas kunna/ såsom til Exempel ther någor wille skrifwa/
buttra eens Smör och keesa eens Oost/ eller annat sådant.

2 *Nomina propria* egennamn

8 *Euphonia* välljud

11 *Casu Genitivo* genitivkasus

13 *Nominum priorum* av egennamnen

13 så länge tills

14 *komma i wahren* kommer i bruk

29 *kränckte* förvanskade

31 *buttra kärna*, av ty. *buttern*

31 *keesa ysta*, av ty. *käsen*

[24] 3. Står een Swensk Poet mechta illa an/ at han wänier sigh til thet Latiniserande Swensktalandet/ så at han Latinen Ord ifrån Ord wänder och öfwersätter in på Swenskan/ effter såsom thet Svenska Språket offta sådant icke kan lijda. Såsom til Exempel ther någor
 5 these *Virgilij* Ord/ *Vescitur aurâ*, wille tyda på Swenskan/ och folgde Orden enfalleligen effter/ så at han skrefwe/ **han förtärer och vpäter Lufften/** woro thet sannerligen honom meer än nesligit. Bör förthenskul een Swensk Poet vthi ordsens öfwersättiande sigh för sådant wachta/ och bruka sine Swenske gängze sätt til at tala/ så wäl
 10 som Latinen sine Ordesätt föllier.

4. Bör en Swensk Poet/ ther han eliest wil reent och klart skrifwa/ achta sigh/ at han intet öfrigit lägger til sitt Taal/ thes förvthan hans Taal än tå nogsampt kan förstås/ ty sådant ställer ochså Taalet vthi något olagh. Såsom til Exempel ther een wille skrifwa.

15 Thet swarade then swarte Swen/
 För han war icke Hwijt.

Doch gäller här vndertijden en *Exception*, antingen när een något besynnerligit wil vthmutsa/ eller och een Saak meera och högre stadfästa och bekräfta/ såsom sådant Poeten *Virgilius* oß medh sitt
 20 Exempel wijsar och lärer/ ther han så talar.

[25] *Vocemque, his auribus hausit.*

Medh mine Öron iagh thet samma hafwer hört.

5. Måste een Swensk Poet/ om han sitt Taal reent/ tydeligit och oförmörkrat behålla wil/ achta sig så myckit möyeligit wara kan/ för the dubbeltydelige Ordesätt/ vthaff hwilke thetta är ett/ hwilket wij i
 25 psalmen/ **Christ lågh i Dödzens Bandom/** siunge:

Döden kunde ingen twinga/
 Jblandh Menniskior alla.

Ty man kan icke rätt fatta och begripa meeningen vppå sådana
 30 Ordesätt/ effter såsom the på twäggehanda sätt och wijs vthtydas kunna. Och kan mången einfaldigh om förestälte Exempel twifla/ om thet sålunda skal vthtydas/ at ingen Menniskia kunde twingas aff

4 *Språket* orig.: 'Spåket'

5 *Vescitur aurâ* andas (*Aeneiden* III.339)

18 *vthmutsa* utsmycka

21 *Vocemque, his auribus hausit* jag har inhämtat (eg. öst in, intagit) rösten/ordet med dessa öron (*Aeneiden* IV.359)

Döden/ eller och på thetta sättet/ at Döden kunde aff ingen Men-
niskia twingas/ hwilket och thes egenteliga tydelse å samma Rum är.

6. Höfwes thet enom Swensk Poet/ at han skickar och laghar
Orden i then Ordning/ som thet Swenska Tungomålet naturligen
5 kräfwer/ så at han icke ställer thet Ordet fram för thet andra/ hwilket
tiänar hafwa sitt Rum effter thet samma/ och twert om igen/ thet icke
baak effter thet andra/ som lämpar sigh at hafwa fremre Rumet/ ty
[26] sådan inwändning på Orden gifwer Dickterne een föga Skönheet/
vthan fast häldre/ så offta som sådana Ordnings inwändelse sigh
10 finna låter/ är hon ett wist teckn ther til/ at Orden vthi Versen
intwungne och nögdade äre/ såsom til Exempel ther en wille sättia:

Strax Segren Venus fick/
för

Strax fick Venus Segren.

15

Jtem

Sigh Saligh thenne skatta må/
för

Thenne må sigh Saligh skatta.

Och these äre the Regler/ hwilka man bör hafwa i acht/ om man
20 eliest Orden klara/ tydeliga och oförmörkade i Swenske språket
behålla wil.

II. Fordrar Ordsens Härligheet och Skönheet/ at een Poete öfwar
och brukar tiänlige Bijordh eller *Epitheta*. Sådana när the elliest så
lämpeliga icke kunna finnas må en Poete sielf vpdicke/ och således
25 sitt Förstånd androm ther medh vptäckia/ ty vthaff Bijords
Dicktande/ kan man icke annorlunda känna een Poet/ än som man
känner ett Leyon aff thes Kloor/ effter såsom thervthinnan icke thet
ringaste Poetiske Mästerstycke ligger fördolgt. Och anseer een Poete
[27] vthi sådana Bijords vptänckiande först/ at the äre sanne/ såsom til
30 Exempel: **The hetzige Länder i Söder**. Sedan/ at han medh samme
Bijordh kan åthskilia the Saaker/ om hwilka han talar/ ifrån alle
andre/ såsom ther een wille säya: **Then Swarte Swala**. Omsijder när
een Poete sådana Ord vpdicktar/ seer han och ther vppå/ at han med
them kan vthmutza och förhöya hwadh omtalas/ såsom til Exempel:
35 **Thet Skyhöghe Bergh/ then Änglareene Man/ Then Håningsöte**

23 *Bijordh* adjektiv

27 *icke det ringaste* ett inte obetydligt

30 *hetzige* heta

Smaak. &c. Och skal man här weeta at åtskillige Bijord kunna ett Ordh bijfogade warda. Såsom til ett Exempel wil man taga thet Ordet **Strand/** Hwilken när man skiuter ifrå Landet/ kan kallas **then grunde eller steenige Strand/ ther Skepen liggia för Ankar.** Går man medh alla Skepen til segels/ så heter Stranden/ **een öde Strand.** Kommer man i Owäder/ så kallar man henne **then åstundade/ offt-önskade/ then frögdefulle Strand.** Är man fierran ifrån henne/ så nämpnes hon/ **then wijdtbelagne Strand/ &c.** Äfwen så kan man thet Ordet **Jord** effter alla Månader om åhret ett synnerligit *Epitheton* eller Bijordh bijfoga/ ty vthi *Martio* heeter hon/ **then Nylistgrå Jorden/** vthi April/ **then nysupplöge Jorden/** vthi Majo **then Blomsterhulde Jorden/** vthi Junio **then Gröngräsfulle Jorden/** och så bårt åt/ effter the andre Månader/ winner thet Ordet **Jord** sitt besynnerlige *Epitheton*. Thes förvthan kan man och så vthaff andre Omständigheeter och Beskaffenheeter thet Ordet **Jord/ Fält/ Åker eller Marck/** flere andre Bijord bijfoga/ och kan hon nämpnas **then Söte Wäplingsfulla Jord/ then feete/ magre/ gröne/ blomstrande/ grönklädde/ grönskande/ Nysbesäde Jord/ &c.** Och thetta ware så kårteligen talat om the Swenske Ordsens Härligheet och skönheet.

20 Nu föllier:

Thet IV. Capitel. Om the Swenske Ordsens Mått eller Quantiteet.

25 **T**He Swenske Ordsens Mått läre wij rätt känna och förstå/ allenast vthaff theras Thon medh hwilken the vthföras och vthtalas. Och äre här om thesse fölliande Regler at ackta.

[29] 1. *Regula Generalis.* Alle the Stafwelser som långsamligen/ och medh en hwaß eller högh Thon vthsäyas/ the äre länge/ och twert om igen/ alle the Stafwelser som kårteligare och medh en sänckt Thon vthföras/ the äre kårte. Såsom til Exempel

10 *Martio* mars

12 och så bårt åt och så vidare

27 *Regula Generalis* huvudregel

- U - U - U - U
 Fader/ Moder/ Syster/ Broder/
 U - U U - U U - U U -
 Aflijfwa/ Fördrijfwa/ Förgiffita/ Beseë &c.

2. Alle *Monosyllaba*, eller the Ord/ som icke fatta vthi sig meer än
 5 en Stafwelse/ kunna sättias både länge och kårte. Doch när man
 många aff them åradh sättia måste/ ställas the länge/ som något
 viktigt vthtryckia och klart betyda/ såsom när iagh säger

U - U - U -
 Nu han är vthan Synd/
 Som aldrih syndat har.

3. Medh *Dissyllabis*, eller the Ord som fatta vthi sigh twenne
 10 Stafwelser/ är mästedeeles så beskaffat/ at then förre Stafwelsen är
 lång/ och then andre kårt/

- U - U - U - U - U - U - U
 Jke/ Kraga/ Lakan/ Bonde/ Taska/ Makan.

- Doch tagas här vndan alle the Ord/ som äre kompne tilsamman aff
 twenne *Monosyllabis*, hwilke hafwa samma arten som *Monosyllaba*,
 [30] aff hwilka the sättias tilsamman/ så at the kunne antingen sättias
 länge eller kårte til bägges Stafwelserne/ eller och til een therä
 vphöyas/ och til then andre sänckias/ såsom til Exempel

- U - U - U - U - U - U - U
 U - U - U - U - U - U - U -
 Hwsgudh/ Bergtråll/ Snoorsleeff/ Träfaat/ Skinnbrook/ Öltook/
 - U - U
 U - U -
 Halmhatt/ Blecktratt/ &c.

4. The Ord som hafwa sitt Vrsprung aff thet Grekiska Språket/
 20 Jtem the som äre sammankomne aff these förestafwelser/ Be/ för/
 ge/ j/ in/ Sam/ til/ O/ wan/ vnd etc. göra then första Stafwelsen kårt.
 Såsom til Exempel

- 2 *Aflijfwa* orig.: 'Åflijfwa'
 12 *Taska* väska, ficka
 18 *Snoorsleeff* snorgärs
 18 *Skinnbrook* skinnbyxa
 18 *Öltook* tokig efter öl

Prophet/ Poet/ Zachris/ Johan/ Belagd/ förgås/ förrätta/
 förwijsna/ gestalt/ gewalt/ itända/ inkomma/ insompna/
 Samdrächtigh/ Samhälligh/ tilkomma/ tildraga/ opassligh/
 otwungen/ wanmächtig/ wanartigh/ vndslippa/ etc.

[31] Hijt lända och the Ord/ **Natur/ Figur.**

5. The Ord som fatta vthi sigh twenne Stafwelser om the förmedelst *Apostrophum* blifwa *Monosyllaba*, eller icke meer än en Stafwelse behålla/ så föllia the *Monosyllabarum* Art effter/ hwilken vthi föregående andre Regel omtalades/ så at the kunna sättias både
 10 korta och långa/ såsom til Exempel:

Mine Min'/ Tine Tin'/ Sine Sin'/ thenne then'/ äre är'/ wille wil' &c.

6. Aff the Ord som fatta vthi sig flere Stafwelser änn twenne/ hafwa een deel then Arten/ at the hwar annan stafwelse göra långh/ och hwar annan kårt/ såsom til Exempel.

15 Opasligh/ Beswärligh/ Halsstarrigh/ framträda/ förähra/
 ööfwerwinneligste/ &c.

En deel hafwa then Arten at the korta the effterste twenne Stafwelserne/ men the föregående göra the hwar annan kårt eller hwar annan långh/ om the eliest hafwa flere Stafwelser änn tree: men hafwa the
 20 icke flere än tree/ tå är then första långh. Såsom:

[32]

Wanckelmodige/ bedräglige/ oloflige/ Gyllene/ Lijflige/ gladeligh/

ynkeligh/ hastiga/ mechtiga/ eensliga/ glimmande/ &c.

2 *gewalt* våld, makt

11 Orig.: äre är'

Men then tridie Parten är så beskaffad/ at han gör twenne the främste Stafwelserne kårte/ och så sedan föllier han the andre flere-stafwelige ordsens Art effter/ såsom:

5   ○○ – ○○○ –   ○○ – ○   ○○ – ○   ○○ – ○
           Oförtrutne/ oförmärckt/ Ogudachtigh/ obefläckiad/ oregeligh/
           ○○ – ○○   ○○ – ○○   ○○ – ○
 oförgängeligh/ beledsagade/ Regemente.

10   Doch achtar man här icke ogärna/ besynnerligen för the Jambiske och Trochaiske slags Verser skul/ at these effterste twenne Parter aff *Polysyllabis* och *Trisyllabis* kunna och måga lämpas effter then förste Parten/ så at hwar annan Stafwelse sätties lång/ och hwar annan kårt/ såsom sådant och Tyskarna taga i acht. Men aldrarättaste föras sådana Ord vthi the Dactyliske och Antidactyliske Vers in/ ther the kunna hålla och hafwa the ras rätta Mått eller *quantiteet*, hwilken aff the ras Thon flyter och härröhres. Och thetta ware så nogh talat om the Swenske Ordsens Mått: Föllier wijdare.

[33]

Thet V. Capitel.
 Om the Swenske Ordsens be-
 qwemligheet til Rijmslutande/ och huru
 the måge rätt ther til lämpas.

20   H Vru beqwemliga the Swenske Orden til artige Vers- eller Rijmslutande befinnas/ vthwijsa nogsamligen the många likkaliudande Ord och Stafwelser/ hwilka vthi Swenskan förefalla. Men på thet at man rätteligen må lära Swenske Vers eller Rijm til at sluta/ är för nöden at man these fölliande Regler i acht tager/

25   1. Bör man weta at alle Rijmslutande *reduceras* och kallas til tweggiehanda slag/ aff hwilka the eene kallas Manligit/ thet andra Qwinligit Rijmslutande. Thet **Manlighe Rijmslutande** består vthi een lång Stafwelses likkaliudande widh ändan på hwarie tw eller fleere Rijm/ såsom til Exempel:

8 *Polysyllabis* mångstaviga

8 *Trisyllabis* trestaviga

13 *härröhres* orig.: 'härhöres', rättat i Errata

Gudh wår Fader staat oß bij/
Och gör oß från Synden frij/ &c.

Thet **Qwinlige Rijmslutande** består vthi twenne Stafwelsers lijka-
liudande widh ändan på hwarie tw eller flere Rijm/ doch så at thesse
5 twenne Stafwelser göra en *Trochæum*, såsom til Exempel:

[34] Wij wele HErrren prijsa/
Medh Sång och härligh Wijsa.

2. Skal man thetta achta at the Manlighe Rijmslutande måste så
ställas/ at alle Bookstäfwer som ther vthi sättias komma öfwereens/
10 vndantagandes the Bookstäfwer som gå framföre then sielfliudande
Bookstafwen i samma Rijmslutande/ hwilka måste icke alla wara
lije/ såsom til Exempel/ på thet Ordet AF rimma sig/

Draaf/ Graaf/ Haaf/ Laaf/ quaaf/ Raaf/ Skaaf/ Staaf/ Traaf/

3. Äfwen på samma wijs måste man förhålla sigh medh the Qwin-
15 lige Rijmslutande/ så at the twenne Stafwelserne vthi the Trochaiske
Orden aldeles komma öfwereens/ angäendes the Bookstäfwer som
effterföllia then främre Stafwelsens sielfliudande Bookstaff/ men the
Bookstäfwer som föregå/ kunna och skola ingalunda alla tilhopa
wara the samme. Såsom til Exempel på thet ordet AGA rimma sigh/

20 Daga/ draga Haga/ jaga/ klaga/ laga/ Maga/ taga/ &c.

4. Kan thet och så hända at thet Trochaiske Rijmordet/ på hwilket
man täncker til at swara medh itt annat Rijmord/ hafwer twenne
åtskillige sielfliudande Bookstäfwer eller *Vocales* vthi then främre
Stafwelsen/ så må man gå then främre *Vocalem* förbij och rätta sigh
[35] allenast effter then senaste/ så at man allenast then införer vthi swa-
rande Rijmord eller Rijmslutande. Såsom til Exempel: Thet ordet
niuta hafwer twenne åtskillige *Vocales*, vthi then fremre stafwelsen i
och **u**/ hwarföre är icke för nöden at man tager then främre *Vocalem*
J vthi acht/ så at han tillijka medh **V**/ vthi thet swarande Rijm-
30 slutande infördt warder/ medh the Orden **Giuta/ Tiuta/ Skiuta**:
Vthan man kan gå honom förbij/ och allenast föra then andre in vthi
swarande Rijmordet/ så at man på thet Ordet NJVTA/ kan swara
medh the Orden/ **huta/ luta/ muta/ pruta/ Ruta/ Skuta/ sluta/**
spruta/ &c. Thetta må man och achta widh the Manliga Rijm-

13 *Draaf* mäsck

13 *Raaf* bärnsten

slutande/ så at man på thet ordet **Tiuf/** må swara medh the Orden/
Luf/ Skruf &c. Item på thet Ordet **Stiärt/** medh the Orden **ärt/
 snärt/ twärt/ &c.**

- Och these äre the förnemste Regler/ effter hwilka man bör sigh
 5 rätta och skicka/ om man elliest wil vndfly the Feel/ vthi hwilka man
 lätteligen widh Rijmslutandet kan råka. Ty vthaff then första Regel
 läre wij/ at inga Rijm slutas medh någon *Dactylo*, althenstundh alle
 Rijmslutande äre antingen Manlige eller Qwinlige. Och är Ordsaken
 [36] thenne/ hwarföre at thet Dactyliske Rijmslutande icke gillas/ ty the
 Dactyliske Orden/ som fatta vthi sigh trenne Stafwelser äre alt för-
 fåå/ så at the icke kunna göra tilfyllest någhon Dickts Rijmslutande
 föra til ända/ therföre nödgades man vthi staden för them antingen
 grippa til trenne *Monosyllaba*, eller och til ett *Dissyllabum* tillijka
 medh ett *Monosyllabo*, hwilket när så skedde/ hände thet/ at heela
 15 Dickten wunne een föga gunst/ effter såsom these Dacktyliske
 Rijmslutande/ kunna bättre lämpas til the Manlige Rijmslutande.
 Vthaff then andre och tridie Regel läre wij at vndfly allahanda falske
 Rijmslutande/ så Manlige som Quinlige. Och äre sådana falske
 Rijmslutande eller Rijmord/ the först/ som äre til the Bookstäfwer
 20 olijke/ vthi hwilke the böra komma öfwereens/ såsom these: **Bänck/
 Säng: Biuda/ skiuta: Blunda/ Flundra: Fahra/ Darra: Mana/
 Banna: Rogh/ Ploogh &c.** Sådän äre och the falske Rijmordh/ som
 äre aldeles lijke til Bookstäfwerne/ så at ingen Skildnat them emellan
 är/ såsom ther iag wille på thet Ordet **Fall** rimma **Knäfall/** Jtem på
 25 thet Ordet **wijsa** rimma **bewijsa/** effter thetta Sättet:

Ho kan i slijke Fall
 Så Gudligh sigh bewijsa/
 At han medh ett Knäfall
 Strax siunger thenna Wijsa?

- [37] Altså är och intet Rijmslutande/ om iag sättia wille/ **Borga/ för-
 borga: Jaga/ förjaga: aff/ häraff/** och annat meera sådant/ ty the
 Bookstäfwerne som gå framföre then fremre Stafwelsens sielfffly-
 lydande Bookstaaff vthi the Quinliga Rijmslutande/ sampt the
 Bookstäfwerne som gå framföre then effterste Stafwelsens sielfffly-
 35 liudande Bookstaaff i the Manlige Rijmslutande/ böra och skola
 altijdh förändra Rijmorden/ om elliest något godt Rijmslutande skal
 föllia.

32 *sielfflydande Bookstaaff* vokal

Och thetta är thet man hafwer til at achta och märckia om the Swenske Ordsens Bequämligheet til Rijmslutande/ och huru the rätt ther til lämpas skole. Wijdare til ett Beslut på thetta Capitel wil iagh något widlyfftigare handla ther om/ huru man må lätteligen sluta allahanda slags Rijm/ så Manlige som Quinlige. Och skeer sådant behändigt/ när man tager A B C D til hielp/ ty ther vthaff kan man vthi hastigheet allehanda lijkaliudande Rijmord vthleeta. Såsom til Exempel ther någor wille ett Rijm vnder thenne Meening *Medio tutissimus ibis* göra och sluta/ och stälte then förste Versen sålunda:

10 Tu kan gå tryggiast mitt vthi/

Trachtade för then skuld/ på thet Ordet **vthi**/ hafwa ett lämpeligt swarande Rijmord/ så kunde han gå til A B C D/ och leeta thet igenom/ in til thes han funne något Ord igen/ medh hwilket han sitt Rijm sluta kunde/ äfwen på thetta wijset:

15 A B/ bij: C D/ dij: E F/ Frij: G/ glij: H/ hwij: J K/ Turkij/ klj: L M N/ Tyrannij: O P Q R/ Rij/ Narrij/ Tiufwerij/ Rytterij/ Spökerij/ Myterij: S/ sij/ Skrij: T/ Partij: W/ wij.

Sedan sätte han sikh needer/ och slöte sitt Rijm/ antingen medh thet Ordet **bij**/ sålunda:

20 Så stå tigh bägge Sijdor bij.

Eller och medh thet Ordet **frij** på thetta/ eller annat Sätt:

Och blifwer så från Skada frij.

15 Ther sikh och så hända kunde/ at han vppå thet effterste Ordet i sin första Verß intet lijkaliudande Rijmord råkade/ som sikh til Saken lämpa kunde/ tå skulle han så länge förändra then samma Versen/ in til thes han funne på ett sådant Ord/ hwar vppå han lämpeligen/ medh ett annat lijkaliudande Rijmord kunde swara/ doch så at han then förra Meeningen aldeles behölle oförkränckt. Såsom til Exempel/ ther någor wille vnder thenne Meeningen/ *Malum Consilium consultori pessimum*, ett Rijm ställa/ och satte then förste Versen sålunda:

Ett skalke Råd är honom wärst/

15 *glij* småfisk

16 *Rij* ribba

29 *Malum Consilium consultori pessimum* ett dåligt råd är fördärligt för rådgivaren (Aulus Gellius, *Noctes Atticae* IV.V.5)

32 *skalke* uselt, skurkaktigt

[39] kunde sedan märckia at intet lämpeligt swarande Rijmord stodo til at
finna/ medh hwilket på thet Ordet **Wärst**/ Meeningen oförkränckt/
swaras kunde/ nödgades han/ på thetta eller annat wijs then första
Versen förändra/ in til thes han kunde fogligare medh Rijmslutandet
5 komma öfwereens.

Från arga Rådth tu halt tigh reen/
The lända tigh til största Meen.

Och thetta är Vnderwijsningen/ huru man må lätteligen sluta
någre Rijm. Elliest wil iagh här bijfoga ett kårt Register på the mäste
10 Manlige och Quinlige Rijmord/ hwilke vthi thet Swenska Tungo-
mählet förefalla kunna/ förmedelst hwilket man ännu lätteligare/
vtan Bookstäfwernes A B C D mödosamma vpräkning/ Rimmen
sluta kan.

A.

15	*	*	*	*
	Abb	Abba	Abel	Ack
	Klabb	Abba	Abel	Black
	Flabb	drabba	Babel	fack
	Gabb	gabba	Fabel	hack
20	Nabb	grabba	Kabel	klack
	Skabb	krabba	Sabel	Lack
	Snabb.	Skabba.		pack

[40]	Rack	*	*	Aff
	Skack	Ackta	Ada	Braff
	Smack	Ackta	Bada	Draaff
	Snack	frackta	Glada	Graaff
5	Stack	jackta	Lada	Haaff
	Tack	vtmackta	Rada	Laaff
	sprack.	sackta	Skada	Quaaff
	*	trackta	Spada	Raaff
	Acka	slackta	Wada.	Staaff
10	Backa	wackta.	*	Skaaff
	Blacka	*	Ade	Traaff
	Bracka	Add	hade	*
	hacka	Gadd	Lade	Affa
	jacka	Kladd	årade	Klaffa
15	belacka	Ladd	sade	Skaffa
	Nacka	Skadd	Skade	Straffa.
	packa	Sladd	Spade.	*
	pracka	Spadd	*	Afft
	Racka	Stadd	Adel	hafft
20	Smacka	*	Adel	kafft
	Snacka	Adda	Dadel	Krafft
	Stacka	Kladda	Sadel	Safft
	Tacka	Ladda	Tadel.	Skafft.
	wacka.	Padda	*	*
25	*	Sladda	Adla	Afla
	Ackt	*	Adla	Afla
	Ackt	Adh	Sadla	gafla
	Frackt	Badh	[41] Tadla	grafla
	Jackt	Bladh	*	kafla
30	Mackt	Gladh	Adga	Nafla
	Compackt	hwadh	Stadga	Rafla
	Prackt	Radh	Fradga.	Skrafla
	Contractt	Stadh	*	Tafla
	Wackt.	Wadh	Aff	Trafla

10 *wackta* orig.:
'watcka', rät-
tat i Errata

	*	daga	Agg	Agn
	Afra	draga	Agg	Gagn
	Afra	flaga	Dagg	Wagn.
	Hafra	gnaga	Fagg	*
5	*	haga	Lagg	Aja
	Afwa	behaga	Nagg	Kaja
	Grafwa	jaga	Plagg	Paja
	hafwa	förjaga	Ragg	Raja
	klafwa	klaga	slagg	*
10	lafwa	Kraga	Tagg	Aak
	safwa	laga	*	Baak
	skafwa	Maga	Agga	Fraak
	snafwa	Saga	Agga	Maak
	stafwa	slaga	dagga	Raak
15	trafwa.	förswaga	Flagga	saak
	*	taga	Kagga	skaak
	Afwel	twaga	Lagga	slaak
	Afwel	*	Nagga	smaak
	Gafwel	Agd	plagga	spaak
20	swafwel	Gnagd	slagga	Taak
	*	klagd	Tagga	Tobaak
	Agh	[42] lagd	Wagga.	Waak
	Dagh	sagd	*	Wraak.
	gnagh	*	Agla	*
25	hagh	Agel	Hagla	Aaka.
	behagh	Hagel	Nagla	Baaka
	Fördragh	Nagel	Ragla	braaka
	iagh	Tagel	Wagla.	Flaka
	Klagh	*	*	Haaka
30	Lagh	Ager	Agligh	jaaka
	Pragh	fager	dagligh	Kaaka
	Slagh	mager	bedraglig	klaaka
	tagh	dager	behagligh	Laaka
	Swagh.	drager	klagligh	Maaka
35	*	gnager	lagligh.	Raaka
	Aga	swager &c.	*	saaka
	Aga	*	Agn	skaaka

	slaaka	Qual	Alfwa	*
	smaaka	saal	Halfwa	All
	spraaka	skaal	kalfwa	All
	spaaka	smaal	salfwa	Fall
5	staaka	swaal	*	Kall
	taaka	taal	Algh	Pall
	waaka	spetaal	swalgh	Rall
	wedersaka	waal	Talgh	skall
	*	*	*	stall
10	Ake	Ala	Alia	swall
[43]	Drake	Dwala	Balia	Tall
	Lake	fala	Malia	Wall
	stake	gala	*	*
	*	mala	Aligh	Alla
15	Akel	sala	Otaligh	Alla
	Fakel	skala	saligh	Falla
	Kakel	smala	*	Galla
	Quakel	swala	Alk	Kalla
	skakel	tala	Balk	Lalla
20	Takel	*	Dalk	ralla
	*	Ald	Falk	skalla
	Akna	Dwald	Kalk	stalla
	Rakna	quald	skalk	swalla
	sakna	förtald	walk	*
25	slakna	wald	*	Aller
	wakna	*	Alka	Raller
	*	Alen	Balka	skaller
	Aal	Galen	Falka	squaller
	Aal	Malen	halka	Kaller
30	Baal	walen	kalka	faller
	Cymbaal	*	skalka	Galler &c.
	Daal	Alff	swalka	*
	Faal	Halff	walka	Alm
	nechtergal	Hwalff	[44] *	Alm
35	haal	Kalff	Alkas	Halm
	Hwal	skalff	Nalkas	Malm
	Maal	*	skalkas &c.	Palm

	Psalm	Gewalt	anamma	Rampn
	Qualm	swalt	samma	*
	*	*	stamma	Aan
	Almar	Am	*	Baan
5	Calmar	Dam	Amman	Faan
	Walmar	fram	framman	Graan
	Malmar	Gam	gamman	Haan
	Palmar	gram	samman	Kraan
	Qualmar	glam	*	Maan
10	*	Kram	Ammar	swaan
	Aalna	Lam	Hammar	waan
	Faalna	Ram	Kammar	*
	smaalna	skam	stammar	Ann
	swaalna	stam	glammar &c.	Grann
15	waalna	selsam	<i>vid.</i> amma.	han
	*	*	*	kan
	Alra	Amb	Amp	Mann
	Galra	Damb	Kamp	sann
	skalra	Kamb	Pamp	Tyrann
20	smalra	Lamb	stamp	Wann
	squalra	Wamb	swamp	spann &c.
	*	[45] *	Tamp	*
	Alta	Ambla	Tramp	Ana & Ane.
	Halta	Fambla	Damp	Bana
25	salta	gambla	*	Renefana
	squalta	hambla	Ampa	Flana e
	*	rambla	Hampa	Hana e
	Alt	sambla	Kampa	Mana
	Alt	*	Lampa	spana
30	Galt	Amma	stampa	stana
	halt	Amma	trampa	Trana
	kalt	damma	Krampa	Wana e
	Malt	glamma	*	*
	Palt	jamma	Ampn	And
35	salt	kramma	Fampn	And
	skalt	förlamma	Hampn	Band
	Gestalt	ramma	Nampn	Brand

	Grand	Angel	stanna	*
	Hand	Mangel	Wanna	Antza
	Land	Footangel	*	Dantza
	Rand	*	Anska	Skantza
5	sand	Ank	Danska	swantza
	slandh	Blank	[47] ganska	*
	strandh	Dank	Hanska	Aap
[46]	Tandh	Flank	förwanska	Gaap
	*	Hank	*	raap
10	Anda	Krank	Ant	skraap
	Anda	stank	Brant	*
	banda	Wank	grant	Apa
	blanda	*	gant	Apa
	tilhanda	Anka	kant	gapa
15	stranda	Anka	sant	knapa
	*	blanka	slant	rapa
	Andel	danka	Trant	skapa
	Handel	flanka	want	skrapa
	Mandel	klanka	Discant	*
20	sandel	kanka	Vagant	App
	Wandel	Manka	Profwiant	Kapp
	*	Lokaranka	*	Knapp
	Andla	sanka	Anta	Lapp
	Handla	skanka	Bakdanta	rapp
25	wandla	slanka	panta	slapp
	*	stanka	planta	snapp
	Andra	Tanka	slanta	Tapp
	Andra	wanka	*	Trapp
	klandra	*	Antz	*
30	wandra	Anna	Dantz	Appa
	dandra	Anna	Frantz	Klappa
	*	banna	glantz	lappa
	Andring	Granna	Krantz	Kappa
	Förandring	Kanna	Skantz	nappa
35	Wandring	bemanna	Substantz	rappa
	*	Panna	Swantz	snappa
	Angel	sanna	Pomerantz	tappa

	Trappa	Arff	knarka	Harpa
	*	Harff	snarka	Skarpa
	Aar	Larff	[49] sparka	Warpa
	Baar	skarff	starka	*
5	Kaar	slarff	*	Arr
	klaar	sparff	Arm	Knarr
	paar	Tarff	Arm	Narr
	quaar	*	Barm	quarr
	[48] skaar	Arfwa	harm	Starr
10	snaar	Garfwa	karm	*
	swaar	Harfwa	Alarm	Arra
	waar	skarfwa	Tarm	Darra
	taar <i>pro</i> tager	slarfwa	Warm	knarra
	Fahr <i>pro</i> Fader	swarfwa	*	narra
15	vppenbaar	tarfwa	Arma	skarra
	*	*	Arma	Sparra
	Ara	Arg	Förbarma	*
	Vppenbara	Arg	alarma	Aart
	fara	karg	*	Aart
20	fahra	Warg	Arn	baart
	kara	*	Barn	daart
	klara	Arga	Flarn	faat
	Hara	Sarga	Garn	haart
	bara	targa	Quarn	klaart
25	Mara	förarga	Skarn	paart
	para	*	*	snaart
	Stara	Arck	Arna	*
	spara	Arck	Flarna	Art
	swara	Barck	klarna	Hwart
30	wara	Larck	warna	quart
	Zara	Marck	*	swart
	*	Quarck	Arp	wart
	Are	starck	Garp	*
	Hare	snarck	karp	Aas
35	Stare	*	skarp	Aas
	Skare	Arka	warp	baas
	*	Barka	*	fnaas
	Arff	harka	Arpa	Glaas

	Kraas	raska	*	*
	raas	slaska	Aßla	Ata
[50]	*	Taska	Taßla	Gata
	Aasa	traska	praßla	haata
5	Aasa	waska	waßla	Maata
	baasa	*	*	prata
	braasa	Asp	Ast	rata
	faasa	Asp	Bast	Skata
	fraasa	Hasp	fast	*
10	gaasa	Rasp	Gast	Att
	haasa	*	hast	Att
	kaasa	Aspa	hwast	fatt
	kraasa	Aspa	Kast	flatt
	raasa	Haspa	Last	fnatt
15	Traasa	Raspa	Mast	glatt
	Waasa	*	Quast	Hatt
	*	Aß	rast	Katt
	Ask	Hwaß	Trast	Natt
	Ask	Kraß	*	platt
20	brask	Laß	Asta	Skatt
	dask	paß	Basta	Skratt
	fnask	*	fasta	spratt
	nask	Assa	hasta	Tratt
	trask	Gassa	kasta	*
25	Rask	Kassa	lasta	Atta
	slask	Lassa	quasta	Fatta
	*	passa	Tasta	Katta
	Aska	swassa	*	kratta
	Aska	*	Aat	matta
30	braska	Asse	Faat	skatta
	daska	Kasse	flaat	skratta
	Flaska	Krasse	Haat	*
	fnaska	Lasse	laat	Attas
	haska	*	Maat	Fattas
35	laska	Asl	Staat	krattas
	Maska	Hasl	Legat	[52] nattas
	naska	[51] Tasl	Soldat	skrattas &c.
	praska		Sallat	

	*	Eedh	Bedda	bleeff
	Ax	Fredh	Gedda	kleeff
	Ax	Heedh	Gredda	reeff
	Lax	Leedh	Redda	skreeff
5	Sax	Queedh	*	Sleeff
	strax	Seedh	Edel	weeff
	Tax	Skeedh	Bedel	*
	Wax	skreedh	Fedel	Efwa
	*	smeedh	Medel	Bebrefwa
10	Axa & e	Sweedh	Zedel	lefwa
	Kaxe	Weedh	*	Refwa
	maxa	Wreedh	Eder	skrefwa
	taxa	*	Heder	wefwa
	waxa	Eeda	Eder	*
15	E.	Breeda	Leder	Effsa
	*	leeda	neder	Gleffsa
	Ee	meeda	beder	keffsa
	Lee	reeda	seder	neffsa
20	see	sneeda	wreder &c.	reffsa
	skee	sweeda	*	teffsa
	spee	weeda	Edla	*
	betee	wreeda	Bedla	Eegh
	tree	*	fedla	Deegh
25	wee	Eede	medla	feegh
	*	Skeede	*	meegh
	Eckt	Wreede &c.	Edia	neegh
	Fleckt	*	Bedia	seegh
	keckt	Eedd	Media	steegh
30	kleckt	Bredd	Smedia	sweegh
	pleckt	Ledd	wedia	teegh
	sleckt	Redd	*	*
	steckt	sedd	Edra	Egel
	teckt	beskedd	Hedra	Dregel
35	weckt	snedd	föredra	Regel
	*	[53] swedd	*	[54] Segel
	Eedh	tedd	Eff	Stegel
	Breedh	*	Breeff	Tegel.
		Edda	dreeff	

	*	bleeka	weel	Wälling
	Egla	leeka	*	*
	Dregla	neeka	Eela	Elm
	regla	peeka	Deela	Hielm
5	segla	skeeka	feela	Skielm
	stegla	steeka	geela	*
	*	sleeka	paneela	Eelna
	Egna	weeka	heela	Heelna
	Tilegna	*	speela	steelna
10	fegna	Eekia	*	*
	hegna	Bleekia	Elcka & elcke	Eelning
	regna	steekia	Bielcke/ a	Deelning
	segna	sleekia	Kielcke/ a	Teelning
	wegna	smeekia	Stielcke/ a	*
15	*	*	spielka.	Elpa
	Eja	Eekna	*	Hielpa
	Eja	Bleekna	Elff	stielpa
	Deja	tekna	Elff	*
	Feja	weekna	sielff	Elsa
20	leja	*	skelff	Elsa
	Galeja	Eekt	hwelff	frelsa
	reja	Bleekt	*	helsa
	speia	leekt	Elfwa	*
	Skalmeja	peekt	<i>vide</i> älfwa.	Elst
25	weja	steekt	*	Frelst
	*	sleekt	Elg	helst
	Eek	smeekt	Elg	*
	Beek	weekt	Belg	Elska
	bleek	*	*	Elska
30	Eek	Eel	Ell	Welska
	Greek	Deel	Drell	*
	Leek	Feel	hell	Elt
	Steek	Giel	Capell	Felt
	sweek	heel	Gesell	Gelt
35	week	[55] Kameel	<i>vide</i> äll	gnelt
	*	leel	*	Hielt
	Eeka	peel	Elling	Telt
	Beeka	Speel	Bråttfälling	<i>plura vide in ält.</i>

	[56]	*	*	then	*
		Elte	Emt	Swenn	Ensa
		Hielte	Jemt	Wenn	Grensa
		Mielte	Skemt	*	lensa
5		<i>vide</i> älte	*	End	pensa
		*	Een	Bend	rensa
		Em	Been	kend	*
		Hem	Een	lend	Eent
		klem	Fleen	rend	Juulbeent
10		slem	geen	send	geent
		rem	Green	skend	föreent
		*	Heen	spend	förmeent
		Ema	aleen	tend	förkleent
		Blema	Leen	wend	leent
15		hema	Preen	*	reent
		klema	Meen	Engta	seent
		rema	reen	Lengta	*
		*	seen	trengha	Ent
		Emm	Steen	Bengta	Testament
20		Bremm	Teen	*	Perlement
		femm	*	Eenigh	grent
		klemm	Eena	Beenigh	prent
		Lemm	Beena	Eenigh	Regent
		slemm	geena	Greenigh	Jntent
25		demm	Greena	Steenigh	*
		them	förkleena	*	Entz
		*	leena	Eening	Grentz
		Emma	förmeena	Beening	Mentz
		Bremma	föreena	Föreening	Junckerslentz
30		demma	reena	Meening	Excellentz
		klemma	Seena	Reening	Reverentz
		stemma	skeena	*	Pestilentz
		slemma	steena	Enna	*
		*	förteena	Kenna	Eep
35		Emta	*	Penna	Fleep
		Hemta	En	renna	Gleep
		flemta	Jgen	spenna	[58] Greep
		klemta	[57] men	thenna	peep
		skemta	renn		Reep

	skeep	Wärdera	swerta	Poet
	sweep	Vexera	*	Propheet
	Teep	*	Ees	weet
	*	Erff	Glees	*
5	Eepa	Dierff	hees	Eeta
	Fleepa	Förderff	pees	Beeta
	Liusneepa	Herff	*	feeta
	skeepa	Skerff	Eesa	heeta
	sweepa	Werff	Heesa	Creta
10	Teepa	*	Keesa	leeta
	Weepa	Erg	Queesa	meeta
	*	Berg	Neesa	peeta
	Eer	Dwerg	Reesa	reeta
	Fleer	Erg	*	Trummeeta
15	Leer	Ferg	Espa	weeta
	meer	Merg	Gespa	arbeeta
	nehr	*	Lespa	*
	Pappeer	Erk	*	Eete
	skeer	Klerk	Esse	Beete
20	beteer	Merk	Biesse	Hweete
	*	Serck	Hiesse	meete
	Eera	Werk	thesse	Prophete
	Fleera	*	*	Poete
	Leera	Erma	Eest	*
25	förmeera	Herma	Beest	Eetna
	plantera	kerma	keest	Fetna
	oteera	perma	heest	hetna
	regera	swerma	reest	sketna
	Tractera	Werma	treest	[60] *
30	Titulera	*	teest	Ett
	Prophetera	Erß	weest	Brett
	profwiantera [59]	Merß	*	ett
	quittera	Perß	Eet	fett
	Tornera	Verß	Beet	hett
35	stoltzera	*	Feet	lett
	Ransonera	Erta	Geet	mett
	Grassera	Fierta	Gneet	rett
	spassera	Hierta	heet	sett
	Turbera	snerta	Speet	skett

	snett	Micka	*	hwifwa
	swett	nicka	Jdia	klifwa
	betett	picka	Bidia	kifwa
	*	pricka	Midia	aflifwa
5	Etta	quicka	Smidia	rifwa
	Letta	ricka	Widia	Skifwa
	swetta	skicka	*	skrifwa
	*	slicka	Jdd	*
	Ette	smicka	Förbidd	Jgh
10	Hiette	snicka	didd	Krigh
	Siette	sticka	quidd	migh
	*	wicka	smidd	nigh
	Ey	*	spridd	sigh
	Ey	Jckt	bestridd	stigh
15	hey	Bickt	widd	tigh
	ney	Dickt	*	wigh
	rey	Gickt	Jfft	dageligh &c.
		plickt	Bedriff	*
	J	quickt	Gifft	Jgg
20	*	Sickt	Grifft	Ligg
	Jck	Wickt	Förgifft	pligg
	Drick	*	Skrifft	pigg
	fick	Jckta	Skifft	tigg
	gick	Bichta	Stifft	Wigg
25	prick	dickta	*	*
	quick	plickta	Jffta	Jggia
	rick	rickta	Giffta	Liggia
	skick	[61] sickta	förgiffta	tiggia
	stick	stickta	skiffta	triggia
30	*	swichta	skriffta	*
	Jcka	*	stiffta	[62] Jld
	Bricka	Jcktigh	*	Gild
	dricka	Plicktigh	Jfwa	mild
	flicka	ricktigh	Blifwa	Skild
35	hicka	wicktigh	drifwa	spild
	klicka		gifwa	stild

29 *stickta* orig.:
'siickta', rättat
i Errata

	wild	spilra	Simpa	bringa
	*	tilra	*	flinga
	Jlia	*	Jnd	inga
5	Gilia	Jlt	Blind	klinga
	Lilia	Filt	Grind	kringa
	skilia	gilt	Hind	ringa
	Tilia	ilt	Kind	förringa
	wilia	milt	Lind	slinga
	*	pilt	fyrslind	springa
10	Jll	spilt	geswind	stinga
	Bill	wilt	trind	swinga
	Dill	*	Wind	tinga
	Gill	Jm	*	twinga
	Sill	Kim	Jnda	winga
15	still	Lim	Binda	*
	till	Rim	linda	Jngla
	will	Stim	winda	Kringla
	*	*	*	ringla
	Jlla	Jmba	Jnder	wingla
20	Drilla	Dimba	Hinder	*
	gilla	Kimba	Kinder	Jnk
	illa	*	minder	Bofink
	försnilla	Jmma	Smidiesinder	hink
	förspilla	Glimma	Winder	slink
25	stilla	grimma	*	spink
	willa	kimma	Jndra	swink
	*	limma	Hindra	wink
	Jlling	primma	Lindra	*
	Killing	rimma	*	Jnka
30	Skilling	simma	Jng	Blinka
	Sielfspilling	stimma	Kring	flinka
	Twilling	swimma	Ring	[64] Pläckfinka
	Willing	[63] Timma	Sting	Klinka
	*	*	Ting	Kinka
35	Jlra	Jmpa	*	linka
	Gilra	Dimpa	Jnga	pincka
	skilra	Limpa	Binga	rinka

	sinka	*	*	*
	Skinka	Jnnigh	Jrra	Jssa
	slinka	Minnigh	Förrra	Dissa
	stinka	vsinnigh	stirra	fissa
5	winka	*	förrra	gissa
	Zinka	Jnt	*	hissa
	*	Flint	Jsk	hwissa
	J _n & inn	hint	Bisk	pissa
	Min	Klint	Disk	rissa
10	Sinn	Quint	Fisk	skissa
	Skinn	stint	frisk	trissa
	Spinn	trint	nisk	förrra
	stinn	wint	slisk	*
	tin	*	*	Jsla
15	*	Jnta	Jska	Gißla
	J _{na}	Flinta	Biska	gnißla
	Brinna	Slinta	Hwiska	Grißla
	finna	Stinta	Piska	hwißla
	hinna	*	sliska	Kißla
20	påminna	Jppa	wiska	Quißla
	Pinna	Kippa	*	*
	Quinna	klippa	Jsp	Jst
	rinna	knippa	Bisp	Brist
	besinna	sippa	hwisp	Christ
25	skinna	slippa	risp	List
	spinna	snippa	wisp	Quist
	stinna	tippa	*	sist
	förrwinna	trippa	Jspa	twist
	Tinna	[65] wippa	Hwispa	wist
30	twinna	*	rispa	[66] Organist
	winna	Jrfwel	wispa	*
	*	Kirfwel	*	Jsta
	J _{ne}	Wäderhwirfwel	Jß	Brista
	Finne	*	Biß	drista
35	inne	Jrka	Diß	gista
	minne	Knirka	Piß	Gnista
	pinne	lirka	Riß	Kista
	sinne	wirka	wiß	Lista
	tinne			mista

	quista	skittra	Bock	Bodh
	rista	Tittra	Block	nodh
	sista	*	dock	Sodh
	*	Jtt	flock	stodh
5	Jstas	Hitt	Kock	*
	Bristas	hwitt	Lock	Oodh
	mistas	quitt	nock	Bloodh
	quistas	sitt	ock	boodh
	ristas	titt	pock	Floodh
10	wistas &c.	*	Rock	goodh
	*	Jtta	skock	Loodh
	Jster	Hitta	slock	Moodh
	Bister	quitta	stock	stoodh
	Christer	titta	tiock	*
15	Jster	*	*	Oda
	Klister	Jtter	Ocka	boda
	Quister &c.	Bitter	Bocka	knoda
	*	flitter	Docka	Loda
	Jstigh	gitter	Focka	Noda
20	Dristigh	quitter	Klocka	*
	gristigh	sitter	Locka	Ooda
	listigh		Nocka	Gooda
	quistigh	O.	pocka	Grooda
	twistigh	*	plocka	[68] förmoda
25	*	Oo	Rocka	*
	Jstra	boo	skrocka	Oder
	Förbistra	Broo	Socka	Broder
	gnistra	groo	*	Foder
	klistra	[67] hoo	Ocker	goder
30	*	kloo	Ocker	Moder
	Jtna	moo	pocker	Roder
	Hwitna	roo	Socker	Stoder
	skitna	soo	*	*
	witna	skoo	Ockna	Odigh
35	*	snoo	Slockna	Blodigh
	Jttra	too	stockna	frodigh
	Cittra	Troo	tiockna	modigh
	glittra	*	*	*
	quittra	Ock	Odh	Off

	Boof	*	Krogen	*
	groof	Oogh	Plogen	Ol
	behoof	Boogh	Skogen	Gol
	hoof	Doogh	Trogen	hol
5	Loof	droogh	*	kohl
	proof	foogh	Ook	Smol
	Roof	gnoogh	Book	*
	woof	Kroogh	Brook	Oola
	*	Loogh	Dook	Boola
10	Off	noogh	klook	gnoola
	Hoff	Ploogh	Krook	Soola
	Loff	Skoogh	Kook	Schola
	Soff	sloogh	Ook	Spoola
	*	Ettersmoogh	Slook	*
15	Offta	toogh	Snook	Ola
	Offta	woogh	Took	Fola
	Koffta	*	*	gola
	skoffta	Ogh	Ooka	[70] hola
	*	Hogh	Dooka	Kohla
20	Oofwa	Rogh	Kooka	Sola
	Boofwa	togh	Looka	smola
	groofwa	[69] Trogh	Hundeloka	tola
	hoofwa	*	Slooka	*
	loofwa	Ooga	Snooka	Olck
25	proofwa	Fooga	Tooka	Folck
	Roofwa	Looga	*	Holck
	*	nooga	Ookot	solck
	Ofwa	*	Brookot	Tolck
	Dofwa	Oga	kookot	*
30	hofwa	Boga	krookot	Oloff
	kofwa	Doga	slookot	Golff
	klofwa	hoga	snookot	Kolff
	lofwa	Roga	Tookot	Tolff
	sofwa	Toga	*	*
35	*	*	Ool	Oligh
	Ofwel	Oogen	Fiol	Roligh
	Sofwel	Redebogen	Gool	troligh
	Skofwel	Logen	Sool	*
		mogen	Stool	Olka

	Molka	*	*	*
	solka	Ompna	Opp	Oora
	skolka	Dompna	Glopp	Hora
	tolka	sompna	Hopp	förlora
5	*	*	Kopp	rumora
	Olna	Oon	Knopp	stoora
	bolna	Chroon	Kropp	snoora
	golna	Hioon	Lopp	*
	holna	Hoon	opp	Or
10	kolna	Capsoon	stopp	bor
	molna	Persoon	Tropp	Fohr
	*	Thoon	*	Gor
	Oom	Throon	Oppa	[72] Spor
	Boom	[71] *	Doppa	*
15	Doom	On	gloppa	Ora
	froom	Mon	hoppa	Bora
	Goom	Son	koppa	Fohra
	Loom	*	knoppa	vthkora
	Oom	Onung	Loppa	spora
20	Room	Honung	proppa	tora
	toom	Konung	Soppa	*
	*	*	stoppa	Ord
	Om	Oop	*	Bord
	om	Doop	Oor	fiord
25	komm	Gloop	Choor	giord
	Romm	Groop	Floor	Hiord
	som	hoop	Hoor	Jord
	*	loop	Rumoor	Mord
	Omma	roop	stoor	Ord
30	Blomma	soop	Snoor	smord
	bomma	Stoop	Vproor	spord
	fromma	*	Thoor	*
	kromma	Oopa	boor	Orda
	tomma	Tilhoopa	Koor	Fulborda
35	*	noopa	Roor	omgiorda
	Ompa	roopa	Skoor	jorda
	Pompa	soopa	Troor	förorda
	Rompa	Skoopaa	swoor &c.	Smorda
	Strompa			

	*	*	*	borta
	Orff	Orm	Orre	förkorta
	Korff	Form	Karborre	Torta
	Lorff	gorm	Orre	*
5	Skorff	Orm	Torre &c.	Oos
	Torff	Storm	*	Hoos
	*	*	Orß	koos
	Orfwogh	Orma	Forß	Turkoos
	Lorfwogh	Forma	Horß	Moos
10	Skorfwogh	gorma	Korß	Noos
	*	storma	Norß	[74] Roos
	Org	[73] *	Porß	*
	Borg	Orn	*	Oosa
	Korg	Horn	Orsta	Koosa
15	Sorg	Korn	borsta	noosa
	Torg	Torn	torsta	Oosa
	*	*	*	Roosa
	Ork	Orp	Oort	*
	Bork	Korp	Choort	Osa
20	kulfork	Torp	foort	bosa
	kork	*	Hiort	drosa
	snork	Orpa	Loort	hosa
	Stork	Sorpa	Oort	mosa
	*	Skorpa	Poort	posa
25	Orka	*	smoort	*
	Forka	Orr	spoort	Oß
	orka	Knorr	stoort	bloß
	snorka	Morr	*	Foß
	torka	Norr	Oorta	Profoß
30	*	Snorr	Foorta	oß
	Orl	Torr	Loorta	troß
	Morl	*	Skiorta	*
	porl	Orra	*	Ost
	Sorl	knorra	Ort	Frost
35	*	morra	bort	Kost
	Orla	skorra	kort	Post
	Morla	Snorra	tort	Rost
	porla	torra	*	*
	sorla		Orta	Osta

	Kosta	kotta	Dubbe	luckta
	rosta	Lotta	Gubbe	tuckta
	*	motta	Klubba	*
	Oot	potta	Krubba	Vcktigh
5	Boot	rotta	prubba	[76] Fuchtigh
	Foot	spotta	skubba	Tuchtigh
	Hoot	[75] smotta	s nubba	*
	Kloot	totta	Stubbe/ a	Vdh
	moot	*	tubba	Budh
10	Noot	Otter	*	Brudh
	Root	Blotter	Vbbot	Gudh
	Soot	Dotter	Flubbot	Hudh
	*	Kotter	kubbot	Liudh
	Oota	Otter	skubbot	siudh
15	boota	plotter	stubbot	Sudh
	foota	trotter	trubbot	*
	hoota	totter	*	Vda
	knoota	*	Vcka	Biuda
	koota	Oxe	bucka	Guda
20	moota	Oxe	jucka	liuda
	roota	koxe	pucka	Ruda
	soota		sucka	siuda
	toota	V.	*	Suda
	*	*	Vcken	*
25	Otna	V	Drucken	Vdd
	botna	Du	stucken	Brudd
	rotna	Fru	*	Ludd
	trotna	ju	Vckt	Lappmudd
	*	nu	buckt	Sudd
30	Ott	siu	Fruckt	Vdd
	Gott	tu	fuckt	*
	Kott	*	Luckt	Vdda
	Lott	Vbb	smuckt	Brudda
	spott	Dubb	Tuckt	Skudda
35	Tott	Klubb	*	Sudda
	trott	Kubb	Vckta	Vdda
	*	Stubb	buckta	*
	Otta	*	fruckta	Vf
	blotta	Vbba & e	fuckta	Huf

	Luf	[77] tugg	*	fulla
	skruf	*	Vkna	Julla
	Tiuf	Vgga	Miukna	Kulla
	Vf	Dugga	siukna	Lulla
5	*	glugga	strukna	mulla
	Vfwa	gnugga	*	rulla
	Drufwa	hugga	Vul	skulla
	Dufwa	kugga	Fuul	tulla
	grufwa	lugga	Hiul	trulla
10	Hufwa	mugga	Juul	*
	kufwa	niugga	Skiul	Vlra
	lufwa	plugga	*	bulra
	skufwa	rugga	Vla	kulra
	skrufwa	skugga	Bula	skulra
15	snufwa	Sugga	fula	*
	stufwa	tugga	gula	Vlt
	tufwa	*	kula	Bult
	*	Vk	knula	fult
	Vga	Buk	mula	hult
20	Buga	Bruk	skiula	skult
	duga	Duk	*	skrult
	Fluga	miuk	Vld	*
	liuga	Peruk	Guld	Vlta
	Ruga	sluk	huld	bulta
25	Stuga	siuk	Muld	rulta
	suga	*	Skuld	skrulta
	tiuga	Vka	*	snulta
	truga	Buka	Vll	*
	*	bruka	Full	Vmm
30	Vgg	duka	Gull	Dumm
	Biugg	huka	Hull	Liumm
	Glugg	Kruka	Kull	Rumm
	hugg	Luka	Mull	Skumm
	kugg	miuka	Tull	stumm
35	Lugg	Puka	Trull	*
	miugg	ruka	Vll	Vmma
	niugg	sluka	[78] *	brumma
	plugg	siuka	Vlla	Gumma
	skiugg		bulla	liumma

	mumma	Lund	sliunga	*
	skumma	Pund	betunga	V _{nna}
	stumma	rund	Tunga	Kunna
	Summa	sprund	vnga	förkunna
5	försumma	stund	*	Nunna
	Trumma	miskund	V _{ngt}	Tunna
	Tumma	sund	Lungt	v _{nna}
	*	*	tungt	*
	V _{mp}	V _{nda}	vngt	V _{n_{nn}}
10	Gump	Blunda	*	Funnen
	Pump	grunda	V _{nk}	runnen
	Rump	begrunda	Fijlbunk	vprunnen
	slump	ingalunda	Funk	wunnen
	Stump	punda	glunk	*
15	Sump	runda	klunk	V _{nt}
	*	miskunda	Lunk	Bunt
	V _{mpa}	åstunda	Munk	Drunt
	Pumpa	sprunda	Slunk	Funt
	Rumpa	*	*	grunt
20	skumpa	V _{ndra}	V _{nka} & e	Kunt
	Strumpa	Dundra	Bunka/ e	runt
	*	Flundra	brunke	Slunt
	V _{un}	plundra	Funka/ e	tunt
	bruun	undra	glunka	vnt
25	Duun	*	klunka	*
	Fiuun	V _{ng}	lunka	V _{up}
	Paweluun	Liung	kiellelunka	Diup
	*	Pung	prunka	Kup
	V _{na}	siung	[80] runka	niup
30	bruna	stiung	slunke	suup
	Duuna	tung	stunke	*
	sluna	vng	siunka	V _{pa}
[79]	*	*	sunke	Diupa
	V _{nd}	V _{nga}	*	niupa
35	Blund	Gunga	V _{nn}	stupa
	Förbund	liunga	Brunn	Strupa
	Fund	Lunga	Munn	supa
	Grund	Punga	tunn	*
	Hund	siunga		V _{pp}

	Tupp	Gruus	*	vth
	vpp	Huus	Vssa	*
	*	Kruus	Pussa	Vta
	Vppa	Luus	stussa	Giuta
5	Guppa	Lius	tussa	huta
	Suppa	Muus	*	Luta
	*	Ruus	Vßla	Muta
	Vur	Smuus	Mußla	niuta
	Biur	Suus	sußla	pruta
10	Buur	*	*	ruta
	Cuur	Vsa	Vst	Skuta
	Diur	Bruusa	Lust	Brödskuta
	Figuur	buusa	Must	skiuta
	Juur	huusa	Pust	sluta
15	Luur	krusa	Prust	snuta
	Muur	kiusa	*	spruta
	puur	lusa	Vsta	sputa
	skuur	musa	Frusta	tiuta
	suur	niusa	Lusta	Tuta
20	Tiur	rusa	förlusta	*
	Natuur	susa	prusta	Vte
	*	*	pusta	Jute
	Vra	Vska	rusta	vthe &c.
	Kura	Buska	*	*
25	lura	luska	Vut	Vtin & en
	Mura	ruska	[82] Huut	Brutin/ en
	Niura	sluska	Kluut	Flutin/ en
[81]	skura	snuska	Knuut	Gutin/ en
	sura	*	Kruut	niutin/ en
30	Tiura	Vskot	Luut	rutin/ en
	*	Buskot	pruut	skutin/ en
	Vru	Muskot	Pankeruuth	Slutin/ en
	Furu	ruskot	Skiut	Trutin/ en
	huru	sluskot	besluut	*
35	skuru	*	Spiut	Vtsa
	*	Vß	Stuut	Dutsa
	Vus	Buß	Hwetestruut	Vthmutsa
	Duus	Muß	tiut	putsa
	Confuus	Puß	Truut	stutsa

	*	tycke	*	*
	Vttra	Samtycke	Yda	Ygd
	Luttra	*	Lyda	Blygd
	pluttra	Yckel	pryda	bygd
5		Nyckel	syda	Dygd
	Y.	Kryckel	tyda	skygd
	*	swartmyckel	*	stygd
	Y	*	Ydd	*
	Bly	Yckia	Brydd	Ygg
10	bry	Kryckia	flydd	Bygg
	by	Lyckia	lydd	Flygg
	Dy	pyckia	prydd	Mygg
	fly	ryckia	sydd	Rygg
	gny	smyckia	spydd	skygg
15	gry	styckia	tydd	snygg
	hy	tryckia	*	stygg
	kny	tyckia	Ydda	trygg
	kry	samtyckia	Hydda	*
	ny	*	[84] krydda	Yggia
20	[83] Sky	Yckt	skydda	Bryggia
	spy	Flyckt	beskydda	byggia
	sy	Lyckt	*	ryggia
	try	ryckt	Yffta/ e	skyggia
	ty	smyckt	Lyffta/ e	styggia
25	*	styckt	syffta/ e	*
	Ya	tryckt	*	Yka
	Dya	tyckt	Yfwas	Ryka
	nya	samtyckt	Klyfwas	stryka
	förnya	*	styfwas	*
30	Rya	Yckta	yfwas	Ykia
	*	Lyckta	*	Bykia
	Yck	Ryckta &c.	Yfwel	Dykia
	Dryck	*	Tordyfwel	*
	nyck	Yckter	Hyfwel	Yl
35	Ryck	Nyckter	*	Sniömyl
	*	ryckter	Yga	Pryl
	Ycke	förryckter	Flyga	ryl
	Smycke	smyckter &c.	smyga	skyl
	stycke		tyga	Styl

	Syl	Bryna	*	*
	*	dyna	ypa	Ysk
	Ylla	syna	Drypa	Kysk
	Brylla	*	krypa	Rysk
5	fylla	Ynda	strypa	Tysk
	förgylla	Hynda	*	*
	hylla	mynda	yppa	Yß
	skylla	skynda	Klyppa	Kyß
	förskylla	synda	Yppa	Ryß
10	Sylla	*	*	omsyß
	*	Yne	yr	*
	Ylta	Bryne	Dyr	Yssa
	Bylta	Tryne	fyr	Byssa
	Gylta	syne	styr	kyssa
15	gnylta	*	yr &c.	Myssa
[85]	smylta	Yngia	*	*
	stylta	Dyngia	yra	Yst
	Sylta	tyngia	Dyra	Bryst
	*	yngia	[86] fyra	kyst
20	Ymma	*	hyra	kryst
	Grymma	Ynia	ohyra	ryst
	rymma	Brynia	Lyra	tyst
	skymma	Mynia	Myra	Yst
	*	*	skyra	*
25	Ympa	Ynkia	styra	Yyst
	Krympa	Rynkia	Yra	Hyyst
	stympa	skrynkia	*	vplyyst
	ympa		Yrkia	*
	*	*	Kyrkia	Ysta
30	Ympta	ynt	pyrkia	Krysta
	Grymta	Gladlynt	styrkia	lysta
	skrymta	Mynt	Yrkia	Nysta
	skymta	tynt <i>pro</i> tunt	*	rysta
	*	*	Ysa	tysta
35	Yyn	ynta	Frysa	Ysta
	Gryyn	Mißlynta	hysa	*
	Syyn	Mynta	lysa	Yta
	*	pynta	rysa	Bryta
	Yna			byta

	flyta	*	Bräckia	*
	Gryta	yxa	fläckia	Äcktigh
	knyta	Byxa	kläckia	Dräcktigh
	nyta	Yxa	läckia	mäcktigh
5	ryta		räckia	präcktigh
	skryta	Ä.	skräckia	*
	slyta	*	förskräckia	Ädh
	snyta	Ää	släckia	Kädh
	tryta	Fää	späckia	Klädh
10	förtryta	Knää	sträckia	medh
	*	Lää	stäckia	quädh
	Yte	Tää	säckia	skrädh
	Byte	Trää	träckia	spädh
	knyte	*	[88] täckia	städh
15	lyte	Äck	wäckia	Sädh
	snyte	Bäck	wräckia	trädh
[87]	*	bräck	*	*
	ytt	bläck	Äckt	Äda
	Bytt	Fläck	Bräckt	Häda
20	flytt	Giäck	Dräckt	Käda
	hytt	Häck	käckt	kläda
	knytt	käck	kläckt	quäda
	lytt	kläck	Släckt	skräda
	mytt	knäck	Späckt	Släda
25	nytt	Näck	sträckt	förmäda
	pytt	räck	stäckt	späda
	snytt	skräck	täckt	städa
	spytt	släck	wäckt	träda
	*	späck	wräckt	*
30	yttä	sträck	*	Ädas
	Bytta	stäck	Äckta	Hädas
	Hytta/ <i>casa</i>	Säck	Fäckta	klädas
	nytta	täck	fläckta	rädas
	*	Träck	häckta	<i>cetera vide in</i>
35	yttia	wäck	mäckta	äda
	Flyttia	wräck	skäckta	*
	gyttia	*	Släckta	Ädd
	nyttia	Äckia	äckta	Brädd

	Bädd	tiäder	Bäfwä	Fräga
	hädd	träder	däfwä	Jäga
	klädd	Wäder	gräfwä	läga
	rädd	*	häfwä	pläga
5	skrädd	Ädia	kräfwä	wäga
	försmädd	Blädia	näfwä	Äga
	spädd	Glädia	skäfwä	*
	trädd	Kädia	skräfwä	Äger
	*	städia	stäfwä	Häger
10	Ädda	*	sträfwä	Jäger
	Bädda	Ädias	swäfwä	Läger
	brädda	Blädias	Täfwä	säger
	Gädda	glädias	wäfwä	wäger
[89]	Grädda	städias	*	Äger
15	rädda &c.	wädias	äfwer	*
	*	*	[90] Bäfwer	Ägg
	Äde	Ääf	Däfwer	Drägg
	Bräde	Dääf	Gräfwer	Hägg
	Kläde	grääf	Häfwer	Lägg
20	Säde	hääf	Kräfwer	skiägg
	Släde	Jääf	Näfwer	Wägg
	träde	Nääf	Räfwer	Ägg
	*	quäf	Snäfwer	*
	Äder	Rääf	sträfwer	Äggia
25	Bräder	Sääf	swäfwer	Däggia
	Fäder	snääf	Wäfwer	Dräggia
	Häder	swääf	*	gnäggia
	Käder	Wääf	Äfwia	Läggia
	Kläder	*	Kräfwia	Släggia
30	Läder	Äffta	Quäfwia	*
	Päder	Häffta	*	Ägla
	quäder	käffta	Ägh	Drägla
	skräder	bekräffta	Sägh	kägla
	försmäder	skäffta	Wägh	nägla &c.
35	späder	*	*	*
	städer	Äfwa	Äga	Ägligh

24 *sträfwer* orig.:
'Stäfwär', rät-
tat i Errata

	Drägligh	Träl	*	quälla
	Lägligh	wäl	Älia	sälla
	*	*	Dwälia	skälla
	Ägn	Äla	Quälia	skrälla
5	Hägn	Biäla	sälia	smälla
	Rägn	Gräla	swälia	snälla
	*	häla	tälia	ställa
	Ägna	kiäla	wälia	swälla
	fägna	mäla	*	tiälla
10	hägna	miäla	Äll	wälla
	rägna	spiäla	Dräll	*
	wägna	stiäla	fäll	Ält
	Ägna	träla	fiäll	Bält
	*	*	Giäll	Fält
15	Äkia	Älas	Häll	gnält
	Bräkia	Hälas	päll	hält
	kräkia	kiälas	Quäll	Hiält
	läkia	Älas &c.	[92] säll	skält
	squäkia	*	skäll	smält
20	[91] wräkia	Ääld	smäll	snält
	*	Giäld	snäll	stält
	Äkna & e	häld	Spiäll	swält
	Diäkne	mäld	Gesell	Tält
	fräkne/ a	säld	Capell	Wält
25	räkna	spiäld	ställ	*
	*	*	swäll	Älta
	Äkra	Äld	Tiäll	Fialta
	försäkra	Gäld	*	kälta
	stäkra	kullfäld	Älla	mälta
30	Squäkra	skäld	Biälla	Miälta
	*	igensmäld	Fälla	piälta
	Äl	stäld	fiälla	sälta
	fiäl	Spiäld	gälla	smälta
	Giäl	*	giälla	swälta
35	Häl	Älfwa	gnälla	wälta
	ihial	Hwälfwa	hälla	Älta
	Siäl	sielfwa	Jälla	*
	skäl	skälfwa	källa	Älte
	stiäl		krälla	Bälte

	fälte	Fräna	lände	stängd
	hälte	läna	rände	trängd
	Hiälte	skräna	sände	wrängd
	Miälte &c.	späna	spände	Ängd
5	<i>vide</i> ält & älta.	tiäna	tände	*
	*	*	[94] wände	Änge
	Ältra	Änd	Ände	Länge
	Sältra	Bänd	*	Omgänge
	wältra	bränd	Ändt	fiskafänge &c.
10	[93] *	gränd	Brändt	*
	Ämbar	händ	händt	Ängia
	Kämbar	känd	kändt	Dängia
	Ämbar	länd	högländt	flängia
	*	ränd	sändt	hängia
15	Ämia	beränd	spändt	klängia
	Främia	sänd	tändt	längia
	sämia	skänd	wändt	mängia
	tämia	spänd	*	slängia
	wämia	tänd	Äng	sprängia
20	*	wänd	Dräng	stängia
	Ämpa	*	fläng	swängia
	Dämpa	Ända	häng	trängia
	kämpa	Bända	Gehäng	wrängia
	lämpa	hända	Säng	bröstängia
25	*	kända	släng	*
	Ämpna	lända	spräng	Ängzle
	Hämpna	berända	sträng	Fängzle
	jämpna	sända	Wräng	Hängzle
	lämpna	slända	Äng	Stängzle
30	nämpna	tända	*	Trängzle
	rämpna	wända	Ängd	*
	stämpna	Ända	Dängd	Änia
	Ämpna	*	befängd	Gränia
	*	Ände	hudflängd	Tänia
35	Ään	Bände	hängd	Wänia
	Län	Brände	längd	*
	Skrän	Frände	mängd	Änk
	*	hände	slängd	Bänk
	Äna	kände	sprängd	kränk

	länk	änne	lär	Färde
[95]	Ränk	*	när	Gärde
	sänk	Äpa	Portenär	lärde
	skänck	Dräpa	skär	närde
5	stänck	släpa	swär	förtärde
	tänk	*	twär	beskärde
	*	Äpna	währ	wärde &c.
	Änkia	Häpna	är	*
	Blänkia	Skäpna	*	Ärel
10	dränkia	wäpna	Ära	Fiärel
	Kränkia	*	Bära	Kärel
	länkia	Äpp	förfära	Ärel
	sänkia	Käpp	begära	*
	skänkia	kläpp	kära	Ärff
15	stänkia	knäpp	Lära	Fördärff
	tänkia	Läpp	nähra	diärff
	*	räpp	skära	härff
	Änkt	skräpp	swära	Skärff
	Blänkt	släpp	tära	Wärff
20	dränkt	täpp	twära	*
	kränkt	*	tiära	Ärfwa
	länkt	Äppa	ähra	Ärfwa
	sänkt	Knäppa	*	fördärffwa
	skänkt	skäppa	Ärd	härffwa
25	stänkt	skräppa	Färd	kärffwa
	tänkt	släppa	Flärd	wärffwa
	*	Täppa	härd	ärfwa
	Änna	*	lärd	*
	Bränna	Äppt	beskärd	Ärg <i>vide erg</i>
30	känna	Knäppt	snärd	*
	Pänna	skräppt	Swärd	Ärga
	ränna	släppt	wärd	bärga
	skänna	täppt	*	färga
	spänna	*	Ärda	[97] *
35	*	Är	Gärda	Äria
	Änne	Bär	härda	bäria
	Hänne	Fiär	Lärda &c.	färia
	Pänne	här	*	häria
	thenne	[96] kär	Ärde	snäria

	swäria	beswärligh	*	Jässa
	wäria	ährligh	Ärt	Lässa
	äria	*	Fiärt	Mässa
	*	Ärling	[98] Snärt	Prässa
5	Äring	Bärling	Stiärt	*
	Föräring	Spärling	twärt	Äst
	Häring	*	Ärt	Bäst
	Käring	Ärn	*	bläst
	Näring	Järn	Ärsk	däst
10	Täring	Wärn	Färsk	Fäst
	*	*	härsk	Gäst
	Ärk	Ärna	*	Häst
	Klärk	Gärna	Ääs	Hwäst
	Märk	Hiärna	Frääs	Jäst
15	Särk	Kärna	Grääs	Läst
	Stärk	spiärna	hwäs	mäst
	Wärk	stiärna	Lääs	näst
	*	Tärna	Nääs	Pest
	Ärkia	wärna	*	Präst
20	Lärkia	ärna	Äsa	Räst
	Märkia	*	Bläsa	*
	Stärkia	Ärning	fräsa	Ästa
	Snärkia	Gärning	hwäsa	Bästa
	wärkia	Förärning	Jäsa	Fästa
25	*	Tärning	läsa	Gästa
	Ärla	*	Näsa	Lästa
	Färla	Ärpa	snäsa	Mästa
	Härla	Skärpa	*	Nästa
	Pärla	wärpa	Äß	quästa
30	Sädesärla	*	Hwäß	Rästa
	*	Ärr	Gäß	*
	Ärligh	Fiärr	Präß	Äster
	Förfärligh	Kärr	*	Fäster
	härligh	Märr	Ässa	Gäster
35	kiärligh	Ärr	Hwässa	Wäster

33 Orig. har här
två stjärnor
snett över
varandra.

	<i>Plura vide in äst</i>	mätt	wäxa	Gråboo
	*	nätt	*	Nåboo
	Ästra	plätt	Äxt	Åboo
	Mästra	rätt	Text	*
5	Wästra	sätt	Wäxt	Åck & åcka <i>vide</i>
	*	skrätt		<i>in ock & ocka</i>
	Ät	slätt	Å.	*
	Fiät	spätt	*	Ådh
	Nät	tätt	Åå	Dådhd
10	[99] Tät	trätt	Blåå	Nådhd
	Rät	wätt	bråå	Rådhd
	Slät	ätt	[100] fåå	Trådhd
	Äät	*	flå	Wådhd
	*	Ätta	frå	*
15	Äta	Hätta	gå	Åda
	Fiäta	Kätta	grå	Båda
	släta	lätta	Klåå	Kåda
	fräta	mätta	må	Klåda
	förgäta	plätta	nhå	Låda
20	mäta	rätta	på	benåda
	räta	slätta	Råå	Råda
	fläta	sprätta	Såå	Såda
	stäta	thetta	skrå	tråda
	träta	twätta	skå	Wåda
25	wäta	*	slå	*
	äta	Ättia	små	Ådigh
	*	Flättia	spåå	Klådigh
	Äte	hwättia	stå	kådigh
	Läte	kättia	Strå	nådigh
30	Lystmäte	lättia	Tåå	Rådigh
	Säte &c.	nättia	Trå	sådigh
	*	sättia	twå	*
	Ätt	*	Wråå	Ådra
	Fiätt	Åxa	Åå	Dådra
35	Jätt	Käxa	*	Lådra
	Lätt	Läxa	Åboo	slådra

22 *fläta* orig.:
'flæa', rättat i
Errata

	Ådra	*	Håll	spåna
	*	Ååka	Noll	tråna
	Åfwa	Bråka	Såll	*
	Gåfwa	Kråka	Tråll	Ånda
5	Håfwa	Råka	*	Stånda
	*	Åka	Ålla	Wånda
	Ågh	*	Fålla	*
	Lågh	Åål	hålla	Åne
	Mågh	Båål	Målla	Fåne
10	sågh	Kåål	sålla	Måne &c.
	Trågh	Måål	skålla	*
	Tågh	Nåål	Trålla	Ång
	Wågh	Pråål	wålla	Bång
[101]	*	Skråål	*	fång
15	Åga	Skåål	Åma	gång
	Fråga	snåål	Råma	lång
	Låga	Ståål	[102] skråma	mång
	Wålmåga	Twåål	*	prång
	Plåga	Wråål	Åån	sång
20	Såga	*	Från	språng
	Tåga	Åla	Håån	spång
	Wåga	Måla	Låån	stång
	Åga	Påla	Råån	swång
	*	Pråla	slåån	Tång
25	Åger	skråla	Spåån	trång
	Låger	snåla	Trån	wrång
	Swåger &c.	stråla	Wåhn	*
	*	wråla	*	Ånga
	Ååk	*	Åna	Fånga
30	Bråk	Åld	Blåna	gånga
	Flåk	Båld	dåna	långa
	Kåk	såld	gråna	många
	Påk	Wåld	Låna	prånga
	Råk	*	Måna	stånga
35	Språk	Åll	plåna	trånga
	Wråk	Båll	råna	wrånga

18 *Wålmåga*
orig.: 'Wål-
måga'

	Ånga	Åhra	förkråssa	*
	*	*	Tåssa	Ått
	Åp	Ård	*	Blått
	Dråp	Gård	Åsta	brått
5	Skåp	hård	Kåsta	fått
	Wåp	Mård	Råsta	flått
	*	Wård	*	Gått
	Åpa	*	Åster	Grått
	Kåpa	Årg <i>vide org</i>	Klåster	klått
10	Såpa	*	Plåster	Mått
	*	Åås	Poster	nått
	Åår	Båås	*	Rått
	Båår	Gåås	Ååt	Sått
	Blåår	Låås	Bååt	smått
15	Fåår	Fiskemåås	Gååt	Spått
	Gåår	Råås	Grååt	stått
	Håår	Såås	Kååt	wått &c.
	klåår	Åås	Lååt	*
	Låår	*	Plååt	Åtta
20 [103]	måår	Ååsa & Åsa	Sååt	Blåtta
	nåhr	Blååsa	Stååt	måtta
	Såår	Båsa	[104] Tååt	påtta
	slåår	dråsa	Wååt	Råtta
	snåår	flååsa	Ååt	Spåtta
25	spåår	fråsa	*	Tåtta
	ståår	Måsa	Ååta & åta	
	swåår	Påsa	Bååta	Jj.
	Tåår	Piåsa	Bråta	*
	Tråår	*	Gååta	ij
30	Wåår &c.	Åsna	Grååta	Bij
	*	Blåsna	kåta	dij
	Åra	Låsna	Låta	frij
	Dåra	Åsna	Påta	Glij
	Håra	*	Skåta	hwij
35	Såra	åssa	Sååta	Klij
	swåra	Förlåssa	wååta	Tyrannij
	wåra	Fråssa		Turkij

24 *Ååt* orig.:
'Aåt'

	Narrij	*	Tije &c.	fijka
	Rytterij	ijda	*	kijka
	Tiufwerij	Bijda	ijff	lijka
	Myterij	blijda	Hwijff	rijka
5	Sij	gnijda	Kijff	slijka
	Skrij	Lijda	klijff	spijka
	Partij	Quijda	Knijff	swijka
	vthi	Rijda	Lijff	Predika
	wij	Sijda	rijff	*
10	*	Skijda	skrijff	ijke
	ija	Skrijda	<i>Plura vide in ifwa</i>	Dijke
	Copia	Slijda	*	Lijke
	dija	Smijda	<i>ijfwa vide ifwa</i>	slijke &c.
	frija	sprijda	*	*
15	glia	strijda	ijga	ijkna
	hija	alltijda	Blijga	Kijkna
	klia	wijda	Gijga	lijkna
	Lija	wrijda	Krijga	*
	skrija	*	nijga	ijl
[105]	stija	ijde	Pijga	Fijl
	twija	Smijde	[106] Quijga	ijl
	wija	wijde &c.	Stijga	Kijl
	*	*	Tijga	Mijl
	ijdh	ijden	*	Pijl
25	Blijdh	Sijden	ijk	Sijl
	Frijdh	Tijden &c?	Flijk	Stijl
	Jdh	*	Lijk	*
	Kijdh	ijdig	Pijk	ijla
	quijdh	Smijdig	Rijk	Bijla
30	Rijdh	snijdig	Sijk	Fijla
	sijdh	strijdigh	Slijk	hwijla
	Smijdh	Tijdigh	Spijk	ijla
	Strijdh	*	wijk	kijla
	Tijdh	ije	*	sijla
35	wijdh	Frije	ijka	*
	wrijdh &c.	nije	Dijka	ijn

	Fijn	slijpa	Nijt	Öfwerflödh
	Kanijn	Wijpa	slijt	Glödh
	Lijn	*	splijt	Lödh
	mijn	ijra	tijt	Miödh
5	Pijn	Fijra	*	Mödh
	sijn	hijra	ijta	Nödh
	Skijn	skijra	Bijta	Rödh
	Skrijn	Spijra	Brijta	södh
	Swijn	*	beflijta	snödh
10	tijn	ijjs	hwijta	stödh
	Wijn	Frijs	Krijta	*
	*	Fijs	lijta	Öda
	ijna	Grijs	rijta	Blöda
	Fijna	Jis	slijta	döda
15	flijna	Prijs	splijta	föda
	glijna	Rijs	sprijta	Öfwerflöda
	grijna	Spijs	förwijta	göda
	hwijna	Wijs		Gröda
	lijna	*	[108] Ö.	löda
20	mijna	ijjsa	*	möda
	Pijna	Fijjsa	Öö	Ööda
	sijna	Grijjsa	Döö	röda
[107]	skijna	Jisa	Fröö	snöda
	tijna	lijjsa	Höö	ströda
25	twina	prijjsa	Möö	*
	*	rijjsa	Öö	Ödd
	ijp	spijjsa	Röö	Född
	Flijp	wijjsa	Siö	gödd
	Grijp	*	slöö	glödd
30	Lijp	ijjsna	Sniö	lödd
	Pijp	Hijjsna	Spöö	mödd
	Trijp	wijjsna	Ströö	Ödd
	*	*	Töö	stödd
	ijpa	ijt	*	strödd
35	Flijpa	Bijt	Ödh	*
	Grijpa	Flijt	Blödh	Ödda <i>vide</i> Ödd.
	Mungijpa	hijt	Brödh	*
	Lijpa	hwijt	bödh	Öde
	Pijpa	Lijt	Dödh	Döde

	Gröde	Gröfla	högd	Göök
	Ööde	höfla	nögd	Höök
	röde	sköfla	plögd	Köök
	snöde	Stöfla	rögd	Kröök
5	*	Töfla	slögd	Löök
	Ödga	*	tögd	Öök
	Glödga	Öfwa	*	Röök
	nödga	Döfwa	Ögda & e	Söök
	*	bedröfwa	Frögda	Stöök
10	Ödia	höfwa	nögde	*
	Lödia	behöfwa	[110] rögda/ e	Öka
	rödia	löfwa	slögda	Löka
	stödia	Öfwa	tögda/ e	föröka
[109]	*	pröfwa	*	stöka
15	Ödigh	röfwa	Ögel	*
	blödigh	söfwa	Bögel	Öke
	Öfwerflödig	stöfwa	Mögel	Köke
	glödigh	töfwa	*	Slöke
	lödigh	*	Ögla	Spöke
20	nödigh	Ögh	Bögla	*
	*	Högh	Mögla	Ökia
	Ödzl	lögh	Ögla	Krökia
	Födzl	slögh	*	mökia
	Gödzl	tögh	Öija	ökia
25	*	trögh	Blöija	rökia
	Ööff	*	böija	sökia
	Dööff	Öga	dröija	Skökia
	Klööff	Föga	Göija	smökia
	Lööff	höga	Höija	spökia
30	Rööff	Kröga	nöija	*
	Sööff	Löga	plöija	Ökla
	*	Öga	röija	Gökla
	Öfd	snöga	slöija	hökla
	Döfd	tröga	smöija	*
35	öfd	*	töija	Ökn
	präfd	Ögd	Tröija	Ökn
	söfd	bögd	*	Tökn
	*	drögd	Öök	*
	Öfla	Frögd	Böök	Ööl

	Fööl	berömd	Böna	stöpa
	Fiöl	gömd	gröna	*
	Göööl	glömd	Höna	Öpen
	Köööl	tömd	löna	Löpen
5	Miöl	*	röna	öpen
	Ööl	Ömm	sköna	*
	Söööl	Drömm	[112] söna	Öpna
	*	Berömm	*	Göpna
	Öla	gömm	Önska	löpna
[111]	Böla	glömm	Grönska	öpna
	Föla	liömm	lönska	*
	gnöla	ömm	önska	Ör
	miöla	Sömm	*	Bör
	Ööla	sliömm	Önster	dör
15	sööla	Strömm	Fönster	för
	*	tömm	Mönster	gör
	Öld	*	*	hör
	Böld	Ömma	Önt	kör
	Kiöld	Dömma	Grönt	mör
20	Sköld	drömma	Lönt	öhr
	Stöld	gömma	rönt	Rör
	*	glömma	sönt	Söhr
	Ölgd	ömma	skönt	skör
	Dölgd	sömma	*	Smör
25	Fölgd	tömma	Öp	spör
	Hölgd	*	Döp	Stör
	Skölgd	Ömsk	Dröp	tör
	*	Glömsk	Köp	*
	Ölia	liömsk	Kröp	Öra
30	Bölia	sliömsk	Löp	Böra
	dölia	*	nöp	Föra
	fölia	Öön	snöp	göra
	hölia	Böön	Stöp	höra
	mölia	Döön	*	köra
35	sölia	gröön	Öpa	möra
	skölia	Löön	Döpa	öhra
	*	sköön	Köpa	snöra
	Ömd	*	löpa	störa
	Dömd	Öna	snöpa	töra

	*	Mörkia	*	glööt
	Örd	örkia	Öös	Grööt
	Börd	pörkia	Döös/ föös	giöt
	Förd	*	[114] Göös	Lööt
[113]	hörd	Örlich	Löös	Mööt
	körd	Börlich	Plöös	Nööt
	rörd	vthförligh	*	Rööt
	snörd	görligh	Ösa	sööt
	förstörd	ohörligh	Fösa	Skööt
10	*	örligh	klösa	slööt
	Örda	rörligh	lösa	Sprööt
	Börda	*	ösa	stööt
	förda	Örn	pösa	tööt
	hörda	Biörn	plösa	Trööt
15	körda	tilförn	slösa	*
	mörda	Örn	*	Ööta
	rörda	Törn	Ööst	Blöta
	snörda	*	Fööst	böta
	förstörda	Örsel	klööst	glöta
20	wörda	Försel	lööst	Gröta
	*	Hörsel	Ööst	höta
	Öre	Körsel	pööst	möta
	Före	*	slöst	nöta
	Öhre	Örst	*	röta
25	Snöre &c.	Börst	Öst	söta
	*	först	Bröst	Hällesöta
	Öria	störst	Höst	sköta
	Böria	Törst	Öst	stöta
	eldmöria	*	Röst	*
30	Öria	Ört	Tröst	Ööte
	söria	Mört	*	Blöte
	smöria	Ört	Östa	böte
	spöria	stört	Rösta	Göthe
	*	wört	Trösta	Möte
35	Örk	*	Fläskbösta	Röte
	Biörk	Örte	*	Sköte
	mörk	Pörte	Ööt	Spröte &c.
	*	Skörte	Blööt	
	Örkia	störte	slööt	

[115]	*	hött	ött	stött
	Ött	Kött	rött	strött
	Blött	lött	sött	trött.
	bött	mött	skött	
5	glött	nött	slött	

Thet VI. Capitel.
Om the Swenske Ordzens ar-
tiga Sammanfogelse/ eller
Syntaxi.

10 **T**Henna Läran/ om the Swenske Ordzens Sammanfogelse/ synes
icke för Nödhen wara wijda til at vthföra/ althenstund hwar och
een Svensk måste sielff weeta och förstå/ huru han Orden til hwar
andra rätt foga skal/ på thet han sine Sinnes Tankar tydeligen kan
vthtryckia/ och förthenskul aff andre höras och begriplas: Doch lijk-
15 wäl effter såsom något synnerligit faller här in til ackta/ hwilket the
Swenske Poeterne angåår/ wil man kårteligen thenna Läran fatta/
och sluta vthi fölliande Reglor.

[116] 1. När någor wil sammanfoga the Swenske Orden/ vthi sine Dick-
ter/ bör han tilsee/ at samme Ord eller Stafwelse icke för offta införes
20 vthi någon Verß/ såsom här:

The tigh ther the tingen säija/
The tigh thetta liuga för &c.

2. Måste och ingen Verß/ som theßförvtan sådant tilstädier/ bestå
aff blåtta *Monosyllabis*, ty sådana Verser lyda icke synnerligen wäl.
25 Såsom til Exempel:

För Ångst/ Nödth/ Klagth/ Haat/ Håån Krijgh/ Spått/
Storm/ Frucht sampt och stoor Flijt/
Lust/ Rådth/ Tröst/ Gunst/ Loff/ Winst fåås brått/
Prijs/ Roo/ Modth/ Löön/ thet lijt.

1 [115] orig. [113]

24 *aff* orig.: 'af'

27 *Frucht* fruktan

29 *thet lijt* förlita dig på det

3. Then *Vocalis* eller sielfliudande Bookstafwen som effterst i Ordet står/ skal vtshlutas/ när thet nästfölliande Ordet och så begynnas aff een *Vocali*. Och när så skeer/ måste man vthi then vtshlutne Vocals ställe thetta *Apostroph*i Kännetekn (') sätta. Såsom til Exempel:

O HErre Christ/ lät migh tin Pijn' och Dödh
Betänkia rätt/ i thenn' älend och nödh.

Doch bör man weeta/ at inge *Monosyllaba*/ eller och the Ord som aff
[117] them komme äre/ stympas medh någhon *Apostropho*/ såsom thesse:
10 **Lee/ spee/ see/ skee/ the/ besee/ Boo/ troo/ betroo/ ståå/ gåå/
bijståå &c.** Vthan *Synalæphe* eller *Apostrophus* gäller allenast vthi
flerestafwelige Stamm-Ord/ och slutas mäst förmedelst *Apostropho*
vth thesse twenne *Vocales a* och *e*: Men om the andre är vthi Swenske
15 Poeterijt ingen noga Räkning: Och må man wäl vndertijden medh
Vocalium a och *e* vtshlutning hafwa fördragh/ ehuruwäl the föliande
Orden begynnas aff *Vocalibus*, doch måste man achta at thet icke för-
offta skeer: vthan heller bör man så laga/ at Orden sammanfogas i
then Ordning/ at then effterste *Vocalis* vti något Ord/ icke lijder så-
dant meen aff then fölliande främste *Vocali* vthi thet andra Ordet. Så
20 bör icke heller *Apostrophus* alt för offta brukas vthi någon Verß/
medh mindre någon tacknemligh eller och wederstyggeligh och hård
Saak bör förmålas vthi Heroiske Dickter: *Nec Vocalis à consonante
excepta elidi debet, quemadmodum id concedit Rhythmologia
prisca.*

4. När man täncker artigt til at sammanfoga the Swenske Orden/
bör man wachta sigh för en olijdeligh *Syncope*, så at man icke vtshlu-
ter the Bookstäfwer ifrån Orden/ hwilka icke kunna mistas/ medh
mindre Orden ther igenom bekomma een olämpeligh och swår *Pro-*
[118] *nunciation*, i thet at många *Consonantes* sättias tilsamman/ hwilka
30 icke vthi een Stafwelse stå kunna eller tienä/ såsom: **Ellr för eller/
efftr för effter/ kommr för kommer &c.** Vthan/ när Nöden fordrar
at någon *Syncope* måste brukas/ skal man vtshluta the Bokstäfwer/
hwilka/ vtan berörde Skada/ kunne från Orden mistas. Sådan lijde-

11 *Synalæphe* elision av slutvokal, till skillnad från *syncope*: elision inuti ett ord

22 *Nec Vocalis* ... En vokal som följs av konsonant bör inte uteslutas, som den gamla versläran säger. Ursprung okänt.

26 *Syncope* orig.: '*Synope*', rättat i Errata

28 *Pronunciation* uttal

29 *Consonantes* konsonanter

ligh *Syncope* finnes vthi the Orden: **Christliga för Christeliga/ dagliga för dageliga**. Jtem/ vthi thessa Orden/ hwilke then gemeene Man affkortade eller sammandragne öfwa plägar: **Har för hafwer/ taar för tager/ bär för bärer/ drar för drager &c.**

- 5   5. Widh Ordzens Sammanfogelse kan man och bruka *Ellipsi*, och vthelyckia the Ord/ som Meeningen oförkränkt/ ifrån henne mistas kunna/ the ther och vnder the andre Orden wäl kunna förståas/ såsom til Exempel:

10   Wäl mächtige the äre/
Migh hata vthan Skäl:
För/ Som migh haata vthan Skäl:
Jagh må then Löhn heembäre/
Jagh ey förtiente wäl.
För/ Hwilken iagh ey förtiente wäl.

- 15   6. Kan man och bruka *Antithesi* vndertijden/ och sättia then eene
[119] Bookstafwen i stället för then andre: såsom til Exempel/ kan man sättia **Font för Funt/** efftersåsom thet Ordet **Font** kan dragas aff thet Latiniske Ordet *Fonte*. Så kan man och sättia **Kunst för Konst/ omsunst för omsonst/ bekant för bekant/ Fugel för Fogel &c.**

- 20   7. Må man och stundom bruka *Metathesi*, såsom/ **Christen för Christne &c. Item Apocope, kärlich för kärligen/ Daga för Dagar/ föhr för föhrer/ Rör för Rörer &c.**

- 25   8. Är icke heller så olijdligit/ at man bruker *Epenthesi*, och sättier antingen een Bookstaf eller och een Stafwelse in/ mitt vthi Ordet/ såsom **alderigh för aldrigh &c.**

Och thetta är thet särdeles och i synnerhet hwariom och eenom til at ackta och märkia föreställes/ som the Swenske Orden i Verserna artigt wil tilsamman foga.

19 *omsonst* förgäwes

28 *tilsamman* orig.: 'tillsammam'

Thet VII. Capitel
Om the Swenske Ordsens
Anseende.

5 **T**He Swenske Ordsens anseende/ består vthi *Tropis* och *Figuris*,
 [120] när man antingen itt Ord drager ifrå sin egenteliga bemärkelse
 til en annor: eller och/ när man heela Habiten på Taalet förwänder
 ifrå thet geneste och simple Wijs och Sätt til at tala. Och althenstund
 inge andre *Tropi* och Figurer vthi Swenskan öflige äre/ eller och
 10 öfwas kunna/ än the/ hwilka vthi the Latiners Skriffter omröras och
 sättias/ wil man thenna Läran/ angående the Swenske Ordsens Anse-
 ende/ widlyffteligen icke vthföhra/ vthan then gunstige Läsaren til
 the Latiniske *Oratores* och *Rhetores* affwijsa. Allenast wil man thetta
 hwariom och enom påminna/ at the lämpa Ordzens anseende/ vthi
 15 thetas Poetiske Dickter/ effter the Personers Stånd och Lägenheeter/
 hwilka vthi samma thetas Dickter inföhras/ så at the ingalunda bruka
 något prächtig och högt Taal för nedrige Ståndz Personer/ eller och
 något slätt och ringa Taal för the öfrige Ståndz Personer.

Thet VIII. Capitel.
Om the åtskillige Verß eller
20 Rijm/ hwilka vthi Swenskan lämpeligast
sigh skicka til at brukas. Och först om the Tro-
chaiske och Jambiske Verß.

25 **T**He Verß eller Rijmarter som vthi Swenska Språket aldrabequ-
 ämligast sigh skicka til at brukas/ äre these fyra: **Trochaiske/**
 [121] **Jambiske/ Dactyliske och Antidactyliske eller Anapestiske.**
 The förre twenne arter anbelangandes/ om hwilka man vthi thetta
 Capitel är sinnader at handla/ äre lättare til at sammansättia/ än the
 andre föllliande Verser: Hwarföre man och them thetta främre Rum-

6 *Habiten* dräkten; jfr 'att klä något i ord'

8 *öflige* brukliga

12 *Oratores* talare

12 *Rhetores* retoriklärare, talare

16 *nedrige* låga, ringa

met tilägnat hafwer/ at the Personer/ som til Swenske Poeterij någon Lust hafwa/ måtte weeta sigh vthi thet som lättare är först öfwa/ och så sedan vthi thet som swårare är tiltaga.

- 5 **Och är en Trochaisk art aff Verser** sådan/ som består aff idle *Trochæis*, eller sådana Fötter/ som innefatta twenne Stafwelser/ aff hwilka then förre är lång/ then andre kårt. Såsom til Exempel.

– ◡ – ◡ – ◡ –
Siungom wij aff hiertans grund/
Lofwom Gudh i alla stund/

- 10 **The Jambiske Verser** äre/ twert om igen sådana Verser/ som bestå aff idle *Jambis*, eller sliکه slags Fötter/ som fatta vthi sig twenne Stafwelser/ aff hwilka then förre är kårt/ then andre lång/ såsom thesse:

◡ – ◡ – ◡ – ◡ –
Then oß sin Nåde har bewijst/
Medh Maat och Dryck så wäl bespijst.

- 15 Bägge thesse Arter kunna giöras och sättias antingen aff twenne/ trenne/ eller fleere Stafwelser/ doch så/ at ingen Verß öfwer siutton [122] Stafwelser håller vthi längden: Ty the Verß som öfwer samma Längd skrijda/ liuda sällan wäl. Hwarföre må man här ackta/ at

1. The Trochaiske och Jambiske Verß/ som bestå aff twenne Stafwelser/ kallas *Monometri Brachycatalectici*, och kunna aldriгh för sigh sielfwa någon Dikt göra/ vthan måste mængias och blandas tilhopa medh längre slags Verser: såsom thesse:

	<i>Trochaici.</i>	<i>Jambici.</i>
	– ◡	◡ –
25	Många Gånga	Tagh Malm/ För Halm.

2. The Trochaiske och Jambiske Verß/ som bestå aff trenne Stafwelser/ kallas *Monometri Catalectici*, och kunne sällan någon Dicht för sig sielfwa göra/ vthan the måste/ äfwen som the förre/ tilhopa medh andre längre Verß blandas och sättias/ såsom:

	<i>Trochaici.</i>	<i>Jambici.</i>
	– ◡ –	◡ – ◡
30	Fader vår/ Tu förmår	The binda/ The linda

Taga/ hwar	Lillbarnet/
J Förswar.	Thet trachta
	The wachta
	För Skarnet.

[123] These Jambiske Verß/ kunna artigt blandas tilhopa medh the förra Jambiske som bestå aff twenne Stafwelser. Såsom til Exempel:

	U - U	U -
	U -	U - U
	Min kära	See här
	See här	Min kära/
	Tin ähra	Thet är
10	Thet är.	Tin ähra.

3. Trochaiske och Jambiske Verß/ som bestå aff fyra Stafwelser/ kallas *Monometri Acatalectici*.

	<i>Trochaici</i>	<i>Jambici</i>
	- U - U	U - U -
	Lät migh gånga	Tigh HERre mill
15	Ther iagh fånga	Jagh tacka wil/
	Kan min Föda	J hwarie sinn
	Vthan Möda	För Godheet tin.

20 Här är til märkiandes/ at these slags Verser/ blandas och esomofftast tilhoopa medh andre längre Verser/ doch kunna the för sigh sielfwa göra een Dicht. Så må man och fogeligen medh the föregående Trochaiske Verß aff trenne Stafwelser/ these Trochaiske Verß inmängia. Såsom til Exempel:

[124]

	- U - U
	- U - U
	- U -
	Tijt at gånga/
	Wägen trånga/
25	Jcke spaar:
	Ther tu fånga
	Kan aff många/
	Titt Förswar.

2 *trachta* vårdar

4 *Skarnet* det onda

16 *sinn* tillfälle, gång

25 *Jcke spaar* dra dig inte för

4. Trochaiske och Jambiske Verß/ som bestå aff fem Stafwelser/
kallas *Monometri Hypercatalectici*, såsom thesse:

Trochaici.

— ◡ — ◡ —
5 För min Hiertans kär
Örnegått iagh bär/
Hwijla skal hon sött/
När hon warder trött.

Jambici.

◡ — ◡ — ◡
10 Lät migh tijt gånga/
Ther iagh kan fånga/
Mitt Fohr och Föda/
Förvthan Mödha.

5. Trochaiske och Jambiske Verß/ som bestå aff sex Stafwelser/
kallas *Dimetri Brachycatalectici*, såsom thessa föliande:

[125] *Trochaici.*

— ◡ — ◡ — ◡
Then som HERren fruchtar
Han medh Rijset tuchtar.

Jambici.

◡ — ◡ — ◡ —
20 Gudh hielper när han wil/
Sätt tu tin Lijt ther til.

6. Trochaiske och Jambiske Verß/ som bestå aff siu Stafwelser/
kallas *Dimetri Catalectici*.

Trochaici.

— ◡ — ◡ — ◡ —
25 Quinnolist i Böker mång
Finnes aff Register lång

Jambici.

◡ — ◡ — ◡ — ◡
Ästu nu then allena/
Som wil then frögd förmena.

7. Trochaiske och Jambiske Verß/ som bestå aff otta Stafwelser/
kallas *Dimetri Acatalectici*.

Trochaici.

– ◡ – ◡ – ◡ – ◡
Medh Släp tu tigh föda måste/
5 Tin Spijß skal tigh möda kåste.

[126] *Jambici.*

◡ – ◡ – ◡ – ◡ –
Hoo Gurker rätt insylta will/
Behöfwer meer än blåttan Dill.

Och är här til achtandes/ at man these slagz Trochaiske Verß/
10 medh Manlige Rijmslutande ända kan/ när man sättier *Cæsuram*
effter then tridie Stafwelsen i hwarie Verß/ såsom til Exempel:

– ◡ – || – ◡ – ◡ –
Jngen ting så förargar migh/
Som när iagh hörer slijkt om tigh.

8. The Trochaiske och Jambiske Verß/ som bestå aff nijo Stafwel-
15 ser/ kallas *Dimetri Hypercatalectici*.

Trochaici.

– ◡ – ◡ – ◡ – ◡ –
Äta rundt och dricka många Rws/
Fordrar mången Penning vthur Hws.

Jambici.

◡ – ◡ – ◡ – ◡ – ◡
20 När Swijnen Halm til Lägan draga/
Til Regn sigh Molnen städze laga.

Man kan och these Trochaiske Verß/ beståendes aff nijo Stafwel-
ser/ medh Quinlighe Rijmslutande ända/ ther man brukar *Cæsurâ*
[127] efter then tridie Stafwelsen/ hwilka man sedan/ medh the förre
25 Trochaiske Verß/ som medh Manlige Rijmslutande ändas/ och aff
otta Stafwelser bestå/ sålunda sammanfoga må.

8 *blåttan* adj. av 'blott'
20 *Lägan* liggplatsen

- u - || - u - u - u
 - u - || - u - u -

Werlden är full aff Haat och Jfwer/
 Lögnen hon gärna dichter/ drifwer/
 Men när sidst Sanning kommer fram/
 Winner tå Lögnen ewigh Skam.

- 5 9. The Trochaiske och Jambiske Verß/ som bestå aff tijo Stafwelser/ kallas *Trimetri Brachycatalectici*, och ställas gemeenligen medh *Cæsuris* effter then fierde Stafwelsen/ såsom thesse fölliande:

Trochaici.

- u - u || - u - u - u
 10 När the Foglar/ som wid watnen wanka/
 Hopetals sigh må tilsamman sankan/
 Hålla fyr/ och doppa Hufwud neder/
 Stort Regn fölia plägar waara Seder.

Jambici.

- u - u - || u - u - u -
 15 Wist är thet sant i Skriffthen tecknat står/
 Att hoo som rätt Gudh fruchtar/ Lyckan får.

- [128] Doch säties vndertijden *Cæsura* effter then femte Stafwelsen vthi the Trochaiske/ när man them medh Manliga Rijmslutande ända wil. Elliest lijda och the Jambiske/ effter then siette Stafwelsen/ theras *Cæsuram*, och behålla theras förre Manlige Rijmslutande/ såsom til
 20 Exempel:

Trochaici.

- u - u - || - u - u -
 Thetta synes migh wara sundt och rätt/
 Vthi Badet gå när man är halffmätt.

Jambici.

- u - u - u - || u - u -
 25 See sade Mickel Räf/ om Kropp och Låår/
 Bär iag en Skiorta groff/ hon är af Håår.

1 *Jfwer* vrede, affekt

11 *Hålla fyr* skämtar, leker

21 *Trochaici* orig.: '*Trochaici*'

25 Orig.: u - u - u u || u - u -

10. Trochaiske och Jambiske Verß/ som bestå aff ellofwa Stafwelser/ kallas *Trimetri Catalectici*.

The Trochaiske hafwa theras *Cæsuras* gemeenligen effter then siette Stafwelsen/ och äre sammansatte aff een *Dimetro Brachycatalectico*, och een *Monometro Hypercatalectico*, såsom til Exempel:

– ◡ – ◡ – ◡ || – ◡ – ◡ –

Herren vthi Högden vthaff sin Miskund

Giuter oß then Frögden vthi Hiertans grund.

[129] Eller och hafwa the theras *Cæsuras* effter then femte Stafwelsen/ och äre/ twert ther emot/ sammansatte aff een *Monometro Hypercatalectico* och een *Dimetro Brachycatalectico*, samt kunna stå tilhopa medh the nästföregående Trochaiske Verß/ beståendes aff tijo Stafwelser/ hwilkas Rijmslutande äro Manlige. Såsom til Exempel.

– ◡ – ◡ – || – ◡ – ◡ – ◡

– ◡ – ◡ – || – ◡ – ◡ –

Vthaff sin miskund/ Herren vthi högden

Vthi Hiertans grund giuter oß then Frögden/

15 At han mångslags Wijn wäxa låter smuckt/

Rogh och Kornet skönt/ jämp't all annor Fruckt.

Och må man här weeta/ at these Trochaiske Verß (som bestå aff een *Monometro Hypercatalectico* och een *Dimetro Brachycatalectico*, och förthenskuld hafwa theras *Cæsuras* effter then femte Stafwelsen/) giöra the Swenske *Sapphica*, och fordra effter sigh een *Monometrum Hypercatalecticum Jambicum*, i staden för en *Adonico*, såsom til Exempel:

– ◡ – ◡ – || – ◡ – ◡ – ◡

– ◡ ◡ – ◡

Foglarna som sigh vthi Lufften swinga/

Skiuld' i Skogen grön stundom liufligt klinga/

[130] Fiskar/ och alt thet som i watnet wandrar/

Thet sigh förändrar.

Elliest kan man aff blåtta *Dimetro Brachycatalectico Trochaico* och *Monometro Hypercatalectico Jambico* göra een bruten *Sapphicum*, på effterfölliande sätt.

15 *smuckt* väl, ordentligt

24 *Skiuld'* skylda, gömda

- ◡ - ◡ - ◡
 ◡ - ◡ - ◡
 At så hända kunde/
 Aff hiertans grunde
 Bidie wij tigh alle/
 Och oß befalle
 5 Tigh i tina Händer/
 Aff Nåden wänder
 Tu Straffet hårda.

The Jambiske Verß/ som bestå aff ellefwa Stafwelser/ hafwa
 gemeenligen theras *Cæsuram* effter then fierde Stafwelsen/ och lyda
 10 wäl tilsamman medh the förre Jambiske Verß/ som och så hafwa
 theras *Cæsuram* effter then fierde Stafwelsen/ och bestå aff tijo Staf-
 welser/ med hwilka/ när the sammanfogade blifwa/ göra the ett slags
 Verß/ them Frantzoserne nämpna *Vers communs*, eller gemeene
 Verß/ althenstund the hoos them äre myckit vthi Bruuk. Såsom til
 15 Exempel:

[131] ◡ - ◡ - || ◡ - ◡ - ◡ - ◡
 ◡ - ◡ - || ◡ - ◡ - ◡ -
 Ho ewigt wil i Högden saligh blifwa
 Ey måste han i Werlden wällust drifwa/
 Och fölia så sitt arga Kött och Sinn/
 Ty ho så gör han kommer ey ther in.

20 Elliest hafwa och these Jambiske Verß/ beståendes aff ellefwa
 Stafwelser/ theras *Cæsuram* vndertijden effter then siette Stafwelsen/
 och äre tilsammankomne aff een *Dimetro Brachycatalectico*, och een
Monometro Hypercatalectico Jambico, kunna förthenskund wäl sam-
 manfogas medh *Trimetris Brachycatalecticis Jambicis*, som och så
 25 hafwa theras *Cæsuram* effter then siette Stafwelsen/ såsom aff
 fölliande Exempel är til at see.

◡ - ◡ - ◡ - || ◡ - ◡ - ◡
 ◡ - ◡ - ◡ - || ◡ - ◡ -
 Min högste Tröst är Gudh i allan wåde/
 Som migh tilbiuder städz sin Gudoms Nåde/
 Ty frögda tigh min siäl/ och prijsa then
 30 Som tig thet goda gör/ och är tin wen.

11. Trochaiske och Jambiske Verß/ som bestå aff tolf Stafwelser/
kallas *Trimetri Acatalectici*, och äre sammankomne aff twenne *Dime-*
tris Brachycatalecticis, såsom til Exempel.

[132] *Trochaici.*

— ∪ — ∪ — ∪ || — ∪ — ∪ — ∪
5 Lyckan höyer then' här vp/ och annan neder
Trycker hon til grunden/ så är hennes Seder.
Wandra thenna tijden warlig/ iagh tigh säger/
Sielff i tine Händer tu ey Lyckan äger.

Jambici.

10 En Hönas Graffskriffth dödh bijten aff Mickel Räf.
∪ — ∪ — ∪ — || ∪ — ∪ — ∪ —
Här ligger vnder Steen then Höna Mickel beet/
Ey skötte han om hon war mager eller feet/
Hon nämpndes Skrapekloo/ och hennes Fader Kock/
15 Hoo hennes Moder war weet Läsaren fullnock:
Men thetta weete wij/ at Räfwen stodh på Luur/
Och henne greep ther hon gick jämpte Klåstermuur.

NB. Sådana Jambiske Verß kan man fogeligen wända til *Scazontes*
Jambicos, när man vthi thet siette Rummet ställer een *Trochæum* i
staden för *Jambo*, såsom aff fölliande Exempel klart vthwijsas

20 *Trimeter Acatalecticus Jambicus.*

∪ — ∪ — ∪ — || ∪ — ∪ — ∪ —
Skiin vp tu klare Sool/ Lät see tin röda Glantz/
Och wärm then kalla Jord/ alt medh tin Strålars Swantz.

[133] *Scazon Jambicus* eller *Choliambus.*

∪ — ∪ — ∪ — || ∪ — ∪ — — ∪
25 Skijn vp tu klare Sool/ lät see tin Glantz fine/
Och wärm then kalla Jord medh Strålarna tine.

Jtem/ är här til märkiandes/ at the Trochaiske *Trimetri Acatalectici*
kunna icke olämpeliga sammansättias aff een *Dimetro Catalectico*,
och een *Monometro Hypercatalectico* på fölliande Sätt:

5 Orig.: — ∪ — ∪ — ∪ || — ∪ — ∪ — —

6 hennes orig.: 'heñs'

7 warlig försiktig

12 skötte han om brydde han sig om huruvida

14 fullnock säkert

-    u -   u -   u - || -   u -   u -
 Hielp nu/ hielp nu milde Gudh/ kom med hielpen tin/
 Aldrigh war än Nöden min större något sin.

12. Trochaiske och Jambiske Verß/ som bestå aff tretton Stafwelser/ kallas *Trimetri Hypercatalectici*, och sammansättias the
 5 Trochaiske/ antingen aff een *Dimetro Brachycatalectico*, och een *Catalectico*, eller och twert ther emot aff een *Dimetro Catalectico* och een *Brachycatalectico*, såsom fölliande exempel vthwijsa:

-    u -   u -   u || -   u -   u -   u -
 När som Månen bleknar/ strax han tändes vtaff ny/
 Wil thet gärna regna: Är han och rödh ofwan sky
 10 Storm tå må man wänta: Men befins han wara hwijt/
 Blidh oß blijr then Monat/ som hwar märkia kan medh flijt.

-    u -   u -   u - || -   u -   u -   u -
 Tankar kunna wijda fast kring all Werlden löpa
 Lijten Penning städier ey stora Hws at köpa.

- [134] The Jambiske Verß aff tretton Stafwelser/ sättias altijdh tilsamman
 15 aff een *Dimetro Brachycatalectico* och *Catalectico Jambico*.

En Kocks Graffskriff.

u -   u -   u - || u -   u -   u -   u -
 All ting the skiffas om i thenna Werldzens handel/
 Här hwijlar sigh en Kock nu effter all sin Wandel.
 Han steekte/ södh och åat så mången lecker smula/
 20 Doch ätes han nu råå aff Ormar i sin Kula.

- Och these slags Jambiske Verß sammanfogade medh the näst
 föregående *Trimetris Acatalecticis Jambicis*, äre the/ som man Alex-
 andriniske Verß nämpna plägar/ antingen för then Orsaken skuld/ at
Alexandri Magni Historia är först med sådana Verß skrifwen/ eller
 25 och therfore/ at then som these slags Verß vpfunnit hafwer/ hafwer
 haftt thet Nampnet Alexander/ ock hafwer warit en Welsk Man/

2 *något sin* någonsin

18 *Wandel* arbete

19 *södh* kokade

24 *Alexandri Magni Historia* den franska Alexander-romanen från 1100-talet

26 *Welsk* fransk; italiensk

som Tysken *Opitius* vthi sin *Prosodia Germanica Cap. VII.* thet föregifwer.

Thesse Alexandriniske Verß äre myckit hoos the Tyske i Bruuk/ så at the bruka them i staden för the Grekers och Latiners *Carminibus Heroicis*, eller och Hielte Verß: Men på thet wij måge lära rätteligen sådana Verß foga/ är förnöden/ at fölliande Regler i acht tagas.

1. Måste the Alexandriniske Verß änteligen hafwa thetas *Cæsuram* [135] effter then siette Stafwelsen/ och then bör wara Manligh/ thet är/ antingen en lång *Monosyllaba*, eller och een sådan som hafwer sin accent vthi then effterste Stafwelsen.

2. Skal thetas *Cæsura*, hwarken rimma sigh medh nästföregående eller och effterföliande Verßslutande/ myckit mindre medh Rijmslutandet på then samma Verß/ ther *Cæsura* vthi ställes: vthan heller skola Rijmorden sättias/ ther thetas egentelige Rum och ställe är.

3. Är icke heller förnöden/ at Meeningen ändas medh en eller två Verß: vthan ther står fast bättre/ at hon sträckies ock förlänges in til then tridie eller fierde Versen/ och ändas medh een *Cæsura*, såsom Herren *Opitius cit. loco* förmäler.

4. Så kunna the Alexandriniske Verß åtskilligen wrijdas och ställas i Ordning/ så at man må sättia *Trimetros Hypercatalecticos* antingen frammanföre/ eller och låta them gå effter *Trimetros Acatalecticos*, huru enom bäst behagar/ doch är wäl brukeligast/ at man *Trimetros Hypercatalecticos* ställer framman före the andre/ såsom sådant offtbemälte *Opitius* påminner.

Thetta altsammans wil man medh itt Exempel förklara/ hwilket är vthdragit vthaff een/ *Dn. Laurentij Bodelij p. t. Collegæ Scholæ Stregensis* Skriff/ och lyder såsom föllier.

1 *Opitius* Martin Opitz utgav *Buch von der deutschen Poeterey* 1624 (Bresslau). I följande utgåvor (Wittenberg, 1634 m.fl.) utvidgades titeln till *Prosodia germanica; oder, Buch von der deutschen Poeterey*.

18 *cit. loco* på åberopat ställe

19 *åtskilligen* på olika sätt

20 *Hypercatalecticos* orig.: '*Hxpercatalecticos*'

26 *p. t.* pro tempore: för närvarande

- [136]   ◡ - ◡ - ◡ - || ◡ - ◡ - ◡ - ◡
             ◡ - ◡ - ◡ - || ◡ - ◡ - ◡ - ◡
 På pindi höga Kull iagh icke hafwer klifwit/
 Om Parnaß aldrih drömt/ ey Munnen Wätska gifwit
 Vhr Heliconis Brun/ iagh hafwer ey then dantz
     The Musers än ansett/ ey heller någon Krantz/
 5   Vthaff Apollos gunst/ befljitat migh at draga/
 Ey Daphne til behagh och Naglar aff at gnaga:
     Doch lijkwäl Midas fijn/ then Eeden swär försann/
     Ty iagh ey Gyllen har/ at iagh wäl dichta kan.
 Ey Bröder är thet sant/ at Mangel gör Poeter?
 10   Så gåå medh Swea och/ at thet i Nöden leeter
     Sigh en/ samt Föder vp: Ty säger iagh nu här/
     (Min Phoebus lee tu ey) at iagh en sådan är.
 Hwij skal iagh ey medh fogh the Verß i Rimmer twinga/
 Och vthi lijka Taal så kunna Orden bringa/
 15   Som Carpus stundom gör? J Bussar faller an/
     Ett Wijnstooop/ ett Stoop Öl iagh och wäl dricka kan.
 Men hwad begynnar iagh? Jagh låter andre röra/
 Om Philosophisk grund/ och slättan Prijs få höra/
     Aff mörkt och skumpt Förstånd. Jagh tänker i mitt Sinn
 20   En vndersamman Kamp aff Gudar för' här in &c.

[137]   Och thetta ware så kårteligen förmält om the Alexandriniske
 Verß/ hwilke tillagas allenast vthaff Jambiske *Trimetris Hypercata-*
lecticis och *Acatalecticis*, huru wäl *Philippus Cæsius* vthi sin *Helicone*,

- 1 *pindi höga Kull* Pindos är ett berg i Grekland, som i mytologin anses vara Apollons och sånggudinnornas hem.
- 2 *Parnaß* Parnassos är ännu ett berg i Grekland som förknippas med Apollon och sånggudinnorna. På dess sluttning ligger Delfi med Apollo-tempel och orakel. 'Bestiga parnassen' = dikta, bli diktare.
- 3 *Heliconis Brun* Helikon är ett tredje grekiskt berg. Där fanns två källor som var helgade åt sånggudinnorna.
- 4 *The Musers* sånggudinnornas
- 8 *Gyllen* guldmünt
- 9 *Mangel* brist
- 12 *Phoebus* ett namn för Apollon, som knyter honom till Delfi
- 15 *Carpus* åsyftar förmodligen Karpos från Antiokia, en matematiker och astronom som levde under andra århundradet e.Kr.
- 23 *Philippus Cæsius* Philipp von Zesen utgav *Deütscher Helicon* 1640 (Wittenberg, m.fl. följande utgåvor). Den latinska utgåvan *Philippi Cæsii Scala Heliconis Teutonici* utkom 1643 i Amsterdam.

vthaff the Trochaiske *Trimetris Hypercatalecticis* och *Acatalecticis* äfwen anordnar the Alexandriniske Verß. Ty honom förvtthan finner man ingen Poet som sådana skrifwit hafwer/ hwilket och *Corvinus in Rhythmologia sua nova* sannar: Hwarföre wil man them och här förbij gå/ och allenast på thetta Rummet någre fåå Ord förmäla om SONNET/ sampt fyra- Sex- och Ottaversige *EPIGRAMM*ater/ hälst emedan sådana Dickter mästedeeles medh Alexandriniske Verß skrifwas och ställas.

1. SONNET anbelangandes/ så är sielfwa Gloosan Frantzysk/ och bemärker på vårt Swenske Språk så mycket som en klingande Dicht/ ty SON är ett Liudh eller Klang/ SONNER liuda eller klinga/ och SONNETTE är en Skälla eller Biälra/ som *Nathanael Dhvez* vthi sin *Dictionario* thet vthlägger.

Sielfwe Dickten består aff fiorton Verß/ hwadan hon och nämpnes *Tessaradecastichum*, och är vthi henne ett särdeles och synnerligt Konstestycke medh Rijmslutande/ så at hon/ förmedelst thet samma/ gifwer ett fast annat skall ifrån sikh än alla andra gemeene Dickter/ hwilket och eendeles kan wara Orsaken/ at hon widh thet Nampnet SONNET hälsas och kallas. Rimma sikh förthenskuuld vthi thenna Dichten then förste/ fierde/ femte och ottonde Versen med enahanda och likkaliudande Rijmord/ sammaledes och then andre/ tridie/ siette och siunde Versen. Doch är thet lijka gott/ om the fyra först nämpnde Verß slutas medh manlige Ändelser/ och så sådan the andre med quinlige: Eller och twert ther emoot/ om the förre slutas medh Quinlige/ och the andre med Manlige Ändelser. Men hwad the effterste sex Verser angår/ så må the sikh rimma huru the kunna/ doch är thet brukeligaste/ at then nijonde och tijonde göra för sikh sielfwa ett Rijm/ then elloffte och fiortonde ett annat/ och så sådan then tolfte och trettonde ett.

Elliest wil man här bijfoga en Tafla/ aff hwilken man kan see och förnimma någre åtskillige sätt til at sluta the effterste sex Verser vthi en Sonnet.

35

3 *Corvinus* Den danske Hans Mikkelsen Ravns *Ex Rhythmologia Danica msc. Epitome Brevissima* (1649) är en viktig förlaga till Arvidis poetik.

12 *Nathanael Dhvez* Nathanael Duez utgav *Dictionnaire François-Alleman-Latin, & Alleman-François-Latin* i Leiden 1642. Senare utgåvor har titeln på latin.

[138–	Tam	A	Släda	A	A	A	A	B	B	B	B	B	B	A	B	B	A	A	A	Bijta
[139]	Lam	A	Quäda	B	C	C	B	C	C	B	A	A	B	B	A	C	B	C	A	slijta
	Pijga	B	Brödh	C	C	B	A	C	B	A	A	C	A	C	C	A	C	B	A	lijta
	Steen	C	Kaka	C	B	A	B	B	A	A	C	C	C	A	A	C	A	B	B	Snöra
5	Green	C	Baka	B	A	B	C	A	A	C	C	B	A	C	C	A	B	A	B	höra
	Gijga	B	Nödh	A	B	C	C	A	C	C	B	A	C	B	B	B	C	C	B	göra
		1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
	A Dagh	A Dagh	A äria	A Land	A lee	blifwa	A blifwa													
	B blifwa	B springa	B lee	A Sand	B lända	lam	B mager													
10	A Lagh	B stinga	A snäria	B flyta	A spee	drifwa	A drifwa													
	A tagh	A Lagh	A swäria	A Strand	B ända	jaga	C ackta													
	B skrifwa	A tagh	B spee	B Gryta	A see	skam	B fager													
	A iagh	B twinga	A bäria	A Hand	B wända	draga	C sackta													
	18	19	20	21	22	23														

[140] Exempel aff *SONNET*, hwilken then
Wälborne och Höghlärdé Herre/

Herr *GEORGIUS* Stiernhielm/
tå *Vice Præses* vthi then Konungzlige Hoffrätten
i Dorpt/ och elliest min Höghgunstige Patron och mechtige Befodrare/ vppå sitt egit Sinn Beläte en Silkesmatk stält och ordnat hafwer *ad calcem sui Archimedis reformati*, effter thet femtonde Sättet (hwilket Tafelan vthwijsar) til at sluta the effterste sex Verser i Sonnet.

- 8 *äria* plöja
18 *Præses* ordförande. Stiernhielm var assessor i hovrätten men aldrig vice preses. Han kallades till posten 1648, men tillträdde aldrig eftersom han samtidigt utnämndes till riksantikvarie efter Johannes Bureus i Sverige (Lindroth, 1954, s. 228).
20 *Sinn Beläte* orig.: 'Sinn Bälete' sinnebild, emblem
20 *Silkesmatk* silkesmask
21 *ad calcem sui Archimedis reformati* i slutet av sin *Archimedes reformatus*. Dikten trycktes först i *Archimedes reformatus* 1644, och sedan i *Musæ suethizantes* 1668.
22 *femtonde* orig.: 'femtoude'

- H**Alt stilla mitt Förnufft/ tigh sachteligh besinna/
 Hwad thetta wara må! Tu seer här en Figur/
 En vsel naken Kropp/ en Matk/ ett Creatur/
 Som ingen skapnat haar: Ther intet är til finna
 5 Som ögat lyster see. Men märk: här ligger inna/
 Meer än en tänckia kan; en nyttigh/ ädel/ Pur/
 En sälsam/ vnderligh aff Gudh beredd Natur:
 En Matk/ thes Spijß är Bladh/ thes Jjdh är artigt spinna;
 Thes Spona Silkestråd: thes Wärk och Wäf är Sijden/ A
 10 Aff Bladh gör han en Skatt: til thes han toom och mager/ B
 Jnwicklat indör i sin Wäf/ och Lijfwet stäcker. C
 Men sij! En ny Figur medh Wingar prydd medh tijden/ A
 [141] Här kommer fram igen/ vpquickter/ fijn och fager: B
 En liufligh Sool/ hans Siäl medh Krafft/ en gång/ vpwäcker. C
 15 **2. The fyraversige Epigrammata** bestå allenast aff fyra Verß/
 såsom theras namn vthwijsar/ och begynnas the antingen aff quinliga
 Rijm/ såsom thetta
 O Dryckenskap så ledh/ thet onda tu må stiffta
 Kan ey vpräknas grant/ tu äst en slemmer Last/
 20 En Källa til all Synd/ en Gäst förbannat fast:
 Doch kommer willigh hwar til tigh/ när tu må wiffta.
 Eller och aff Manliga Rijm/ såsom fölliande:
 At gå til Tårahws är bättre troo tu migh/
 Än som til Gästebodh medh vnge Bussar lända/
 25 Ty slijke Frögder sigh medh många Synder ända:
 Men Tårahwset kan om Döden minna tigh.

1–14 Förutom interpunktion och stavningsvarianter stämmer dikten med utgåvan i *Samlade skrifter av Georg Stiernhielm* I, s. 54. De ordförklaringar som här görs är ett urval av dem som erbjuds i dess kommentar av Bernt Olsson (band I: 2, s. 225–230).

- 1 *HAlt* (hål't) *stilla* stanna
 4 *skapnat* utseende, gestalt
 5 *inna* inuti
 9 *Spona* spånad
 11 *stäcker* gör slut på
 20 *fast* beständig
 23 *Tårahws* hus med sorg

3. **The Sexversige *Epigrammata***, bestå aff sex Verser/ och begynnas antingen aff Manlige Rijmslutande/ såsom til Exempel:

Giff HERre migh mijn Deel/ förläna dagligt Brödh/
 Förmycket och förkleent kan komma mig i nödh.
 5 Ty gifwer tu förrundt/ kan iagh migh tå högmoda/
 Som Rijke göra fleer/ och säija: ho är Gudh?
 Förkleent kan hitza migh at bryta tina Budh.
 Ty giff migh alt medh mått/ vthaff tin Nåde goda.

[142] Eller och aff Quinlige Rijmslutande/ såsom föliande Exempel

10 Lärer:

Ach hwad bland alla ting kan så beswärligt wara/
 Som at vthlära wäl ett dårligt Hiert' och vngt?
 Bland alsköns Werldzens ijdh är intet snart så tungt.
 Then Möda the vthstå/ som lära vppenbara
 15 J Scholar/ ingen man kan grundeligh förståå/
 Som ey har medh slijkt kall förr warit wahn vmgåå/

4. **The Ottaversige *Epigrammata***, bestå aff Otta Verß/ och begynnas antingen af Quinlige Rijmslutande/ såsom thetta.

Nu Ermelin far wäl/ far wäl min Hustru kära/
 20 Jagh wil tigh mine Barn befalla bægges tu/
 Then lille Reynardin/ hans Murrhår honom ähra/
 Och stå alt om hans Mun fijn lustigt wäxte nu.
 Han lijknas migh fast sielf/ ty han är rödh och ächta.
 Sij! Rossel är och så en dristigh Tiuff ther näst/
 25 The både täckias migh för andre många bäst.
 Jagh hoppas och at the migh skola effterslächta.

Eller och aff Manlige Rijmslutande/ såsom vthi föliande Exempel vthwijsas:

O Jesu Broder kär/ min synd och brått nidsänck
 30 J tine Såår så diup/ och migh förlååt them alla.
 Tin Faders Wänskap/ sampt then Nåde tu mig skänck/
 [143] At iagh i Synden slem här effter ey må falla.
 Sidst medh then Glädie stoor i Högden migh betänck/

12 *vthlära* lära känna i grund

12 *dårligt* dåraktigt

15 *Scholar* skolor

Frels migh från Helfwetes Fördömd' och bittra Galla.

○ Jesu städze lät regera migh tin And/

○ Och blifwa mellan oß ett stadigt Kärleeks band.

13. The Trochaiske och Jambiske Verß/ som bestå aff fiorton
5 Stafwelser/ kallas *Tetrametri Brachycatalectici*. Och sammansättias
the Trochaiske antingen aff en *Dimetro Acatalectico* och *Brachycata-*
lectico Trochaico, eller och twert om/ vtaff een *Dimetro Brachycata-*
lectico och *Acatalectico Trochaico*, såsom fölliande Exemplen betyga.

— ○ — ○ — ○ — ○ || — ○ — ○ — ○

Rätt som Fadren gärna öfwer Barnen sig förbarmer/

- 10 Så förbarmer Gudh sigh öfwer fattigh Man och armer.

— ○ — ○ — ○ || — ○ — ○ — ○ — ○

Hönan samblar sina Vngar vnder wingars skugga/

När en Fahra nalkas/ Molnen skymma/ Regnen dugga.

The Jambiske sättias gemeenligen tilsamman vthaff en *Dimetro*
Acatalectico och *Brachycatalectico Jambico*, såsom föliande:

○ — ○ — ○ — ○ — || ○ — ○ — ○ —

- 15 Then ene Korpen hugger ey hin andre Ögat vth/

Then eene Tiufwen säger ey then andre ståår baak Knuut.

- [144] 14. The Trochaiske och Jambiske Verß/ som bestå aff femton
Stafwelser/ kallas *Tetrametri Acatalectici*. Och sammansättias the
Trochaiske antingen aff en *Dimetro Acatalectico* och *Catalectico*,
20 eller och twert emot/ aff en *Dimetro Catalectico* och *Acatalectico*
Trochaico. Såsom:

— ○ — ○ — ○ — ○ || — ○ — ○ — ○ —

Gudh han gifwe Lycka samman alla Vnga nyia paar/

At the medh Frijd/ Frögd och gamman lefwa kunna puur och klaar.

— ○ — ○ — ○ — || — ○ — ○ — ○ — ○

Gode Pijgor tiena Löön/ som siin stycken ricktigt göra:

- 25 Hugg allena tiena the som kring Staden Squaller föra.

The Jambiske sammansättias aff en *Dimetro Acatalectico* och
Catalectico Jambico, såsom til Exempel:

19 *Catalectico* orig.: 'Catalectico'

21 *Trochaico* orig.: 'Trochaicis'

24 *stycken* uppgifter

26 *Acatalectico* orig.: 'Acatalecto'

- U - U - U - U - || U - U - U - U
 Tin Hustru lär at spinna Garn/ på Rölfwen hemma sittia/
 Och icke från små Barnen sin kring Staden ränna wittia/
 Så blifwer tu affhållen wist aff tine Grannar alla/
 Then Hustrun bannar Staden all som intet weet än ralla/
 5 Och medh sin Diefla Tunga haal antasta mångens ähra.
 Slijk Ralletäfwors tunga leed skal Mester Knut aff skära.

15. The Trochaiske och Jambiske Verß/ som bestå aff sexton Stafwelser/ kallas *Tetrametri Acatalectici*, och sammansättias aff twenne *Dimetris Acatalecticis*, såsom til Exempel.

10 *Trochaici.*

- U - U - U - U || - U - U - U - U
 Gamla Bockar hafwa horner rätt så styfwa som the vnga/
 Halta Karlar och så gärna om en lofligh älskogh siunga.

[145] *Jambici.*

- U - U - U - U || U - U - U - U -
 15 En Yngling skal man lära gått och ähra gör' en gammal Man/
 Gråhårigh Man tu gör ey spått/ ty Wijßheet han tigh lära kan.

16. The Trochaiske och Jambiske Verß/ som bestå aff siutton Stafwelser/ kallas/ *Tetrametri Hypercatalectici*, och sammansättias the aff *Dimetris Acatalecticis*, och *Hypercatalecticis*, såsom är klart aff fölliande Exempel.

20 *Trochaici.*

- U - U - U - U || - U - U - U - U -
 HErren synes wredet wara/ men är lijkwäl gunstig/ mild och blijdh/
 Alt slätt länder oß til Bättring/ Siukdom/ plåga/ Hunger och dyr tijdh.

Jambici.

- U - U - U - U || U - U - U - U -
 25 Tu lijka Barn the leeka bäst/ the kunna wäl hwarannan lijda/
 Ett Bondetook thet tienar ey at röra widh then ädles sijda.

2 *wittia* gå på besök

4 *intet* orig.: 'iniet'

4 *ralla* skvallra

6 *Ralletäfwors* skvallerkäringsars

15 *gör ey spått* bespotta inte, håna inte

22 *dyr tijdh* tid av knappa tillgångar och höga priser

U - U - U - U || -
 24 Orig.: Tu lijka Barn the leeka bäst/ the kunna wäl hwarannan lijda/

Maltet maal sönder thet ackta ther hoos/
Elliest så winner tin Bryggning ey Roos.

Doch bör här grant tagas i ackt/ at sådana Reene Dactyliske Rijm
aldrig ändas medh någon *Dactylo*, althenstund alle rijmslutande böra
5 vara antingen Manlige eller och Qwinlige/ såsom tilförende vthi thet
Fempte Capitel är omrördt.

[151] Hwadh nu angår the Oreene eller Blandade Dactyliske Verß/ ther
om förhandlas vthi thet nästföliande Capitel; Men vthi thetta wil man
allenast tala om the Reene/ hwilka förnembliga räknas ottahanda.
10 Såsom:

1. *Monometer Hypercatalecticis Masculinus*. Thenne består aff een
Choriambo, hwilken är then ytterste deelen aff een *Pentametro Ele-*
giaco, såsom til Exempel.

– ∪ ∪ –
Älskogen boor/
15 Grönskas och groor
Vthi een Part/
Effter then Art
Elden så skär
J ett Trä är
20 Ty rätt som han
Fräta thet kan;
Äfwen så gör
Älskogh man spör.
Ja/ som och sist
25 Aska aff Qwist
Blifwer; så then
Ochså/ min Wen/
Hastigt går kull/
Warder til Mull/
[152] Som aff Kärleek
Städze går Bleek.

2. *Dimeter Catalecticis Fæmininus*, nämpnes eliest *Adonius* eller
Adonicus, består aff en *Dactylo* och en *Trochæo*, såsom til Exempel:

- ◡ ◡ - ◡
 Tijden han rinner
 Lusten förswinner/
 Gammal och tungger
 Säms ey medh vnger

- 5 Och thenne här *Adonicus* när han omwändes/ så at *Trochæus*
 sätties i fremre stället/ och *Dactylus* i thet andre/ plägar han nämpnas
Hymenæus eller *Hymenaicus*, såsom til Exempel:

- ◡ - ◡ ◡
 Qwinnor hafwande
 Tallar safwande/
 10 Stå ey gladeligh/
 Faasa stadeligh.

- Doch skal man här weta/ at thessa slags Dactyliske Verß vthi
 Swenskan icke gillas/ althenstundh the ändas och slutas medh en
Dactylo, hwilket icke bör skeep. Til itt Proof lijkwäl/ hafwer iagh
 15 welat förestälte Exempel här indraga/ på thet/ at ther någor wille
 [153] försökia slijke *Hymenæos* efftergöra/ skulle han weta/ at om the icke
 ändades medh *Trisyllabis*, hade the slätt ingen liufigheet medh sigh.

3. *Dimeter Hypercatalecticus Masculinus*, nämnes eliest *Trimeter*
Catalecticus in syllabam eller och *Simonideus* vthaff thes *Authore*
 20 *Simonide* &c. Och består han aff twenne *Dactylis* sampt een lång
 Stafwelse wid ändan/ såsom föliande Exempel lærer

- ◡ ◡ - ◡ ◡ -
 Gräfwä wäl Källor/ thet är
 Mindre Konst än som beswär:
 Lijkwäl är något som wil
 25 Acktas/ när trädets ther til.
 Järnet Tyg icke therhoos
 Brukas/ men kastas sijn koos/
 Om ochså Watnet ther qwaar
 Blifwa skal vthi förwaar.

11 *stadeligh* beständigt

17 *liufigheet* orig.: 'liufigheet'

20 *Simonide* Den högt uppskattade Simonides från Keos verkade på 500-talet f.Kr.
 Om hans meter, se Sicking, 1993, s. 162–164. Till detta verk hänvisas även för
 övriga grekiska poeter. Mindre berömd var den samtida Semonides från
 Amorgos, som ibland förväxlats med Simonides.

26 *Järnet Tyg* trol.: 'järnverktyg'

Watnet förlåter then Oort/
Gräfwes medh Järnen alt foort.

4. *Trimeter Catalecticis Fœmininus*, kallas aff *Scaligero Alcmannius*, och består aff twenne *Dactylis* och een *Trochæo*.

— ◡ ◡ — ◡ ◡ — ◡
5 Händer at Wårfrw i Fasta
Wädret i Norren kan kasta:
[154] Minkas wil Leeken aff Fiskar/
Toma tå blifwa mång Diskar.

10 5. *Trimeter Hypercatalecticis Masculinus* eller *Tetrameter Catalecticis in Syllabam*, kallas aff the Greker och Latiner *Alcmanicus* aff *Alcmane Sardiensi* en Grekisk Poet/ och består han aff trenne *Dactylis*, sampt en lång Rijmstafwelse.

— ◡ ◡ — ◡ ◡ — ◡ ◡ —
Rättan tijdh mälda titt Korn vthi Malt/
Lät thet ey blifwa hett eller förkalt/

15 6. *Tetrameter Catalecticis Fœmininus* eller *Ithyphallicus*, består aff trenne *Dactylis* och een *Trochæo*, såsom til Exempel

— ◡ ◡ — ◡ ◡ — ◡ ◡ — ◡
Sommarens heete gör Maltet fult änger/
När tu hett mälar/ oc samman thet mänger
Then sitt Malt mälar wäl/ och så wäl brygger/
20 Sofwer om natten hos Käresten trygger.

Och är här til märkiandes/ at thenne *Tetrameter Catalecticis Fœmininus* lyder meckta wackert tilhopa medh nästföregående *Trimetro Hypercatalectico Masculino*, såsom aff föliande Exempel står til at see.

3 *Scaligero* Julius Cæsar Scaliger författade bl.a. *Poetices libri septem*, första utg. i Geneve 1561, och öwade stort inflytande bl.a. på Opitz och hans tradition.

5 *Wårfrw i Fasta* Marie bebådelsedag, 25/3

6 *i Norren* i norr

8 *Diskar* bord; tallriker

10 *Alcmanicus* aff *Alcmane* orig.: 'Alemanicus aff *Alemanis*', rättat i Errata

11 *trenne* orig.: 'twenne'

17 *heete* hetta

17 *fult* fullt av

1. *Exemplum.*

Om man wil Äpplen och Pärün nog äta/
 Teelningar qwistar oc hwarie törr green
 [155] Skäl man affhugga slätt intet förgäta/
 5 Ty the stå bärande Träen til meen.

2. *Exemplum*

Quista them af rätt om Michelsmeß tijd/
 Fruckten när Månan han växer vphempta/
 Waara skal hon tå rätt Winteren wijd/
 10 Tagh thet i ackt/ ty iagh icke må skämta.

7. *Tetrameter Hypercatalecticis Masculinus*, eller *Pentameter Catalecticis in Syllabam*, består aff fyra *Dactylis* och een lång Rijm-stafwelse widh ändan/ såsom föliande Exempel vthwijsar.

— ◡ ◡ — ◡◡ — ◡◡ — ◡◡ —
 15 Bonden han hugge sitt Timber i Nedanet blåå/
 Sedan han sättier vp Byggning som länge kan ståå.

8. *Pentameter Catalecticis foemininus*, kallas aff *Scaligero Stesichorius*, och består af fyra *Dactylis* och een *Trochæo*.

— ◡ ◡ — ◡◡ — ◡◡ — ◡◡ — ◡
 Trackta the skadlige Diuren tin Dufwor at skatta/
 Skaltu af Läkiarebökerne thetta här fatta:
 [156] Häng vthi Dufwornes Nästen then Örten Wijnruthe/
 Sedan så måste the skadlige diuren stå vthe.

Och thesse äre the Ottahanda slags Reene Dactyliske Verß/ hwilka man vthi thet Swenske Poeterij fogeligen kan bruka. Eliest kunde wäl längre Reene Dactyliske Verß vpdicktas/ men effter såsom the icke synnerligit anseende medh sigh hafwa/ som vthöfwer nästföregående versers längd skrijda; vthan heller äre Spökeformige och oartige/ synes wara öfwerflödigt sådana at vptänkia. Wil man förthenskuld här allenast något förmåla om Ring- eller Cirkeldickt/ hwilken aff the Frantzoser kallas *Rondeau*, aff Hållendare Rundeel/ och aff the Greker och Latiner *Dactylion*.

30 Thenne Dickt/ oansedt at hon medh åtskillige andre slags Verß

9 *wijd* lång

18 *skatta* ta

26 *Spökeformige* vanskapliga, fula

ochså kan skrifwas/ lijkwäl/ althenstundh hon aff the Greker och
 Latiner nämpnes aff *Dactylis*, synes icke orijmligit/ på thetta stället
 om henne något at röra. Och består een sådan Dickt aff tretton heele
 Verser/ vthaff hwilka the som Manlige äre/ hafwa lijkaliudande
 5 ändelser heela Dickten igenom: sammaledes och the som Qwinlige
 äre. Doch måste förste versens halfdeel eller *Hemistichion* twenne
 Reesor vthi Dickten aff nyo vpreepas/ såsom först/ effter then
 [157] Ottonde versen/ ochså sedan/ effter then trettonde/ hwilket man aff
 föliande Exempel kan skärskåda.

10   *Dactylion Dactylicum.*
               Marie tag Barnet/ nu dantzar rät iagh/   *Alcma-*
               Kona så gerna iagh dantzar i dagh!   *nicus*
               Skulle iag stånda så twungen med Barnet/   *Itby-*
               Såsom iagh wore här fången i Garnet?   *phallic.*
 15   Lustigh/ iagh hade til Dantzar behagh
               Fordom/ och kunde käckt sådana slagh
               Marie tu weest wäl i Gästebodz Lagh
               Jcke så höllo the Jäppe för skarnet.
    Marie tag Barnet.   *Adoni-*
 20   Kona nu mera til minnes tigh dragh   *cus.*
               Andre medh dantzning migh wore förswagh.
               Såsom små Fiskar iagh hölt them i Garnet/
               Dantzad' och trippad' å Gården i Skarnet/
               Lijka så käck iagh än dantzar i Dagh.
 25   Marie tagh Barnet.

Nu föllier Taflan/ som innehåller alle
 förbemälte slags Reene Dactyli-
 ske Verß.

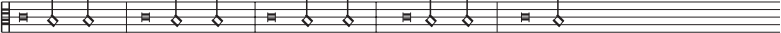
7 *Reesor* gånger

10 *Dactylicum.* orig.: *Dactylicum.*

18 *höllo [...]* för *skarnet* höll för en obetydlig person

23 i *Skarnet* bland packet

[158–	Gudhi skee	Tack	<i>Monometer Hypercatalectic</i>	<i>Mascul.</i>	–	–	–	–	–	–	4	Stafveligh.
159]	Krijget är	stilla/	<i>Dimeter Catalectic</i>	<i>Fœmininus.</i>	–	–	–	–	–	–	5	
	Konster och	dygdesampt	Snack	<i>Dimeter Hypercat.</i>	<i>Masc.</i>	–	–	–	–	–	7	
	Öfwas bland	Fredden ey	illa.	<i>Trimeter Catalect.</i>	<i>Fœmininus.</i>	–	–	–	–	–	8	
5	Hater för	thenskuld O	Dygder och	Feel/	<i>Trimet. Hyperc. Masc.</i>	–	–	–	–	–	10	
	älsker och	öfwer man	Dygderne	fijna/	<i>Tetram. Cat. Fœm.</i>	–	–	–	–	–	11	
	HErren be	skärer the	Frommeste	Christne en	Deel/	<i>Tetr. Hyp. mas.</i>	–	–	–	–	13	
	Vthi sitt	Rijke: som	Stiärnorna	skola the	skijna.	<i>Pent. Cat. fœm.</i>	–	–	–	–	14	
	– U U	– U U	– U U	– U U	– U							

[158] Thet X. Capitel.
10 Om the Oreene eller blandade
Dactyliske Verß.

THE Oreene eller blandade Dactyliske Verß/ äre sådana/ som
förvthan theras Rijm-ord eller Stafvelse/ icke allenast bestå
vthaff Dactyliske/ vthan och esomofftast aff een/ eller flere Tro-
chaiske Fötter. Såsom til Exempel:

– U U – U – U U – U
Konungen gick til Gamblegårdz Kloster/
Jagade bort Herr *Furcifer noster*,
[159] Abboten/ Munkarn' alle tilhoopa/
Tystnade strax Maria ther roopa.

20 Och äre these blandade Dactyliske Verß fiertonhanda.

1, *Trimeter Catalectic* *fœmininus* eller *Pherecratium*, hafwer
trenne Rum/ och tager til sigh vthi thet främste och effterste Rumet
een *Trochæum*, men vthi thet medlerste een *Dactylum*.

– U – U U – U
25 Hösten gifwer oß Föde/
Fyller Källaren öde/

1–8 I detta schema anges de obetonade stavelserna vara hälften så långa som de be-
tonade, vilket ger ett slags fyrtakt. Observera att man har valt hälften så långa
notvärden som i föregående scheman. Tonhöjden anges för de längre noterna till
ettstrukna c och för de kortare en halv ton lägre, lilla h (EB).

12 *Dactyliske* orig.: 'Dacrylske', rättat i Errata

17 *Herr Furcifer noster* vår Herr Galgfågel

[160] Stadigt Wärmen ey blifwer/
Kölden honom fördrifwer.

2. *Trimeter Hypercatalecticis Masculinus* består aff trenne Rum förvthan Rijmstafwelsen. Och fordrar han vthi thet främste Rumet een *Dactylum*, men vthi the andre fölliande *Trochæos*.

— ∪ ∪ — ∪ — ∪ —
Wären hon gifwer Gräsen grön/
Hösten församlar Fruckter skön/
Sommaren torkar Watnet vut/
Lättian hon yppas widh hwar knuut.

10 3. *Tetrameter Catalecticis in syllabam* kallas och *Trimeter Hypercatalecticis masculinus*, och består aff trenne Rum sampt en lång Rijmstafwelse widh ändan/ äskar vti thet förste och tridie Rumet een *Dactylum*, och vthi thet medlerste en *Trochæum*. E. G.

— ∪ ∪ — ∪ — ∪ ∪ —
15 HErren bekröner Åhret medh gått/
Fyller oß både Påsar och Mått.

Och är här til märkiandes at *Cæsura* hafwer sitt rum effter then femte Stafwelsen/ såsom fölliande Figur och Exempel vthwijsa.

— ∪ ∪ — ∪ || — ∪ ∪ —
Få tu man Drängen Yxen i hand/
Martius wijsar Skogar och Land/
[161] Hwilke han rödia lijder rätt still.
Änger aff Dränger hafwa han wil.

4. *Tetrameter Catalecticis, fœmininus* består aff twenne *Adonicis*, och förthenskul hafwer han fyra rum. Vthi thet förste och tridie tager han *Dactylum* til sigh/ och vthi thet andre och fierde *Trochæum*. E. G.

— ∪ ∪ — ∪ — ∪ ∪ — ∪
25 Gården wäl allan Åker och Ängen/
Sedan j sofwa roligt i Sängen.
Göden wäl Åkren/ brukar och Marken/
Aldrigh sähn ät' j bareste Barken.

18 *Få tu man* ge du bara
20 *lijder [...] still* fogligt accepterar
27 *roligt* lugnt

Och these här slags Verser hafwa een synnerligh godh tyckia medh sigh/ sampt kunna öfvermåttön wäl lämpas til *Lyrica*. Elliest och/ när the sammanfogas medh näst föregående *Tetrametris Catalecticis Masculinis*, äre the meckta liuflige/ helst när *Cæsura* hålles

5

– ◡ ◡ – ◡ || – ◡ ◡ – ◡
 – ◡ ◡ – ◡ || – ◡ ◡ –

Tu skalt ey pröfwa/ Skalkheet at öfwa
 Emot en Arman/ honom bedröfwa:

Vthan betänk meer/ HERren han seer
 10 Sådant/ och slijkan gärning åthleer.

[162] Deela medh Arme hwad som tu hafwer/
 Theras thet litzla frå them ey tagh.

Ackta tu icke Fattige skafwer/
 Så at tu ångrar seenaste Dagh.

15 5. *Tetrameter Catalecticus fœmininus alter*, kallas elliest *Aristophanicus*, och består äfwen som then förre aff fyra rum/ doch är åtskildnaden emellan them thenne/ at then förre tager til sigh *Trochæum* vthi thet andre och fierde rumet/ och sedan *Dactylum* vthi thet första och tridie: Men thenne tager *Trochæum* til sigh vthi thet

20

– ◡ – ◡ ◡ – ◡ ◡ – ◡
 Fåren klippas om Hösten så gärna/
 Lustigh blifwer och mången mans Tärna/
 Längtar/ trängtar see Frijare sijna:
 25 Ty vthsänd tu och Talemän tijna.

6. *Tetrameter Boëthij Dicatalecticus fœmininus* sammansätties aff een Reen Dactylisk *Dimetro Hypercatalectico Masculino*, och een *Dimetro Catalectico fœminino*, eller *Adonico*/ på effterskrefne Sätt.

1 *tyckia* tycke, behag

8 *Arman* fattig

12 *litzla* lilla

13 *skafwer* plågar

14 *seenaste Dagh* på yttersta dagen

-    ◡ ◡   -   ◡ ◡   - || - ◡ ◡   -   ◡
 Humblegård lägg vthaff Ny/ Pijgan lät klifftha/
 Annat hwad manglar i By laga sampt stiftta
 [163] Vppå thet bästa Maneer/ Bönder the bruka/
 Sedan medh glädie tu seer Borden stå duka.

- 5   7. *Pentameter Catalecticus fœmininus*, kallas elliest *Phalæcium* eller *Hendecasyllabum*, och består han aff fem Rum/ sampt fordrar en *Dactylum* til sigh för thet andre rumet/ men för the Rum som igenstå fordrar han *Trochæos*. *E. G.*

-    ◡   -   ◡ ◡   -   ◡   -   ◡   -   ◡
 10   Tacker HERranom/ som är ganska blijder/
 För Barmhertigheet sin/ i alla tijder.

Och sådana slags Verß äre myckit anseenligare/ när the prydas medh *Cæsura* effter then siette Stafwelsen/ såsom fölliande Exempel lærer:

-    ◡   -   ◡ ◡   - || ◡ - ◡   -   ◡
 15   Diurom deelar han rundt behagligh Föda/
 Korpom jämwäl sin Spijs förvthan Möda.

- 20   8. *Pentameter Catalecticus fœmininus alter*, består äfwen som then förra aff fem Rum: Men thenne tager en *Dactylum* til sigh vthi thet fremsta Rumet/ och vthi the fyra fölliande *Trochæos*, sampt äskar han sin wisse *Cæsuram* effter thet andre rumet/ eller then fempte stafwelsen. *E. G.*

-    ◡ ◡ -   ◡ || - ◡ -   ◡   -   ◡
 Foglarna som sigh vthi Lufften swinga/
 Ofwan i Buskar sött och liufligt klinga/
 Fiskar/ och alt hwad som i Watnet wandrar/
 Thet sigh förändrar.

- [164]   Och thenne här *Pentameter*, hwilken består aff een *Adonico* och en *Dimetro Brachycatalectico Trochaico*, föder vthaff sigh en Swensk *Sapphicum*.

◡   ◡ ◡
 1 Orig.: 'lägg vthaff', rättat i Errata
 1 *klifftha* bråka, häckla (lin o.dyl)
 2 *manglar* saknas
 2 *stiftta* ordna

Thes förvthan kan man och så på trägghanda sätt och wijs ställa the Swenska *Sapphica* på Baanen/ ibland hwilka the förste lämpas och rättas effter the Latiners och Grekers *Sapphica*, hwilka vthi thet första/ fierde och femte rumet fordra *Trochæos*, vthi thet andra

5 *Spondeum*, och så sedan vthi thet tridie *Dactylum*; såsom föliande Figur vthwijsar:

– ◡ – – – ◡ ◡ – ◡ – ◡

Doch bör man här i acht taga/ at *Cæsura Carminis Sapphici*, som sålunda effter the Grekers och Latiners art lämpas/ änteligen måste hållas effter then fierde Stafwelsen/ och icke effter then femte/ mäst

10 för thenne Orsaken skuld/ at icke många Swenske Ord finnas/ som begynnas aff twenne kårte Stafwelser. Så måste icke heller någon *Dactylus*, vthi Swenska *Poësi* skäras vtaff medh någon *Cæsura*, ty sådant hafwer föga tycke medh sigh. Hwarföre om man wil någorlunda rätta the Swenske *Sapphica* effter the Latiners och Grekers/

15 måste man fölia effterskrefne sätt:

– ◡ – ◡ || – ◡ ◡ – ◡ – ◡

Käre HERRe kröna migh medh tin Nåde/

Fräls migh och så nådeligh aff all Wåde/

Förty HERRe migh nu så swåra tränger/

Döden migh stänger. *Adonicus.*

[165] Thet andre sättet/ effter hwilket man kan lämpa the Swenske *Sapphica*, är tilförende omrört ibland the Trochaiske slags Verser/ som nämpnas *Trimetri Catalectici*. Och ther vthwijsas/ så brutne/ som heele *Sapphica*; Hwarföre synes onödigt thet samma offtare at vpreepa.

25 Thet tridie sättet til at ställa och sammansättia the Swenske *Sapphica*, flyter vthaff the Jambiske *Trimetris Catalecticis*, och fogas sålunda:

◡ – ◡ – ◡ || – ◡ – ◡ – ◡

Jagh wil tigh HERRe städze lofw' och prijsa/

För all then Nåde tu migh har bewijsa/

30 Titt Nampn i Hiertat wil iagh Jesu skrifwa/

Ther skal thet blifwa.

1 ställa [...] på Baanen ställa upp

12 vtaff medh någon orig.: 'vthaff någon', rättat i Errata

9. *Pentameter Elegiacus Dicatalecticis masculinus*, ställes äfwen som the Latiners gemeene *Pentameter*. E. G.

- ◡ ◡ - ◡ ◡ - || - ◡ ◡ - ◡ ◡ -
 Tänker tu wälia tigh vth Legofolck/ spana med list
 Om the förtala then Man/ hwilken the tiente nu sist.
 5 Merkes och sådant/ så dragh icke slijk Paddor ihoop/
 Ty the och äfwen titt Nampn kunna så komma i roop.

10. *Pentameter Dicatalecticis fæmininus* sätties tilsamman aff een reen Dactylisk *Dimetro Hypercatalectico masculino*, sampt een reen Dactylisk *Trimetro Catalectico fæminino*, och hafwer sin *Cæsura* ther *Dimeter Hypercatalecticis* släpper. E. G.

[166] - ◡ ◡ - ◡ ◡ - || - ◡ ◡ - ◡ ◡ - ◡
 Tacker af innerlig hugh Herren then nådig oß blifwer/
 Och oß för samma sin nådh synderna gärna tilgifwer.

11. *Pentameter Hypercatalecticis* består aff twenne *Adonicis* och en reen Dactylisk *Monometro Hypercatalectico*, såsom effterskreffne Exempel betygar:

- ◡ ◡ - ◡ || - ◡ ◡ - ◡ || - ◡ ◡ -
 Nerket har Heder/ ty at mång Smeder finnas ther boo/
 Hwilka medh Tänger laga hwad tränger/ Söm och Hästskoo/
 Nycklar och Spijkar/ meera hwad lijkar/ Knijfwar och Spiäll/
 Skrufwar och Wiggar/ Låser och Pliggar göra the snäll.
 20 Södermäns ähra Tiufwar förfära blifver med bast/
 Wiltu nu Reepen slippa/ til Greepen nappa medh hast.

12. *Hexameter Catalecticus fæmininus* består aff trenne heela *Adonicis* såsom fölliande Exempel lærer.

- ◡ ◡ - ◡ || - ◡ ◡ - ◡ || - ◡ ◡ - ◡
 Bryne sampt Heenar/ sådana Steenar föras frå Daala:
 25 Hoo Ståål wil hwessa/ köpe sig thessa/ blifwa the fala.

Och thenne *Hexameter* är meckta skön/ när *Cæsura* städze tages i acht effter then femte och tijonde Stafwelsen/ så och när then förste

- 19 *Wiggar* kilar
 19 *snäll* snabba, snabbt
 20 *bast* band, rep
 21 *til [...]* *nappa* grip efter
 24 *Heenar* brynstenar
 25 *fala* till salu

[167] *Trochæus* rimmar sig medh then andre/ såsom nästföregående Exempel vthwijsar: eller och then andre medh then tridie.

Thes förvthan må man icke olämpeligen blanda these slags *Hexametros* antingen medh *Pentametrus Elegiacis Dicatalecticis masculinis*, eller och medh *Pentametrus Hypercatalecticis masculinis*.
 5 Doch stäär thet öfwermåttön wäl/ när man them medh *Pentametrus Hypercatalecticis* förblandar.

Exempel aff these *Hexametrorum* bländning medh *Pentametrus Elegiacis*.

– ◡ ◡ – ◡ || – ◡ ◡ – ◡ || – ◡ ◡ – ◡
 – ◡ ◡ – ◡ ◡ – || – ◡ ◡ – ◡ ◡ –
 10 Stregnäs så gode/ heela mitt blode tänker tig prijsa/
 Mälaren löper tig när/ Örterne wäxa tig grön.
 Lufften är sunder/ Gudz Ord medh vnder sigh i tigh wijsa/
 Aldrigh förgäter iagh tigh/ Stragnäs så fager och skön!

Exempel aff bemälte *Hexametrorum* bländning medh *Pentametrus Hypercatalecticis*.

– ◡ ◡ – ◡ || – ◡ ◡ – ◡ || – ◡ ◡ – ◡
 – ◡ ◡ – ◡ || – ◡ ◡ – ◡ || – ◡ ◡ –
 15 Alla the Dränger/ som vthi sänger länge må såfwa/
 Kunna medh ähra aldrig sigh nähra/ rijda til Hofwa.
 Ja och the Bönder/ all' vthi sönder/ som ifrå säng
 [168] Seent sigh begifwa/ lijtet them gifwa Gården och Äng.

13. *Hexameter Catalecticus fœmininus Heroicus*, kan kallas aff oß *Andreanus* eller *Aroensianus* aff thes *Authore M. Andrea Aroensi*. Och består han aff sex rum aldeles såsom the Latiners *Carmen Hexametrum*, och tager til sigh vthi thet förste och andre rumet/ antingen
 25 en *Dactylum*, *Spondeum*, eller och *Trochæum*. Doch plägar man här i acht taga/ at om thet främste rumet behåller en *Dactylum* för sigh/ ställer man tå/ antingen en *Spondeum* eller *Trochæum* vthi thet andre: Och twert om/ ther så är/ at antingen en *Trochæus* eller *Spondeus*

18 *rijda til Hofwa* göra krigstjänst

19 *vthi sönder* i sänder

22 *Andrea Aroensi* Andreas Aroensis är den latinska formen av den danske diktaren Anders Arrebos namn.

sätties i thet första rumet/ behåller man tå en *Dactylum* för thet andra. Elliest må man och vthi bägge förenämpnde rum tillijka införa *Dactylos*, eller och enthera aff the andre fötter/ vthi samma Verß/ men medh föga Liufigheet. Hwad *Cæsuram* angår/ then måste man
 5 hålla effter the Latiners Sätt/ strax effter thet andra rumet. Vthi thet tridie Rumet ställer man altijdh en *Spondeum* eller *Trochæum*, vthi thet fierde sammaledes en *Spondeum* eller *Trochæum*, sällan en *Dactylum*; Men thet femte behåller städze en *Dactylum* för sigh/ och thet siette en *Trochæum*. Så är och thenne *Hexameter* en *versus*
 10 *dirhythmicus*, så at hwart *distichon*, eller hwarie två Verß rimma sigh/ så wäl mitt vthi/ ther the affskäras/ som elliest widh ändan/
 [169] doch så/ at Medelrimmet är åtskilligt ifrå thet effterste/ effter såsom thet är Manligit/ och thet effterste Quinligit. E. G.

— ◡ — ◡ ◡ | — || ◡ — ◡ — ◡ ◡ — ◡
 — ◡ ◡ | — ◡ ||

15 Hoo i skymmande Wrå/ och hälst i mörkret wil fächte/
 Föga han skådar tå til högst-anseenligste Slächte.

Wälb. Herr *GEORGIUS* Stiernhielm/
 brukar sådana *Hexameteris*, vthi sin Fångne Cu-
 pido/ förvthan Medel och ändlige Rijmslutande/
 såsom aff thet tridie Jnträdet ther sammastädes är til see/
 20 vthi hwilket Wälbe:^{te} Herr Stiernhielm förer
 Frw Venus in/ som til sin Son Cupido
 sålunda taalar.

25 **K** An tu besinna hwad Harm/ min Son/ then stolte Diana/
 Monde bewijsa så ditt/ som mitt gudomliga Wälde?
 Skal man längre see til/ och lijd' hin odrägliga smäleek?
 Alt thet å Jordenne boor/ och alt hwad i Lufften och Hafwet/
 Kräller och kryper/ och har sin swang/ och simmande: måste

16 *Wälb.* välborne

19 *Jnträdet* entrén

20 *Wälbe:^{te}* välbemälte

23 *besinna* se, varsebli. Förutom interpunktion och stavningsvarianter stämmer dik-
 ten med utgåvan i *Samlade skrifter av Georg Stiernhielm* I, s. 59. De ordförkla-
 ringar som här görs är hämtade från dess kommentar av Bernt Olsson (band I: 2,
 s. 286-287).

24 *bewijsa* orsaka

27 *Kräller* krälar

27 *swang* rörelse, flykt

Tilbidia vår Majestet. Vår Spjiras macht öfwer alla
 Wyrkliga sigh breder vth. Ja Himmel och Helwete måste
 Lyd' och luta för oß. Then mächtige Himbla Regenten
 Jupiter/ i thes Hand gror Liungeld/ dunder och åskia/
 5 När min Son sticker an sitt bloß/ och böriar at höta;
 Tå måst Jupiter hemma sin Eld/ sitt dunder och åskia/
 När som han Alfware seer/ &c.

[170] 14. *Heptameter* kallas elliest *Archilochius Epicatalecticis fœmi-*
ninus. Thenne huru han skal ställas vthwijsar föliande Figur och
 10 Exempel:

— ◡ ◡ — ◡ ◡ — ◡◡ — ◡ ◡ ||— ◡ — ◡ — ◡
 Lijka som Hiorten han skrijar aff heetenom effter watnet kalla/
 Altså och skriker nu effter tigh Jesu min Siäl bland Menskiör alla.

[171] Och these äre the Oreene slags Dactyliske Verß/ hwilke vthi
 Svenska Poesi brukelige kunna wara:

15 Föllier förthenskuuld Taflan/ som them
 alla innehåller.

[170–	Sij nu	kommer then	tijden/	<i>Trimeter Catalecticis Fœmininus.</i>	—	—	—	—	—	—	7
171]	Hwilken som	förer	Dygden	fram/	<i>Trimeter Hypercat. Mascul.</i>	—	—	—	—	—	8
	Låter O	dygden	komma på	Skam/	<i>Tetrameter Catalecticis Fœm.</i>	—	—	—	—	—	9
20	Jämwäl be	kröner	Swea med	Frijden.	<i>Tetrameter Catal. Fœmin.</i>	—	—	—	—	—	10
	Kysser	honom/ och	kriger ey	meera/	<i>Tetram. Catalect. Fœmin.</i>	—	—	—	—	—	10
	Älsker och	öfwer med	flijt	Dygerne	flera.	<i>Tetram. Dical. Fœm.</i>	—	—	—	—	12
	Går ey	wille/ men	håller	Wägen	rätta/	<i>Pentam. Catal. Fœm.</i>	—	—	—	—	11
	Herren medh	Glädie	skal sidst	eder	mätta.	<i>Pentam. Catal. Fœm.</i>	—	—	—	—	11
25	Mången för	skräker wäl	then	smale samt	sorglige	Stigh/	<i>Pent. Elegiac.</i>	—	—	—	14
	Mången för	förer och	hin	Onde för	därflige	Lusta/	<i>Pent. Dical.</i>	—	—	—	15
	Synda han	skyndar/	Ondom be-	fryndar	således	sigh/	<i>Pent. Hypercat.</i>	—	—	—	14
	men med Gudz	Wrede	Helfwetet	leeda	lärer sigh	rusta/	<i>Hex. Cat. Fœm.</i>	—	—	—	15
	Ändligh och	tagan	moot med	Eldh och	Swafwel be	dröfwa.	<i>Hex. Cat. fœm.</i>	—	—	—	14
30	HErren för	läne wij	alle til	samman må	Nädnes	tijdh rätt	öfwa.	<i>Heptamet.</i>	—	—	18
	— ◡	— ◡ ◡	— ◡	— ◡ ◡	— ◡ ◡	— ◡	— ◡				
	— ◡ ◡	— ◡	— ◡ ◡	— ◡ ◡	— ◡ ◡	— ◡	— ◡				

- 2 *Wyrkliga* verkningsfullt
 5 *höta* hota, göra hotfulla åtbörder
 6 *hemma* hämma
 18 *Dygden* orig.: 'Dygen'
 29 *tagan moot* ta emot honom

Thet XI. Capitel.
Om the Reene Antidactyliske
Verß.

5 **T**He Antidactyliske eller Anapestiske Verß/ hwilke man brukar
vthi then Swenske *Poësi*, äre tweggehanda/ äfwen som the
Dactyliske. Och äre een deel aff them **Reene**/ een deel **Oreene** eller
blandade.

10 The **Oreene** wil man vti nästföliande tolfte Capitel sigh företaga/
och nu alenast handla om the **Reene**/ hwilke så nämpnas/ icke för-
thenskuld/ at the aff luttre *Antidactyliske* fötter bestå/ ty hwar och
een aff them begynnes aff een *Jambo*: Vthan the hafwa thet nampnet
i anseende til the Oreene Antidactyliske Verß/ hwilka förnimma een
15 större bländningh än elliest thesse the göra/ som allenast i begynnel-
sen taga til sigh een *Jambum*, och så sådan framgeent bestå aff luttre
Antidactylis.

Och äre thesse **Reene Antidactyliske Verß** ottohanda/ såsom:

1. *Monometer Acatalecticus Masculinus*, hwilken består aff een
Jambo och *Antidactylo*. E. G.

20 Kom Käreste min/
Vpfriska mitt Sinn/
[173] Medh liufligit Taal
Förminska mitt qwaal

2. *Monometer Hypercatalecticus fæmininus* består aff en *Jambo*
och *Antidactylo*, samt en kårt Stafwelse widh ändan/ såsom föliande
25 Exempel vthwijsar.

U – U U – U
J Ängerne gröne
The Blomsterne sköne
Vpwäxa nu reeda/
Sampt wijda sigh breeda.
30 Små Foglar i Skoogen
The siunga/ för Ploogen
Mång Oxar stå spänte/
Och Dörar stå gränte.

28 *reeda* redan

33 *gränte* på glänt

3. *Dimeter Brachycatalecticis masculinus*, kallas och *Parthenaicus* eller *Tympanicus*, och består aff en *Jambo* samt twenne *Antidactylis*.
E. G.

5   ○   -   ○   ○   -   ○   ○   -
En frommer han gäller ey här/
Then Rijker är hålles och kär.
Han ware så arger han wil/
Doch säger man honom rätt til.

4. *Dimeter Catalecticis foemininus*, kallas aff *Scaligero Pindaricus*, och består aff en *Jambo* samt twenne *Antidactyliske Fötter/* tillijka medh een kårt Stafwelse widh ändan. E. G.

[174]   ○   -   ○   ○   -   ○   ○   -   ○
Sann Wenskap fins mellan the liika
En Fattiger säms ey medh Rijka/
En Herre medh Drängen ey heller/
Then Wenskap han föga så geller.
15   Ty blifwe hwar widh sin gelijke/
En Arger hin Fromme kan swijke.
Lät Herrar tilhopa sikh sälla/
Medh Munkar sikh Nunnor inställa/
Och Barnet thet hälle medh Amman/
20   Släpp Drängen och Pijgan tilsamman.

5. *Dimeter Acatalecticis masculinus* kallas och så *Hendecasyllabus*, effter såsom han håller i längden ellefwa Stafwelser. Elliest heeter han *Aristophanicus*, *Laconicus* eller *Archilochicus*, och består aff en *Jambo* samt trenne *Antidactylis*, E. G.

25   ○   -   ○   ○   -   ○   ○   -   ○   ○   -
Ho Werldenes bruuk wil rätt lära förstå/
Han ackte medh alfwar och flijt här vppå.
Hwar Menniskia lagar nu såsom hon wil/
Gudz ewiga Rijke hon tractar ey til.
Gudz Lagh hon föracktar och trampar medh Foot/
30   Gemeene Landz bästa thet är hon emoot.

15 *blifwe* orig.: 'blifwer', rättat i Errata

19 *hälle* orig.: 'hälla', rättat i Errata

20 *Pijgan* orig.: 'Pijgen', rättat i Errata

27 *hon* orig.: 'han', rättat i Errata

- [175] Hwar skrapar til sigh medh arg Winning och actk/
 Och sträfwer fast effter stoor Wällust och Prackt/
 En Frommer ey gäller/ men Rijker består/
 Ho Rijkedom hafwer/ han Rätten och får.
 5 Mång ährligh Mans saak hon nu hwälfwes omkull/
 Konst/ redligheet ingen nu meera fins hull.
 Så är och nu Sanningen sänckter i grund/
 Rättfärdigheet måste heel liggia baak pund.
 Ja hökla medh alla thet är nu en Kunst/
 10 Ho sådant ey wyrdar han hafwer ey gunst.
 Om tu nu wil wara så frommer en Christ/
 Så haata man werldenes Falskheet och List/
 Och sträfwa fast effter Gudz Rijke sampt Rätt/
 Så blifwer altsammans tig liufligt och slätt.
- 15 6. *Dimeter Hypercatalecticus fœmininus*, består aff en *Jambo*
 sampt trenne *Antidactylis*, tillijka medh en kårt stafwelse widh
 ändan/ och kallas aff sombligom Σιμμίειον, vthaff then Poeten *Sim-*
 [176] *mia Rhodio*, men *Scaliger* nämpner honom *Parthenaicum*. Exempel
 aff sådan *Dimetro* ware thetta:
- 20   ∪ - ∪ ∪ - ∪∪ - ∪ ∪ - ∪
 När Sakerne våre som argaste stånda/
 Tå låssar oß Herren aff sårger och wånda.
- Och skal man här märkia/ at thesse här *Dimetri* winna ett mechta
 härligt och liufligt Skall/ när the vnderstundom medh Rijmord pry-
 das och vthföras äfwen på sådant wijs/ som iagh vthi fölliande Exem-
 25 pel (hwilket iagh för någon tijdh sedan vthi en min *Condiscipels*
Stambook skreeff) thet hafwer giordt.

9 *hökla* = 'hökra': driva handel, köpslå

12 *man* bara

17 *Simmia Rhodio* Den grekiske grammatikern och poeten Simias Rhodios verkade omkring 300 f.Kr.

18 *Parthenaicum* orig.: '*Partheniacum*'

25 *Condiscipels* studiekamrats

26 *Stambook* en bok för egna och besökandes dikter, sentenser o.dyl.

Ambiörn Håkonson Printser/
Per Anagr.
 Om Konst bör prijsas/ rinne
 Hån.

- 5 **S**Toltzera nu flera som rijkedom sancka
 Aff Skiffte/ för Giffte som fatta högh Tanka:
 Hwem icke til pricke kan thetta här gilla/
 At Lärde sitt Wårde the icke förspilla?
 The **prijsas** och lijsas medh Gåfwor och Skånker/
 [177] En Förste/ then störste/ then sådant betänker.
 Ty **rinne** förswinne nu **Hånet** med alla/
 The Lärde sitt wårde för **Konsten** behalla
 J bära then Ähra Herr **Printzer** för flera/
 Som öfwa samt pröfwa the Böker studera/
 15 Rätt eder bör Heder/ **om Konsten bör prijsas**/
 J skulle med Gulle til Göthaland wiisas/
 Och Födan för Mödan bekomma medh gamman/
 Stor Kaka/ godh Maka få både tilsamman.

Än ett annat Exempel thet samma vth wijsandes:

- U - UU - UU - UU - U
- 20 Herr Lampe för krampe lät säija tig thetta/
 Tu icke skal dricke; men wärfwet vthretta/
 Och gånga stegh många til Konungen före/
 Han lijder och strijder wäl efter/ thet höre.
 [178] Medh Fränken på Bänken han sigh nu förlustar/
 25 Han Dantzar och swantzar/ han dricker och pustar.

Så må man här och thetta märckia/ at these slags *Antidactyliske*
 Verß/ så wäl som the nästföregående *Dimetri Acatalectici masculini*,

- 2 *Per Anagr.* genom anagram. Diktens titel består alltså av de omkastade bokstäverna i adressatens namn och dess delar framträder i texten, framhävda med avsevärt ökad teckengrad, här återgivna med fetstil.
- 3 *rinne* flyktigt, tillfälles-
- 4 *Hån* satir, gyckel
- 6 *Skiffte* arv, utdelning
- 12 *behalla* behåller; upprätthåller
- 20 *krampe* kramp, krämpa
- 24 *Fränken* fränka=kvinnlig släkting

äre the sköneste ibland alla the Reene *Antidactyliske/* och måge för then orsaken skuld thes oftare brukas/ antingen hwarthera slaget för sigh sielfft/ eller och tilhoopa blandade medh hwart annat.

5 *NB.* Ty mästedeeles alle slags Versß/ the ware sigh aff hwad art the hälst wara wilia/ antingen Jambiske/ Trochaiske/ Dactyliske eller och Antidactyliske/ så kunna the blandas tilsamman vthi een
[179] Dicht medh then samma arten aff Verser/ och besynnerligen medh the slagen aff samma art/ som vthi thetta Wärket närmast gräntza in til them/ doch så/ at the som längre äre/ och ändas
10 medh något Quinligit Rijmslutande/ ställas esomoftast frammanföre the Versß som stäckre äre/ och medh ett Manligit Rijmslutande ändas.

7. *Trimeter Brachycatalecticus masculinus*, nämpnes aff *Scaligero Almannius alter*, och består aff en *Jambo* sampt fyra *Antidactylis*.

15   ∪   - ∪ ∪   - ∪   ∪ - ∪ ∪   - ∪ ∪   -
Titt *Facit* och Räkning sålunda tu sluta kan bäst/
Olyckan på Lycka/ Sång föllier på glädie som mäst.
J dagh en kan grönskas som Lillior i Dalarne stå/
J morgon han faller och wißnar rätt lijka som strå.

[180] 8. *Trimeter Catalecticus Fœmininus*, kallas vthaff *Scaligero Stesichorius alter*, och består aff een *Jambo* sampt fyra *Antidactylis*, tillijka
20 medh een kårt Stafwelse widh ändan/ såsom föllianne Figur och Exempel lära.

                 ∪   - ∪ ∪   - ∪ ∪   - ∪ ∪   - ∪ ∪   - ∪
Märk/ werlden är fuller af jämmer och hijskelig möda/
Tre Fiender häria/ sampt göra mång Länder ofö öda.
25 Ondt Sälskap först äggiar och Köttet sähn reeter til Wrede/
Then argast' är Ormen/ som kallas och Diefwulen leede.
The samma tre äre som Menniskian föhr' i Onåde
Hoos Herren i högden/ med Siälennes argaste wåde.

4-12 Att detta stycke i orig. framhävs med ovanligt stor teckengrad anser Sylwan bero på att dess innehåll legat Arvidi varmt om hjärtat. Opitz hade förkastat de trestaviga versmåttan då han framhöll jamben och trokén som föredömen, och denna dom hade vunnit inflytande. Zesen lyckades få trestavingarna accepterade igen, men endast som ren vers. Detta bör ha varit utgångsläget för Arvidi, och att han propagerar för blandad vers skulle således framstå som något anmärkningsvärt (Sylwan, 1926, s. 55-57).

[181] Vndslipper tu thesse här Fienders listige Snara/
För Siälennes bästa tu bära må ingen stoor Fahra.

Hijt länder och then nye Antidactyliske Vers/ som sätties tilsam-
man aff twenne *Dimetris Brachycatalecticis Masculinis*, och hafwer
5 sin *Cæsuram* ther then förste *Dimeter Brachycatalecticus* släpper.

○ - ○ ○ - ○ ○ - || ○ - ○ ○ - ○ ○ -
O ewige HERR medh macht beskärma tin fattige Hiord/
At fienden henne nu ey föröder medh blodiga mord.

Och thesse äre the Reene Antidactyliske Vers/ som aff Swenskom
nyttias och brukas kunna/ föllier förthenskul Taflan/ som them alla
10 vthi en hoop vthwijsar.

[180-]	Then Hög	ste skee Tack	<i>Monometer Acatalecticus Mascul.</i>			- - - - -	5	Stafweligh.		
[181]	At Krij	get är stil	<i>la/ Monometer Hypercatalect. Fæminin.</i>			- - -	6			
	Ty Kon	ster och dyg	<i>defult Snack/ Dimeter Brachycat. Masc.</i>			- - -	8			
	The öf	was i Frijdz	tijdh ey il	<i>la. Dimet. Catal. Fæminin.</i>			- - -		9	
15	Nu/ ha	ter förthen	skuld Odyg	<i>der och Feel/ Dimeter Acatal.</i>			- -		11	
	Och äl	sker samt öf	wer man Dyg	derne fij	<i>na/ Dimet. Hypercat.</i>				-	12
	Ty HER	REN beskä	rer the From	meste Chri	<i>stne arfdeel/ Trim. Brac.</i>				14	
	Alt v	thi sitt Rij	ke: som Stier	norna sko	<i>la the skj/ na Trim. Cat.</i>			15		
		○ - ○ ○ -	○ ○ -	○ ○ -	○ ○ -	○ ○ -	○			

[182]

20

Thet XII. Capitel. Om the Oreene Antidactyliske Verß.

THe Oreene Antidactyliske Verß bestå aff *Jambis* och *Anapæstis*
eller *Antidactylis*; doch så at icke allenast een *Jambus* hafwer sitt
Rum vthi begynnelsen å hwarie Verß/ hwilket Reene Antidactyliske
25 Verß och så fodra: vthan och/ thes förvthan blandas *Jambi* månge-

1 [181] orig. [180]

11-18 Även i detta schema anges de obetonade stavelserna vara hälften så långa som de betonade, vilket här ger ett slags blandad 3- och 4-takt. Även här har notsystemet tryckts med hälften så långa notvärden som i *Manuuctios* två första scheman. De obetonade stavelserna ges tonhöjden lilla h och de betonade en halvton högre, ettstrukna c (EB).

23 *Antidactylis* orig.: '*Antedactylis*', rättat i Errata

ledes in vthi Verserne medh *Anapæstis* eller *Antidactylis*, såsom vthaff allehanda slags verser vthi thenne Antidactyliske arten står til at see.

Antidactyliske Oreene Verß äre förnembligen Nijohanda slags.

- 5 1. *Dimeter Brachycatalecticis Masculinus*, then ther och *Heptasyllabus* kallas/ effter såsom han består aff siu stafwelser/ hafwer trenne Rum/ och fodrar vthi thet första och effterste een *Jambum*, och i thet medleste een *Antidactylum*.

U - UU- U -
Aff Örter i Ängiar stå/

- 10 En liufliga Luckt mon gå/
Helst sköneste Sommartijdh/
När Dagen oß göres blijdh.

2. *Dimeter Catalecticis Fœmininus*, består aff åtta Stafwelser/ och
[183] hafwer äfwen så många Rum som nästföregående *Brachycatalecticis*,
15 fordrar och samma fötter vthi hwarie Rum som han/ alenast at een kårt Stafwelse sätties til widh ändan/ som föliande Exempel lærer.

U - U U - U-U

- Then HERren som öfwer alla
Regerar/ förvthan Galla
Har skapat/ tu thet besinna/
20 Bland Menniskior Kön/ Man/ Quinna/
Ty gillar han ingen Nunna/
Et Giffte han hwar mon vnna.
Hwij stänger tu tigh i Buren/
Mot HERren ochså Naturen/
25 Som vnna tigh slijke Leeder?
Tu meenar thet är tijn Heeder.

Och må man här weeta/ at thenne *Dimeter Catalecticis* sammanfogas medh föregående *Brachycatalectico*, icke vthan mycken liufligheet/ hwilket aff fölliande Exempel eendeles kan förstås.

U - |UU - |U - |U
U - UU - U -

- 30 Jagh tackar tigh käre Fadder/
Tu wille hijt til migh gå/

16 *Stafwelse* orig.: 'Stafwafwelse'

25 *Leeder* lemmar

Och trösta migh ill' vthstadder/
Nu wenner the äre få.

- [184] 3. *Dimeter Acatalecticis Masculinus*, nämpnes aff någrom ochså
Laconicus, sampt *Aristophanicus*. Och sätties han tilsamman aff
5 twenne Reene Antidactyliske *Monometris Acatalecticis*, hwarföre
han och hafwer sin *Cæsura* ther then fremre *Monometer Acatalec-*
ticus släpper/ såsom aff fölliande Exempel klarligen vthwijsas.

    ○ – ○ ○ – || ○ – ○ ○ –
När Mannen är gäck/ och Hustrun blir säck/
Tå hielper ey Gull/ när Ähran har bräck.

- 10 Sådane Antidactyliske Verß äre swåra skiöne/ när then förste vthi
hwart *Disticho* är *dorythmicus*, så at hans *Cæsura* rimmar sigh medh
ändan på samme sampt nästfölliande Verß/ såsom sådant aff före-
gående Exempel är klart.

- 15 4. *Dimeter Hypercatalecticis Fœmininus*, ställes på sexhanda sätt
och wijs/ aff hwilka the tree första/ hålla vthi the ras längd ellefwa/
och the tree fölliande tije Stafwelser. Sampt flyter thet förste sättet til
at ställa thenne *Dimetrum Hypercatalecticum* aff een Reen Antidac-
tylisk *Monometro Acatalectico* och *Hypercatalectico*, när the fogas
tilsamman vthi een Verß/ och *Cæsura* tages i ackt ther *Monometer*
20 *Acatalecticis* släpper. såsom til Exempel.

- – ○ ○ – || ○ – ○ ○ – ○
Wildiuren som i Ödh-markene springa/
Sampt Foglarna som i Luften sig swinga/
[185] Och allan then Fisk i watnen må drifwa/
Til Glädie sampt Lust sigh och så begifwa.
25 Ja örter och Gräß som grönskas i Lunder/
The öfwa ju wist mång gladliga stunder.
The hwijla sigh hos hwar annan i fampnen/
Ty gifwas them och aff Läkiare nampnen/
At annat är Man/ och annat är Quinna/
30 Slijk Glädie tu skal tig och så påminna &c.

1 *vthstadder* utsatt

8 *gäck* hanrej, narr

8 *säck* lösaktig kvinna

11 *Disticho* orig.: '*Distichco*'

17 *Hypercatalecticum* orig.: '*Hyperatalecticum*'

Och thenne *Dimeter Hypercatalecticus*, när han effter thetta här första sättet ställes/ liuder wäl tilsamman medh föregående *Dimetro Acatalectico* således:

○ - ○ ○ - || ○ - ○ ○ - ○
 ○ - ○ ○ - || ○ - ○ ○ -

5 Ther katten är krank oc hunden är mager/
 Ther farer ey Dräng och pïjga rätt wäl/
 Ther Bonden är swält/ han Kakor framtager
 Så tunna som Lööf/ och minder än skäl.

10 The andre resterande fem sätt och wijs til at ställa een Oreen Antidactylisk *Dimetrum Hypercatalecticum Fœmininum*, kunna aff föliande Figurer och Exempel lätteligen läras.

[186] ○ - ○ ○ - ○ ○ - ○ - ○
 Then Klokeste Bonden som boor i skåne/
 Är Mickel/ som monne Präst hönor låne.

○ - ○ - ○ ○ - ○ ○ - ○
 Rätt såsom Blomster the snarlig försuinna/
 Så och wår vngdom och åhr the bortrinna.

15 ○ - ○ ○ - ○ - ○ - ○ - ○
 Til Ålderdom Menskian hastigt skrijder/
 Besynnerligh thesse sidste tijder.

○ - ○ - ○ - ○ ○ - ○
 O HERre Gudh tigh öfwer ofß arma/
 För tin grundlösa Nåde förbarma.

20 ○ - ○ - ○ ○ - ○ - ○
 Ty snarligh ryckias wij bort medh alla/
 När tijden kommer/ och Gudh wil kalla.

5. *Epicatalecticis Antidactylicis* består aff een Reen Antidactylisk *Monometro Acatalectico*, sampt en jambisk *Monometro Hypercatalectico*, och hafwer sin *Cæsuram*, ther *Monometer Acatalecticis Antidactylicis* släpper.

4 *krank* sjuk

6 *swält* svulten; snål

7 *skäl* snäckskal

17 *arma* förbarma

18 *grundlösa* oändliga

U - UU - ||U - U-U
 Jagh känner en Man her Tömmetaska/
 Han hafwer begynt bland Folcket naska/
 At Bonden är qwitt sitt Mynt och Föde/
 Och Borgaren lagd heelhållen Ödhe.

- 5
[187] 6. *Trimeter Brachycatalecticis Masculinus* består aff een reen Antidactylisk *Monometro Acatalectico*, och en Oreen Antidactylisk *Dimetro Brachycatalectico*, såsom föliande Figur och Exempel vthwijsar.

U - UU - U - UU - U -
 10 En hungriger Mag' han acktar ey Kräsligh Maat/
 Han tager tilgoda Strömmingen på träfaat.

Eliest beredes och *Trimeter Brachycatalecticis* på effterskrefne twenne sätt/ som Figurerna och Exemplen vthwijsa.

U - UU - UU - U - U -
 En hungriger Maga han gör en godhan Kock/
 Och tager tilgoda hålkakan grof och tiock.

U - U - UU - U U - U - U -
 15 En hungrig maga gör altijdh en godhan Kock/
 En Tårstig dricker wäl Watnet förvthan Pock.

- 20 7. *Trimeter Catalecticis Fæmininus* sätties tilsamman vthaff een Reen Antidactylisk *Monometro Acatalectico*, och en Jambisk *Dimetro catalectico* eller *Anacreontico*, samt hafwer sin *Cæsuram*, ther *Monometer Acatalecticis Antidactylicus* släpper. Består förthensskuld
 [188] samma *Trimeter Catalecticis* aff fem Rum/ och een kårt Stafwelse widh ändan til öfwerflödh/ behållandes *Antidactylum* för sig vthi thet andre Rumet/ och *Jambos* vthi the fyra Rum som återblifwa. såsom til Exempel:

U - UU - ||U - U - U - U -
 25 En Syndiger Man som lågh i syndzens Dwala/
 Han hörde en Röst aff Högden til sigh tala.

Eliest plägar man och flyttia *Antidactylum* ifrå thet andra Rumet in til thet tridie oc stundom wäl in til thet fierde eller fempte Rumet/

1 *Tömmetaska* den som tömmer fickor; ficktjuv
 2 *naska* snatta

när man skrifwer sådana *Trimetros Catalecticos*, hwilket aff nästfölliande Exemplen står til at merkia.

U - U - U U - U - U - U
Soff nu ey länger/ tu bedh tigh Gudh miskunde/
Och siung en wijsa på thenna Morgonstunde.

5 U - U - U - UU - U - U
Huar är then Röst/ mig wäcker af Hiertans grunde/
Jagh är en And tigh wäcker så margelunde.

U - U - U - U - UU - U
Städh migh ey länger vthi Sydenne falla/
At iag ey nödgas smaka Helfwetes Galla.

8. *Trimeter Catalecticis Masculinus*, ställes äfwen som föliande
10 Figur och Exempel vthwijsa.

U - UU - || U - UU - UU - U - U -
Tu säger iu så then mig mon åkalla han Hielp skal få/
Jag troor ther vppå tu måste nu ändelig mig bijstå.

9. *Archilochius Antidactylicus* sammansätties aff een Reen Anti-
[189] dactylisk *Dimetro Brachycatalectico Masculino*, och en Jambisk
15 *Dimetro Catalectico*, doch så at *Cæsura* tages i ackt ther *Dimeter Brachycatalecticis* släpper. Såsom til Exempel.

U - UU - U U - || U - U - U - U
Then swarte tigh aldrig förtro/ han plägar gerna swijka/
På Menniskior bygg ey titt Boo/ til Sins the är' olijka.

Eliest kan man på twäggehanda sätt foga *Archilochium Antidac-*
20 *tylum*, såsom först medh een Oreen Antidactylisk *Dimetro Brachy-*
catalectico Masculino, och een Trochaisk *Dimetro Acatalectico*, så at
Cæsura hålles ther bemälte *Dimeter Brachycatalecticis* släpper.
Såsom:

U - UU - U - || - U - U - UU - U
25 Rödhårige sky tu fast/ ty the swijka Folket illa/
Beliuga them vthan rast/ theras gode saak förwilla.

4 *wijsa* orig.: 'wijsa'

6 *margelunde* på många sätt; mycket

14 *Brachycatalectico* orig.: 'Brachycatactico'

18 *til Sins* till sinnelaget

the åtskillige slags Verß/ som the Swenske Orden förnämligast synas äska och fordra: Nu föllier vthi thetta Capitel kårteligen/ och til ett Besluth på thenne andre Deelen aff thet Swenske Poeterij/ at röra/ Först/ om åtskillige Swenske Versers Bländning/ och så sedan om Pindariske Oder.

Thet förre/ när man grundeligare wil vthransaka/ skal man fyra förnemblige Stycker i ackt taga/ såsom

[192] 1. Sielfwe Bländningen/ huru hon bör fortställas. 2. The Nampn hwilka the Swenske Verser vthaff sådana Bländningar bekomma. 3. Then wändning/ hwilken esomofftast görs/ när åtskillige Verser tilsamman blandas/ och 4. Huru the åtskillige blandade verser märckias och tecknas när the skrifwas eller tryckias.

Först/ hwad sielfwa Bländningen widkommer/ så angår hon antingen medh åtskillige slags Verser/ vnder en Verßart begrepne: eller och medh åtskillige slags Verser/ som lyda och höra til åtskillige Verßarter. Then förre bländningen är eendeles vthi föregående ottonde/ nijonde/ tijonde/ ellofte och tolfte Capitlen förklarad/ och bör man här föra sikh til sinnes then Regel/ hwilken vthi thet XI. Capitel/ in vnder thet siette slaget aff the Reene Antidactyliske Verß/ på then 178. Sijdan/ widh thetta Teknet NB. omrördes/ och ther hoos ackta/ hwilke slags Verser/ vnder en Verßart wäl lyda tilsamman/ icke vthslutandes then Bländning aff Verser/ som hoos andre Nationer bruklig och gängze wara kan. Men hwad then andre Bländning anlangar/ som angår medh åtskillige slags Verser/ hwilke höra inunder åtskillige Verßarter/ så är thetta besynnerligen til märkian-des/ at the Jambiske och Trochaiske slags Verser aldrabequämligast skicka sikh til at blandas med hwar andra tilhoopa: såsom eliest the Dact. och Antidact. Reene Verß mekta wäl och liufligen klinga tilsamman. Doch för all ting/ när man någon Ode wil tilsamman sätta/ och således Dickten til Musijk lämpa/ måste man granneligen taga i acht/ om Melodien/ vnder hwilken man sin Dickt täncker til at ställa/ fordrar thenne eller then andre Verßarten/ eller och aff bägge arterne. Ty om man elliest sikh något företager vthi Saken/ och Promiscuè går til värka/ förgriper man sikh swårliga. Til Exempel: Thet Gyllene A B C hafwer en Melodie som hwariom och enom är

7 *Stycker saker, omständigheter*

8 *fortställas utföras*

35 *Promiscuè 'blandat'*

kunnigh/ hwilken och aldrabequämligast lijder *Dimetros Catalecticos Jambicos*, medh hwilka then förste Versen är sålunda någorledes stälter:

- U - U - U - U -
 5 Alleen til Gudh sätt titt Hopp fast/
 Ty Menskiors Hielp går hån medh hast:
 Gudh är alleen trofast och huld/
 Medh Otrooheet är Werlden full.

- Thenne Versen siunges wäl medh bemälte Melodie/ men then 18.
 10 Versen/ effter han the effterste twenne Rader eller Verß förbyter vthi
 een annan art aff Versen/ nembligen/ vthi Trochaiske *Dimetros
 Catalecticos*, på thetta sättet

- [194] - U - U - U - U
 Men hålt tigh in til the Fromma
 Så kan tu til Heeder komma.

- 15 händer thetta/ at han icke så wäl siunges medh samma Melodie som
 then första. Och thetta är om sielfwa Bländningen.

- Sedan/** hwad anlangar the Nampn/ hwilka the Swenske verser
 vthaff åtskillige slags eller arters bländning bekomma/ så förstås the
 lätteligen när man först förklarar hwad Nampn the Verß eller Rijm
 hafwa/ som vthi någon skrift/ *continueras* aff samma slag alt in til
 20 ändan/ hwarföre må man här märkia at thesse the nämnas och kallas
Rhythmus monocolos, eller *Carmen monocolon*. Och huru wäl aff
 samma *Rhythmo* många Exempel finnas i föregående ottonde/
 nijonde/ tijonde/ elloffte och toloffte Capitel/ wil iagh lijkwäl ett
 Exempel här bijfoga/ vthi hwilket/ aff then Jambiske art/ framgeent
 25 *continueras Dimeter Acatalecticus*.

U - U - U - U -	
O HErre Gudh aff Himmelrijk/	<i>Jambi-</i>
Giff oß nådh til at prijsa tigh/	<i>cum</i>
Och sätta all wår Troo ther til/	<i>Carmen</i>
At tu äst både godh och mill.	<i>monoc.</i>

- 8-15 Arvidi talar här om den psalm som i 1694 års psalmbok fick nummer 306 och
 i 1695 års nummer 260. Det är en psalm på 24 strofer, som i tur och ordning
 börjar på A, B, C osv. Man har tydligen tagit hänsyn till kritiken, för den artonde
 strofen har 1694 och 1695 en helt annan lydelse. Problemet belyses av Görans-
 son, 1992, 70-71 (EB).

- 19 *continueras* följs, fortsätts

Exempel aff trenne Verſarters bländ-
ning/ som gör en *Rhythmum tricolon.*

- 5   ◡-◡-◡-◡-◡-:ll: *Jambicus Dimeter Acatalect.*
      -◡◡-◡-:ll: *Dactylicus Dimeter catal.* eller *Adon.*
      -◡-◡-◡-◡-:ll: *Trochaicus Dimeter Hyp.*
 Wårs HERres JEsu Christi Frijdh
 Förblifw' hoos oß til ewigh Tijdh/
      HERren och Nåde
      Them/ som i Wåde
 10   Här befinnas trängde vthaff Quijd.

Exempel aff twenne Verſarters trenne
åtskillige slags Bländning/ som gör en
Carmen tricolon.

- 15   ◡-◡-◡-◡-◡-:ll: *Jambicus Dimeter Acatal.*
      -◡-◡-:ll: *Trochaicus Monom. Acatal.*
      -◡-◡-◡-◡- *Trochaicus Dimeter Catal.*
      ◡-◡-◡-◡- *Jambicus Dimeter Catal.*
 Medh Frögd och Frijd faar iagh nu hän/
      Sampt Gudz Wilia:
 [197] Medh fritt Modh migh från Werldzens Skrän
      Wil iagh skilia/
 Altsom Gudh migh hafwer iädt/
      En Sömpn migh Döden blifwer.

- 25   Exempel aff een Verſarts trenne åtskilli-
      ge slags Bländning/ som gör en *Car-*
      men Tricolon.

- Jambicum Tricolon.*
      ◡-◡-◡-◡-◡-:ll: *Jambicus Dimeter Acatal.*
      ◡-◡-◡-◡-:ll: *Jambicus Dimeter Catalect.*
 30   ◡-◡-◡-◡-◡- *Jambicus Dimeter Acatalect.*

19 *Sampt* jämte, enligt

22 *iädt* lovat

30 *Dimeter* orig. har 'D' i mindre teckengrad här och nio gånger till på de följande fyra sidorna

⊖ – ⊖ – *Jambicus Monometer Acatalecticus.*

⊖ – ⊖ – ⊖ – ⊖ *Jambicus Dimeter Catalecticus.*

O Jesse Root och Davidz Quist/

O Jacobs liuse Stierna/

5 Thet ästu HErre Jesu wist/

Titt Nampn iagh lofwar gärna.

Tu löste nådligH Werlden all

Aff Adams Fall/

Sampt wil oß styr' och wärna.

10 3. När fyra åtskillige slagH aff een eller flere Verßarter blandas til-
hopa/ nämpnes tå *Rythmus Tetracolos.*

[198] Exempel aff een Verßarts fyra åtskillige
slags Bländning/ som gör en *Car-*
men Tetracolon.

15 *Jambicum Tetracolon.*

⊖ – ⊖ – ⊖ – ⊖ – *Jambicus Dimeter Acatalecticus.*

⊖ – ⊖ – ⊖ – ⊖ *Jambicus Dimeter Catalect.*

⊖ – ⊖ – ⊖ – ⊖ *Jambicus Dimeter Catalect.*

⊖ – ⊖ – ⊖ – ⊖ – *Jambicus Dimeter Acatal.*

20 ⊖ – ⊖ – *Jambicus Monometer Acatalecticus.*

⊖ – ⊖ – ⊖ – *Jambicus Dimeter Brachycatalect.*

O HErre giff godh Wäderleek/

Lät Soolen klara skjina/

Och wärma Jorden tijna/

25 At icke Kornet lijder Sweek/

Men mognas smuckt/

Så wäl som annor Fruckt.

Exempel aff twenne Verßarters fyra åtskillige
slags Bländning/ som gör en *Car-*
men Tetracolon.

30

⊖ – ⊖ – ⊖ – ⊖ – :||: *Jambicus Dimeter Acatalect.*

⊖ – ⊖ – ⊖ – ⊖ :||: *Jambicus Dimeter Catalect.*

– ⊖ – ⊖ – :||: *Trochaicus Monometer Hypercatal.*

⊖ – ⊖ – ⊖ – *Jambicus Dimeter Brachycatalectic.*

35

⊖ – ⊖ – ⊖ – ⊖ *Jambicus Dimeter Catalecticus.*

3 *Jesse Isais (Davids fars)*

[199] Wår Gudh är oß en wåldigh Borg/
 Han är wår Sköld och Wåria/
 Han hielper oß aff Nödth och Sorg/
 Som oß wil här besnäria.
 5 Wår Fiende bätsk/
 Är oß swåra hätsk/
 På Macht eller List
 Han hafwer ingen brist/
 Hans lijke bår ey Jorden.

10 Än ett annat Exempel aff twenne Verß-
 arters fyra åtskillige slags Bländning.

– ◡ ◡ – ◡ ◡ – ◡ ◡ – ◡ :||: *Tetram. Cat. fæm. Dactyl.*

– ◡ ◡ – ◡ ◡ – ◡ ◡ – :||: *Tetr. Catal. Masc. Dactyl.*

◡ – ◡ ◡ – ◡ :||: *Monom. Hyperc. fæm. Antidactyl.*

15 ◡ – ◡ ◡ – :||: *Monom. Acat. masc. Antidactyl.*

Herre min Gudh tigh ju twingade swåra
 Menniskians Jämmer och grufliga nödh/
 Förr än tu wille för Synderne wåra/
 Låta tin enda Son lijda slijk Dödth.

20 Titt kårliga Hierta/
 Aff ynkosam Smerta/
 Fast brinnande war.

[200] Tu wåndas/ och wille
 Tin skapnat ey spille/

25 All Menniskiors Skaar.

4. När fem åtskillige slags Verß aff en eller flere arter blandas tillsammans/ nämpnes tå *Rhythmus Pentacolos*.

Exempel aff en Verßarts fem åtskillige
 slags Bländning/ som gör en *Rhythmum Pentacolon*.

30

Jambicum Pentacolon.

◡ – ◡ – ◡ – ◡ – ◡ – *Jambicus Dimet. Acatal.*

◡ – ◡ – *Jambicus Monom. Acatal.*

24 *skapnat* skapelse

24 *spille* föröda, förstöra

25 *Skaar* skara

U – U – U – U :||: *Jambicus Dimet. Catal.*
 U – U – U – *Jambicus Dimet. Brachycatalect.*
 U – U – U – U – U – *Jambicus Trimet Brachycat.*
 Behålt oß HERre widh titt Ord/

5   Styr Påwens Mord/
           Och Turkernes tillijka/
           Som tigh ey wilia wijka/
           Men trackta Jesum Christ
 Nedstörta aff hans Thron medh Sweek och List.

10   Exempel aff twenne Verßarters fem åt-
                                   skillige slags Bländning/ som gör en
                                   Carmen Pentacolon.

[201]   – U – U – U – :||: *Trochaic. Dimet. Catalect.*
           – U – U – U :||: *Trochaic. Dimet. Brachycat.*
 15   U – U – U – U *Jambicus Dimeter Catal.*
           U – U – U – U – *Jambicus Dimeter Acatalecticis.*
           – U – U – U – *Trochaic. Dimet. Catalecticis.*
           U – U – U – :||: *Jambicus Dimeter Brachycatal.*
           U – U – U – U – U *Jamb. Dimeter Hypercatal,*
 20   – U – U – *Troch. Monometer Hypercatal.*
           – U – U – U *Trochaicus Dimeter Brachycatal.*
           – U – U – U – *Trochaicus Dimeter Catal.*
           – U – U – *Trochaic. Monometer Hypercatal.*

Wij som lefw' i Werlden här/
 25   Äre Dödzens Fångar/
           Hwem få wij som Hielpen är
           Then wij effter långa/
           Thet äst tu HErr' allena.
           Wij må wäl gråta bitterligh/
 30   Ty wij haa förtörnat tigh/
           O helge HERre Gudh/
           O Helge starke Gudh/
           O Helge sampt Barmhertigh Frelsar'/
           Ewig' HERre Gudh:
 35   Lät oß icke falla/

J then bittra Dödzens Nödh.
Kyrieleison.

[202] 5. När sex åtskillige slags Verß aff en eller flere arter blandas til-
samman/ kallas tå *Rythmus Hexacolos*. Exempel aff sådana *Rythmis*
5 gifwas icke många/ doch kunna the ställas och lagas. Samt skulle man
wäl ett eller flere Exempel aff them här indraga/ men effter såsom
man aff the föregående *Rythmers* Exempel/ wäl kan förnimma/ huru
och these skole skickas/ wil man här sådant förbigå/ och **til thet**
tridie något röra om then wändning/ hwilken esomofftast brukas/
10 när någre åthskillige arter eller slag vthaff Vers blandas tilhopa.

En sådana wändning göres icke annorledes/ än när man griper til
the samme åtskillige arter eller slag vthaff Verser/ them man nu strax
öfwade. Såsom til Exempel/ ther någon brukade vthi någon Tro-
chaisk Ode/ *Dimetrum Acatalecticum* och *Catalecticum* i begynn-
15 sen/ och grepe strax til the samma slags Verß igen/ tå är thet een
wändning/ antingen han togo til then seenare Versen först vthi
samma Wändning/ eller och han togo til then främre effter these
sätt.

– ◡ – ◡ – ◡ – ◡ *Dimeter Acatal. Trochaic.*
20 – ◡ – ◡ – ◡ – ◡ *Dimeter Catalect. Trochaic.*
– ◡ – ◡ – ◡ – ◡ *Dimeter Acatalect. Trochaicus.*
– ◡ – ◡ – ◡ – ◡ *Dimeter Catalect. Trochaicus.*

Gudh han gifwe Lycko samman/
Eder Vnge Nyia Paar/
[203] At j medh Frijdh/ Frögd och Gamman/
Lefwa kunde puur och klaar &c.

– ◡ – ◡ – ◡ – ◡ *Dimeter Acatal. Trochaicus.*
– ◡ – ◡ – ◡ – ◡ *Dimeter Catal. Troch.*
– ◡ – ◡ – ◡ – ◡ *Dimeter Catalect. Trochaic.*
30 – ◡ – ◡ – ◡ – ◡ *Dimeter Acatal. Trochaicus.*

Eder flere gode Dagar/
Än som man otaligh Sand/
Finna kan på Haffzens Strand/
Önskar iagh/ om så behagar.
35 Lyckan aldrih sikh bortwände/
Medan Jis om Wintren är/

2 *Kyrieleison* grek. Herre förbarma dig
10 *åthskillige* orig.: 'åthskillge'

Sommar Gräs och Blomster bär/
Altså är min Wijsos ände.

Och skal man här weeta/ at när en wändning allenast angår medh
tweenne Verß aff åtskillig Art eller slagh/ såsom vthi näst föregående
5 Exemplen/ tå nämpnes thet samma *Carmen*, som en sådan wändning
förnimmer/ *Carmen distrophon*. Men angår hon medh fleere/ än
medh tweenne åtskillige Verß til art eller slagh/ och thet antingen med
trenne/ fyra/ fem eller sex verß/ tå kallas ett sådant *Carmen*, som en
10 sådan wändning innehåller/ effter taalet på Verserne/ antingen
Carmen Tristrophon, *Tetrastrophon*, *Pentastrophon* eller och *Hexa-*
strophon.

[204] Exempel aff ett *Carmines Tristropho*.

○ – ○ – ○ – ○ – *Jambicus dimet. Acatalectic.*

– ○ – ○ – ○ *Trochaicus dimeter Brachyc.*

15 ○ – ○ – ○ – *Jambicus dimeter Brachycatalect.*

All Werldzens Affton är hardt när/

Ty blijff HERre Christe

Hoos oß medh Nåden tijn/

Och lät titt Lius ey släckna här.

20 Titt Ord aldrih miste

Wår Siäl/ then Födan fiyn.

Här skulle iagh wäl aff the andre wändningar/ in *Carminibus*
Tetrastrapho, *Pentastropho* & *Hexastropho*, någre Exempel indraga;
25 men althenstund the/ vthaff föregående Exemplen/ kunna förståås/
låter iagh ther med anståå/ och fogar migh til **thet fierde stycket/**
som bör i ackt tagas widh the åtskillige Swenske Versers bländning/
hwilket lyder och handlar ther om/ huru the åthskillige blandade
slags Verser merkias och teknas/ när the skrifwas eller tryckias. The
åtskillige slags Verser merkias och teknas aff Swenskom äfwen som
30 aff the Latiner/ med Radernes inskiutande och vthdragande/ så at the
längre slags Verser dragas närmare vth til brädden/ och the stäckre
skiutas längre in/ såsom til Exempel.

[205] Men kommer fattig Råff thet stundom så til wärke/

Han fångar sigh en Gås/ en Hön'/ And eller Lärke/

35 Tå ropar strax en Hoor': Ey Mickel hängs medh foog/

För våra feete Gäß/ han nyligh från oß toog.

35 Ey interjektion som uttrycker otålig önskan, 'Åh!'

Men när någre rätt kårte Verser inmängias/ plägar man sättia them
hart när ändan/ på the längre Verserne/ såsom aff fölliande Exempel
kan merkias.

O Jesse Root och Davidz Quist/
5 O Jacobs liuse Stierna/
Thet ästu HERre Jesu wist/
Titt Nampn iagh lofwar gärna.
Tu löste nådligh Werlden all/
Aff Adams Fall/
10 Sampt will oß styr' och värna.

Händer och så/ at twenne små eller kårte Verser komma när hwar
andre til at stå/ så plägar man sättia them/ antingen mitt in vnder the
längre/ eller brede widh hwar andre på en rad/ när lijtet Rum fins.
Såsom til Exempel.

15 Wårs HERres Jesu Christi Frijdh/
Förblifw' hoos oß til ewigh tijdh/
[206] HERREN och nåde
Them/ som i Wåde

20 Eller
HERren och nåde them/ som i Wåde
Här befinnas trängde vthaff Quijd.

Och thetta ware så nog talat om the Swenske Versers bländning:
Föllier förthenskuld then andra deelen aff thetta Capitel/ vthi huil-
ken bör handlas om Pindariske Oder.

25 The **Pindariske Oder**/ hafwa sijn begynnelse/ vthaff then widt-
berömde Poeten *Pindaro*, sampt fördeelas hwar och een aff sådana
Oder vthi trenne Deelar eller Parter/ aff hwilka then förste kallas
Strophe, then andre *Antistrophe*, och then tridie *Epodus*.

30 Hwad anbelangar then förste deelen/ som kallas *Strophe*, then är
frij vti sådan måtto/ at man til honom må taga hwad Art eller slag/
och så många Vers eller Rijm som man wil/ och ellies må man effter
sit goda tycke och behagh wrängia och wrijda Verserna vthi honom.
Men hwad then andra Deelen angår/ som nämpnes *Antistrophe*, så
måste han strängeligen wara förbunden til then förste/ så at inga
35 andre Versarter eller Slagh vthi honom införas/ vthan the allenast/
som vthi then förste Deelen finnas. Så tilstädies icke heller vthi

26 *Pindaro* den grekiske poeten Pindaros verkade kring 500 f.Kr.

thenne andra Deelen göra och ställa någon annan Ordning Verserne emellan/ än then som vthi *Strophe* tilförenne giord är.

[207] Thes förvtthan måste och icke någre andre Verser i Ordningen Rijma sikh medh hwar andre vthi thenne *Antistrophe*, än the samme som
5 sikh rimma medh hwar andre vthi *Strophe*.

Epodos, eller then tridie Deelen/ hafwer samma wilkor som then förste/ och må man bruka vthi honom the slags Verser man hålst wil. *Jtem*, må man och längia honom som behageligit kan wara.

Exempel aff en Pindarisk Ode/

10 Hwilken är vthaff migh stälter vppå en godh
Wens Bröllops Högtijdh.

Strophe.

B Rudgum hafwen j förr warit
Stadder vthi Ängslan swår/
15 Fäller meera ingen tåår/
Ty j hafwen öfwer farit
Eder kymmursura Swett/
Och ehr har then Ähran skett/
At j hafwa Bruden fånget/
20 Then j hafwen efftergånet.
Tager henne kärlich an/
Andre låter alle fahra/
Ty hon skal allena wara
Then som ehr vpfriska kan.

[208] *Antistrophe.*

Hon är wijs/ förståndigh/ frommer/
Dygden gifwer henne Roos/
Kärlich är hon sofwa hoos.
Jntet argt aff henne kommer/
30 Hon är eder Sool så skär/
Eder hiertans nögd's Komhär.
Hon kan eder thet tilföra/
Hwad j gärna see och göra/

1 *Ordning* orig.: 'Ordning'

17 *kymmursura* av bekymmer sura

31 *nögd's* nöjes, glädjes

31 *Komhär* hjärtevän

Meenar ehr all hiertans Troo.
 Wil och eder vndergifwe/
 Alt hon har/ i thetta Lijfwē/
 Hon är edre Studiers Roo.

5 *Epodus.*

Ty farer Brudgum fort/ taar/ meener henn' allena
 Troheet och Kärleek/
 Vthan Flärd och Sweek.

Ey kan hon ehr igen sin Kärleek troo förmeena.

10 Nu edert hierta står fast til then Chrona sköön/
 [209] Som för alla
 Kan ehr falla
 Til lags/ hon blifwer wist/ näst Gudh/ ehr bästa Löön.

Ändligh bör man här weeta/ at när en Pindarisk Ode ställes medh
 15 flere *Stropher*, så måste alle the föliande skicka sigh effter then första/
 så at the ställas äfwen som hon/ med samme slags Verß och medh
 samma ordning på Verserne/ och vthi en Summa sagt/ the fölliande
 Stropher måste laga sigh effter then första vthi alt thet som förefaller.
 Så skal här och hwariom Svensk Poet icke okunnigt wara at vthi
 20 Pindariske Oder infaller stundom en *Ellipsis*; och stundom en *Enal-*
lage.

Ellipsis händer när twenne Deelar alenast införas/ såsom *Strophe*
 och *Antistrophe*, och *Epodus* slutes vthe. Och sådana Pindariske
 Oder nämpnas *ἔιδη προσωδικά*.

25 *Enallage* skeer antingen tå/ när *Epodus* ställes strax effter *Strophen*
 och åter effter *Antistrophen*, hwilke Pindariske Oder kallas *ἔιδη*
μεσωδικά: eller och när *Epodus* eller *προωδός* ställes i främsta rum-
 met/ och sedan *Strophe*, och åter/ när *Epodus* följer medh *Anti-*
strophe samt en annan *Epodo* widh ändan. Och sådane Pindariske
 30 Oder kallas *παλινωδικά*. Men the fulkomlige Pindariske Oder/

1 *Meenar* vill ge

9 *troo* trogen

20 *Ellipsis* utelämnande

20 *Enallage* utbytande, växling

24 *ἔιδη/eide* former, stilar

24 *προσωδικά/prosodika* processions-

27 *μεσωδικά/mesodika* innebär att något placerats mellan strof och antistrof

27 *προωδός/proodos* förspel, inledning

30 *παλινωδικά/palinodika* upprepande, med 'refräng'

[210] som bestå aff ofwanbemälte trenne Declar *Strophe*, *Antistrophe* och *Epodo*, och ingen κρύψιν förnimma/ the kallas ἔπιδη ἐποδικὰ.

Och thetta är altså then kårte Handleedningen til then Swenske Rijnkonsten/ hwilken iagh/ icke för them meer förständigom/ som
 5 thetta tilförenne wäl weta och förståå; vthan för them/ som först begynna vthi then Swenske *Poësi* studera/ hafver sammanskrifwa weelat. Jag förmodhar wisseligen/ at thesse/ thetta mitt wälmeente arbete/ sikh behaga låta/ och skal them inthet ångra then Tijdh/ och the Penningar/ hwilka the vppå thenne Handleedningen använda. Jag förblifwer allom/ särdeles och i synnerheet/ them Swenskålskandom/
 10 effter ytterste Förmågo til Tienst förbunden.

APPENDIX.

Om the åtskillige Skrifftskil-
 15 liande Teckn/ som i Swenskan brukelige äre/ och brukas kunna.

LJkasåsom twenne eller flere tilhopaliggjande Bolstader the böra hafwa sine serdeles och wisse Råår eller Grentzesteenar/
 [211] vthaff hwilka man kan weeta och döma/ hwilke Ägor hwariom och enom Bolby tilkomma/ och hwilke hwariom icke tilhöra: Altså skola och böra the Swenske/ så wäl som andre Tungomåls Skriffter/ särdeles och wissa Teckn eller Märken hafwa/ vthaff hwilke man kan see och afftaga/ hwilke Ord i berörde Skriffter höra tilsamman/ och
 25 hwilka måste särskilias/ på thet at Meeningen på the sammanskreffne Orden/ rätteligen må begriipas och fattas. Är förthenskuld enom Dicktmästare/ så wäl som elliest enom Booktryckiare fast tiänligit/ at

2 κρύψιν/*krypsin* omkastad ordning

2 ἐποδικὰ/*epodika* 'epodiska'

18 *Bolstader* gårdar, boplatser

19 *Råår* gränser, rågångar

21 *Bolby* samling av gårdar

21 *tilkomma* orig.: 'tjlkomma'

the sin högsta flijt använda/ sine Wärrck och Arbete/ med tarfwelige Skrifftskiliande Teckn pryda och vthsättia.

5 Anbelangandes nu the Teckn/ medh hwilke the Swenske Skriffter kunna och pläga skilias/ så äre the thesse effterfölliande: (-) (/) (;) (:)
(.) (?) (!) (^) (/) / hwilke kårteligen och hwart för sigh/ här förhandlas och omtalas.

10 **I. Thesse twenne små Twerlinier them man elliest nämpner Divisioner,** (-) brukas vthi gemeen/ först och mäst til at binda Stafwelserne tilsamman på the Orden/ som icke hafwa något Rum at vthsättias/ eller heel och håldne skrifwas på een Radh/ vthan måste så deelas/ at en eller flere Stafwelser aff Ordet komma på then fremre Raden/ och the andre på then fölliande. Såsom til Exempel:

- - - - - **Bety-
da.**

[212] Sedan öfwas och så bemelte Twärlinier eller Divisioner vthi the Ord/ som äre tilsammansatte aff trenne/ fyra eller flere Ord/ såsom sådana äre thesse:

20 Wåre- Sommar- och Höstetijdh/
Dantz- och Skådeplatz/
Hws- och Tienstefolck/
Timber- Snickar- och Måälwärrk &c.

25 Och vthrätta Divisionerne/ vthi sådana Ord icke annat/ än at the binda the föregående Orden tilhopa medh thet senaste. Är förthen- skuld/ **Wåre- Sommar- och Höstetijdh/** så mycket sagt/ som **Wåre- tijdh/ Sommartijdh och Höstetijdh. Dantz- och Skådeplatz/** så mycket sagt/ som **Dantzeplatz och Skådeplatz/ &c.** Och skal man här weeta/ at thesse Divisioner (-) icke skola brukas vthi the Ord/ som äre allenast tilsammankomne aff twenne Ord/ så framt at sådana Ord kunna skrifwas eller sättias heel och håldne på en Radh/ ty thet
30 är aldeles onödigt/ at binda sådana Ord tilsammans/ medh Divisioner/ som sättias hwar andre så när/ at the kunna bindas tilsamman medh Bookstäfwerne. Görs förthenskul icke behooff at skrifwa: **Båll-Hws/ Teen-Kanna/ Silff-Remmare/ Ape-speel/ Stål-Båga/**

1 *tarfwelige* behövlige

4, 7-8 Orig.s divis består av två snedställda streck: de 'twerlinier' som omtalas.

15 [212] orig. [221]

33 *Remmare* pokal

Meening sluta kan/ ju lättare oc liufigare är Dickten. Men medh en *Oratore* hafwer thet sigh fast annorlunda.

IV. En **Dubbelpunct** eller *Colon* (;) binder 1. en heel Meening/ som ännu fulkomligen icke är vthsatt; tå nemligen/ när en Meening
 5 hafwer åtskillige Deelar/ hwilke alle/ och hwar för sigh/ medh sine synnerlige *Verbis* slutne warda/ eller och när en Orsaak ther vppå föllier/ altså: Jagh bleff tilspord/ huru många åhr iag hade? iag swarade: inge: ty/ sade iag/ the åhren iag haft hafver/ hafver iag ey meer; Men the åhren iag ännu bekommandes/ eller öfwer-
 10 lefwandes warder/ äre ännu kommande och owisse: Althenstund Döden/ han föllier/ på hälen/ mig och alle the andre Men- niskiorne effter. 2. Tiäna Dubbelpuncter til at vthtryckia någre hefftige Sinnens rörelser/ eller och vthi någon *Narration*, som många Deelar hafwer/ såsom: Soldaterne/ the göra aff Wenner/ Fiender:
 [216] the bannas; effter såsom the draga förbannelsen med sigh/ och äre sielfwe förbannade: the synda/ och straffa the arge synder. Thet Hwset/ som them för Köld/ Regn oc Snöö skyddar och betäcker/ thet läggia the/ til tacksamheet/ vthi Aska: theas Lycka är wår Olycka: the äre the Rijs/ med hwilka Gudh straffar the onda
 20 Barnen/ och hwilka han sedan kastar i Elden at brinna. 3. Tiänar *Colon* vthi långe/ och widlyfftige Lijknelser/ altså: Lijka såsom ett rutit Trää/ vthi Mörkret/ thet kastar ifrån sigh klare Strålar/ så at man thet anseer och håller för een Glödh: Altså är och en Smick- rare ett falskt/ och lijka såsom ett dicktat glimmande Liws/ som
 25 the Enfaldige lätteligen bedrager &c. 4. Fogar man *Colon* til wisse fördrag/ Wilkor och Förord/ altså: Oß Menniskiom/ är vthi thenne Werldene/ thet timmeliga goda gifwit: med sådant fördrag/ at wij therföre/ then Barmhertige Gudi/ skole Räkenskap göra. Eller: At Tijden är högt til skattandes/ kan man ther aff taga: althenstund
 [217] Gudh/ then aldrahögste/ fordrar aff wårt goda allenast then tijende Deelen/ men vthaff Tijden then siwende/ nemliga Sab- bathen.

V. En **Punct** (.) brukar man/ när någon Meening är fulkomligen vthsatt/ och ändat. Och acktar man therhoos 1. at när Meeningen/ effter Puncten/ är then förra Meeningen aldeles olijk/ så at innehållet
 35 skilier them ifrån hwar andra/ måste man then Meeningen som föllier

22 *rutit* ruttet

29 *althenstund* orig.: 'althenstuud'

33 *Meening* orig.: 'Meenig'

effter Puncten/ begynna medh stoor Bookstaaff/ och medh een Ny Radh eller *Paragrapho* § 2. När Meeningen/ effter Puncten/ är then förre Meeningen olijk/ dock så at innehållet på them både kommer öfwereens/ skal then fölliande Meening wäl begynnas aff een stoor

5 Bookstaaff/ men vppå samma Radh/ ther så Rum finnes. 3. Är och Meeningen som föllier Puncten effter/ then förre Meeningen icke olijk/ så brukas hwarken någon stoor Bookstaaff eller och någon Nyy *Paragraphus*, til sådana Meenings begynnelse.

VI. Ett Frågeteckn eller *Interrogatio* (?) Föllier vppå en Fråga/ altså: huru kan man meera en Soldat nämpna vthaf sin Sold? han

10 tiänar för Byte skuld/ hwarföre han och fleere reesor bekommer sin Rest/ och måste sättia Lijfwet til. Men vndertiden händer thet/

[218] at inthet Frågetekn föllier på någon Fråga/ ehuru vppenbaar hon wara kan/ och skeer thet/ när Meeningen så wijda vthlägges/ at

15 Frågan/ som i främste Orden kunde skönas/ hafwer i the seeneste ingen Krafft/ såsom: Kan thet tällias tigh i Sinnet/ at sådana äro fromme Menniskior/ som drifwa Wenskapen allenast för sin egen nytta skull/ see alzintet effter hwad rätt och redeligit wara kan/ icke heller gerna sådant wårda/ hwilket/ om iag så giorde/ höllo

20 iagh migh aldeeles owärdigh/ at förnimma vthaff tigh någon Wälwiliogheet/ then iag lijkwäl skattar oc håller för en stoor Deel aff then Lycksaligheet/ som Gudh migh vndt hafwer.

VII. Ett Förundringz Teckn/ eller *Admiratio* (!) brukas vthi Sorgelige och Frögdefulle *Exclamationibus*, såsom: O skräckelige

25 Död! O Ångest och Nödh! O Frögd och Hiertans Glädie! &c.

VIII. *Apostrophi* Teckn/ huru och när thet skal brukas är tilför- enne omrördt vthi thet VI. Cap.

[219] IX. Ett inneslutande/ eller *Parenthesis* ( ) brukas/ när något war- der insatt/ mitt vthi Taalet/ lijka såsom vthi en fremmande Meening/

30 dock så at then andre Skrifftskilningen icke hindras/ såsom:

Then Högste Gudh alleen/ som Sorg för oss må bära/
(Så talar här mitt Sinn) skee Prijs och Ewigh Ähra.

A M E N.

15 skönas skönjas

24 *Exclamationibus* utrop

[220]

ERRATA, som i thetta Wårcket oför-
warandes inkomne äre/ *emenderas*
sålunda.

- 5 *P*ag. 20. *lin.* 26. står gångze/ lääs gängze.
*P*ag. 32. *l.* 22 står härhöres/ lääs härröhres.
*P*ag. 40. *l.* 19. står watka/ lääs wackta.
*P*ag. 61. *lin.* 2. står sijckta/ lääs stickta.
*P*ag. 90. *lin.* 9. står stäfwer/ lääs sträfwer.
*P*ag. 99. *lin.* 12. står fläea/ lääs fläta.
10 *P*ag. 117. *lin.* 25. står *Synope*, lääs *Syncope*.
*P*ag. 146. *lin.* 25. står laak/ lääs laat.
*P*ag. 148. *lin.* 12. lääs til städigt Kors ||
*P*ag. 151. *lin.* 19. står och/ lääs aff.
*P*ag. 154. *lin.* 5. står *Alemanicus* och *Aleman*, lääs *Alcmanicus* och
15 *Alcmane*.
*P*ag. 158. *lin.* 24. står Dacryliske/ lääs Dactyliske.
- ∪ ∪ ∪   - ∪ ∪
- P*ag. 162. *lin.* 24. står lägg vthaff/ lääs lägg vtthaff.
*P*ag. 164. *l.* 19. står vtthaff någon/ lääs vtthaff medh någon.
*P*ag. 174. *lin.* 5. står blifwer/ lääs blifwe. *Ibid.* *lin.* 9. står hålla/ lääs
20 hålle. *Ib.* *l.* 10. står Pijgen/ läs Pijgan. *Ibid.* *lin.* 18. står han/ lääs
hon.
*P*ag. 182. *lin.* 5. lääs Antidactylis.
*P*ag. 189. *lin.* 22. står war/ lääs ware.

Cætera fidei Lectoris emendanda committuntur.

25

E N D E.

1 *Errata* fel2 *emenderas* rättas

11 På s. 146 finns inget ord 'laak'; däremot finns redan ett 'laat'.

24 Övrigt som behöver rättas överlämnas åt läsarens omsorg/noggrannhet.

nom / in til thes han funne något Ord igent
medh hwilket han sitt Rijm sluta kunde/åfwen
på thetta wiffet:

A B/bij: C D/dij: E F/Frij: G/ glit:
H hwij: I K/Furtij/Elit: L M N/ Ty-
rannij: O P Q R/Rij/Marrij/Tiufwe-
rij/Ryttterij/Spökerij/Myterij: S/sij/
Strij: T/Partij: W/wij.

Sedan sätte han sigh needer / och slöte sitt
Rijm/antingen medh thet Ordet bij/ sålunda:

Så stå tigh bägge Sijdor bij.

Eller och medh thet Ordet frij på thetta eller
annat Sätt:

Och blifwer så från Skada fris.

Thet sigh och så hända kunde / at han vppå
thet efterste Ordet i sin första Vers intet likas-
liudande Rijmord råkade/som sigh til Saken
lämpa kunde / rå skulle han så länge förandra
then samma Versen / in til thes han funne på
ett sådant Ord / hwar vppå han lämpeligen /
medh ett annat likaliudande Rijmord kunde
swara/doch så at han then förra Meeningen als-
deles behölle oförtränkt. Såsom til Exem-
pel/thet någor wille vnder thenne Meeningen/
Malum Consilium consultori pessimum, ett Rijm
stå la: och satte then förste Versen sålunda:

Ett skalte Råd är honom wårst /

Swenske Poetisk.

39

kunde sedan märckia at intet lämpeligt swas
rande Rijmord stodo til at finna/ medh hwil-
ket på thet Ordet Wårst/ Meeningen oför-
kränckt/swaras kunde/nödgades han/på thetta
eller annat wijs then första Versen förändra /
in til thes han kunde fogligare medh Rijmslas-
tandet komma öfwereens.

Från arga Råd tu hale tigh reen /
The lända tigh til första Meen.

Och thetta är Underwijsningen / huru män
må lätteligen sluta någre Rijm. Ellest wil
tagh här bisfoga ett kätt Register på the måste
Manlige och Quinlige Rijmord / hwilke wtbi
thet Swenska Tungomålet förefalla kunna /
förmedelst hwilket man ännu lätteligare/ utan
Bookstäfwernes A B C D mödosamma vp-
räkning/Rimmen sluta kan.

A,

* Abb	* Abba	* Abel	* Acl
Klabb	Abba	Abel	Black
Flabb	drabba	Babel	fact
Gabb	gabba	Fabel	hack
Mabb	grabba	Kabel	klack
Skabb	krabba	Sabel	Lack
Snabb,	Skabba.		pack
		D v	Rack

Exempel aff *SONNET*, hwilken then
Wälborne och Höghlärde Herres/

Herr *GEORGIUS* Stiernhielm /
tå Vice Præses vthi then Konungzlige Hoffrätten
i Dorpt/ och elliest min Höghgunstige Patron och mecht-
tige Befordrare/ vprå sitt eget SunnVälere en Silkes-
matt ståt och o dnu hafwer ad calcem sui Archimedis
reformati. effter thet semtoudede Eätre/ (hwilket i Rus-
lan behouf. ar) til at sluta the effterste
sex Verser i *Sonnet*.

S All stilla mitt förnußt / tigh sachteligh besinna /
Hwad thetta wara må! Tu seer här en Figur /
En ofel naken Kropp / en Matt / ett Creatur /
Som ingen skapnat haar : Ther intet är til finna
Som ögat lystet see. Men märk : här ligger inna /
Meer än en tänckia kan ; en nyetigh / ädel / Pur /
En salsam / vnderligh aff Gudh beredd Natur :
En Matt / thes Spiß är Bladh / thes Jsch är artige
spinna ;
Thes Spona Silkestråd : thes Wärf och Wäf
är Sijden / **A**
Aff Bladh gör han en Skatt : til thes han toom
och mager / **B**
Inwicklat indör i sin Wäf / och Liffwet stäcker. **C**
Wen sij! En ny Si. ur medh Wingar prydd medh
tjden / **A**
Här

Swenska Poetern.

148

Hår komer fram igen/ vpquickter/ sijn och fager: B
 En lustigh Sool/hans Siäl medh Krafft / en
 gång/ vpwäcker. C

2. The fyraderstige Epigrammata
 bestå allenast aff fyra Vers/ såsom thetas namn
 vchwijsar/ och begynnas the antingen aff quie-
 liga Rym/ såsom thetta

D Dryckenstap så ledh/ thet onda tu må stifta
 Kan ey vpråkna grant/ tu äst en stemmer Last/
 En Källa til all Synd/ en Gäst förbannat fast:
 Doch komer willigh hwar til tigh/ när tu må wiffsta.
 Eller och aff Manliga Rym/ såsom
 föllande:

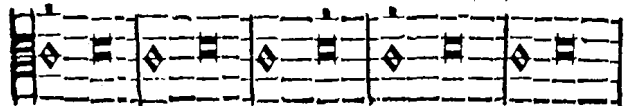
At gå til Fårhws är bättre troo tu migh/
 An som til Gåstebodh medh vnge Bussar lända/
 Ty slikt Frögder sig medh många Synder ändas
 Men Fårhwset kan om Döden minna tigh.

3. The Serbersige Epigrammata,
 bestå aff sex Verser/ och begynnas antingen aff
 Manlige Rym slutande/ såsom til Exempels
 Giff Herre migh mijn Deel / förlåna dagligt
 Brödh/

Förmycket och förkleent kan komma mig i nödh.
 Ty gifwer tu förrunde/ kan iagh migh tå högmöda/
 Som Rijke göra steer/ och säija: ho är Gudh?
 Förkleent kan hiza migh ac bryta tina Budh.
 Ty giff migh alt medh mått/ vthaff tin Nåde goda.
 Eller

The andra Taffan Zambifte

Thet är	Monometer	Brachycatalecticus.	-
Stor jäm	mer / Monometer	Catalecticus.	-
I Werl	den här	Monometer	Acatalecticus.
Ut of	så fläm	mer / Monometer	Hyper
Wår hier	ta / sinn	och Sid /	Dimeter Brachy
stort qual	och myc	ken quij	da. Dimeter Cata
Hwar år	en B	sellwerld	sens Träl / Dime
Full aff	beswär	i al	la tij da. Di
Stor jäm	mer år	at Men	niskian så år
Til stå	digt kors	och swär	Bekym mer fodb
Så och	at hwar	och en	ett lij sa Wil
Rätt som	han kom	mer hje	strax war der han
Wår Tid	år all	såfån	geligh förwan
Wår An	de han	förtå	res heel aff Sår
Wårt Liff	thet är	en dag	lig strid ett fram
Til thes	wij stil	ias här	ifrån och al

innehållandes the
Vers.

- - - - -	2
- - - - -	3
- - - - -	4
catalectic. - - - - -	5
catalectic. - - - - -	6
lectic. - - - - -	7
ter Acatalectic. - - - - -	8
meter Hypercatalectic. - - - - -	9
Trimeter Brachycatalectic. - - - - -	10
der / Trimeter Catalectic. - - - - -	11
får bår / Trimeter Acatalectic. - - - - -	12
och möd det. Trimeter Hypercatalect	13
stelige wår kliff / Tetramet. Brachyc.	14
ger wec och Mö da. Tetram. Catalectic	15
gene bil ler och ett Kliff / Tetr. Acatal.	16
le sam man biff wa dö da. Tetr. Hyp.	17

Bihöreligh /

Thef

Ordförklaringar

Här anges mer allmänna innebörder av frekventa ord utom termer. Mer specifika innebörder och enstaka ord förklaras i notapparaten.

afftaga förstå
angå förekomma, avse
ansa behandla (omsorgsfullt)
ansee avse, värdera, se
anseende avseende, beaktande, pry-
dande, skönhet
anseelig skön, värdig
argh dålig, ond
arm fattig
artig vacker, konstfull
author upphovsman, författare

befalla anförtro
bekomma få
bequämlig lämplig, passande
beskräma beskydda
beslut avslutning
besluta sluta
besynnerlig särskild
bländning blandning
buss kumpan

cætera vide (för) andra, se

Dn. Dominus=Herr

eenfaldig enkel
egentelig särskild
endeles dels
enär närhelst
exception undantag

fast förstärkande adverb
fogeligh lämplig
fort fram, vidare
förefalla komma till synes, förekomma

förlåta lämna
förnemblig betydelsefull, framstående

gemeen enkel, allmän
gemeenligen vanligen

Hel Hell, välsignelse över
hoo vem, den, den som
hugh sinne, tanke

i staden för i stället för
ijdh strävande
item likaledes

kona kvinna

lijda tåla, utstå, lida
lutter ren, äkta
lämpa avpassa; lämplighet

mon månde

narration berättelse
näst närmast (efter); med (hjälp av)
nödigh nödvändig

omgå handskas
omröra behandla
omsijder slutligen

patronus herre, beskyddare
plura vide (för) flera, se
pro för
pur ren, äkta

quijd kvidan, sorg

rum plats

sancka samla

skalk skurk

skall klang, ljud

slem ond, dålig

slät enkel

slätt precis, alls; enkelt

stå stå, anstå

stäckre kortare

städia låta, tillåta

städze alltid

swära väldigt

ther hoos dessutom

tilstädia tillåta

trackta vilja

vndertijden ibland

vptänkia tänka ut, uppfinna

vptäckia avtäcka, avslöja

vide, vid. se

widlyfftigh utförlig, omfattande, stor-
slagen

wäldigh mäktig, stor

wändning växling

wäsende personlighet, egenskap

åthskillig olik

ändligh slutligen

änteligen nödvändigt

ästu är du

Index

Här återges termer, ord med anknytning till poesi och lärdom samt namn på auktoriteter. Index omfattar utgåvans etablerade text fr.o.m. »Förtalet» utom exempel och rimlexikon. Orden återges i den form de har i texten, med undantagen att endast egennamn och tillnamn har versal samt att 'æ' och 'œ' återges 'ae' respektive 'oe'. Fullständigt index och konkordans är elektroniskt tillgängliga hos Språkbanken vid Göteborgs universitet (<http://svenska.gu.se/vittsam.html>).

acatalecticis med olika former

acat (2) 125, 131
acatal (14) 98, 99, 119, 128, 128, 129, 129, 129, 130, 131, 131, 133, 133, 133
acatalect (4) 129, 129, 130, 133
acatalectic (1) 134
acatalectici (7) 82, 84, 88, 88, 96, 97, 117
acatalecticis (6) 89, 91, 92, 97, 97, 121
acatalectico (12) 96, 96, 96, 96, 96, 96, 121, 122, 122, 123, 123, 124
acatalecticos (1) 90
acatalecticum (1) 133
acatalecticus (20) 88, 98, 98, 98, 99, 99, 99, 114, 115, 119, 121, 121, 121, 122, 123, 127, 130, 130, 130, 132
accent (1) 90
acter (1) 22
admiratio (1) 142
adonicis med olika former
adon (1) 129
adonicis (3) 106, 110, 110
adonico (3) 86, 107, 108
adonicus (4) 100, 101, 104, 109
adonius (1) 100
Alcmane (Alkman) (2) 102, 143
alcmanicus (3) 102, 104, 143
alcmannius (2) 102, 118
Alemane (1) 143
alemanicus (1) 143
alexandriniske (7) 89, 90, 90, 90, 91, 92, 92

alter (4) 107, 108, 118, 118
anacreontico (1) 123
anapaesticum (1) 125
anapaestis (2) 119, 120
anapestiske (2) 80, 114
andreas (1) 111
antidactylus med olika former
antidact (2) 126, 131
antidactyl (1) 131
antidactylicum (1) 125
antidactylicus (4) 122, 122, 123, 124
antidactylis (9) 114, 115, 115, 116, 118, 118, 119, 120, 143
antidactylisk (9) 121, 122, 122, 123, 123, 123, 124, 124, 125
antidactyliske (23) 34, 80, 114, 114, 114, 114, 114, 115, 117, 118, 118, 119, 119, 119, 119, 119, 120, 120, 121, 121, 125, 125, 126
antidactylo (2) 114, 114
antidactylum (4) 120, 123, 123, 124
antistrophe (7) 135, 135, 136, 136, 137, 137, 138
antistropen (1) 137
antithesi (1) 79
apocope (1) 79
apostrophi (2) 78, 142
apostrophi (2) 78, 78
apostrophum (1) 33
apostrophus (2) 78, 78
archilochicus med olika former

- archil (1) 125
 archiloc (1) 125
 archiloch (1) 125
 archilochicus (1) 115
 archilochium (2) 124, 125
 archilochius (2) 113, 124
 aristophanicus (3) 107, 115, 121
 Aroensi (Anders Arrebo) (1) 111
 aroensianus (1) 111

 bijjord (4) 31, 31, 140, 140
 bijjordh (3) 30, 30, 31
 bijjords (2) 30, 30
 blanda (2) 16, 111
 blandade (9) 99, 100, 105, 105, 105, 114, 118, 126, 134
 blandas (16) 81, 81, 82, 82, 118, 119, 126, 126, 128, 128, 128, 128, 130, 131, 133, 133
 bländning (17) 111, 111, 125, 126, 126, 126, 127, 129, 129, 129, 130, 130, 131, 131, 132, 134, 135
 bländningar (1) 126
 bländningen (4) 126, 126, 126, 127
 bländningh (1) 114
 Boëthij (1) 107
 bokstäfwer (1) 78
 bookstaaff (5) 36, 36, 142, 142, 142
 bookstaf (1) 79
 bookstaff (1) 35
 bookstafwen (3) 35, 78, 79
 bookstäfwer (7) 35, 35, 35, 35, 35, 36, 78
 bookstäfwerne (4) 36, 36, 36, 139
 bookstäfwernes (1) 38
brachycatalecticicus med olika former
 brac (1) 119
 brach (1) 125
 brachyc (2) 99, 134
 brachycat (4) 98, 119, 132, 132
 brachycatal (2) 132, 132
 brachycatalect (3) 130, 132, 134
 brachycatalectic (1) 130
 brachycatalectici (4) 81, 83, 85, 96
 brachycatalecticis (3) 87, 88, 119
 brachycatalectico (17) 86, 86, 86, 86, 87, 89, 89, 89, 96, 96, 96, 108, 120, 123, 124, 124, 125
 brachycatalecticus (16) 98, 98, 98, 99, 99, 99, 115, 118, 119, 120, 120, 123, 123, 124, 124, 125

 Caesius (Philipp von Zesen) (1) 91
 caesurâ (1) 84
 caesura (15) 85, 90, 90, 90, 106, 107, 108, 109, 109, 110, 121, 121, 124, 124, 125
 caesurae (1) 15
 caesuram (17) 84, 85, 86, 86, 86, 87, 87, 87, 87, 90, 108, 110, 112, 119, 121, 122, 123
 caesuras (1) 15
 caesuris (2) 11, 85
 carmen (12) 111, 127, 127, 129, 129, 130, 130, 132, 134, 134, 134, 134
 carmine (1) 134
 carminibus (2) 90, 134
 carminis (1) 109
catalecticicus med olika former
 cat (7) 105, 105, 113, 113, 119, 125, 131
 catal (15) 98, 113, 113, 113, 119, 125, 128, 129, 129, 129, 131, 132, 132, 132, 133
 catalect (12) 105, 113, 128, 128, 129, 130, 130, 130, 132, 133, 133, 133
 catalectic (1) 99
 catalectici (4) 81, 83, 86, 109
 catalecticis (2) 107, 109
 catalectico (12) 88, 89, 89, 89, 96, 96, 96, 107, 110, 123, 124, 125
 catalecticos (3) 124, 127, 127
 catalecticum (2) 125, 133
 catalecticus (36) 98, 98, 98, 99, 99, 99, 100, 101, 102, 102, 102, 102, 103, 103, 105, 105, 106, 106, 107, 108, 108, 110, 111, 113, 113, 115, 118, 120, 120, 123, 123, 124, 125, 130, 130, 132
 choliambus (1) 88
 choriambo (1) 100
 cirkeldickt (1) 103
 colon (4) 140, 141, 141, 141
 comedier (2) 22, 27
 comediers (1) 22
 comedieskribent (1) 22

- comedieskribenter (1) 22
 comma (4) 140, 140, 140, 140
 commata (1) 140
 communs (vers) (1) 87
 comoedia (1) 22
 consonante (1) 78
 consonantes (1) 78
 Corvinus (Hans Mikkelsen Ravn) (1) 92
- dactylicus med olika former*
 dactyliske (1) 36
 dactyliske (1) 143
 dact (1) 126
 dactyl (2) 131, 131
 dactylicum (1) 104
 dactylicus (1) 129
 dactylion (3) 25, 103, 104
 dactylis (7) 101, 102, 102, 102, 103, 103, 104
 dactylisk (4) 107, 110, 110, 110
 dactyliske (23) 34, 36, 36, 80, 99, 99, 99, 99, 99, 100, 100, 101, 103, 103, 104, 105, 105, 105, 105, 113, 114, 118, 143
 dactylo (4) 36, 100, 100, 101
 dactylos (1) 112
 dactylum (14) 105, 106, 106, 106, 107, 107, 108, 108, 109, 111, 111, 112, 112, 112
 dactylus (2) 101, 109
 Dhvez (Nathanael Duez) (1) 92
 dialectum (1) 27
dicatalecticus med olika former
 dicatal (2) 113, 113
 dicatalecticis (1) 111
 dicatalecticus (3) 107, 110, 110
 dicht (7) 19, 19, 19, 81, 82, 92, 118
 dichten (3) 20, 21, 92
 dichterna (1) 19
 dickt (6) 19, 81, 103, 104, 126, 140
 dickten (8) 21, 27, 36, 92, 104, 104, 126, 141
 dickter (14) 23, 23, 23, 24, 24, 25, 27, 28, 77, 78, 80, 80, 92, 92
 dickterne (1) 30
 dicktmästare (1) 138
 dickts (1) 36
- dicolon (1) 128
 dicolos (1) 128
dimeter med olika former
 dim (1) 125
 dimet (12) 119, 119, 125, 128, 128, 131, 132, 132, 132, 132, 132, 134
 dimeter (70) 98, 98, 98, 98, 99, 99, 99, 99, 99, 100, 101, 105, 105, 110, 115, 115, 115, 116, 119, 119, 119, 120, 120, 120, 121, 121, 122, 124, 124, 125, 125, 125, 127, 128, 128, 128, 129, 129, 129, 129, 129, 129, 129, 129, 129, 129, 129, 130, 130, 130, 130, 130, 130, 130, 130, 132, 132, 132, 132, 132, 133, 133, 133, 133, 133, 133, 133, 133, 133, 134, 134
 dimetri (6) 83, 83, 84, 84, 116, 117
 dimetris (4) 88, 97, 97, 119
 dimetro (29) 86, 86, 86, 86, 87, 88, 89, 89, 89, 96, 96, 96, 96, 96, 96, 107, 107, 108, 110, 116, 122, 123, 123, 124, 124, 124, 124, 125, 125
 dimetros (2) 127, 127
 dimetrum (4) 121, 122, 125, 133
 dirhythmicus (1) 112
 dirythmicus (1) 121
 dispositio (1) 18
 dissyllabis (1) 32
 dissyllabum (1) 36
 disticho (1) 121
 distichon (1) 112
 distrophon (1) 134
 divisioner (6) 139, 139, 139, 139, 140, 140
 divisionerne (1) 139
 dubbelpunct (2) 140, 141
 dubbelpuncter (1) 141
 Duez: se Dhvez
- ech (1) 24
 echo (13) 24, 25, 25, 25, 25, 25, 25, 25, 25, 25, 25, 25, 25
 echone (1) 25
 echones (3) 24, 24, 24
 ecloga (1) 23
eide/ἔιδη (3) 137, 137 (ἔιδη), 138 (ἔιδη)
 ellipsi (1) 79
 ellipsis (2) 137, 137

- eloquentiae (1) 23
 eloquentiam (1) 23
 enallage (2) 137, 137
 epenthesi (1) 79
 epicatalecticus (2) 113, 122
 epigramma (1) 22
 epigrammata (3) 94, 95, 95
 epigrammator (2) 23, 92
 epitheta (1) 30
 epitheton (2) 31, 31
epodika/ἐπῳδικὰ (1) 138
 epodo (2) 137, 138
 epodos (1) 136
 epodus (6) 135, 137, 137, 137, 137,
 137
 eripideus (1) 125
 euphonia (1) 28

 figuratè (1) 125
 figurer (retoriska) (1) 80
 figuris (retoriska) (2) 26, 80
 flerestafwelige (2) 34, 78
foemininus med olika former
 foem (13) 105, 105, 113, 113, 113, 113,
 113, 113, 125, 125, 125, 131, 131
 foemin (3) 113, 113, 125
 foeminin (2) 119, 119
 foeminino (3) 107, 110, 125
 foemininum (1) 122
 foemininus (25) 100, 102, 102, 102, 103,
 105, 105, 105, 106, 107, 107, 108, 108,
 110, 110, 111, 113, 113, 114, 115, 116,
 118, 120, 121, 123
 frågeteckn (1) 142
 frågetekn (1) 142
 fyraversige (1) 94
 förborgning (1) 18
 förundringz (teckn) (1) 142

 genitivo (1) 28
 genitivum (1) 28
 genliudh (6) 24, 24, 24, 24, 24, 25
 gloosan (1) 92
 glosor (1) 27

 heerdewijsor (2) 23, 23
 hemistichion (1) 104

 hendecasyllabum (1) 108
 hendecasyllabus (1) 115
 heptamet (1) 113
 heptameter (1) 113
 heptasyllabus (1) 120
 heroicis (carminibus) (1) 90
 heroicus (1) 111
 heroisk (1) 19
 heroiske (3) 21, 21, 78
 Hesiodi (2) 11, 12
 hexacolos (1) 133
hexameter med olika former
 hex (2) 113, 113
 hexameter (4) 110, 110, 111, 112
 hexametris (1) 112
 hexametrorum (2) 111, 111
 hexametros (1) 111
 hexametrum (1) 111
 hexastropho (1) 134
 hexastrophon (1) 134
 Homeri (3) 11, 12, 20
 Homerus (1) 21
 Horatius (3) 22, 22, 23
 hufwudspråk (1) 14
 hymenaeos (1) 101
 hymenaeus (1) 101
 hymenaeicus (1) 101
 hymni (1) 23
 hymnus (1) 23
hypercatalecticus med olika former
 hyp (3) 99, 105, 129
 hyperc (3) 105, 125, 131
 hypercat (4) 105, 113, 119, 125
 hypercatal (6) 98, 113, 130, 132, 132,
 132
 hypercatalect (2) 99, 119
 hypercatalectici (4) 83, 84, 89, 97
 hypercatalecticis (6) 91, 92, 97, 111,
 111, 111
 hypercatalectico (12) 86, 86, 86, 86, 87,
 88, 102, 107, 110, 110, 121, 122
 hypercatalecticos (2) 90, 90
 hypercatalecticum (3) 86, 121, 122
 hypercatalecticus (17) 98, 98, 99, 99,
 100, 101, 102, 103, 105, 106, 106, 110,
 110, 114, 116, 121, 122

- interrogatio (1) 142
 inträdet (1) 112
 inventio (1) 17
 inwändelse (1) 30
 inwändning (3) 21, 21, 30
 ithyphallic (1) 104
 ithyphallicus (1) 102
- jamb (1) 132
 jambi (1) 119
 jambici (13) 81, 81, 82, 83, 83, 83, 84,
 84, 85, 85, 88, 97, 97
 jambicis (2) 87, 89
 jambico (5) 86, 87, 89, 96, 96
 jambicos (2) 88, 127
 jambicum (6) 86, 127, 128, 129, 130,
 131
 jambicus (33) 88, 88, 128, 128, 128, 129,
 129, 129, 129, 129, 129, 130, 130, 130,
 130, 130, 130, 130, 130, 130, 130, 130,
 130, 131, 131, 132, 132, 132, 132, 132,
 132, 134, 134
 jambis (2) 81, 119
 jambisk (3) 122, 123, 124
 jambiske (39) 34, 80, 80, 81, 81, 81, 82,
 82, 82, 83, 83, 83, 84, 84, 85, 85, 86, 87,
 87, 87, 88, 88, 89, 89, 89, 91, 96, 96, 96,
 96, 97, 97, 98, 98, 99, 109, 118, 126,
 127
 jambo (10) 88, 114, 114, 114, 115, 115,
 115, 116, 118, 118
 jambos (1) 123
 jambum (2) 114, 120
 jambus (1) 119
- krypsei*/κρύψει (1) 18
krypsin/κρύψιν (1) 138
- laconicus (2) 115, 121
 liud (1) 11
 liudh (3) 12, 15, 92
 loffsänger (1) 23
 Lucretius (1) 20
 luttre (3) 99, 114, 114
- manliga (3) 35, 85, 94
- manlige (16) 36, 36, 36, 36, 37, 38, 84,
 84, 85, 86, 92, 92, 95, 95, 100, 104
 manligh (1) 90
 manlighe (2) 34, 35
 manligit (3) 34, 112, 118
masculinus med olika former
 mas (1) 105
 masc (8) 105, 105, 119, 125, 125, 125,
 131, 131
 mascul (4) 105, 113, 119, 125
 masculini (1) 117
 masculinis (4) 107, 111, 111, 119
 masculino (5) 102, 107, 110, 124, 124
 masculinus (15) 100, 101, 102, 103, 106,
 106, 110, 114, 115, 115, 118, 120, 121,
 123, 124
 medelrimmet (1) 112
 melodie (3) 126, 127, 127
 melodien (1) 126
mesodika/μεσωδικὰ (1) 137
 metathesi (1) 79
mimetikos/μιμητικῶς (1) 27
monocolos med olika former
 monoc (1) 127
 monocolon (1) 127
 monocolos (1) 127
monometer med olika former
 monom (4) 129, 131, 131, 131
 monometer (23) 98, 98, 98, 98, 99, 99,
 99, 99, 100, 105, 114, 114, 119, 119,
 121, 121, 122, 123, 130, 130, 130, 132,
 132
 monometri (4) 81, 81, 82, 83
 monometris (1) 121
 monometro (12) 86, 86, 86, 86, 87, 88,
 110, 121, 122, 122, 123, 123
 monometrum (1) 86
 monosyllaba (6) 32, 32, 33, 36, 78, 90
 monosyllabarum (1) 33
 monosyllabis (2) 32, 77
 monosyllabo (1) 36
 Musei (Mousaios) (2) 11, 12
 musijk (2) 24, 126
 måhl (1) 15
 mått (metriskt) (10) 11, 12, 15, 15, 26,
 31, 31, 34, 34, 125

- narration (2) 20, 141
 nomina (2) 28, 28
 nominativo (1) 28
 nominum (1) 28
 nothâ (1) 25
 nothae (1) 24
- ode (4) 126, 133, 136, 137
 oder (10) 125, 126, 135, 135, 135, 137,
 137, 137, 137, 137
 Opitius (3) 90, 90, 90
 oratore (1) 141
 oratores (1) 80
 ord (41) 15, 19, 19, 22, 27, 28, 28, 28, 29,
 29, 29, 30, 32, 32, 32, 32, 33, 33, 33, 34,
 34, 37, 37, 77, 78, 78, 78, 79, 80, 92,
 105, 109, 138, 139, 139, 139, 139,
 139, 139, 140
 orden (45) 11, 15, 16, 17, 17, 17, 17, 17,
 26, 26, 26, 26, 29, 30, 30, 30, 30, 34, 35,
 35, 35, 36, 36, 36, 77, 77, 78, 78, 78, 78,
 78, 78, 79, 79, 79, 79, 125, 125, 126,
 138, 139, 139, 140, 140, 142
 ordesätt (4) 14, 29, 29, 29
 ordet (27) 28, 30, 31, 31, 31, 31, 35, 35,
 35, 35, 36, 36, 36, 36, 37, 37, 37, 37, 38,
 78, 78, 78, 79, 79, 79, 139, 140
 ordh (4) 27, 28, 28, 31
 ordning (14) 11, 15, 16, 16, 18, 18, 19,
 21, 25, 30, 78, 90, 136, 137
 ordningen (3) 15, 18, 136
 ordnings (2) 21, 30
 ordningz (2) 18, 18
 ordsens (14) 26, 29, 30, 31, 31, 31, 34,
 34, 34, 37, 80, 80, 80, 125
 ordspråket (1) 15
 ordzens (6) 26, 26, 77, 77, 79, 80
 oreen (3) 122, 123, 124
 oreene (13) 99, 100, 105, 105, 113, 114,
 114, 114, 119, 119, 120, 125, 125
 ottaversige (2) 92, 95
- palinodika/παλινοδικά* (1) 137
 paragrapho (1) 142
 paragraphus (1) 142
 parenthesis (1) 142
- parthenaicum (1) 116
 parthenaicus (1) 115
 pentacolon (3) 131, 131, 132
 pentacolos (1) 131
pentameter med olika former
 pent (4) 105, 113, 113, 113
 pentam (2) 113, 113
 pentameter (9) 103, 103, 108, 108, 108,
 110, 110, 110, 110
 pentameteris (5) 111, 111, 111, 111,
 111
 pentametro (1) 100
 pentastropho (1) 134
 pentastrophon (1) 134
 phalaecium (1) 108
 pherecratium (1) 105
 pindaricus (1) 115
 pindarisk (2) 136, 137
 pindariske (9) 125, 126, 135, 135, 137,
 137, 137, 137, 137
 Pindaro (1) 135
 poëma (1) 19
 poëmata (2) 19, 24
 poëmatis (1) 25
 poesi (1) 113
 poësi (4) 25, 109, 114, 138
 poet (14) 15, 16, 18, 27, 27, 29, 29, 29,
 29, 30, 30, 92, 102, 137
 poete (6) 26, 30, 30, 30, 30, 140
 poeten (14) 16, 17, 17, 18, 18, 19, 19, 21,
 22, 23, 24, 29, 116, 135
 poeter (3) 11, 16, 19
 poeterij (33) 11, 11, 11, 12, 12, 12, 12,
 14, 14, 14, 14, 14, 14, 15, 15, 15, 15, 15,
 16, 16, 16, 17, 17, 17, 17, 18, 25, 26, 26,
 26, 81, 103, 126
 poeterijs (1) 125
 poeterijt (1) 78
 poeterne (1) 77
 poeters (2) 15, 16
 poetiske (7) 12, 12, 14, 18, 24, 30, 80
 poetiskt (1) 17
 polysyllabis (1) 34
 praecepta (1) 14
 pronunciation (1) 78
proodos/προοδος (1) 137

- propositionem (1) 20
 propria (2) 28, 28
 priorum (1) 28
 prosodia (1) 90
prosodika/προσοδικὰ (1) 137
 punct (tecken) (1) 141
 puncten (tecken) (4) 141, 142, 142, 142
- quantiteet (2) 31, 34
 quantitet (1) 26
 quinliga (2) 36, 94
 quinlige (7) 36, 37, 38, 92, 92, 95, 95
 quinlighe (1) 84
 quinligit (2) 112, 118
 qwinlige (5) 35, 35, 36, 100, 104
 qwinligit (1) 34
- Ravn: se Corvinus
 rhetores (1) 80
 rhythmo (3) 127, 128, 128
 rhythmologia (2) 78, 92
 rhythmum (1) 129
 rhythmus (1) 127
 rhytmum (1) 131
 rhythmus (2) 128, 131
 (se även *rhythm...*)
 rijm (19) 26, 26, 34, 34, 35, 36, 37, 37,
 37, 37, 37, 38, 80, 92, 94, 94, 100, 127,
 135
 rijma (1) 136
 rijmarter (1) 80
 rijmkonsten (1) 138
 rijmord (12) 35, 35, 36, 37, 37, 37, 37,
 38, 38, 92, 105, 116
 rijmorden (3) 15, 36, 90
 rijmordet (2) 35, 35
 rijmordh (1) 36
 rijmslutande (42) 15, 16, 34, 34, 34, 34,
 34, 35, 35, 35, 35, 35, 35, 35, 36, 36, 36,
 36, 36, 36, 36, 36, 36, 36, 36, 37, 84, 84,
 84, 85, 85, 86, 92, 95, 95, 95, 95, 100,
 112, 118, 118, 125
 rijmslutandet (3) 36, 38, 90
 rijmstafwelse (3) 102, 103, 106
 rijmstafwelsen (1) 106
 rim (1) 12
- rimma (9) 35, 35, 36, 36, 90, 92, 92, 112,
 136
 rimmar (4) 12, 107, 111, 121
 rimmen (1) 38
 rimslutande (1) 11
 rondeau (1) 103
 rundeel (1) 103
 rythmers (1) 133
 rythmis (1) 133
 rythmus (3) 128, 130, 133
 (se även *rhythm...*)
- sapphica (7) 86, 109, 109, 109, 109, 109,
 109
 sapphici (1) 109
 sapphicum (2) 86, 108
 satyra (2) 22, 22
 satyriske (1) 22
 Scaliger (1) 116
 Scaligero (5) 102, 103, 115, 118, 118
 scazon (1) 88
 scazontes (1) 88
 scena (1) 22
 scenam (1) 21
 scribenter (1) 22
 semicolon (3) 140, 140, 140
 semicomma (1) 140
 sexversige (1) 95
 sielflydande (1) 36
 sielfliudande (5) 35, 35, 35, 36, 78
 Simmia (Simias Rhodios) (1) 116
simmieion/σιμμίειον (1) 116
 Simonide (Simonides från Keos) (1) 101
 simonideus (1) 101
 skogar (2) 23, 24
 skrifftskiliande (1) 139
 skrifftskilliande (1) 138
 skrifftskilningen (1) 142
 sonnet (7) 25, 92, 92, 92, 92, 93, 93
 spondeum (5) 109, 111, 111, 112, 112
 spondeus (1) 111
 språk (10) 14, 14, 14, 15, 15, 15, 15, 27,
 27, 92
 språkblandare (1) 27
 språken (1) 28
 språket (9) 14, 14, 14, 14, 15, 29, 30, 32, 80

- språkmästare (1) 16
 språks (1) 14
 språk (2) 12, 17
 stafwelse (15) 32, 33, 33, 34, 77, 78, 79, 101, 105, 114, 115, 116, 118, 120, 123
 stafwelsen (24) 32, 32, 35, 35, 84, 84, 85, 85, 85, 86, 86, 86, 87, 87, 87, 87, 90, 90, 106, 107, 108, 108, 109, 110
 stafwelsens (3) 35, 36, 36
 stafwelser (45) 31, 31, 32, 33, 33, 33, 34, 35, 36, 81, 81, 81, 81, 81, 81, 82, 82, 82, 83, 83, 83, 84, 84, 84, 84, 85, 86, 86, 87, 87, 87, 88, 89, 89, 96, 96, 97, 97, 99, 109, 115, 120, 120, 121, 139
 stafwelserne (6) 24, 32, 33, 34, 35, 139
 stafwelsernes (2) 15, 125
 stafwelsers (4) 11, 12, 15, 35
 stafwelses (1) 34
 stesichorius (2) 103, 118
 Stiernhielm (3) 93, 112, 112
 strophe (8) 135, 135, 136, 136, 136, 137, 137, 138
 strophen (1) 137
 stropher (3) 15, 137, 137
 syllabam (4) 101, 102, 103, 106
 sylvae (1) 23
 synaloephe (1) 78
 syncope (4) 78, 78, 79, 143
 synope (1) 143
 syntaxi (1) 77
 syntaxin (1) 26

 teckn (skriftskilliande) (6) 138, 138, 139, 139, 142, 142
 tessaradecastichum (1) 92
 tetracolon (3) 130, 130, 130
 tetracolos (1) 130
tetrameter med olika former
 tet (1) 98
 tetr (6) 98, 98, 99, 99, 105, 131
 tetram (5) 98, 99, 105, 113, 131
 tetramet (1) 99
 tetrameter (10) 102, 102, 102, 103, 106, 106, 107, 107, 113, 113
 tetrametri (4) 96, 96, 97, 97
 tetrametris (1) 107

 tetrastropho (1) 134
 tetrastrophon (1) 134
 thon (4) 31, 31, 31, 34
 tragoedia (2) 21, 22
 tricolon (4) 129, 129, 129, 129
 tricolos (1) 128
trimeter med olika former
 trim (4) 119, 119, 125, 125
 trimet (3) 105, 125, 132
 trimeter (25) 88, 98, 98, 98, 98, 99, 99, 99, 99, 101, 102, 102, 105, 105, 106, 106, 113, 113, 118, 118, 123, 123, 123, 123, 124
 trimetri (6) 85, 86, 88, 88, 89, 109
 trimetris (5) 87, 89, 91, 92, 109
 trimetro (2) 102, 110
 trimetros (4) 90, 90, 90, 124
 tristropho (1) 134
 tristrophon (1) 134
 trisyllabis (2) 34, 101
trochaicus med olika former
 troch (2) 132, 133
 trochaeis (1) 81
 trochaeo (4) 100, 102, 102, 103
 trochaeos (4) 106, 108, 108, 109
 trochaeum (12) 35, 88, 105, 106, 106, 107, 107, 111, 111, 112, 112, 112
 trochaeus (3) 101, 111, 111
 trochaic (7) 132, 132, 132, 132, 133, 133, 133
 trochaici (13) 81, 81, 82, 83, 83, 83, 84, 84, 85, 85, 88, 97, 97
 trochaico (5) 86, 96, 96, 96, 108
 trochaicus (13) 128, 128, 129, 129, 129, 130, 132, 132, 133, 133, 133, 133, 134
 trochaisk (4) 81, 124, 125, 133
 trochaiske (43) 34, 35, 35, 80, 80, 81, 81, 82, 82, 82, 83, 83, 83, 84, 84, 84, 84, 84, 85, 85, 86, 86, 86, 86, 88, 88, 89, 89, 92, 96, 96, 96, 96, 97, 97, 98, 98, 98, 105, 109, 118, 126, 127
 tropi (1) 80
 tropicè (1) 125
 tropis (2) 26, 80
 tungomåhl (1) 15
 tungomåhlet (3) 27, 30, 38

- tungomåhls (1) 28
 tungomåls (1) 138
 tungomåål (2) 12, 14
 twerlinier (1) 139
 twärlinier (1) 139
 tympanicus (1) 115
- verae (1) 24
 verbis (1) 141
 verbo (1) 140
 vers (14) 12, 17, 23, 26, 34, 34, 34, 87,
 99, 107, 119, 119, 133, 135
 versarter (1) 135
 versen (14) 30, 37, 37, 37, 38, 90, 92, 92,
 104, 127, 127, 127, 127, 133
 versens (1) 104
 verser (39) 34, 77, 80, 81, 81, 81, 81, 82,
 82, 92, 92, 93, 95, 98, 98, 104, 107,
 109, 118, 120, 125, 126, 126, 126, 126,
 126, 126, 126, 126, 126, 127, 133, 134,
 134, 134, 135, 135, 136, 136
 verserna (2) 79, 135
 verserne (5) 120, 134, 135, 136, 137
 versers (6) 103, 125, 125, 126, 134, 135
 versus (1) 112
 verß (109) 16, 37, 77, 77, 78, 80, 80, 80,
 81, 81, 81, 81, 81, 82, 82, 82, 82, 83, 83,
 83, 84, 84, 84, 84, 84, 84, 85, 86, 86, 86,
 87, 87, 87, 87, 87, 88, 88, 89, 89, 89, 89,
 89, 89, 90, 90, 90, 90, 90, 90, 90, 91, 92,
 92, 92, 92, 94, 95, 96, 96, 97, 97, 98, 99,
 99, 99, 99, 100, 101, 103, 103, 103,
 104, 105, 105, 105, 108, 112, 112, 113,
 114, 114, 114, 114, 117, 118, 118, 119,
 119, 119, 119, 120, 121, 121, 121, 125,
 126, 126, 126, 127, 127, 128, 128, 131,
 133, 133, 134, 134, 134, 137
 verßart (4) 126, 126, 128, 128
 verßarten (2) 16, 126
 verßarter (4) 126, 126, 128, 130
 verßarters (5) 129, 129, 130, 131, 132
 verßarts (3) 129, 130, 131
 verßkonst (1) 15
 verßkonsten (5) 12, 15, 16, 16, 16
 verßskrifwande (2) 12, 16
 verßslutande (1) 90
 Virgilij (1) 29
 Virgilius (3) 20, 21, 29
 vocalem (2) 35, 35
 vocales (3) 35, 35, 78
 vocali (2) 78, 78
 vocalibus (1) 78
 vocalis (3) 78, 78, 78
 vocalium (1) 78
 vocals (1) 78
 vthtala (2) 14, 14
 vthtalar (1) 12
 vthtalas (2) 17, 31
- wijisor (1) 24
- Zesen: se Caesius
- ändelser (6) 28, 28, 28, 92, 92, 104
- öfwerskriffter (1) 23
 öfwersätter (1) 29
 öfwersättiande (1) 29

Innehållsförteckning

FÖRORD	V
INLEDNING	VII
I. Mats Malm: Andreas Arvidis <i>Manuductio</i> och samtiden.	
Den retoriska och poetiska traditionen	VII
Andreas Arvidi. Personen	VII
Bakgrund och förebilder	IX
Arvidis inflytande och egen praktik	XIV
Retoriken	XVII
Poetik och diktsyn	XXI
Imitatio/mimesis	XXV
Om utgåvan	XXVII
Andreas Arvidi: tryckta skrifter	XXX
Källor	XXXI
Litteratur	XXXI
II. Kristian Wählin: Metriken	XXXIV
Knittel och stavelseräkning	XXXIV
Den accentuerande versen	XXXVI
Rim. Troké och jamb	XXXVIII
Daktyler och anapester	XL
Strofer	XL
Den metriska bakgrunden. Danmark. Tyskland	XLI
Litteratur	XLIV
<i>ANDREAS ARVIDI: Manuductio Ad Poesin Svecanam</i>	1
Förtalet/ Hwarvthinnan Orsakerne författas/ hwilke <i>Authorem</i> hafwa beweekt thetta Wärck at <i>publicera</i> , och offentligen aff Trycket vthgå låta. (orig. bl. A vij*)	11
Thet Första Capitel. Hwilket innehåller någre Spörsmaal och Frågor medh theras Swar och Bijlagor/ angäendes thet Swenska Poeterij i gemeen. (orig. s. 1)	14
Thet II. Capitel. Om the Ting och Saker/ hwilka thet Swenske Poeterij/ så wäl som alle andre/ ansar och anseer. (orig. s. 7)	17
Thet III. Capitel. Om Orden/ huru thet Swenske Poeterij medh them vmgåår/ och först om theras <i>Elegantia</i> , Skönheet och Härligheet. (orig. s. 19)	26
Thet IV. Capitel. Om the Swenske Ordsens Mått eller Quantiteet. (orig. s. 28)	31
Thet V. Capitel. Om the Swenske Ordsens beqwemligheet til Rijmslutande/ och huru the måge rätt ther til lämpas. (orig. s. 33)	34
Thet VI. Capitel. Om the Swenske Ordzens artiga Sammanfogelse/ eller <i>Syntaxi</i> . (orig. s. 115)	77
Thet VII. Capitel. Om the Swenske Ordsens Anseende. (orig. s. 119)	80

Thet VIII. Capitel. Om the åtskillige Verß eller Rijn/ hwilka vthi Swenskan lämpeligast sigh skicka til at brukas. Och först om the Trochaiske och Jambiske Verß. (orig. s. 120)	80
Thet IX. Capitel. Om the Dactyliske Swenske Vers i gemeen/ och om the Luttre eller Reene Dactyliske Verß i synnerheet. (orig. s. 150)	99
Thet X. Capitel. Om the Oreene eller blandade Dactyliske Verß. (orig. s. 158)	105
Thet XI. Capitel. Om the Reene Antidactyliske Verß. (orig. s. 172)	114
Thet XII. Capitel. Om the Oreene Antidactyliske Verß. (orig. s. 182)	119
Thet XIII. Capitel. Om åtskillige Swenske Versers bländning/ och om Pindariske Oder. (orig. s. 190)	125
<i>APPENDIX.</i> Om the åtskillige Skriftskilliande Teckn/ som i Swenskan brukelige äre/ och brukas kunna. (orig. s. 210)	138
<i>ERRATA</i> , som i thetta Wäcket oförwarandes inkomne äre/ <i>emenderas</i> sålunda. (orig. s. 220)	143
FAKSIMILER AV ORIGINALUTGÅVAN	144
ORDFÖRKLARINGAR	150
INDEX	152